

T.C.

ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

**VAJİNAL YOLLA DÜNYAYA GELEN BİREYLERLE SEZARYENLE
DÜNYAYA GELEN BİREYLERİN STRESLE BAŞA ÇIKMA TARZLARI
MİZAÇ VE KARAKTER ÖZELLİKLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI**

DENİZ ORUÇ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI: Dr. Öğr. Üyesi: ALPER EVRENSEL

İstanbul, 2018

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

**VAJİNAL YOLLA DÜNYAYA GELEN BİREYLERLE SEZARYENLE
DÜNYAYA GELEN BİREYLERİN STRESLE BAŞA ÇIKMA TARZLARI
MİZAÇ VE KARAKTER ÖZELLİKLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI**

DENİZ ORUÇ
164102029

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI: Dr. Öğr. Üyesi: ALPER EVRENSEL

İstanbul, 2018

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZ SINAV TUTANAĞI

GENEL BİLGİLER

Öğrenci No	: 164102029
Öğrenci Adı Soyadı	: Deniz ORUÇ
Anabilim Dalı	: Klinik Psikoloji
Tez Danışmanı	: Dr. Öğr. Üyesi Alper EVRENSEL
Tezin Başlığı	: Vajinal Yolla Dünyaya Gelen Bireylerle Sezaryenle Dünyaya Gelen Bireylerin Stresle Başa Çıkma Tarzları Mizaç ve Karakter Özelliklerinin Karşılaştırılması

TEZ SAVUNMA SINAVI TUTANAĞI

Toplantı Tarihi	: 20.07.2018	Saati	: 12:30
Öğrenci Savunmaya	: ☒ GELDI		
Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili hükümleri uyarınca tez bilimsel olarak incelenmiş, adayın tez çalışmasını sunmasının ardından, adaya tez çalışması ile ilgili sorular yöneltilmiştir. Yapılan değerlendirmeler sonunda adayın tez çalışmasıyla ilgili aşağıdaki kararı,			
☒ OY BİRLİĞİ ☐ OY ÇOKLUGU			
☒ Yapılan savunma sınavında adayın başarılı bulunması sonucunda tez KABUL edilmiştir.			
☐ Yapılan savunma sınavı sonucunda tezin DÜZELTİLMESİ için ..... ay EK SÜRE verilmesinin Enstitü Müdürlüğüne önerilmesi kararı alınmıştır. <i>(en fazla 3 ay)</i>			
☐ Yapılan savunma sınavının sonucunda tezin REDDEDİLMESİ kararı alınmıştır.			
Savunmada Tezin Başlığı	: ☒ Değişmedi.	☐ Değişti.	
Tezin Yeni Başlığı	:		
Öğrenci Savunmaya	: ☐ GELMEDİ		
Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili hükümleri uyarınca yukarıda belirtilen tarih ve saatte Tez Savunma Jürisi toplanmış ancak ilgili öğrenci savunma sınavına gelmemiştir. Adayın tez çalışmasını Jüri önünde sunmadığı için yapılan değerlendirmeler sonunda adayın tez çalışmasıyla ilgili aşağıdaki kararı,			
☐ OY BİRLİĞİ ile REDDEDİLMİŞTİR.			

ile almıştır.

Tez Sınavı Jürisi	Unvanı, Adı Soyadı	İmza
Danışman Üye	Dr. Öğr. Üyesi Alper EVRENSEL	
Üye	Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin ÜNÜBOL	
Üye	Dr. Öğr. Üyesi Tuğba Arzu ÖZAL İLDENİZ	

Yemin Metni

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Vajinal Yolla Dünyaya Gelen Bireylerle Sezaryenle Dünyaya Gelen Bireylerin, Stresle Başa Çıkma Tarzları, Mizaç ve Karakter Özelliklerinin Karşılaştırılması” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakça gösterilerinden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih

20/07/2018

Adı SOYADI

Deniz ORUÇ

Teşekkür

Yüksek lisans sürecimin başından itibaren ders dönemlerinde engin bilgisi ve vizyonu ile yoluma ışık tutan, bununla birlikte tez döneminin her aşamasında bilgi, deneyim ve yardımı ile tez sürecime sonsuz katkısını esirgemeyen tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Alper EVRENSEL'e,

Hayatımın her aşamasında olduğu gibi, yoğun ve zorlu yüksek lisans ders ve tez döneminde hiçbir şekilde yalnız bırakmayan ve her konuda destek olan sonsuz kıymetli babam Yılmaz ORUÇ, annem Refiye ORUÇ, kız kardeşim İpek ORUÇ ve kilometrelerce uzaktan desteklerini sağlayan kardeşlerim Cihan ORUÇ ve Gökhan ORUÇ'a

İstatistiksel analiz kısmında her koşulda sonsuz gayreti ile desteğini esirgemeyen İstatistikçi ve Biyoistatistikçi Nur Efşan TIĞLI'ya

Çalışma hayatım süresince birçok şeyi kendilerinden öğrendiğim ve mesleki anlamda gelişimime katkı sağlayan Danışanlarıma ve İş Arkadaşlarıma

Sonsuz saygı, sevgi ve teşekkürlerimle...

Psk. Deniz ORUÇ

(ORUÇ, Deniz, Klinik Psikoloji Yüksek Lisans, İstanbul, 2018)

**VAJİNAL YOLLA DÜNYAYA GELEN BİREYLERLE SEZARYENLE
DÜNYAYA GELEN BİREYLERİN STRESLE BAŞA ÇIKMA TARZLARI
MIZAÇ VE KARAKTER ÖZELLİKLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI**

ÖZET

Kişiliğin öğeleri olan mizaç ve karakter özellikleri bireyi kendisi yapan özellikler barındırır. Yaşam boyu karşılaştığımız stresörlerle başa çıkma şeklimiz ise hayatımıza çok yönlü yansımaları olan seçimlerdir. Mizaç ve karakter özellikleri ve stresle başa çıkma tarzları birçok araştırmaya konu olmuştur. Ancak doğum şekilleri üzerinde bu konular ilk kez çalışmamızda ele alınmıştır. Çalışmamızda doğum şeklinin mizaç ve karakter boyutlarına ayrıca stresle başa çıkma tarzlarına etkisi araştırılmıştır. Amaç doğum şeklinin mizaç ve karakter boyutlarına ve stresle başa çıkma tarzlarına etki edip etmediğini araştırmaktır.

Araştırmanın örneklemini 18-25 yaş grubundaki 302 normal doğum ve sezaryenle dünyaya gelen bireyler oluşturmuştur. Araştırmada katılımcılara sosyo-demografik veri formu, Mizaç ve Karakter Envanteri (TCI) ve Stresle Başa Çıkma Ölçeği (SBÇÖ) uygulanmıştır. Ölçekler online uygulanmıştır.

Araştırma sonucunda vajinal doğumla dünyaya gelenlerde sezaryen doğumla dünyaya gelenlere göre Ödül bağımlılığı mizaç boyutu, Kendini Aşma karakter boyutu daha yüksek bulunmuştur. Ayrıca sezaryenle doğanlarda, normal doğumla dünyaya gelenlere göre Yenilik Arayışı mizaç boyutu yüksek çıkmıştır. Stresle Başa Çıkma tarzlarında doğum şekli vajinal olanların, doğum şekli sezaryen olanlara göre daha fazla kaçınma eğiliminde olduğu bulunmuştur. Bu sonuçlar bize doğum şeklinin mizaç, karakter ve stresle başa çıkma tarzlarına etki ettiğini düşündürmüştür.

Anahtar kelimeler: Mizaç ve Karakter Envanteri, Kişilik, Stresle Başa Çıkma Tarzları, Doğum şekilleri, Vajinal doğum, Sezaryen

(ORUÇ, Deniz, Clinical Psychology Master Degree, İstanbul, 2018)

WAYS OF INDIVIDUALS WHO WERE BORN BY VAJINAL BIRTH OR C-SECTIONS (CESAREAN DELIVERY) IN COMPARISON OF THEIR COPING WITH STRESS, TEMPERAMENT AND CHARACTER

ABSTRACT

Temperament and character which are components of personality have some features that make up a person. Coping with stressors that we encounter during our lifetime is our choices which have reflections on our lives. Temperament and character and coping with stress have been researched for several times. However, for the first time a research about the relationship between temperament and birth methods was conducted with this study. In the study, dimensions of temperament and character as well as ways of coping with stress were searched. The aim was to find out whether the way of born affect temperament, character dimensions and the ways of coping with stress or not.

Data were collected from 18-25 years old 302 participants who were delivered by vaginal birth and c-section. Participants were provided with socio-demographic data form, Temperament and Character Inventory (TCI) and Coping with Stress Scale. The scales were carried out online.

According to study, it is found that Reward Dependence and Self Transcendence temperament dimensions are higher within people who were delivered by vaginal birth compared to the c-section born people. Moreover, people born by c-section have higher scores on Novelty Seeking temperament dimension compared to the other group. Furthermore, people delivered by c-sections were found to have an inclination towards avoidance when it comes to ways of coping with stress. As a result, it can be concluded from the research that, delivery methods have an impact on temperament, character and ways of coping with stress.

Keywords: Temperament and Character Inventory, Personality, Temperament, Character, Ways of coping with stress, Ways of born, Vajinal birth, Cesarean

İçindekiler

Yemin Metni	i
Teşekkür	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
İçindekiler	v
Kısaltmalar Dizini	viii
Tablolar Dizini	ix
Şekiller Dizini	xi
I. BÖLÜM	1
1. GİRİŞ	1
1.1. ARAŞTIRMANIN KONUSU	1
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE PROBLEMLERİ	1
1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	1
1.4. HİPOTEZLER	1
1.5. SAYILTILAR	2
1.6. SINIRLILIKLAR	2
II. BÖLÜM	3
2. LİTERATÜR ARAŞTIRMALARI	3
2.1. PSİKOBİYOLOJİK KURAMIN GELİŞTİRİLMESİ	3
2.1.1. Mizaç	5
2.1.1.1. Yenilik Arayışı (Novelty Seeking)	6
2.1.1.2. Zarardan Kaçınma (Harm Avoidance)	8
2.1.1.3. Ödül Bağımlılığı (Reward Dependence)	9
2.1.1.4. Mizaç Boyutlarının Birbiriyle İlişkisi	12
2.1.1.5. Sebat Etme (Persistence)	16
2.1.1.6. Temel Uyarın-Tepki Karakteristiklerinin Değerlendirilmesi	17
2.1.1.6.1. Yüksek Yenilik Arayışı-Düşük Yenilik Arayışı	18
2.1.1.6.2. Yüksek Zarardan Kaçınma-Düşük Zarardan Kaçınma	19
2.1.1.6.3. Yüksek Ödül Bağımlılığı-Düşük Ödül Bağımlılığı	20
2.1.2. Karakter	20
2.1.2.1. Kendini Yönetme (Self-Directedness)	21
2.1.2.2. İş Birliği Yapma (Cooperativeness)	24
2.1.2.3. Kendini Aşma (Self-Transcendence)	26
2.1.3. Kişilik	29
2.1.3.1. Altı İkili Kişilik Özellikleri Kümesi	32
Altı ikili kişilik özellikleri tablo 9’da gösterilmiştir.	32
2.1.3.1.1. Dürtüsel-Agresife Karşı Katı-Sabırlı	33

2.1.3.1.2.	Hipertimik-Hipotimik	33
2.1.3.1.3.	Otoriter-Fırsatçı/Liberal.....	34
2.1.3.1.4.	Narsistik-Kendini Geri Planda Tutan.....	34
2.1.3.1.5.	Pasif/Kaçıngan-Karşıt.....	35
2.1.3.1.6.	Kolay Aldanan/Cesur-Yabancılaşmış/Ürkek.....	35
2.1.4.	Kişiliğin Mizaçla İlişkisi	36
2.2.	STRES	38
2.2.1.	Stresle Başa Çıkma Şekilleri	39
2.3.	GEBELİK VE DOĞUM ŞEKLİ.....	41
2.3.1.	Gebeliğin Psikososyal ve Kültürel Boyutu	41
2.3.2.	Vajinal (Spontan) Doğum	41
2.3.3.	Sezaryen Doğum	42
III.	BÖLÜM	44
4.	YÖNTEM.....	44
3.1.	Araştırmanın Modeli.....	44
3.2.	Evren ve Örneklem	44
3.3.	Veri Toplama Araçları	44
3.3.1.	Sosyo-Demografik Veri Formu.....	44
3.3.2.	Mizaç ve Karakter Envanteri.....	45
3.3.3.	Stresle Başa Çıkma Ölçeği.....	47
3.4.	Verilerin Toplanması	48
3.5.	İstatistiksel Analiz.....	49
IV.	BÖLÜM	50
4.	BULGULAR.....	50
4.1.	Demografik Bilgiler	50
4.2.	TCI Ölçeklerinde Doğum Şekli ve Yaş İçin Çok Değişkenli Varyans Analizi 60	
4.3.	TCI Ölçeklerinde Doğum Şekli ve Cinsiyetin Çok Değişkenli Varyans Analizi.....	64
4.4.	TCI Ölçeklerinde Doğum Şekli ve Maddi Gelir Düzeyine Göre Çok Değişkenli Varyans Analizi	67
4.5.	TCI Ölçeklerinde Doğum Şekli ve Alkol-Sigara Kullanımı Çok Değişkenli Varyans Analizi.....	70
4.6.	TCI Alt Ölçeklerinde Doğum Şekli ve Psikiyatrik Tanı Alanların Çok Değişkenli Varyans Analizi	71
4.7.	TCI Alt Ölçeklerinde Doğum Şekli ve Psikiyatrik İlaç Kullanımı Çok Değişkenli Varyans Analizi	74
4.8.	TCI Alt Ölçeklerinde Doğum Şekli ve İntihar Düşüncesi Çok Değişkenli Varyans Analizi.....	76
4.9.	TCI Alt Ölçeklerinde Doğum Şekli ve İntihar Girişimi Çok Değişkenli Varyans Analizi.....	79
4.10.	TCI Alt Ölçeklerinde Doğum Şekli ve Eğitim Durumu Çok Değişkenli Varyans Analizi.....	82
4.11.	TCI Alt Boyutlarının Doğum Şekilleri Açısından Ortalamalarının Karşılaştırılması	86

4.12. TCI Boyutlarının Doğum Şekilleri Açısından Ortalamalarının Karşılaştırılması	90
4.13. SBÇÖ Alt Ölçeklerinde Doğum Şekli ve Yaşın Çok Değişkenli Varyans Analizi	91
4.14. SBÇÖ Alt Ölçeklerinde Doğum Şekli ve Cinsiyetin Çok Değişkenli Varyans Analizi.....	93
4.15. SBÇÖ Alt Ölçeklerinde Doğum Şekli ve Psikiyatrik Tanının Çok Değişkenli Varyans Analizi	95
4.16. SBÇÖ Alt Ölçeklerinde Doğum Şekli ve Psikiyatrik İlaç Kullanımının Çok Değişkenli Varyans Analizi.....	97
4.17. SBÇÖ Alt Ölçeklerinde Doğum Şekli ve İntihar Düşüncesinin Çok Değişkenli Varyans Analizi	99
4.18. SBÇÖ Alt Ölçeklerinde Doğum Şekli ve İntihar Girişiminin Çok Değişkenli Varyans Analizi	102
4.19. SBÇÖ Boyutlarının Doğum Şekilleri Açısından Ortalamalarının Karşılaştırılması	104
4.20. TCI ve SBÇÖ Ölçekleri Alt Boyutlarının Korelasyonları	107
V. BÖLÜM	109
5. TARTIŞMA	109
KAYNAKÇA.....	124
EK A	129
TABLolar	129
EK B.....	189
ÖLÇEKLER.....	189
Sosyo-Demografik Veri Formu	189
Stresle Başa Çıkma Ölçeği.....	191
Mizaç ve Karakter Envanteri (TCI)	194
EK C.....	203
ÖZGEÇMİŞ	203

Kısaltmalar Dizini

TCI: Mizaç ve Karakter Envanteri (Temperament and Character Inventory)

SBCÖ: Stresle Başa Çıkma Ölçeği

NS: Yenilik Arayışı

HA: Zarardan Kaçınma

RD: Ödül Bağımlılığı

P: Sebat Etme

S: Kendini Yönetme

C: İş Birliği Yapma

ST: Kenidini Aşma

Tablolar Dizini

Tablo 1 Yenilik Arayışı Skalasına Örnek Sorular	7
Tablo 2 Zarardan Kaçınma Skalasına Örnek Sorular.....	9
Tablo 3 Ödül Bağımlılığı Skalasına Örnek Sorular.....	11
Tablo 4 Uyarıcı-Tepki Karakteristiğinin Etkileyen Üç Ana Beyin Sistemi	11
Tablo 5 Geleneksel Kişilik Kategorilerinin Temel Uyarıcı-Tepki Özellikleri.....	18
Tablo 6 Mizaj ve Karakter Envanterinde Kendini Yönetme Boyutuna İlişkin Örnek Sorular	24
Tablo 7 Mizaj ve Karakter Envanterinde İş Birliği Yapma Boyutuna İlişkin Örnek Sorular.....	26
Tablo 8 Mizaj ve Karakter Envanterinde Kendini Aşma Boyutuna İlişkin Örnek Sorular.....	29
Tablo 9 Temel Uyarıcı-Tepki Özelliklerinin Çeşitli Kombinasyonlarla Kişilik Özellikleri Kümeleriyle İlişkisi	32
Tablo 10 TCI ve SBCÖ Ölçek Güvenilirlikleri	48
Tablo 11 Sosyo-Demografik Bilgiler.....	50
Tablo 12 Sosyo-Demografik Bilgiler(Devam).....	51
Tablo 13 Sosyo-Demografik Bilgiler(Devam).....	52
Tablo 14 Sosyo-Demografik Bilgiler(Devam).....	53
Tablo 15 Sosyo-Demografik Bilgiler(Devam).....	54
Tablo 16 Sosyo-Demografik Bilgiler(Devam).....	55
Tablo 17 Sosyo-Demografik Bilgiler(Devam).....	56
Tablo 18 Doğum şekilleri ve yaşa göre TCI puan ortalamaları ve standart sapmaları.....	61
Tablo 19 TCI Ölçeklerinin Doğum Şekli ve Yaş için MANOVA Sonuçları.....	62
Tablo 20 TCI Ölçekleri Doğum Şekli, Yaş ve Ortak Etki Testleri.....	62
Tablo 21 TCI Ölçekleri Doğum Şekli, Yaş ve Ortak Etki Testleri.....	64
Tablo 22 TCI Ölçeklerinin Doğum Şekilleri ve Cinsiyete göre MANOVA Sonuçları	65
Tablo 23 TCI Ölçeklerinin Doğum Şekli, Cinsiyet ve Ortak Etki Testleri.....	65
Tablo 24 Doğum şekli ve maddi gelire göre TCI Ölçeklerinin Ortalama, Standart Sapmaları.....	67
Tablo 25 TCI Ölçeklerinin Doğum Şekli ve Maddi Gelir Düzeyi MANOVA Sonuçları	68
Tablo 26 TCI Ölçekleri Doğum Şekli, Maddi Gelir ve Ortak Etki Testleri.....	68
Tablo 27 Doğum şekilleri ve alkol, sigara kullanımına göre TCI puan ortalamaları ve standart Sapmaları.....	70
Tablo 28 TCI Ölçeklerinin Doğum Şekli ve Alkol, Sigara Kullanımı MANOVA Sonuçları	71
Tablo 29 Doğum şekilleri ve psikiyatrik tanı almalarına göre TCI puan ortalamaları ve standart Sapmaları	72
Tablo 30 TCI Ölçeklerinin Doğum Şekli ve Psikiyatrik Tanı Almalarına Göre MANOVA Sonuçları.....	72
Tablo 31 TCI Alt Ölçeklerinin Doğum Şekli ve Psikiyatrik Tanı Almalarına Göre Ortak Etki Testleri.....	73

Tablo 32 Doğum şekilleri ve Psikiyatrik ilaç kullanımına göre TCI puan ortalamaları ve standart Sapmaları	75
Tablo 33 TCI Ölçeklerinin Doğum Şekli ve Psikiyatrik İlaç Kullanımı MANOVA Sonuçları	75
Tablo 34 TCI Alt Ölçeklerinde Doğum Şekli ve Psikiyatrik Tanı Ortak Etki Testleri.....	76
Tablo 35 Doğum şekilleri ve İntihar Düşüncesine Göre TCI Puan Ortalamaları ve Standart Sapmaları.....	77
Tablo 36 TCI Ölçeklerinin Doğum Şekli ve İntihar Düşüncesi MANOVA Sonuçları	77
Tablo 37 TCI Alt Ölçekleri Doğum Şekli, İntihar Düşüncesi ve Ortak Etki Testleri	78
Tablo 38 Doğum şekilleri ve İntihar Girişimine Göre TCI Puan Ortalamaları ve Standart Sapmaları.....	80
Tablo 39 TCI Ölçeklerinin Doğum Şekli ve İntihar Girişimi MANOVA Sonuçları	80
Tablo 40 TCI Alt Ölçeklerinde Doğum Şekli İntihar Girişimi ve Ortak Etki Testleri.....	81
Tablo 41 Doğum Şekilleri ve Eğitim Durumuna Göre TCI Puan Ortalamaları ve Standart Sapmaları.....	83
Tablo 42 TCI Alt Ölçeklerinin Doğum Şekli ve Eğitim Durumu MANOVA Sonuçları	84
Tablo 43 TCI Alt Ölçekleri Doğum Şekli, Eğitim Durumu ve Ortak Etki Testleri	84
Tablo 44 TCI Alt Boyutlarının Doğum Şekilleri Açısından Ortalamalarının Karşılaştırılması	86
Tablo 45 TCI Alt Boyutlarının Doğum Şekilleri Açısından Ortalamalarının Karşılaştırılması(Devam)	87
Tablo 46 TCI Alt Boyutlarının Doğum Şekilleri Açısından Ortalamalarının Karşılaştırılması(Devam)	88
Tablo 47 TCI Boyutlarının Doğum Şekilleri Açısından Ortalamalarının Karşılaştırılması	90
Tablo 48 Doğum Şekilleri ve Yaş Göre SBÇÖ Puan Ortalamaları ve Standart Sapmaları.....	91
Tablo 49 SBÇÖ Alt Ölçeklerinin Doğum Şekli ve Yaş için MANOVA Sonuçları..	92
Tablo 50 SBÇÖ Alt Ölçekleri Doğum Şekli, Yaş ve Ortak Etki Testleri.....	92
Tablo 51 Doğum Şekilleri ve Cinsiyete Göre SBÇÖ Puan Ortalamaları ve Standart Sapmaları.....	93
Tablo 52 SBÇÖ Alt Ölçeklerinin Doğum Şekli ve Cinsiyet için MANOVA Sonuçları	94
Tablo 53 SBÇÖ Alt Ölçekleri Doğum Şekli, Cinsiyet ve Ortak Etki Testleri	94
Tablo 54 Doğum Şekilleri ve Psikiyatrik Tanı Alma Durumuna Göre SBÇÖ Puan Ortalamaları ve Standart Sapmaları	95
Tablo 55 SBÇÖ Alt Ölçeklerinin Doğum Şekli ve Psikiyatrik tanı alma durumu için MANOVA sonuçları	96

Tablo 56 SBCÖ Alt Ölçekleri Doğum Şekli, Psikiyatrik Tanı Alma Durumu ve Ortak Etki Testleri.....	96
Tablo 57 Doğum Şekilleri ve Psikiyatrik İlaç Kullanma Durumuna Göre SBCÖ Puan Ortalamaları ve Standart Sapmaları	98
Tablo 58 SBCÖ Alt Ölçeklerinin Doğum Şekli ve Psikiyatrik İlaç Kullanma Durumu için MANOVA Sonuçları.....	98
Tablo 59 SBCÖ Alt Ölçekleri Doğum Şekli, Psikiyatrik İlaç Kullanımı ve Ortak Etki Testleri	99
Tablo 60 Doğum şekilleri ve intihar düşüncesine göre SBCÖ puan ortalamaları ve standart sapmaları	100
Tablo 61 SBCÖ Alt Ölçeklerinin Doğum Şekli ve İntihar Düşüncesi için MANOVA Sonuçları	100
Tablo 62 SBCÖ Alt Ölçekleri Doğum Şekli İntihar Düşüncesi ve Ortak Etki Testleri.....	101
Tablo 63 Doğum Şekilleri ve İntihar Girişiminde Bulunmaya Göre SBCÖ Puan Ortalamaları ve Standart Sapmaları	102
Tablo 64 SBCÖ Alt Ölçeklerinin Doğum Şekli ve İntihar Girişiminde Bulunma Durumu İçin MANOVA Sonuçları.....	102
Tablo 65 SBCÖ Alt Ölçekleri Doğum Şekli, İntihar Girişimi ve Ortak Etki Testleri	103
Tablo 66 SBCÖ Boyutlarının Doğum Şekilleri Açısından Ortalamalarının Karşılaştırılması	104
Tablo 67 SBCÖ Boyutlarının Doğum Şekilleri Açısından Ortalamalarının Karşılaştırılması(Devam)	105
Tablo 68 SBCÖ Boyutlarının Doğum Şekilleri Açısından Ortalamalarının Karşılaştırılması(Devam)	106
Tablo 69 TCI ve SBCÖ Ölçekleri Alt Boyutlarının Korelasyonları	107

Şekiller Dizini

Şekil 1 İki kişilik boyutunun etkileşimi, yenilik arayışı ve zarardan kaçınma	13
Şekil 2 İki kişilik boyutunun etkileşimi, ödül bağımlılığı ve zarardan kaçınma	14
Şekil 3 İki kişilik boyutunun etkileşimi, yenilik arayışı ve ödül bağımlılığı	15
Şekil 4 Kişilik Şeması	31

I. BÖLÜM

1. GİRİŞ

1.1. ARAŞTIRMANIN KONUSU

Araştırma belirli yaş aralığında bireylerin, Mizaç ve Karakter özellikleri ile Stresle Başa Çıkma özelliklerinin doğum şekilleri olan normal (vajinal) ve Sezaryen doğumdan etkilenip etkilenmediklerini, çeşitli demografik özellikleri de dikkate alarak değerlendirmektir.

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE PROBLEMLERİ

Bu çalışmanın amacı, 18 ile 25 yaş arasında bireylerin doğum şeklinin (vajinal yolla doğum ya da sezaryenle doğum) bireylerin mizaç özellikleri, karakter özellikleri ve stresle başa çıkmada başvurdukları metotların neler olduğu etki edip etmediğini anlamaktır. İki grup karşılaştırılarak yapılacak çalışmada bireylere uygulanan ölçeklerden gelen puanlar kullanılacaktır. Elde edilen bulgular bireylerin doğum şekline göre karşılaştırılarak doğum şeklinin mizaç özellikleri, karakter özellikleri ve stresle başa çıkmada başvurulan kaynaklara etki edip etmediği yönünde değerlendirilmesi yapılacaktır.

1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Her geçen gün giderek oranı artan ve bilimsel çalışmalara konu olan sezaryen yoluyla doğumun birçok açıdan bireylere etkisi merak ediliyor ve araştırılıyor. Ancak hayatımızı organize etme, sürdürme, yaşam kalitemizi arttırma, insanlarla işbirliği sağlama ve daha birçok hayatın içinden kişisel reaksiyonumuzu etkileyen stresle başa çıkma tarzları, mizaç ve karakter özellikleri açısından nasıl etki ettiği bilinmemektedir. Yapılan bu çalışma ile literatüre bu bilgilerin katkısı amaçlanmaktadır.

1.4. HİPOTEZLER

Doğum şekli vajinal ve sezaryen olan bağımsız değişkenlerimizin, mizaç, karakter ve stresle başa çıkma tarzları olan bağımlı değişkenlerimize etkisi araştırılan bu çalışmada, demografik özellikler de değerlendirilerek hipotezler sınanacaktır.

Mizaç ve Karakter üzerinden;

1. Sezaryenle doğanlarda Yenilik Arayışı vajinal doğanlara göre daha fazladır.
2. Yaş grubu küçük olanların zarardan kaçınması büyüklere göre daha fazladır.
3. Sezaryenle doğanlarda Kendini Aşma vajinal doğumlulara göre daha fazladır.
4. Kadın cinsiyetinde Zarardan Kaçınma daha fazladır.
5. Kadın cinsiyetinde İş Birliği Yapma daha fazladır.
6. Küçük yaş grubunda zarardan kaçınma daha fazladır.
7. Eğitim düzeyi arttıkça Kendini Aşma boyutu artar.

Stresle Başa Çıkma özellikleri üzerinden;

1. Sezaryenle doğanlarda Sosyal Destek daha fazladır.

1.5. SAYILTILAR

Sayıltılar aşağıdaki gibidir;

1. Araştırmaya ölçekleri cevaplayarak katkıda bulunan bireylerin soruları yansız ve samimi bir şekilde cevapladıkları kabul edilmektedir.
2. Örneklemin, araştırmanın evrenini temsil ettiği kabul edilmektedir.
3. Araştırma için kullanılan ölçme materyallerinin, ölçmeyi hedefledikleri özellikler bakımından güvenilirliğinin ve geçerliliğinin olduğu kabul edilmektedir.

1.6. SINIRLILIKLAR

Araştırma 302 katılımcının dâhil olduğu bir örneklem sayısı ile kısıtlıdır. Araştırmanın örneklem sayısı dağılımı, 18-25 yaş arası sezaryenle doğan kişi sayısının ilgili yaş aralığında ki genel nüfusta az olmasından dolayı, eşit olmamış ve vajinal yolla doğanların sayısı daha fazla olacak şekilde katılım sağlanmıştır. Ayrıca kadın bireylerin katılımı erkek bireylere göre daha fazla olmuştur.

Araştırma stresle başa çıkma tarzlarını ve mizaç ve karakter özelliklerini anlamaya yardımcı olacak iki ölçekle sınırlıdır.

II. BÖLÜM

2. LİTERATÜR ARAŞTIRMALARI

Çalışmanın bu bölümünde psikobiyolojik kuram, kişiliğe dair teoriler, stres ve doğum türleri ile ilgili literatür genel hatlarıyla aktarılmaya çalışılacaktır.

2.1. PSİKOBİYOLOJİK KURAMIN GELİŞTİRİLMESİ

Kişilik ve bunun parametreleri olana mizaç ve karakter birçok bilim insanının dikkatini çekmiştir. Strelau (1983), mizacı temel alarak kişiliğe dair araştırmalarla yaklaşımlarda bulunmuştur. Cloninger'in (1987) temelini attığı ve Svrakic ve Przybeck'in de katkılarıyla (1993) geliştirdiği, Eysenck (1967) ve Zuckerman'ın (1983, 1984, 1991) da geliştirdiği kişilik sistemlerinin hepsi kişiliğin psikobiyolojik modeline dayanır. Cloninger'in psikobiyolojik modeli, kişiliğin nörobiyolojik arka planına dayanır (Tomita ve ark. 2000). Hem Cloninger hem de Zuckerman bazı monoaminler ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkilere ve ilişkilerin göreceli özgüllüğüne göre farklılık gösterse de, temel kişilik özelliklerinin temeli olarak monoamin nörotransmitter sistemine odaklanır. Her üç kuramcı kişilik ya da mizacın temel boyutları olarak gördükleri şeyi değerlendirmek için anketler geliştirdiler. Envanterlerde skalalar arasındaki kesin ilişkiler fenotipik temsiller veya özelliklerin sadece karşılaştırılabilirliğini bilmek için değil, aynı zamanda çeşitli araştırmalarda yapılan araştırma sonuçlarını karşılaştırmak için ilgi çekicidir (Zuckerman, Cloninger, 1996).

Psikobiyolojik kuram C. Robert Cloninger tarafından geliştirilmiştir. Kuram, kişiliğin genetik temelleri, davranışın nörobiyolojik temelleri, kişiliğin duygusal ve bilişsel yapısı ve gelişimleri, kişilik boyutlarının davranışsal farklılıklara etkisi, kişilik yapısının gelişmesine kaynaklık eden faktörlerin etkileşimi ve bunların psikiyatrik bozukluklara sebep olmasına varan birçok alanda teferruatlı bilgi elde etme donanımına sahiptir (Köse, 2003). Cloninger (1986), yayınladığı "Birleştirilmiş biyososyal kişilik teorisi ve kaygı durumlarının gelişimindeki rolü" adlı çalışmasıyla kaygı durumlarına kaynaklık eden kişilik özelliklerini nörotransmitter sistemi üzerinden açıklamıştır. Daha sonra bu kişilik kuramı yine Cloninger (1987) tarafından kişilik özelliklerini sınıflandırarak klinik bir tanımlama getirilmesi ile ilk şeklini almıştır. Nörofarmakolojik ve nörodavranışsal öğrenmeyi

ele alan çalışmalar, ikiz ve aile çalışmaları, uzun izleme gelişimin çalışılması, kişiliğin psikometrik olarak çalışılması ile elde edilen bilgiler sentezlenerek Cloninger tarafından tanımlanan model, 1986-1987 yıllarında ilk çalışma sonuçlarını bilimle tanıştırmıştır (Arkar, 2004). Cloninger ve arkadaşları (1993) son olarak mizaç ve karakteri ayrı ele alarak aşamalı olarak kurama son halini vermiştir.

Psikobiyojik kuram çerçevesinde mizaç ve karakter boyutlarını değerlendirmenin ilk adımı 1987'de Cloninger tarafından geliştirilen 80 maddelik bir kişilik anketi ile atılmıştır. Bu anket "Üç Boyutlu Kişilik Anketi"(TPQ-Tridimensional Personality Questionnaire) olarak adlandırılmıştır. 80 maddelik envanter geliştirildikten sonra 101 adet ikinci sınıf tıp öğrencilerinden oluşan bir gruba, bir aylık bir periyoda birçok farklı testle birlikte uygulandı (Cloninger, 1987).

Cloninger; ailevi çalışmalar, uzunlamasına gelişim çalışmaları, kişilik yapısının psikometrik çalışmalarının yanı sıra, insanlarda ve diğer hayvanlarda öğrenme ve davranış durumlarının nörofarmakolojik ve nöroanatomik çalışmalarının sentezleyerek, anksiyete durumunun gelişiminde rol alan ve kişiliğin biyososyal teorisini yayınladı. Bu senteze dayanarak genetik olarak bağımsız üç kişilik boyutu varsaymıştır. Kişiliğin altta yatan genetik boyutları zarardan kaçınma (harm avoidance), yenilik arayışı (novelty seeking), ve ödül bağımlılığı (reward dependence) olarak adlandırılmıştır (Cloninger, 1987).

Bu psikobiyojik kuram için yapılan ilk hamlelerdir. Daha sonra yapılan çalışmalarla kuram ve kişiliği kategorize eden mizaç ve karakter envanteri (Temperament and Character Inventory-TCI) gelişimini tamamlamıştır.

İlk yapılan hamleden sonra kuramda sebat etme, ödül bağımlılığından ayrı ele alınarak son hali verilmiştir. Kuramın mizaca yaklaşımı; genetik olarak bağımsız, yaşam süresince ortalama durağan, algı düzeyinde kavram öncesi yanlılıklar içerdiği ve sosyal, kültürel etkilerden değişim anlamında etkilenmedikleri düşünülen dört tane mizaç boyutudur (Zarardan Kaçınma-HA, Yenilik Arayışı-NS, Sebat Etme-P ve Ödül Bağımlılığı-RD). Karakter boyutunda ise; yetişkinlik döneminde kemale erdikleri, bireyin kendisine dair iç görü edinmesi ile kişisel ve sosyal hareketliliğe tesir ettikleri kabul edilen (İş Birliği Yapma-C, Kendini Yönetme-SD ve Kendini Aşma-ST) kategoriler içermektedir (Karakaş ve Arkar, 2012).

Kişilik bozukluklarının tanımlanması ve teşhisine yönelik güncel yaklaşımların ciddi pratik ve kavramsal sınırlılıklara sahip olduğunu düşünen Cloninger, düşüncesini şu maddelerle gerekçelendirmiştir: İlk olarak Amerikan Psikiyatri Birliği ve Dünya Sağlık Örgütü sınıflamalarının güncel yaklaşımı üzerinden kişilik özellikleri ele alındığında bireylerin birden fazla kişilik bozukluğuna sahip olduğunu düşünmektedir. İkincisi, uyumsuz (anormal) kişilik özellikleri ile kişilik bozuklukları arasındaki klinik ayrımın bir parça keyfi olduğunu söyler. Sosyal ve bilişsel sınırlarda çeşitliliğin doğasının aşamalı olmasının yanı sıra adaptif (normal) bozukluğun şiddetinin doğasının şiddetinden dolayı keyfi bir ayrım olarak değerlendirir. Üçüncüsü, normal bozulma hem durumsal hem mizaç değişkenlerine bağlıdır. Bu yüzden aynı mizaç bir sosyal mesleki ortamdaki başarıya yön verebiliyorken başka bir alanda zorlanmaya ve sıkıntıya neden olabilir. Dördüncüsü, belli bir kültürde tipik olarak sosyal olarak kabul edilmez ve takdire şayan olmayan kriter değişkenleri olarak seçilen davranışlar vardır. Ancak birey diğerlerinin kendisinin davranışlarının algısının farkında olsa bile, doğrudan sorgulama genellikle savunmacı tepkilere yol açar. Bu tür temel problemlerin sonucu olarak, kişiliği ve uyarlanabilir sonuçlarını değerlendirmek için kullanılan kategori ve ölçütlerin çoğu zaman gerçeğe değil çağdaş duruma göre dalgalandığını ifade etmektedir. DSM (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders) ve ICD(International Classification Diseases) tanı olarak başvurulan kaynaklar kişilik bozukluğu için prototipler sunar ve klinik grupların örneği olarak görev yapar. Fakat bu varyasyon kategorik ve boyutsaldır. Bunlar bize doğal tanısal sınırlarla ayırık patofizyolojik değerlendirmeler sunmaz (Cloninger, 1987).

2.1.1. Mizaç

Mark Twain 1938'de yayınlanan mektubunda (Letters from the Earth) mizacı şöyle tanımlamıştır: Mizaç; Allah'ın, yarattığı bütün canlıların kalbine kendi eliyle yazdığı bir yasadır. Boyun eğilmeli ve bütün kısıtlayıcı yasaklayıcı kanunlarda bile boyun eğilecektir. Nereden gelirse oradan çıkmasına izin verin. (Goldsmith ve ark. 1987). Cloninger (1998) mizacı, kalıtsal özellik taşıyan ve yaşamın erken dönemlerinde kendini gösteren bir kişilik özelliği olarak tanımlar.

Cloninger; ailevi çalışmalar, uzunlamasına gelişim çalışmaları, kişilik yapısının psikometrik çalışmalarının yanı sıra, insanlarda ve diğer hayvanlarda öğrenme ve davranış durumlarının nörofarmakolojik ve nöroanatomik çalışmalarının sentezleyerek, anksiyete durumunun gelişiminde rol alan ve kişiliğin biyososyal teorisini yayınladı. Bu senteze dayanarak genetik olarak bağımsız üç kişilik boyutu varsaymıştır. Kişiliğin altta yatan genetik boyutları zarardan kaçınma(harm avoidance), yenilik arayışı(novelty seeking) ve ödül bağımlılığı(reward dependence) olarak adlandırılmıştır (Cloninger, 1987). Mizaç boyutları, cezaya veya ödüle, tehlikeye ve yeniliğe verilen cevap farklılıklarından ortaya çıkan tanımlamadır (Tok, Arkar, 2012).

2.1.1.1. Yenilik Arayışı (Novelty Seeking)

Yenilik arayışı, potansiyel uyarılara ya da potansiyel ödüllendirmeye yol açan yeni uyarılara veya ipuçlarına tepki olarak yoğun bir heyecan ya da heyecana karşı sürdürülebilir bir eğilim olduğu varsayılır (Cloninger, 1987). Burada yenilik; ödül ve ceza veya tehlikeye cevap olarak çağrışımsal öğrenmedeki kişisel farklılıklara göre kavramlaştırılır (Karakas ve Arkar, 2012).

Yenilik arayışı özelliklerinin beynin teşvik(“incentive”) ya da davranışsal hareketlenme (“activation”) sistemindeki varyasyonları yansıttığı düşünülmektedir. Orta beyindeki dopaminerjik hücre gövdeleri çeşitli kaynaklardan girdiler alır ve daha sonra dürtüler yansıtır. Böylece davranışsal hareketlenme sistemi için son ortak yol olarak hareket eder. Bu davranışsal hareketlilik yeni çevresel uyarıların keşfi, potansiyel ödülün peşine düşme, monotonluktan aktif olarak kaçınma ve cezadan kaçma ile ilgilidir. Bu davranışsal aktivasyon özel bir fizyolojik uyarılma örüntüsü, özellikle artan kalp hızı ve azalan duyum eşiği (sensation threshold) ile ilgilidir. Davranışa yönelik (purposeful behaviour) bu hareketlilik hem sensorimotor entegrasyonu hem de zevk veren uyarıya ya da yeniliğe yönelik direk davranışı gerektirir. Memelilerde ön beyindeki dopaminerjik projeksiyonların tüm bu fonksiyonlarında nigrostriatal yansımalar, mezolimbik yansımalar (ventral tegmentumdan-septum, nukleus akkumbens ve amigdalayı da içererek- limbik yapılara kadar) ve mezofrontal yansımalar(ventral tegmentumdan-mesial frontal, anterior singulat ve entorinal alanı da içererek- neokortekse) merkezi bir rol oynar.

Amigdala, korteks ve hipotalamusla birlikte aktif kaçınma yanıtları ve savaş-kaç için hazırlıkla görevlidir. Dopaminerjik hücre gövdelerinin girdileri, retiküler formasyonda artan yollar, hipotalamustan azalan yollar ve amigdala ve kaudat aracılığıyla serebral korteksten gelen geribildirimleri içerir (Cloninger, 1987). Keşif ve dürtüsellik başlamasından dopamin sistemi sorumludur (Pierson ve ark. 1999). Burada yeniliğe cevap olarak; dürtüsel kararlar verme, sıkça araştırmacı aktivite, ödül alma ihtimali oluştuğunda kontrolsüzlük, aşırılık, aniden sinirlenme ve engellenmeye karşı kaçınma gösterme gibi davranışların ortaya çıkmasında kalıtsal bir eğilimdir (Karakaş ve Arkar, 2012).

Amfetamin ve kokainin yanı sıra alkol, opiatlar ve opioid nöropeptidleri gibi dopamin agonistleri, dopaminerjik transmisyon ve davranışsal aktivasyonun kolaylaştırılmasına yol açarken, haloperidol gibi dopamin blokerleri keşifsel davranışta azalma ve anhedoniye sebep olur. Dopamin ve agonistlerinin kaynaklık ettiği davranışsal aktivasyonlar, nukleus akkumbensin bütünlüğüne bağlıdır (Cloninger, 1987).

Tablo 1’de yenilik arayışı mizaç özelliğini belirlemek için Mizaç Karakter Envanterinde (TCI) sorulan sorulara yer verilmiştir.

Tablo 1 Yenilik Arayışı Skalasına Örnek Sorular

Alt Ölçek	Örnek Soru
NS1	Keşfetmekten heyecan duyma-Kayıtsız bir katılık (Exploratory excitability vs Rigidity) Başkalarının benimle konuşmalarını beklemektense, konuşmaları kendim başlatmayı tercih ederim.-Çoğu kimse bana yeni ve daha iyi bir yol olduğunu söylese bile, işleri yapış tarzımı değiştirmekten nefret ederim.
NS2	Dürtüsellik-İyice düşünme (Impulsiveness vs. Reflection) Yapılması gerekli olan işleri sürdürebilmek için, çabuk kararlar vermekten hoşlanırım.-Yaptığım her işte ayrıntılara dikkat etmekten hoşlanırım.
NS3	Savurganlık-Tutumluluk (Extravagance vs. Reserve) Kendim için bir şeyler satın almak eğlendiricidir.-Kimileri para konusunda aşırı cimri ya da eli sıkı olduğumu düşünür.
NS4	Düzensizlik-Düzenlilik (Disorderliness vs. Regimentation) Cezalandırılmayacağımı sandığımda, çoğu kez kuralları ve düzenlemeleri ihlal ederim.-Bir şeyi yanlış yaptığımı anladığımda, sıkıntıdan öyle kolayca kurtulamam.

2.1.1.2. Zarardan Kaçınma (Harm Avoidance)

Zarardan kaçınma, müdahalede bulunan uyarıların sinyallerine tepki verme, böylece cezadan, yenilikten ve hayal kırıklığı yaratan unsurlardan kaçınmak için davranışları engellemeği öğrenen kalıtsal bir eğilimdir (Cloninger, 1987). Henüz gerçekleşmemiş, gelecekte olabileceğini düşündüğü olumsuzluklara dair yüksek kaygı, belirsizlikten korkma, tanımadıklarından utanmak türünde kaçınan davranışlar, kolaylıkla yorulmak gibi davranışları ketleyen veya durduran kalıtsal eğilimdir (Karakaş ve Arkar, 2012). Burada davranışın ketlenmesinden sorumlu sistem serotonin ile ilgilidir (Pierson ve ark. 1999).

Zarardan kaçınma ortalamanın üstünde ve diğer iki boyut olan yenilik arayışı ve ödül bağımlılığı ortalamada olan bireyler, temkinli, gergin, endişeli, korkulu, engellenmiş, utangaç, kolayca yorulan ve kaygılı olmakla karakterize edilir. Zarardan kaçınma ortalamanın altında ve diğer iki boyut ortalamada olanlar, kendinden emin, rahat, iyimser, kaygısız, engellenmemiş, dışadönük ve enerjiktir. Zarardan kaçınma özelliklerinin beyinde ceza(“punishment”) ya da davranışsal engellenme sisteminde(beyin sapında raphe çekirdeğinden septohipocampal sistem, serotonerjik yansımalar ve ventral tegmental alandan frontal neokortekse kolinerjik yansımaları kapsar) karşılık gelen varyasyonları düşündürmektedir. Limbik sistemde (prefrontal korteksin yanı sıra hipokampus ve septum da dâhil) raphe çekirdeğinden serotonerjik nöronlar yükselir. Septohipokompal sistemin işlevi güncel olayları önceden yaşadıklarıyla karşılaştırmak, beklenmedik bir durumla karşılaştığında davranışı durdurmaktır. Serotonerjik yansının yükselmesi, dorsal raphe çekirdeğinden substansia nigraya nigrostriatal dopaminerjik nöronların azalması ve hayal kırıklığı ve cezalandırmanın sinyalleriyle davranışın kesilmesi durumu için gereklidir. Ödül ya da cezadan kaçınmayla, yenilik uyarısına cevap aynı değildir. (Kolinerjik yansımalar, ventral tegmental alan ve amigdalanın bazal çekirdekleri frontal korteksi harekete geçirmesi (“excite”) ve kortikotropin ve kortizol gibi stres hormonlarının salınımını uyarmasıdır. Sonuç olarak, frontostriatal projeksiyonlar kaudat nukleusundaki dopaminerjik nöronlarını inhibe ederek keşif aktivitesini azaltır (Cloninger, 1987). Zarardan Kaçınma boyutunda serotoninin açık etkisi yapılan başka çalışmalarla da desteklenmiştir (Peirson ve ark. 1999).

Benzodiazepinler ve diğer antianksidan ilaçlar “klasik” koşullanma (nötr bir uyarıcı ile kötü bir uyarıcının öngörülmesinin öğrenilmesi) yoluyla hoş gitmeyen edinimleri bloke etmez. Bununla birlikte antianksidan ilaçlar operant diğer bir ifade ile edimsel koşullanma (bir davranışın cevabı olarak cezalandırılma ya da ödül alamama durumunu tahmin etme (çıkarım yapma) öğrenilir) ile edinilen davranışsal kesilmenin ifadesini bloke eder. Dahası, antianksidan ilaçlar, elektrodermal aktivitede (olumsuz-hoşa gitmeyen) uyarıcının hem klasik hem de edimsel koşullanma durumlarında beklenmesi (anticipation) ile ortaya çıkar, artışı bloke eder (Cloninger, 1987).

Tablo 2’de zarardan kaçınma mizaç özelliğini belirlemek için Mizaç Karakter Envanterinde (TCI) sorulan sorulara yer verilmiştir.

Tablo 2 Zarardan Kaçınma Skalasına Örnek Sorular

Alt Ölçek	Örnek Soru
HA1	Beklenti endişesi ve karamsarlık-Sınırsız iyimserlik (Anticipatory worry vs. Optimism) Gelecekte bir şeylerin kötüye gideceği konusunda, genellikle çoğu kimseden daha endişeliyimdir.-Utandırılır ya da aşağılanırsam, çok çabuk atlatırım.
HA2	Belirsizlik korkusu-Güven (Fear of uncertainty vs. Confidence) Yeni ve alışılmadık bir şey yapmak zorunda olduğumda, genellikle gergin ve endişeli hissederim.-Bir kaç saat sessiz ve hareketsiz kalmaktansa, çoğu zaman riskli şeyler (planörle uçmak ya da paraşütle atlamak gibi) yapmayı tercih ederim.
HA3	Yabancılardan çekinme-Topluluğu sevme (Shyness vs. Gregariousness) Arkadaş canlısı oldukları söylenmiş olsa bile, genellikle yabancılarla tanışmak zorunda kalacağım sosyal ortamlardan uzak dururum.-Bana kızgın oldukları söylenmiş olsa bile, yabancılarla tanıştığımda güvenli ve rahat olacağımı düşünürüm.
HA4	Çabuk yorulma ve dermansızlık-Dinçlik (Fatigability and asthenia vs. Vigor) Çok gergin, yorgun ya da endişeli olacağım için, işleri genelde yürütme tarzımdaki değişmelere uyum sağlamam son derece güçtür.-Kendimi zorlamaksızın, genellikle tüm gün boyunca bir şeylerle "meşgul" kalabilirim.

2.1.1.3. Ödül Bağımlılığı (Reward Dependence)

Ödül bağımlılığının, ödül sinyallerine (özellikle sosyal onay ve başarıya sözlü sinyaller) yoğun tepki verme, ödüller veya cezadan kurtulma ile ilişkilendirilen davranışların yok olmasının sürdürülmesi eğilimi olduğu varsayılmaktadır (Cloninger, 1987). Kişinin aşırı duygusal, sosyal olarak bağı ve insanların onayına

bağımlı şekilde davranmasını sağlayan davranışların sürekliliğine yönelik kalıtsal destektir (Karakaş ve Arkar, 2012). Sistemin çalışmasını sağlayan norepinefrindir (Pierson ve ark. 1999).

Ödül bağımlılığı ortalamanın üstünde ve diğer iki alan olan yenilik arayışı ve zarardan kaçınma boyutları ortalama olan bireyler yardımcı olmak için istekli ve diğerlerini memnun ederler, sebatlı (persistent), çalışkan, sıcak-sempatik, duygusal ve sosyal ipuçları ve kişisel başarılarla duyarlıdır. Sonsunda ödül beklentisiyle hazzı geciktirebilirler. Buna karşın ödül bağımlılığı boyutu ortalama düzeyden düşük bireyler sosyal olarak bağımsız, duygusal anlamda serin, pratik, duygularıyla hareket etmeyen ve seçimlerinde duygusal olarak bağımsızdır. Ödül bağımlılığı düşük olan bireyler para gibi pratik ödüllere cevap verirler fakat sosyal olarak güçlendirici etkisi olan sözel sinyallere duyarsız ve kısa sürede kayıtsız olabilir, tatmin edici olmayan ilişki ve aktiviteleri sonlandırır. Öte yandan ödül bağımlılığı yüksek olan bireyler, övgü ve sosyal ipuçlarına son derece duyarlıdır (Cloninger, 1987).

Bu ödül bağımlılığı özelliklerinin üç ana beyin sisteminde (cezadan kaçınma ya da ödül sinyalleri durumunun edinimine olanak sağladığı ve ayrıca daha önceden ödüllendirilmiş davranışların söndürülmesine direnci arttırmak olarak kabul edilen) varyasyonları yansıttığı düşünülmektedir. Norepinefrin bu sistem için ana nöromodülatör olarak görülmektedir ve yeni eşleştirilmiş ilişkilerin belleğinde ve öğrenilmesinde kritik bir rol oynayabilir (Cloninger, 1987).

Tablo 3’de ödül bağımlılığı mizaç özelliğini belirlemek için Mizaç Karakter Envanterinde (TCI) sorulan sorulara yer verilmiştir.

Tablo 3 Ödül Bağımlılığı Skalasına Örnek Sorular

Alt Ölçek	Örnek Soru
RD1	Duygusal yakarışlardan (kötürüm kalmış çocuklara yardım istendiğindeki gibi) oldukça çok etkilenirim.-Hüzünlü şarkı ve filmleri epeyce sıkıcı bulurum.
RD3	Bağlanma-Uzak olma(Attachment vs. Detachment) Kendimi keyifsiz hissettiğimde, yalnız kalmak yerine arkadaşlarla birlikte olduğumda, genellikle daha iyi hissederim.-Genellikle soğukkanlı ve başkalarından ayrı kalmaktan hoşlanırım.
RD4	Bağımlılık-Bağımsızlık(Dependence-Independence) Bireysel haklar, herhangi bir grubun gereksinimlerinden daha önemlidir.
RD(Per)	Sebat etme(Persistence) Çoğu kimseden daha mükemmeliyetçiyimdir.-Düşündüğümden daha uzun sürerse, çoğu kez o işi bırakırım.

Bu üç boyut, Tablo 4’de açıklanan üç beyin sisteminin varyasyonlarını yansıtmaktadır.

Tablo 4 Uyarın-Tepki Karakteristiğinin Etkileyen Üç Ana Beyin Sistemi

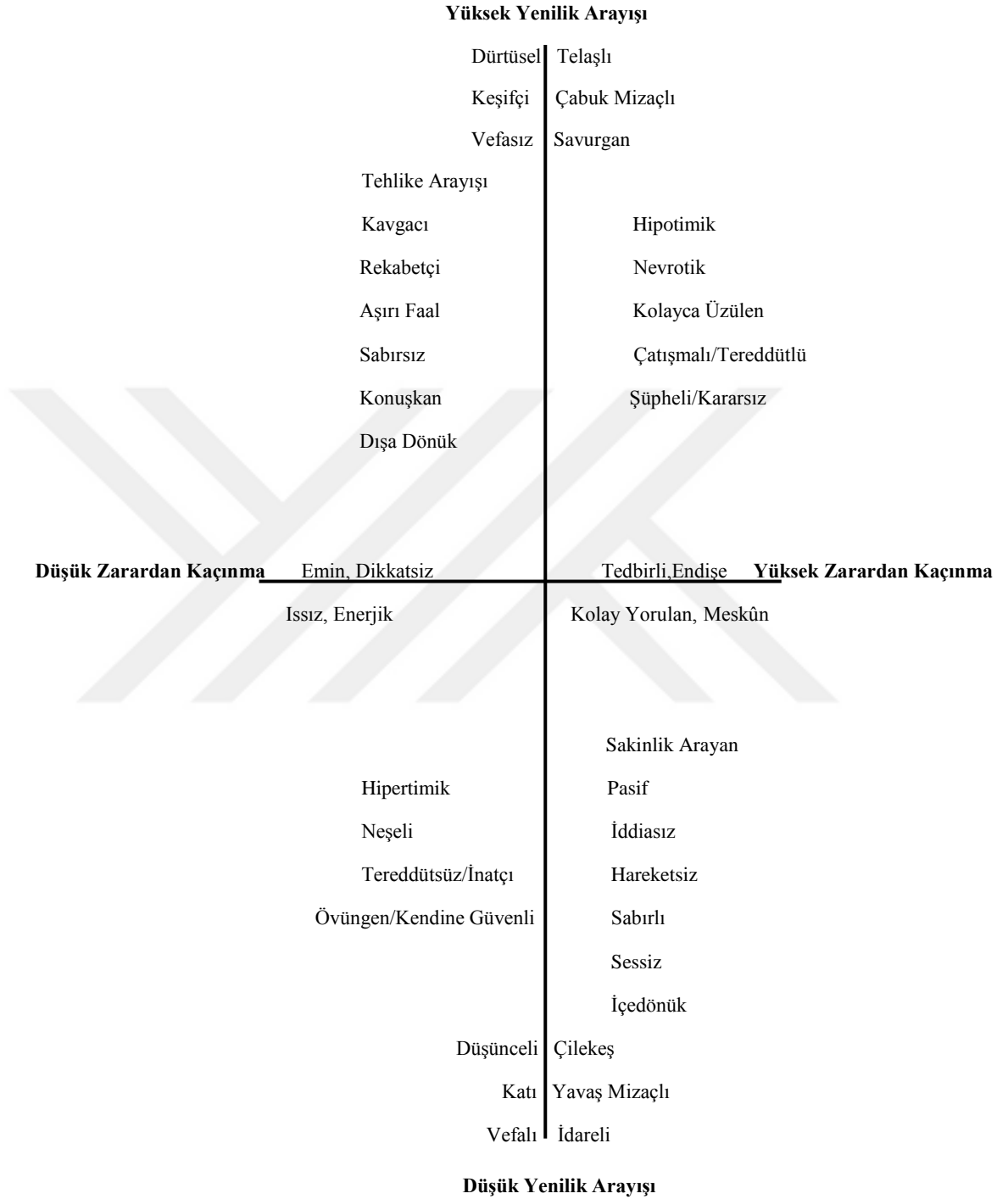
Beyin Sistemi (Kişilik Boyutlarıyla İlgili)	Başlıca Monoamin Nöromodülatör	İlgili Uyarın	Davranışsal Cevap
	Dopamin	Yenilik	Araştırma Peşinde Olma
		Potansiyel Ödül	İstekle Yaklaşım
		Monotonluk ya da Cezadan Kurtulma	Aktif Kaçınma ve Kaçma
Davranışsal Aktivasyon (Zarardan Kaçınma)	Serotonin	Ceza, Yenilik ve Ödülsüzlüğe Koşullu Sinyal	Pasif Kaçınma ve Sönme
Davranışsal Aktivasyon (Ödül Bağımlılığı)	Norepinefrin	Ödül veya Cezadan Kurtulmaya Koşullu Sinyal	Sönmeye Direnc

2.1.1.4. Mizaç Boyutlarının Birbiriyle İlişkisi

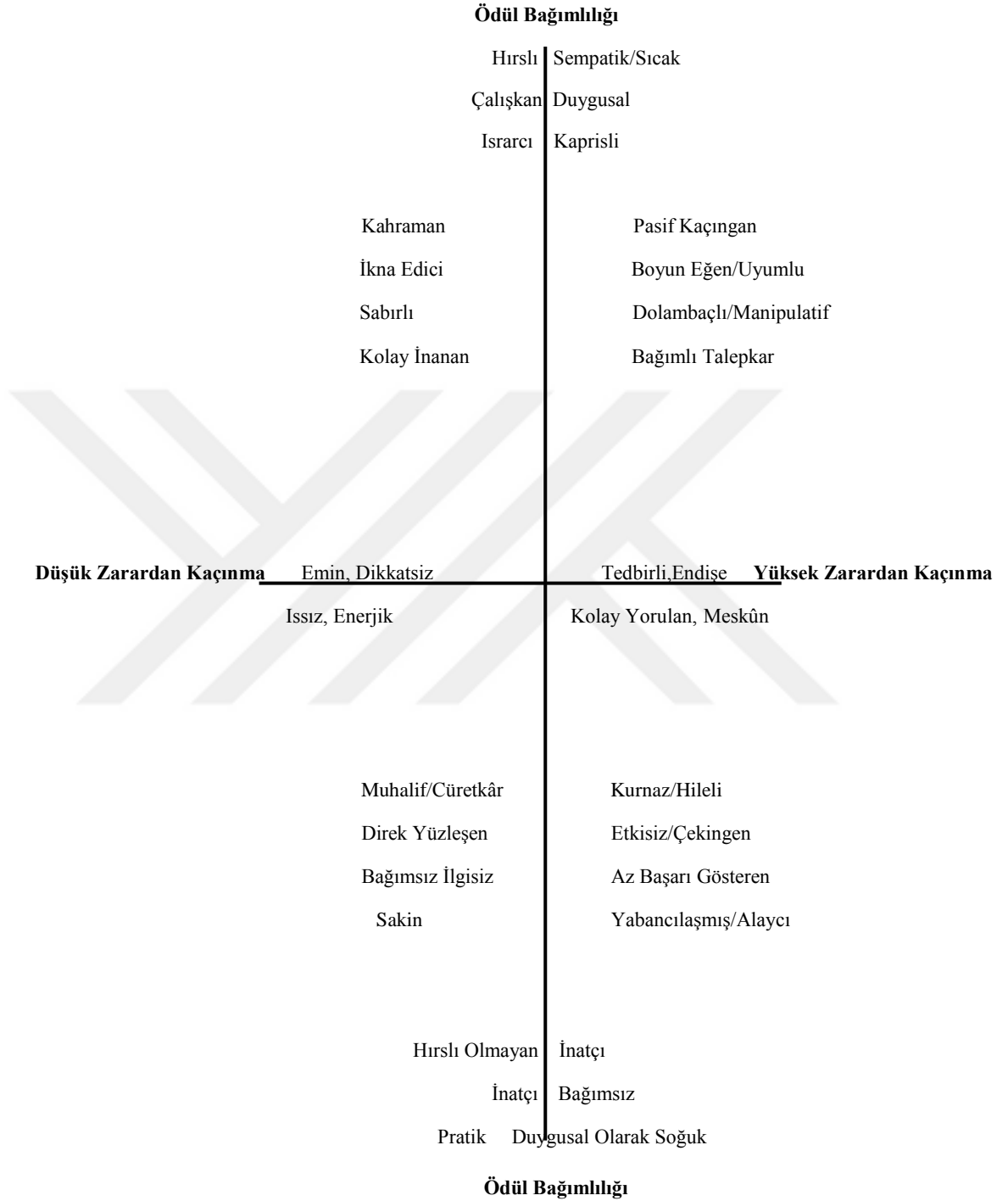
Zarardan kaçınma, hem yenilik arayışı hem de ödül arama davranışı üzerinde değiştirici bir etki olarak hizmet eder. Zarardan kaçınma, hem belirsiz hem de kesin durumların açığa çıkarılmasına engel olduğu gibi ödüksüzlükten doğan hayal kırıklığı (nonreward) ya da cezalandırmanın pasif olarak kaçınanı şeklinde kendini gösterir. Bu değiştirici etkinin bir sonucu olarak, zarardan kaçınma davranışı üzerindeki çevresel etkiler üç boyut arasında paylaşılmaktadır. Daha net ifade ile yenilik arayan boyut yenilik uyaranlarına yanıt olarak aktif bir davranışsal tepki verirken, zarardan kaçınma inhibe (duygularını pek dışa vuramayan) veya pasif önleyici davranışlarla tepki verir. Sonuçlanan davranış aktif yaklaşımla pasif kaçınma arasındaki dengedir. Benzer şekilde ödül bağımlılığı, ödül arama davranışını sürdürmeye eğilimliyken zarardan kaçınma davranışı söndürmeye eğilimlidir. Davranışın sonucu, sürdürme ve söndürme etkileri arasındaki dengedir. Dahası ödül bağımlılığı, daha önceki ödüllerin alınması için yaptığı aktiviteleri sürdürmeye eğilimlidir. Buna karşın yenilik arayışı potansiyel ödül için yeni ve alışılmadık aktiviteler yapmaya isteklidir. Yenilik arayışında ortalamanın üstünde ve diğer iki alanda (zarardan kaçınma ve ödül bağımlılığı) ortalama düzeyde olan bireyler, dürtüsel, keşifçi, değişken, heyecanlı, tez canlı, abartılı ve düzensizdirler. Yeni ilgi alanları ve aktivitelere kolayca yönelir fakat detayları ihmal etme ve hızlıca sıkılma eğilimleri vardır. Ayrıca kavgaya kolayca kışkırtılabilirler (Cloninger, 1987).

Buna karşın, ortalamanın altında yenilik arayışı ve diğer iki alan olan zarardan kaçınma ve ödül bağımlılığı boyutlarında ortalama düzeyde olan bireyler yeni ilgi alanlarına yavaş katılımı karakterizedir. Çoğu zaman dar alanlara dikkatlerini odaklamakla meşguldürler ve karar vermeden önce önemle düşünmeleri gerekir. Onlar tipik olarak düşünceli, sabit, sadık, sabırlı, yavaş mizaçlı, tutumlu, düzenli ve ısrarcı olarak tanımlanır (Cloninger, 1987).

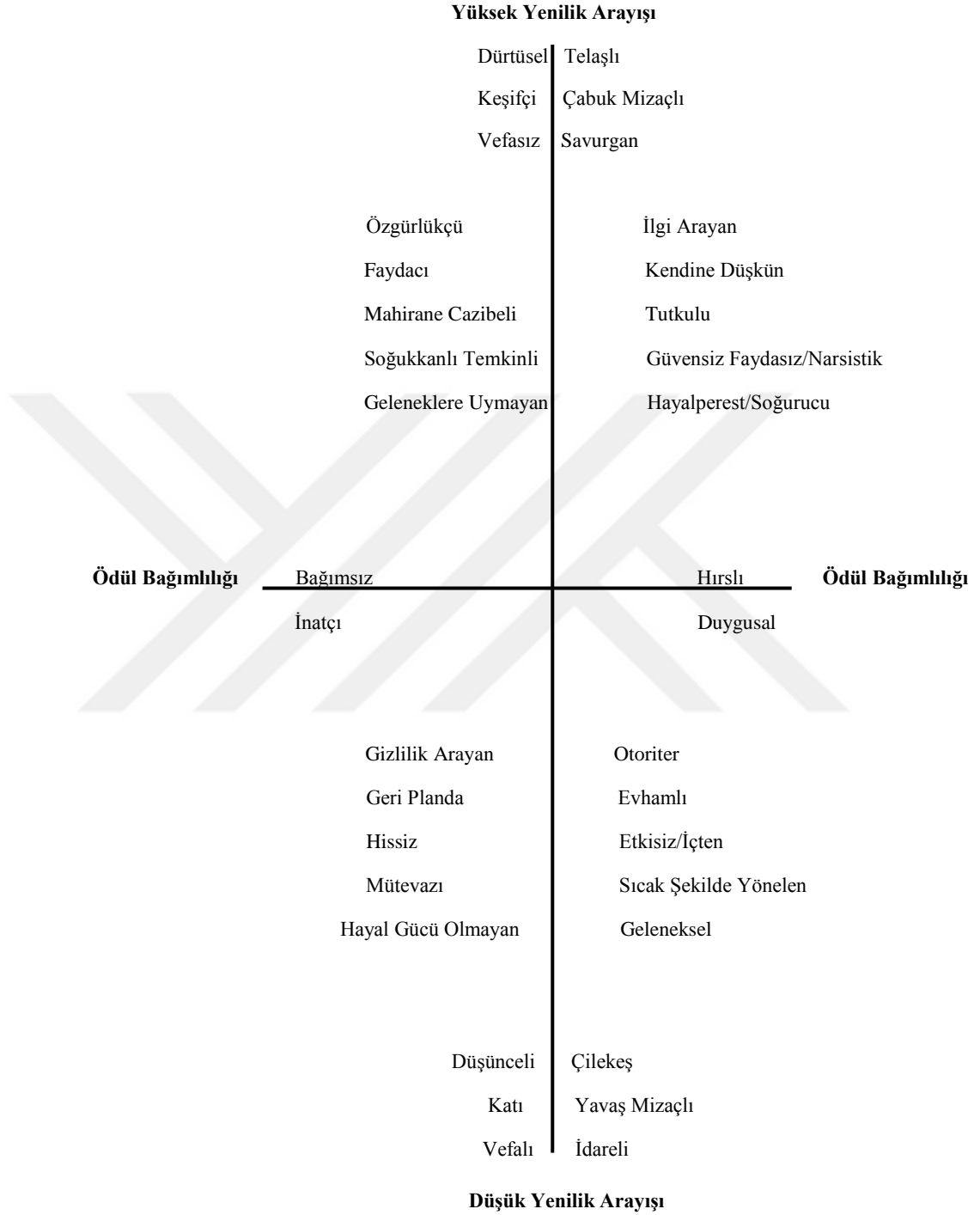
Şekil 1 İki kişilik boyutunun etkileşimi, yenilik arayışı ve zarardan kaçınma

Şekil 2 İki kişilik boyutunun etkileşimi, ödül bağımlılığı ve zarardan kaçınma

Şekil 3 İki kişilik boyutunun etkileşimi, yenilik arayışı ve ödül bağımlılığı

Üç kişilik boyutunun etkileşimleri Şekil 1,2 ve 3'te özetlenmiştir. Örneğin Şekil 1'de yenilik arayışı yüksek olan bir birey eğer ayrıca zarardan kaçınma boyutunda da düşük ise, genellikle dürtüsel, tehlike arayışı ve saldırgan davranışlar gösterecektir. Aynı kişi buna karşın eğer yüksek zarardan kaçınma boyutunda ise ilk dürtülerini kontrol eden "ikinci düşünceler"("second thoughts") endişe ya da engellenme ile nevrotik ya da çatışmış davranışlarla kendini gösterir. Öte yandan düşük zarardan kaçınması olan bireyler aynı zamanda yenilik arayışı düşükse, neşeli, kendinden emin ve kendine güvenir. Ortalama değerler sık görüleceğinden, her bir boyutla ilgili davranış tanımı daha önce bahsi geçen karakterler tarafından baskın gelecektir. Fakat en uç değerlerdeki bu kombinasyonların en az birinin, sıklıkla tek bir boyutta sapma olarak ortaya çıkması beklenir (Cloninger, 1987).

2.1.1.5. Sebat Etme (Persistence)

Üç mizaç boyutu olan yenilik arayışı, zarardan kaçma ve ödül bağımlılığından sonra yapılan çalışmalarla mizaç boyutlarına yeni bir boyut olarak "Sebat Etme" de eklenmiştir. Sebat Etme, kişilik boyutları geliştirildiği ilk zamanlarda ödül bağımlılığının bileşenlerinden biri olarak değerlendirilmiştir. Fakat ödül bağımlılığının öteki yönleri olan duygusallık, bağlanma, bağımlılık özellikleriyle korelasyon olmadığı bulgulanmıştır (Arkar, 2005). Cloninger ve arkadaşları geçerlilik çalışması yaparken kalıtsal olarak özellikle kadınlarda farklılık gösteren genetik bulgular sebebiyle yeni bir boyut ekleme isteği duymuşlardır (Stallings ve ark. 1996). Sebat etme; engellenme durumu, yorulma ve aralıklı olarak pekiştirilme durumunda bile davranışın devamlılığındaki kalıtsal bir meyildir (Karakas ve Arkar, 2012).

Sebat etme, azimli olma, çalışkan olma, hırslılık ve mükemmeliyetçilik şeklinde dikkat çeker. Sebatkarlığı yüksek olan kişiler yorulmayı ve engellenmeyi bireysel bir meydan okuma ya da kendini ortaya koyuş şekli olarak algılayan ve istediği ödül için reaksiyon olarak gayretini arttıran, çalışkan, sabırlı, azimli ve başarılı bireylerdir. Yüksek sebat etme, ödüllerin kesintili ve aralıklarla geldiği, fakat takip eden çevresel durumların aynı kaldığı uyumlu bir davranış stratejisidir. Takip eden çevresel durumlar hızlıca değişince düşüncede saplanıp kalma uyumsuz olma durumudur. Sebat etme boyutu düşük olan bireyler, karar vermekte zorlanan, düzeni

olmayan, tembel ve hareketsiz bireylerdir. Herhangi bir engellenme durumunda, kolayca vazgeçmeye meyillidirler. Düşük sebat etme, takip eden ödüller hızlıca değiştiğinde uyum sağlarken, ödüller seyrek olduğunda uyumsuzluk gösterebilirler (Arkar, 2005).

Sebat etme, kısmi pekiştirmenin sönme etkisi ile objektif şekilde ölçülebilir. Kemirgenlerle yapılan çalışmalar, kısmi pekiştirmenin sönme etkisinin bütünlüğünün, Hipokampal Subkulum'dan Nukleus Akkumbense yansıtmalara dayandığı bulgulanmıştır. Bahsi geçen Glutaminerjik yansıtma, cezanın gerekçeli sinyalini, istenilen ödülün gerekçeli sinyaline dönüştürerek, davranışsal ketleyici sistemden, davranışsal aktifleştirici sisteme kısa devre olarak algılanabilir. Bu bağlantı, insanlarda, özgül ters sebatkarlık etkisine sahip Orbitomedial Korteks lezyonları ile koptuğu tahmin edilmektedir. Bazı ağır obsesif-kompulsif hastalarda yapılan bilateral cingulotomi operasyonu, Orbitomedial lezyonlar ile birleşik olarak yapılan cingulotomi operasyonlarına bakıldığında, ısrarlı kompulsiviteyi azaltmakta daha az etkindir (Cloninger, 2000, Akt. Arkar, 2005).

2.1.1.6. Temel Uyarın-Tepki Karakteristiklerinin Değerlendirilmesi

Yenilik, ceza ve ödüllendirmeye yönelik temel tepki kalıpları aşağıda kısaca değinilen zarardan kaçınma, yenilik arayışı ve ödül bağımlılığı olarak adlandırılan üç boyutun varyasyonlarıyla değerlendirildi. Bu üç boyut, kişilik bozukluklarının geleneksel tanımına en yakın temsili ile ilişkilendirilerek muhtemel sekiz kombinasyonu temsil etmektedir (Cloninger, 1987).

Geleneksel kişilik kategorilerinin temel Uyarın-Tepki özellikleri Tablo 5'de gösterilmiştir.

Tablo 5 Geleneksel Kişilik Kategorilerinin Temel Uyarın-Tepki Özellikleri

Kişilik Bozukluğu	Yenilik Arayışı	Zarardan Kaçınma	Ödül Bağımlılığı
Anti sosyal	Yüksek	Düşük	Düşük
Histrionik	Yüksek	Düşük	Yüksek
Pasif-agresif	Yüksek	Yüksek	Yüksek
Eksplosif	Yüksek	Yüksek	Düşük
Obsesif	Düşük	Yüksek	Düşük
Şizoid	Düşük	Düşük	Düşük
Siklotimik	Düşük	Düşük	Yüksek
Pasif-bağımlı	Düşük	Yüksek	Yüksek

2.1.1.6.1. Yüksek Yenilik Arayışı-Düşük Yenilik Arayışı

Yüksek yenilik arayışı, anti sosyal, histrionik, pasif-agresif ve eksplosif kişilik bozukluklarının bir parçasıdır. Düşük yenilik arayışı ise, obsesif, pasif-bağımlı, siklotimik ve şizoid kişiliklerin bir parçasıdır. Ayrıca her bir varyasyon tek başına da olabilir.

1. Sık şekilde ödül arayışı için keşif ve alışılmışlığa-rutine tahammülsüzlük-Rutin dışına çıkmaya direnç.
2. Kanunsuzluk ya da alışılmadık şekilde kuralı bozma-Oldukça sistematik, disiplinli ve düzenli.
3. Kolay heyecanlanan, tez canlı (quick tempered)-Sabırlı, yavaş mizaçlı (slow tempered).
4. Maymun iştahlı (fickle), hızlıca bağlanma gelişmesi ve kaybolması-Sadık, bağlanma yavaş gerçekleşir ve avantaj ya da dezavantajlara dikkat edilmeksizin bağlanma ortadan kalkar.
5. Çoğunlukla anlık kaprislerle ya da sezgisel izlenimler üzerine hızlıca hareket eder veya çeldirilebilir (distractible) ve sebatsız (impersistent)-Çoğunlukla oldukça yavaş ve ancak düşündükten sonra hareket eden, tüm detayları organize ederek planlama.

6. Sıklıkla abartma (dramatization) ve dinlemekten çok konuşmayı tercih etme- Konuşmaktan çok dinlemeyi tercih etme ve abartma (dramatization) ve rol yapmada sınırlı yetenekler.
7. Savurgan şekilde harcamalar ve bu yüzden para biriktirme ya da hazzı ertelemeye zorluk-Kanaatkar, biriktiren ve bütçe yapan bu yüzden de kendisi için satın aldığı şeylerin tadını çıkarmada zorluk (Cloninger, 1987).

2.1.1.6.2. Yüksek Zarardan Kaçınma-Düşük Zarardan Kaçınma

Yüksek zarardan kaçınma obsesyonel, pasif-bağımlı, pasif-agresif ve eksplosif kişilik bozukluklarının bir parçasıdır. Düşük zarardan kaçınma, anti sosyal, histrionik, şizoid ve siklotimik kişiliklerin bir parçasıdır. Ayrıca her bir varyasyon tek başına da olabilir.

1. Sıklıkla geleceğe yönelik kaygı ve normal şartlar altında bile teminata ihtiyaç hissedilen kısıtlayıcı endişeler-Önemli durumlarda bile önemsemediğinden engellenmenin azlığı.
2. Daha önce bilmediği görev veya durumlarla ilgilendiğinde kaygı ve gerginlik-Daha önce bilmediği görevlerle ilgilendiğinde kendine aşırı özgüven ve yeterli önem vermenin eksikliği.
3. Utangaçlık(Sosyal aktivite veya eğlenmeyi sınırlayacak düzeyde yabancılarından kaçınma)-Yabancıların varlığında geri çekilmenin eksikliği veya kayıtsızlık.
4. Fiziksel yaralanma riski içeren aktiviteler ya da heyecanlanma yoluyla aşırı uyarandan dolayı sessizliği ve hareketsizliği tercih etme-Sessizlik ve hareketsizliktense fiziksel yaralanma riskli aktivitelerle uyarılmayı tercih etme.
5. Kötümser, sıklıkla negatif beklentiler-İyimser, sıklıkla pozitif beklentiler.
6. Fiziksel aktiviteyi kısıtlayan kolay yorulma-Efor kaybını hızlıca toparlayan yüksek enerji.
7. Değişikliklere yavaş adaptasyon ve küçük hastalık veya stresten yavaş kurtulma-Küçük hastalık ya da stresten hızlı iyileşme ve değişikliklere hızlı adaptasyon (Cloninger, 1987).

2.1.1.6.3. Yüksek Ödül Bağımlılığı-Düşük Ödül Bağımlılığı

Yüksek ödül bağımlılığı, pasif bağımlı, siklotimik, histrionik ve pasif agresif kişiliklerin karakteristik bir parçasıdır. Düşük ödül bağımlılığı ise anti sosyal, eksplosif, obsesyonel ve şizoid kişiliklerin karakteristik bir parçasıdır. Her iki varyant tek başına ortaya çıkar.

1. Kişisel yakınlaşmayı açığa çıkarmaya eğilimli olmaya hazır olmasından dolayı sosyal olarak savunmasız ve incinebilir olma eğilimi-Kişisel yakınlaşma açığa çıkarmaktan uzak ve soğuk durma.
2. Akranlarının baskısına boyun eğme eğilimi ile diğerlerinin onayına ve övgüsüne ihtiyaç duyma-Akranlarının baskısına dirençle ile bağımsız olma ve boyun eğmeme.
3. Son derece sempatik ve duygusal cezp etme ile kolayca sömürülen-Sosyal hislere tarafsız, katı ve pratik.
4. Sıklıkla tükenme noktasına gelecek kadar gayretli-İnisiyatif ve gayretten mahrum, çoğunlukla sonuna gelmeden çaba göstermekten vazgeçer.
5. Çabasının engellenmesine rağmen önceden ödüllendirilmiş davranışlarında ciddi sebat-Hızlıca doyum vermeyen aktiviteleri sonlandırma veya ertelenmiş ödüller için istek veya heves duymama.
6. Benzer yollarla memnuniyet isteği ısrarıyla kabul edilme veya reddedilme, kayıp veya ödüksüzlüğün sosyal belirtilerine ciddi duyarlılık-Hızlıca ilişkilere memnuniyetsizlik ve ilgisizlik gelişmesi, kabul görme veya reddedilme, kayıp ve ödüksüzlüğün sosyal belirtilerine ciddi bir duyarsızlık.
7. Reddedilme veya engellenmeye yanıt olarak yoğun şekilde ödül arayışı(aşırı yemek yeme, aşırı çalışma, cinsel aktiviteyi artırma veya lüzumsuz alışveriş bunlar arasında sayılabilir)-Yalnız kalmayı tercih veya alaycı şekilde sosyal yabancılaşma (Cloninger, 1987).

2.1.2. Karakter

Önceki bölümde mizacın üç boyutu olan zarardan kaçınma, yenilik arayışı ve ödül bağımlılığı açıklanmıştır. Ayrıca kalıttan bağımsız, yaşamın erken dönemlerinde kendini gösteren diğer bir mizaç özelliği olan sebat etmeye de açıklık getirilmiştir. Bu bölümde ise karakterin üç boyutu anlatılacaktır. Karakter

yetişkinlikte olgunlaşan, kişisel ve sosyal etkililiği etkileyen, iç görü temelli benlik kavramları hakkında öğrenmedir. Benlik kavramları, kişinin kendisini (1)bir otonom kişi (2) insanlığın entegre bir parçası (3)evrenin bütün olarak entegre bir parçası olarak tanımlaması üzerinden değişir. Benlik kavramları sırasıyla karakter boyutları olan (1)kendini yönetme, (2)işbirliği yapma ve (3)kendini aşmaya denk gelir. Kişiliğin karakter boyutları genel olarak kişinin kendini kabulü, diğer insanları kabulü ve doğayı kabulü ile ilişkilidir. Olgun insanlar(etkili şekilde adapte ve kendinden memnun bireyleri temsil etmektedir) kendine güvenen, işbirlikçi ve muhtemelen kendini aşmışlardır. Buna karşılık kişilik bozukluğu olanlar kendini kabul etmede zorlanır, diğerlerine hoşgörüsüz ve intikam hissi yöneltebilir, içine kapanık ve tamamlanmamış hissedebilir. Kişilik bozukluklarının alt tipleri olarak önerilen bu hipotez mizaç değişkenleri açısından tanımlanabilir. Buna karşılık kişilik bozukluklarının varlığı ya da yokluğu, işbirliği yapma, kendini yönetme ve kendini aşma karakter boyutları açısından tanımlanabilir (Cloninger, Svrakic, Przybeck, 1998).

2.1.2.1. Kendini Yönetme (Self-Directedness)

Kendini yönetme, kişilik bozukluğunun olup olmadığının ana belirleyicisidir. Svrakic ve arkadaşları (1993) tarafından yapılan araştırmalarda kişilik bozukluğu olan bireylerin kendini yönetme puanları düşük çıkmıştır. Bu boyutun klinik öneminden dolayı detaylıca açıklanacaktır.

Kendini yönetme; bir konuda kendini gerçekleştirmeyi temsil eder ve Rotter'in kontrol yapısı odağı ile kavramsal olarak ilişkilidir (De Fruyt ve ark. 2000). Kendini yönetmenin temel konsepti "kendini gerçekleştirme" ve "irade" ya da bireysel olarak seçilen hedef ve değerlerde duruma uyumlu adapte davranış, bireysel kontrol ve düzenlemedir. "İrade", bir insanın düzensiz ve dürtüsel bir dizi hayal gücünden ziyade, bütüncül ve amaca yönelik bütün bir birey olarak tanımlandığı metaforik ve soyut bir kavramdır. Hümanistlere göre insanlar, hayvanlardan farklı olarak, fikirlerinde değişiklikler yaparak ve yalan söyleyerek alternatifler arasında seçim yapma yeteneğine sahiptir. Bu yüzden insanlar yaptıkları şeyden sorumlu olarak kabul edilirler. Olumlu tarafı, olgun, etkili ve iyi organize olmuş liderler, iyi bir güvene sahip, kendilerini olduğu gibi kabul eden ve hatalarını kabul eden

insanlar olarak tanımlanır. Onların hissi, hayatın anlamı ve amacı; hedeflerini başarmak için ve zorlukların üstesinden gelmek için hazzı erteleyerek girişimde bulunmak. Olumsuz tarafı ise, sınırdaki (borderline) bireyler, düşük özgüvene sahip, problemler için diğerlerini suçlayan, kimlik ve amaçlarında belirsizlik hisseden, sıklıkla tepkili, bağımlı ve kaynaksızdırlar. Bu düşük öz saygı ve aşağılık duygularının olgunlaşmamış veya çocuksu özellikler olduğu ileri sürülmektedir. Ancak birçok çocuk, özellikle ebeveynleri tutarlı bir şefkat gösterdiğinde ve özerkliği teşvik ettiğinde, erken yaşta benlik saygısı gösterir. Daha net olarak, Rotter, kontrol odağı kavramını tanımlamış, iç kontrol odağı yani başarının kendi çabalarıyla kontrol edildiğine inanan grubun, dış kontrol odağı yani başarısının kendisi dışındaki faktörlerin kaynağıyla kontrol edildiğine inananlardan farklılaştığını söyler. Yapılan ölçüm çalışmalarına göre, iç kontrol odağına sahip bireylerin sorun çözmede daha becerikli olduğu ve daha sorumluluk sahibi olduğu, dış kontrol odaklı bireylerin ise daha fazla yabancılaştırıldığını ve kayıtsız kaldıklarını, diğer insanları suçlama eğiliminde olduklarını ve problemlerini çözmede pek de etkili olmadıklarını göstermiştir. Çalışmalarda sorumluluk-suçlama faktörü, mizacın diğer yönlerinden farklı ve daha çok Kendini Yönetme ile ilişkili genel bir kavram olarak görünmektedir (Cloninger, Svrakic, Przybeck, 1998). Kendini Yönetme çevresel etkenlerin yanı sıra, yapılan bir araştırmaya göre serotoninden de etkilenmektedir. Çalışma Kendini Yönetme boyutunun serotonin reseptör duyarlılığı ile ilişkisini ortaya koymuştur (Peirson ve ark. 1999).

Frankl, olgun (mature) bireylerde, motive edici bir güç olarak amaçlılığın ve anlamlı hedef yönelimliliğinin önemine vurgu yapmıştır. Frankl'ın iddia ettiği şey, ana amacın çatışmalardan kaçmak ya da dürtüleri yerine getirmekten çok, anlamı yerine getirmek ve tamamlamak olduğudur. Bu amaçlılık hali bireyler arasında geniş olarak farklılık arz etmektedir. Rogers ve Covey'in vurguladığı şey ise, etkin okul çocuklarında ve iş liderlerinde, olgun karakterin önemli bir yönü olarak, inisiyatif ve becerikli problem çözmedir. Bandura ve Cervone ise öz-yeterliliği, amaç yönelimli davranışlarda inisiyatif ve beceriklilik olarak tanımlar (Cloninger, Svrakic, Przybeck, 1998).

Olgun ve kendini yönetme davranışının gelişmesindeki kritik yön; sınırsız yetenekler, bitmeyen gençlik ve hiç yaşlanmamak gibi beklentileri olmaksızın,

benlik saygısı olmasıdır. Yeterince uyuma sahip olmayan, yetersizlik hisleri taşıyan bireyler sıklıkla tepki gösterir, inkar eder, hataları bastırır ya da görmezden gelir, her zaman her şeyde en iyi olmak ister. Buna karşılık iyi düzeyde uyuma sahip bireyler kendi gerçekliklerini bilir ve inkar yoluna gitmezler, kabul ederler. Bu olumlu benlik saygısı ve bireysel sınırlamaları kabul etme yeteneği, sorumluluk ve beceriklilik ile ilişkili bulunmuştur (Cloninger, Svrakic, Przybec, 1998).

Özetle, kendini yönetme çeşitli aşamalar ve bakış açılarıyla gelişimsel süreç olarak formüle edilebilir. Bunlar arasında;

1. Birinin diğer insanlar ve durumları suçlamak yerine, kendi seçimlerinin sorumluluğunu alabilmesi, (responsibility vs. blaming),
2. Hedef yönelim eksikliği yerine amaçlar ve değerli bireysel hedeflerin tanımı, (purposefulness vs. lack of goal direction),
3. İlgisizlik yerine problem çözmede beceri ve güven gelişmesi, (resourcefulness vs. apathy),
4. Kendiyle mücadele yerine kendini kabul, (self-acceptance vs. self-striving),
5. Kişisel güvensizlik yerine uyumlu mizaç.

Kendini yönetme tanı için büyük öneme sahiptir, çünkü tüm kişilik bozukluklarının ortak özelliği kendini yönetmenin olmayışı ya da az oluşudur. Diğer kişilik özellikleri ve durumlardan bağımsız olarak kendini yönetmenin düşük oluşu tek başına kişilik bozukluğunun mevcut olduğu anlamına gelebilir (Cloninger, Svrakic, Przybeck, 1998). DSM II. Eksen kişilik bozukluğunu bulgulamak amacıyla, Mizaç ve Karakter Envanteri uygulanan kişilerde kendini yönetme boyutundan 20 puanın altında ya da üstünde alma durumuna göre tanımlama yapılmıştır (Bostancı ve ark. 2011). Kendini yönetme, kişilik bozukluğunun olup olmadığının ana belirleyicisidir (Svrakic ve ark. 1993). Aynı zamanda yapılan araştırmalar psikopatoloji ile kişilik arasında genel bir bağlantıyı desteklemektedir (Cloninger ve ark. 1998).

Tablo 6’da kendini yönetmeyi çeşitli açılardan ele alan sorulara yer verilmiştir.

Tablo 6 Mizaç ve Karakter Envanterinde Kendini Yönetme Boyutuna İlişkin Örnek Sorular

Alt Ölçek	Örnek Soru
SD1	Sorumluluk Alma-Kınama Genellikle ne yapacağımı seçmede serbestimdir.-Ne yapmak istediğimi seçmede kendimi nadiren serbest hissederim.
SD2	Amaçlılık-Amaçsızlık Yaşamımda ne yapmak istediğimi biliyorum.-Zamanımın çoğunu, gerekli gibi görünen, ancak benim için gerçekte önemsiz olan şeylere harcarım.
SD3	Beceriklilik Zor durumları, genellikle bir meydan okuma ya da fırsat olarak değerlendiririm.-İşlerin yapılması için, bir başkasının ön ayak olmasını beklemeyi tercih ederim.
SD4	Kendini kabul etme-Kendisiyle çekişme Başka herkesten daha fazla hayran olunmak istemem.-Çoğu kez sonsuza değin yaşamak isterim.
SD5	Aydınlanmış ikinci mizaç İyi alışkanlıklar, işleri istediğim şekilde yapmamı kolaylaştırır.-Çoğu ayartıcı durumda, kendime güvenebilmem için iyi alışkanlıklar geliştirmemi sağlayacak, çok sayıda uygulama yapmam gerekir.

2.1.2.2. İş Birliği Yapma (Cooperativeness)

Karakter boyutlarının ikincisi olan işbirliği yapma, diğer insanları kabulle ve bireysel farklılıkları tanımlama üzerinden formüle edilmiştir. Bu faktör karakteri, kabul edilebilirliğe karşın kendilik merkezli saldırganlık ve düşmanlıkla ilişkili farklı açılardan ölçmek için tasarlandı. Yapılan çalışmalarda düşük iş birliği puanlarının eş zamanlı olarak kişilik bozukluğuna önemli ölçüde katkı sağladığı bulunmuştur. Özellikle kendini yönetme düşük ise, düşük iş birliği ile birlikte, kişilik bozukluğu var denebilir. Kişilik bozukluklarının tüm kategorileri düşük iş birliği ile ilişkilidir(Cloninger, Svrakic, Przybeck, 1998). Benzer bir sonuç Arkar (2008) tarafından yapılan çalışmada iş birliği yapma ve kendini yönetme karakter boyutlarının düşüklüğü kişilik bozuklukluğunun varlığı ile bağlantılı bulgulanmıştır. Bununla birlikte yüksek işbirliği, kişilik bozukluğu olmayan bireylerde yüksek olarak bulgulanmıştır (Svrakic ve ark. 1993).

İş birliği olan bireyler, sosyal olarak hoşgörülü, empati, yardımcı ve şefkatli olarak tanımlanır. Buna karşın iş birliği olmayan bireyler ise, sosyal olarak hoşgörüsüz, diğer insanlara ilgisiz, faydasız ve intikamcı olarak tanımlanmıştır.

Rogers, kolaylaştırıcı (facilitative) insanları, başkalarına koşulsuz kabul gösteren, diğerlerinin duygularıyla empati yapan, kendi bencil vurgusu olmaksızın başkalarının hedeflerine ulaşmalarına yardımcı olma isteği taşıyan insanlar olarak tanımladı. Bu sosyal kabul, yardım ve diğerinin haklarına ilgi, genellikle pozitif benlik saygısıyla ve birbiriyle ilişkilidir. Birlik duygusu ya da diğer insanlarla özdeşleşme olarak tanımlanan empatinin diğer insanlarla iletişim ve merhamete izin vermektedir. Yaralı üretkenlik ve merhamet sıklıkla, gelişim psikolojisinde olgunlaşma belirtisi olarak görülmektedir. Bu merhamet, affetmeye istekli olmayı, diğerlerinin davranışlarını önemsemeksizin, kibar olmayı, intikam almak ya da diğerlerinin utanç ve ıstıraplarından keyif almak yerine kardeşçe sevgi ve düşmanlığın yokluğu hislerini içerir (Cloninger, Svrakic, Przybeck, 1998).

Etkili iş liderliği sıklıkla yardımseverlik, sadece kişisel kazançlara bakmak yerine problemlere karşılıklı faydalı çözüm bulma (“winwin”) becerisini içerir. Birçok din temiz kalpliliği önemsemektedir. Birey, toplum ve doğa için böyle doğal ilkelere inanmak, kendine özgü avantaj ve sosyal sözleşmelerin aksine, Kohlberg ve Baruk’un açıkladığı gibi ileri düzeyde bir ahlaki veya karakter gelişimini temsil eder (Cloninger, Svrakic, Przybeck, 1998).

Özetle, işbirliği yapma, çeşitli aşamalar ve bakış açılarıyla gelişimsel bir süreç olarak formüle edilebilir. Bunlar;

1. Sosyal kabule karşılık hoşgörüsüzlük,
2. Empatiye karşılık sosyal ilgisizlik,
3. Yardım severliğe karşılık yararsızlık,
4. Şefkate karşılık intikamcılık,
5. İyi kalplilik prensibine karşılık kendi yararına davranmak (Cloninger, Svrakic, Przybeck, 1998).

Tablo 7’de İş Birliği Yapma ile ilgili soru örnekleri yer almaktadır.

Tablo 7 Mizaç ve Karakter Envanterinde İş Birliği Yapma Boyutuna İlişkin Örnek Sorular

Alt Ölçek	Örnek Soru
C1	Sosyal kabullenme-Sosyal hoşgörüsüzlük Genellikle başkalarının görüşlerine saygı duyarım.-Görüşlerimi kabul etmeyen kimselere karşı sabırlı değilimdir.
C2	Empati duyma-Sosyal ilgisizlik Çoğu kez başkalarının yaşantılarını daha iyi anlamak için, kendi yargılarımı bir kenara koymaya çalışırım.-Aynı şeyi yaşantılamayan birisiyle duyguları paylaşmanın, mümkün olmadığını düşünürüm.
C3	Yardımseverlik-Yardım sevmemezlük Öğrendiklerimi başkalarıyla paylaşmaktan hoşlanırım.-Herkesi memnun etmek mümkün olmadığı için, genellikle kendim için ne istiyorsam sadece onu edinmeye çalışırım.
C4	Acıma-İntikamcılık Herhangi birisinin acı çektiğini görmekten nefret ederim.-Bana adice davranan birisine, genellikle adice davranmaktan hoşlanırım.
C5	Temiz kalplilik vicdanlılık-Kendi kendine yara sağlama Yaşamak için ilkeler olduğunu ve hiç kimsenin sonunda acı çekmeksizin bunları çığneyemeyeceğini bilirim.-Bir şeyin doğru mu yanlış mı olduğu, sadece bir görüş meselesidir.

İş birliği yapamayan bireyler dünyayı ve diğerlerini, düşman ve kendilerine yabancı olarak görme eğilimindedirler. Buna karşılık iş birliği yapan bireyler karşılıklı destekleyici ve yardımsever topluluğun sinerjik bileşenleridir. Bu durum karşılıklı saygıdan ve merhametten kaynağını alır (Cloninger, Svrakic, Przybeck, 1998).

2.1.2.3. Kendini Aşma (Self-Transcendence)

Birçok insan günlük olarak meditasyon yapar ya da dua eder. Bu durum nüfus anketlerine göre cinsel ilişkiden daha sıktır. Sık meditasyon ya da dua, özellikle yaşlı bireylerde kişisel etkinlik ve yaşam doyumunu geliştirmekle ilgilidir. Fakat maneviyatla ilgili karakter özelliği ve kendini aşma, genellikle sistematik araştırmalarda ihmal edilmiş ve kişilik envanterinden çıkarılmış, kapsayıcı olduğunu iddia eden birçok kişilik envanterinden de çıkarılmıştır. Ama kendini aşmış bireylerin gözlemlenebilir davranışları hakkında çok fazla bilgi mistiklerin, azizlerin ve kendini gerçekleştirmiş bireylerin yaşamlarına dayanarak yazılmıştır. Ayrıca kişilerarası psikoloji (transpersonal psychology) güncel olarak, öznel deneyimlerin ve insanların davranışlarındaki değişikliklerin tanımlanmasını sağlamıştır.

Davranışları üzerinde çalışılan grup iç götü meditasyon teknikleri sonucunda “nirvana” ya da kendini aşma durumuna gelen bireylerdir. Kendini aşma genel olarak tasarlanmış her şeyle özdeşleşme, birleştirilmiş bir bütünün temel ve sonuçsal parçası olmaya karşılık gelir. Bu, her şeyin bir bütünün parçası olduğu “birleşik bilinç” durumunu içerir. Birleştirici bilinçte bireysel benlik yoktur, çünkü evrenin sürecinin ayrılmaz bir parçası olduğu bilincinde olduğundan, kendisi ve diğer insanlar arasında anlamlı bir fark yoktur. Bu birleşik perspektif, doğa ve kaynağı ile kabul, özdeşleşme ya da ruhani birlik olarak tanımlanabilir (Cloninger, Svrakic, Przybeck, 1998).

Yapılan araştırmalarda psikiyatri hastalarında genel popülasyona göre daha düşük kendini aşma puanı bulunmuştur. Fakat bu tür bozukluklar kişilik bozukluğu olan çoğu hastayı, bozukluğu olmayanlardan ayırmamıştır. Klinik ortamlarda psikiyatri hastalarıyla yapılan çalışmalar, şizoid kişilik bozukluğunun birçok belirtisi olan hastalarda kendini aşmanın önemli ölçüde düşük olduğunu bulgulamıştır. Bununla birlikte kendini yönetme ve işbirliği bütün kişilik bozukluklarında düşüktür. Kendini aşma şizoidleri, şizotipal hastalardan ayırtmada özellikle yardımcı olabilir. Çünkü şizotipal hastalar altıncı his (extra sensory perception) ve kendini aşmanın diğer yönleri ile ilgili soruları onaylamaya meyillidirler (Cloninger, Svrakic, Przybeck, 1998). Bununla birlikte kendini aşma skorları yapılan araştırmalarda kişilik bozukluğu olmayanlarda yüksek çıkarmıştır (Svrakic ve ark., 1993)

Kendini aşan insanların sürekli kendini düşünmemesi (self-forgetfulness), onlar tümüyle dikkatini verdiğiğinde, kasıtlı olarak konsantre olduğunda, bir şeye hayranlık duyduklarında anlık olarak deneyimlenen duruma benzer olarak tanımlanmıştır. Bu şekilde tek noktaya odaklanarak konsantre olma halinde insanlar nerede olduklarını unutabilir ve o zamanın sürecinde tüm hislerini kaybedebilirler (Cloninger, Svrakic, Przybeck, 1998).

Bu gibi dalgınlık sıklıkla bireylerin benliği dışındaki şeylerle “transpersonal” özdeşleşmeye yol açar. Kişi herhangi bir şey ya da şeyle (ya da ruhani birlik duygusu hissi) özdeşleşebilir. Kişi muhtemelen tüm fenomenlerin ilahi bir kaynağı olan harika bir zekanın parçası olduklarını veya yönlendirildiklerini hissedebilirler.

Son olarak kişi özünde var olan yaratıcıyla özdeşleşerek, kendisi ve diğerleri arasındaki bütün ayrımlar ortadan kalkar (Cloninger, Svrakic, Przybeck, 1998).

Bu şekilde kişilerarası özdeşleşme manevi (ruhani) kabul ya da analitik akıl yürütmeye veya başkalarının nesnel gözlemleriyle açıklanamayan ilişkileri kavramaya öncülük eder. Maneviyat, ölümsüz olmak için içsel özlemimiz olarak tanımlanmıştır. Bu ölümsüz olma özlemi bizi bir bütün olarak doğayla ya da onun kaynağıyla özdeşleşmeye öncülük eder. Ruhların bir bedenden diğerine geçmesi (reincarnation) ya da altıncı his gibi tartışmalı metaforik kavramlar kişilerarası özdeşleşme deneyimini tanımlamak için girişim olarak anlaşılabilir. Kendini aşma deneyimini tanımlamak için dilin kullanımı oldukça zordur. Çünkü kendini aşma bilışı analitik ve tümünden gelimden ziyade sezgiseldir (Cloninger, Svrakic, Przybeck, 1998).

Gelişimsel bir süreç olarak kabul edilen kendini aşma çok yönlü bakış açısı ve aşamalara sahiptir. Bu aşamalar bazı temel deneyimler ve sadece nadir mistiklerin değil, insanların ve kültürlerin geniş yelpazesinde tanımlanan davranışlarda özetlenebilir.

1. Kendini unutmaya karşı ne yaptığını bilme deneyimi, (self-forgetful vs. self conscious experience),
2. Kişiler arası özdeşleşmeye (mizacıyla özdeşleşme) karşı kendini farklılaştırma, (transpersonal identification vs. selfdifferentation,
3. Manevi (ruhani) kabule karşı rasyonel materyalizm (spiritual acceptance vs. rational materialism). Kendini aşma hakkında bazı soru örnekleri tabloda verilmiştir (Cloninger, Svrakic, Przybeck, 1998).

Tablo 8’de Kenidini Aşma boyutuna ilişkin örnek sorular verilmiştir.

Tablo 8 Mizaç ve Karakter Envanterinde Kendini Aşma Boyutuna İlişkin Örnek Sorular

Alt Ölçek	Örnek Soru
ST1	Kendini kaybetme-Kendilik Bilincinde yaşantı Çoğu kez kendimi yapmakta olduğum işe o kadar kaptırıyorum ki, bir an nerede olduğumu unuturum.-Yaşamdaki rolümün berraklaşmasına yol açan, kendimi çok coşkulu ve mutlu hissettiğim yaşantılarım olmuştur.-Gevşemekteyken, çoğu kez beklenmedik iç gözü ya da anlayış pırıltıları yaşarım.
ST2	Kişiler arası özdeşim-Kendi kendine ayırışma Çoğu kez hayvanları ve bitkileri yok olmaktan koruyacak işler yapmaya çalışırım.-Çoğu kez çevremdeki kimselerle öylesine bağlantılı olduğumu düşünürüm ki, sanki aramızda bir ayrılık yokmuş gibi gelir.-Çoğu kez, tüm yaşamın kendisine bağlı olduğu manevi bir gücün parçasıymışım hissine kapılırım.
ST3	Manevi kabullenme-Akılcı maddecilik Tüm yaşamın, bütünüyle açıklanamayacak bir manevi düzen ya da güce bağlı olduğuna inanırım.-Mistik yaşantı söylentileri, muhtemelen sadece birer hüsnü kuruntudan ibarettir.

Klinik çalışmalarda yalnızca şizoid kişilik bozukluğu belirtileri, düşük kendini aşma ile önemli derecede ilişkili bulunmuştur. Bu yüzden kişilik bozukluğunun geleneksel içeriğinin karakteristik bir parçası değildir. Bununla birlikte DSM kişilik bozukluğu tanımları çok dar olabilir, çünkü maneviyat ve diğer ruhani olgular 35 yaşın üstündeki bireylerin uyum ve kişisel memnuniyeti için önemlidir (Cloninger, Svrakic, Przybeck, 1998).

2.1.3. Kişilik

Kişiliğin tanımı; bireyin çevresine temel ahengini sağlayan psikofiziksel yapıların, birey içindeki aktif organizasyonunu vurgulamak üzere yapılır. Öğrenme de bir davranış organizasyonudur ve bireysel deneyimle gerçekleşir. Bundan dolayı bilgiyi alma, bilgiyi işleme ve bilgiyi saklama gibi bireyler arası ahenksel düzenindeki farklılıklar toplamda kişiliği temsil eder. Yapılan çalışmalarda primatlarda iki bellek tipi tanımlanmıştır. Açık bellek olarak ifade edilen birinci tür bellek, olaylar ve olgulara dair imajlar, kelimeler veya sembollerle temsil edilen bilinçli deneyimlerdir. Açık bellekte yani bilinçli deneyimlerde anlam nettir ve birbirleriyle işlevsel ilişki içindedirler. Bunlar bilinçli olarak hatırlanabilir, sözel olarak ifade edilebilir ve amaçlı davranışlara yol açarlar. Öte yandan, örtük bellek olarak da adlandırılan bilinçdışı bellek somut olan, görsel-uzamsal yapısal bilgiyi ve afektif değerliliği işlemleyen, anlam öncesi aşama olan algısal kodlamayı kapsar.

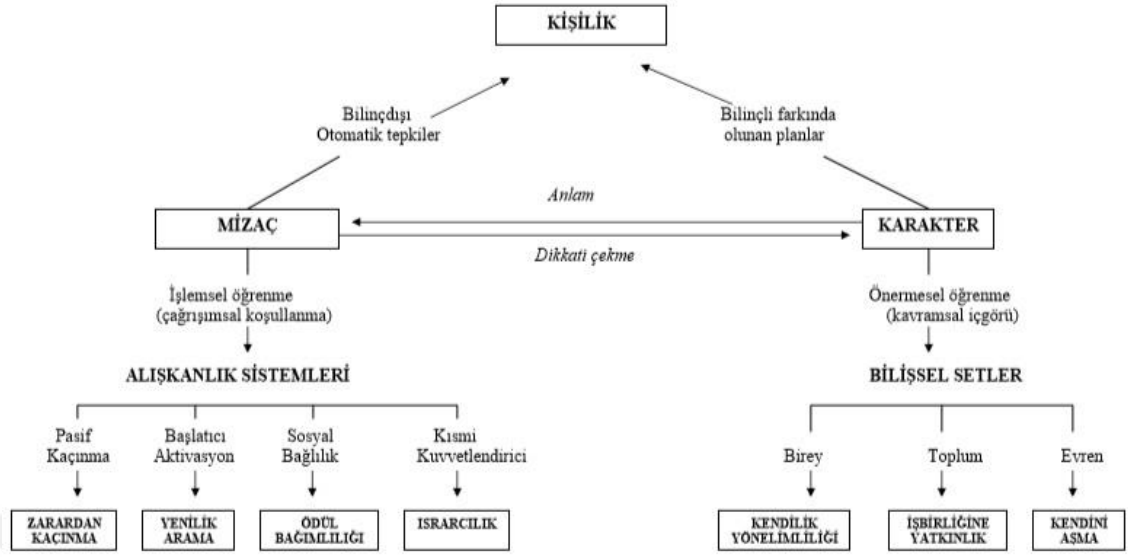
Bir anlamda bilinçdışı anılar algı güdülü iken, bilinçli anılar kavramsal bir temel içerir.

Alışkanlıkların bütünleştirilmesinin ve duygulara dair yetilerin arka planında bulunan bağlantı kurma, duyumsama ve motivasyon süreçlerini temsil eder mizaç. Karakter ise, somutlaştırma ve kavramsal öğrenmeye dair sembolizasyon süreçlerini temsil eder. Spesifik olarak mizaç ve karaktere, iki tip öğrenme ve belleği; işlemsel (procedural) ve önermesel (propositional) temel olarak kavramsal hal kazandırılabilir. Kişiliğin duygusal özü olarak adlandırılan mizaç, kortikositriatolimbik sistemden yönetilen işlemsel belleği kapsamaktadır. Kişiliğin kavramsal özü olarak adlandırılan karakter, soyutlama ve sembolleştirme üst düzey bilişsel işlevlerini kapsayan önermesel belleği ifade eder (Cloninger ve Srakic, 2000 aktaran Arkar, 2004)

Cloninger diğer kişilik kuramlarından farklı olarak, yedi boyutlu psikobiyolojik kuramı biyolojik ve sosyal belirleyicilerin ışığında temellendirmiştir. Kişiliği ele alırken mizaç yönüne ilişkin dört boyut kavramlaştırmış ve bu boyutların algısal bellek sistemi nedeniyle bilgi işleme yönüyle genetik yanlılık temsil eden kavram öncesi ve otomatik yansılar içerdiğini ifade etmiştir. Kişiliğin karakter yönüne ise dair ise üç boyut kavramlaştırmış ve bu boyutlar kendilik kavramındaki farklılıklara vurgu yapar (Arkar, 2004).

Kişilik şeması Şekil 4’de gösterilmiştir.

Şekil 4 Kişilik Şeması

Mizaç, karakter ve kişiliğe genel yaklaşım birbirlerinden ayrı oldukları yönündedir. Mizaca; kalıtımla aktarılan ve yaşam boyu çok az düzeyde değişime uğrayan yapısal özellikler olarak bakıyorken, karakter için yetiştirilme stilleri ve çevrenin tesiriyle gelişen, öğrenilebilir tutumlar olduğu buradan hareketle zamanla değiştirilebilir olduğu kabul edilmektedir. Kişiliğin ise kalıtsal olarak gelen mizaç ile çevresel koşulların etkisiyle elde edilmiş karakter özelliklerinin birleşimiyle oluştuğu varsayılmaktadır (Akiskal, Hirschfeld, Yerevanian, 1983, Akt. Ak, Gülsün, Özmenler, 2009). Cloninger (1988) kişilik özelliklerinin %40-%60 genetik ve çevresel faktörlerden kabaca aynı oranda etki ile bir araya gelmesinden oluştuğunu ifade eder. Ayrıca kişiliğin, mizaç ve karaktere ek olarak zekayı da kapsayan bir yönü olduğu yönünde yaklaşım vardır (Akvardar ve Ark., 2005). İnsanların deneyimleriyle öğrendikleri ve sonrasında duygu, düşünce ve eylemlerini uyarlama şekilleri kişiliklerini şekillendiren şeydir. Net olarak kişilik; dinamik bir organizasyon olarak tanımlanır ki bu da değişen bir ortama adaptasyonu yöneten psikobiyolojik sistemlerdir (Cloninger ve ark. 1993). Bu sistem; biliş, duygu ve ruh halini, kişisel dürtü ve sosyal ilişkileri düzenlemeyi kapsar. Bu yüzden kişilik özellikleri; kendini, diğer insanları ve dünyayı bir bütün olarak algılama, ilişkilendirme ve düşünme örüntüsüdür (Cloninger, Svrakic, 1997).

2.1.3.1. Altı İkili Kişilik Özellikleri Kümesi

Aynı bireyde iki temel boyut üzerindeki sapmalar, kendine özgü davranışsal kümelerle ilişkili bütünleşmiş temel tepki modelleri ortaya çıkarmaktadır. İkili boyutlar üzerinde olası sapma kombinasyonları tabloda özetlenmiştir. Kişilik özellikleri kümesi ile ilgili tanımlar aşağıda tanımlanmıştır. Tanımlanan her özellik iki kutupludur ve her bir kutup ayrı tanımlanmıştır (Cloninger, 1987).

Altı ikili kişilik özellikleri tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9 Temel Uyarın-Tepki Özelliklerinin Çeşitli Kombinasyonlarla Kişilik Özellikleri Kümeleriyle İlişkisi

Kişilik Kümesi	Temel Uyarın-Tepki Özellikleri		Ödül Bağımlılığı
	Yenilik Arama	Zarardan Kaçınma	
Dürtüsellik	Yüksek	Düşük	...
Katılık	Düşük	Yüksek	...
Hipertimik	Düşük	Düşük	...
Hipotimik	Yüksek	Yüksek	...
Otoriter	Düşük	...	Yüksek
Fırsatçı	Yüksek	...	Düşük
Narsistik	Yüksek	...	Yüksek
Geri planda	Düşük	...	Düşük
Pasif kaçınan	...	Yüksek	Yüksek
Karşıt	...	Düşük	Düşük
Kolay aldanan	...	Düşük	Yüksek
Yabancılaşmış	...	Yüksek	Düşük

2.1.3.1.1. Dürtüsel-Agresif Karşı Katı-Sabırlı

Dürtüsel-agresif kutup, histrionik ve anti sosyal kişiliklerde olduğu gibi yüksek yenilik arayışı ve düşük zarardan kaçınmadan kaynaklanır. Katı-sabırlı kutup, pasif-bağımlı ve obsesif kişilerde olduğu gibi düşük yenilik arayışı ve yüksek zarardan kaçınmadan kaynaklanır. Dürtüsel-agresif kutup geniş anlamda antisosyalite kavramı ile ilişkilidir. Katı-sabırlı kutup, geniş anlamda obsesyonelite kavramı ile ilişkilidir. Her varyant tek başına da ortaya çıkabilir (Cloninger, 1987).

1. Tehlike arayışı davranışı ya da yüksek düzeyde kişisel yaralanma riski içeren dürtüsel hareketler-Güvenlik ve huzur arayıcı davranış ya da kurallara veya organizasyonel detaylara dikkat etmek kaidesiyle güvenlik ve düzeni sürdürmeye ilgi.
2. Diğerlerine tahakküm, zorbalık, şiddet içeren aşırı saldırgan ve rekabetçi davranış-Şiddet ya da çatışmayı yönetmekte yetersiz son derece pasif ve sönük davranışlar.
3. Kısa gecikmelere kolaylıkla kızan ve oldukça sabırsız ya da boş zaman veya işte sessiz ve hareketsiz kısa periyotlara ihtiyaç-Uzun süre hareketsiz ve sessizce kalabilen, çok sabırlı.
4. Daha sonraki sonuçları düşünmeksizin sıklıkla hızlı ve pervasız kararlar alan-Karar vermektten çekinen, erteleyen ya da yanlış kararlar alacağım diye önemsiz ayrıntılarla ilgilenmekten karar verememe ve işi başkalarına bırakan (Cloninger, 1987).

2.1.3.1.2. Hipertimik-Hipotimik

Hipertimik kutup, siklotimik ve şizoid bozukluklarda olduğu gibi düşük yenilik arayışı ve zarardan kaçınmadan kaynaklanır. Hipotimik kutup, pasif-agresif ve eksplosif bozuklukta olduğu gibi yüksek yenilik arayışı ve zarardan kaçınmadan kaynaklanır. Her varyant tek başına da ortaya çıkabilir (Cloninger, 1987).

1. Hipertimi, dikkat ya da alarm gerektiren durumları hafife alma eğilimi ya da neşeli aşırı iyimserlik-Hipotimi, alarm ya da dikkat gerektiren durumları abartmaya eğilimli kötümser ve kolayca sıkıntıya giren.
2. Tehlikeyi önemsemeksizin inatçı ve sabit fikirli-Sıklıkla fikirlerinde çatışma yaşayan, karar veremeyen ve tereddütlü.

3. Kendiyle övünen, bilmediği, hazır olmadığı, eğitimini almadığı durumlarda bile kendine güvenerek palavra atabilen-Kişisel olarak iyi hazırlandığı durumlarda bile kendinden şüphe eden, kötümser ve düşük özgüvenli.
4. Görüş farklılığını açık ve kesin bir dille ifade eder fakat çok yavaş öfkelenir- Çok hızlı öfkelenir fakat kızgınlığını tam ve açık olarak ifade etmekten korktuğu için öfkesini kısmen gizli tutar (Cloninger, 1987).

2.1.3.1.3. Otoriter-Fırsatçı/Liberal

Otoriter kutup, düşük yenilik arayışı ve yüksek ödül bağımlılığı ile kendisini gösteren bir kutup olarak karşımıza çıkar. Otoriter kutup, siklotimik ve pasif bağımlı kişiliklerin karakteristik bir kutbudur. Fırsatçı liberal kutup, yüksek yenilik arayışı ve düşük ödül bağımlılığının kombinasyonu ile oluşur. Bu özellik anti sosyal ve eksplosif kişiliklerin karakteristik bir parçasıdır (Cloninger, 1987).

1. Geleneksel ilkeler ve değerlerde otoriterce bir sebat-Tahrip edici sosyal sonuçları dikkate almaksızın otonomi için liberal talep.
2. Dürüst ve fazla dikkatli-Fırsatçı, geleneksel ilke ya da sonuçları dikkate almaksızın kendi faydası için hareket eden.
3. Sosyal yapaylıktan uzak, içten açık sözlülüğü ile oldukça ağırbaşlı-Patolojik yalan söyleme, kendi faydası uğruna doğruluktan uzak, diğer insanları yanlış yönlendirme ya da cezp etmekten zevk alma.
4. Tatmini ertelemeye hazır, sıkı çalışan, faydaları erteleyerek başarı için fedakarlık-Tatmini erteleme, sıkı çalışma, faydayı erteleme fedakarlığı nadirendir (Cloninger, 1987).

2.1.3.1.4. Narsistik-Kendini Geri Planda Tutan

Narsisistik kutup, yüksek yenilik arayışı ve yüksek ödül bağımlılığından kaynaklanmaktadır. Histriyonik ve pasif-agresif kişiliklerle karakterize bir durumdur. Kendini geri planda tutan kutup düşük yenilik arayışı ve düşük ödül bağımlılığından kaynaklanır. Obsesif ve şizoid bozukluklarla karakterize bir durumdur. Her bir varyant ayrıca yalnız ortaya çıkabilir, narsisistik kişilik bozukluğunda olduğu gibi (Cloninger, 1987).

1. Aşırı ilgi arayışı-Aşırı mahremiyet arayışı.

2. İsrâf eden, pervasız, savurgan, abartılı, kendini şımartan-Aşırı şekilde kendini geri planda tutan, kendi ilgilerini ve duygularını önemsemeksizin diğerleriyle paylaşım ve fedakarlıkta katı bir ısrar.
3. Aşırı şekilde hislerini açığa vuran ve sevgi dolu-Sıcak duygularını ifade etmede katılık.
4. Fantezi ve imgeleme deneyimlerinde derin bir şekilde ve sıklıkla meşguliyet, mistik ya da paranormal deneyimleri, transı içeren muhtemel durumlar, diğer kimlik karmaşası veya disosiyatif durumlar-Fantezi, imgeleme deneyimleri, sanat ya da müzikte derinlemesine içerik konusunda ya da doğayı takdir etmede yetersiz beceri (Cloninger, 1987).

2.1.3.1.5. Pasif/Kaçınan-Karşıt

Pasif/kaçınan kutup, yüksek ödül bağımlılığı ve zarardan kaçınmadan kaynağını alır. Pasif-agresif ve pasif bağımlı kişilikler olarak kendini gösterir. Karşıt kutup, düşük ödül bağımlılığı ve zarardan kaçınmadan kaynağını alır. Anti sosyal ve şizoid bozukluk olarak kendini gösterir. Her varyant ayrıca tek başına ortaya çıkabilir (Cloninger, 1987).

1. Oldukça itaatkar, saygılı ve girişken-Oldukça karşıt, meydan okuyan ve tartışmacı.
2. İşe yaramama ya da kasıtlı unutarak erteleme, surat asma gibi direnç ve dolaylı, manipulatif metotlar kullanma-Direk tartışma ve saldırgan tartışma yollarıyla yüzleştirme.
3. Engellenme(reddedilme) korkusuyla yalnız, sosyal olarak geri çekilmiş-İzole ve yalnız olduğunda bunu önemsemeyen ve halinden hoşnut.
4. Sıklıkla hata yapma korkusu, sosyal utanç, sıkı çalışmanın faydaları hakkında çatışmalı, belirsiz duygular-Uzun süreli başarılarla kayıtsızlık, fazla ya da eksik olmadan pratik ve istedik içerikli ne yapabilirse yapmada bağımsızlık (Cloninger, 1987).

2.1.3.1.6. Kolay Aldanan/Cesur-Yabancılaşmış/Ürkek

Kolay aldanan/cesur kutup, yüksek ödül bağımlılığı ve düşük zarardan kaçınmadan kaynaklanır. Histriyonik ve siklotimik kişilik olarak kendini gösterir. Yabancılaşmış/ürkek kutup düşük ödül bağımlılığı ve yüksek zarardan kaçınmadan

kaynaklanır. Obsesyonel ve eksplosif kişilikler olarak kendini gösterir. Yabancılaşmış kişilerde, dünyayı düşmanca-dostça olmayan bir yer olarak görme, fakat şüpheli olmama ve fikirlerini kanıtlamak için özel bir arayış içinde olmama kendini gösterir (Cloninger, 1987).

1. Hiç tanımadığı insanlar için hayatını risk edecek kadar yoğun ve cesurca risk alma-Kendini tehlikeden korumak, hatta aile ve arkadaşlarını korumak için dolambaçlı metotlarda kendini koruma davranışı ya da ürkeklik.
2. Kolaylıkla aldanan, güvenen ve hatta aldatıldıktan ve reddedildikten sonra bile kolaylıkla diğerleri tarafından sömürülen-Zarar görmemek için diğerlerine güvenmemek gerektiği hisleriyle alaycı ve yabancılaşmış.
3. Yüksek derecede aceleci, baskıcı veya ikna edici-Sosyal açıdan etkisiz, çekingen, diğer insanları etkileme yeteneğinden mahrum.
4. Sabırlı ve cesur veya talihsiz, tehlikeli ve zor durumlarla karşılaşınca güçlü ve sakin kalabilen-Talihsiz, tehlikeli ve zor durumlarla karşılaşınca hızlıca ve yoğun şekilde vazgeçme eğilim (Cloninger, 1987).

2.1.4. Kişiliğin Mizaçla İlişkisi

Cloninger psikobiyojik kuramında mizacı korku, kızgınlık gibi basit emosyonlarla ilişkilendirmiştir. Karaktere ise olgun bireylerin sahip olduğu ikincil emosyonlar olan empati, ümit, inanç gibi mevhumları dâhil ederek açıklamıştır. Bunların birleşimini Cloninger kişilik olarak değerlendirmektedir (Svrakic ve Cloninger, 2007, aktaran Yılmaz ve ark. 2015). Mizaç kişilikten ayrı bir fenomen olarak kabul edilir. Kişiliğin bir dizi boyutları, üstlendiği faaliyetler ve sosyo-tarihsel koşulların etkisi altında oluşan düzenleyici bir mekanizma kümesi olarak tasarlandığı düşünüldüğünde ayrı oldukları doğru olabilir (Strelau, 1983). Strelau(1983) tarafından mizaç, organizmanın özelliklerinin görece istikrarlılığı, öncelikle biyolojik olarak belirlenen, enerji seviyesinden ve davranışın temporal karakteristiğinin tepkilerinin formal özelliklerinde ortaya çıkan davranışlar olarak tanımlanmıştır (Zuckerman, 1991). Mizacın kişilikten ayrı olduğuna işaret eden özellikler;

1. Mizaç biyolojik dönüşümün sonucu iken kişilik sosyo-tarihsel durumların ürünüdür,

2. Mizaç hayvanların yanı sıra insana da özgü bir özellik iken, kişilik özelliği insanın akli fenomenidir,
3. Doğuştan gelen anatomik-fizyolojik yapılar mizacın temelini oluşturur, bu nedenle bir birey doğduğu andan itibaren kesinlikle mizaç özelliklerine sahiptir, buna karşın kişilik insan ve sosyal çevresindeki etkileşim ile oluşur dolayısıyla bireyin otogenezinin en erken aşamasında bir kişiliği yoktur,
4. Mizaç, yalnızca içerikten bağımsız olarak her türlü tepki ve eylemde kendini gösteren resmi davranışsal özellikler içeriyorken kişilik öncelikli olarak, bireyin dünyayla ve kendisiyle olan ilişkisini ifade ederek, davranış içeriğini sağlar,
5. Mizaç etnik ve ahlaki değerler açısından eşit derecede iyi olduğu şeklinde yaklaşılarak değerlendirilmeye tabi tutulmayan bir dizi özellik iken, bir bireyin kişiliği, bir toplumda kabul edilen normlara bağlı olan ahlaki değerlerle karşılaştırılarak değerlendirilebilir (Strelau, 1983).

Mizaç ve kişiliği yukarıdaki şekilde tanımlar ve ayırırsak, aralarındaki ilişkiden yoksun bir şekilde ele almış oluruz. Dolayısıyla mizaç ve karakter arasındaki ilişkiyi inceleyerek çıkan sonuçlara baktığımızda;

1. Çocuğun mizaç özelliklerinin dışavurumları, bireyin hayatının en başından itibaren çocuğa en yakın ortam davranışı doğrudan etkiler ve çevresel süreçlerin tekrarlanması ve pekiştirilmesiyle dolaylı olarak kişilik yapısı oluşur,
2. Çocuk yetiştirme, bireye uygulanan çevresel etkiler, mizaç özelliklerine göre değişir, aynı bireysel mizaç özelliklerine göre etkiler az ya da çok yoğun olabilir, daha kısa ya da uzun olabilir ki bütün bunlar kişilik gelişiminden alakasız olamaz,
3. Bir önceki maddede bahsettiğimiz belirli mizaç özelliklerine belirli uyaranların verilmesi durumu tesadüf değildir, bireyler belli durumlarda ödüllendirilir belli durumlarda cezalandırılırsa, bireylerin davranışları sosyal gruplara ve kendi çıkarlarına uygun şekilde bazı davranışlara yönelirken diğerlerinden kaçıyor olacaktır ki bu da zaman içinde kişiliğin temel kalıplarını oluşturacaktır (Strelau, 1983).

Cloninger de (1987a, 1987b) çocuklukta kişilik yapısının yetişkinliği yüksek oranda temsil ettiğini ifade etmiştir.

2.2. STRES

Stres kelimesi Latince kökenli bir kelime olup “stringere” kelimesinden gelmektedir. Anlam olarak “sıkıca bağlanma, sıkıca tutma” içeriğini taşımaktadır (Siva, 1991). Stres; bir durum ya da eylemin bireyde oluşturduğu psikolojik ve fizyolojik zorlanma halinde kendini gösteren tepki olarak tanımlanmıştır (Hellriegel, 1992, 36, aktaran Savcı, Aysan, 2014). Stresi enerji tükenmesine sebep olarak gören yaklaşım da söz konusudur (Selye, 1974 aktaran Aktaş, 2001). Diğer bir tanıma göre ise stres; kişiye sosyal ve fiziksel çevreden gelen uyumu bozan durumlar nedeniyle psikolojik ve fiziksel olarak mevcut kapasitesinin sınırlarını aşan gayret olarak değerlendirilmiştir (Cüceloğlu, 1993, aktaran Savcı, aysan, 2014). Stres kavramı günümüzde yaygın olarak birçok anlamı ifade etmek için kullanım tercihi olması, gerçek anlamını ve önemini basitleştirme riskini getirmektedir. Antik zamanlardan beri açıklanmaya ve tanımlanmaya çalışılan stres kavramı kimi zaman bağımlı değişken, kimi zaman ise bağımsız değişken olarak ele alınmıştır (Siva, 1991).

Stres; bulunulan çevrede ne gerçekleştiğine göre değil, kişinin gerçekleşen duruma ne şekilde tepki verdiğiyle ilgili olarak kendini göstermektedir. Kişiler stres yapan durumlar karşısında sosyal ve psikolojik bütünlük halini muhafaza etmek durumundadırlar (Arslan, 2010). Stresin hayatımıza kısa süreli ve uzun süreli çok fazla etkisi olmaktadır. Kısa süreli etkileri fizyolojik olarak kas gerginliğinde ve kan basıncında artış, duygusal olarak kızgınlık ve anksiyete ve mental olarak unutkanlık ve dikkatin dağılmasına sebep olmaktadır. Uzun süreli etkileri baş ağrısı ve hiper tansiyon gibi kronik hastalıklar, kronik anksiyete ve depresyon, fobiler ve psikolojik hastalıklar, obsesif fikirler ve uyku bozukluğu gibi düşünce ve hafıza bozukluklarına sebep olmaktadır (Baltaş ve Baltaş, 2002, aktaran Arslan, Dilmaç ve Hamarta, 2009). Bunların hepsini dikkate aldığımızda söyleyebiliriz ki stres bir bireyin etkililiğini, yeteneklerini ve uyumunu etkilemektedir (Arslan, Dilmaç ve Hamarta, 2009).

Evrimsel olarak stres bizi zararlı çevresel durumlardan korur ve korunmaya motive eder. Fakat bireyin hayatında gereğinden fazla yaşanan stres koruyucu

kaynak olmaktan ve iyi olmaktan çıkarır (Blaxton, Bergeman, 2017). Stresin olumsuz etkileri olduğu gibi olumlu etkilerinden de bahsetmek mümkündür. Belirli miktarda stres etkili çalışma için gereklidir. Pozitif stres mental ve fiziksel olarak büyüme ve olgunlaşma değişimine öncülük eder. Performansı en üs düzeyde tutmaya, yeni deneyimler araştırmaya, çalışmaya ve yaratıcılığa etki eder. Bazı stres uyaranları farklı bireylerde olumlu duyguları yükseltirken, aynı stres uyaranları başka bireylerde negatif duyguların yükselmesine sebep olur. Ancak belli bir seviyenin üstünde stres kişiyi güçsüz kılar ve ciddi tıbbi problemlere sebep olabilir. Bu zarar verici stres, mental ve fiziksel kapasitemizi tüketir ve yok eder. Pozitif ve negatif stres arasındaki kritik fark, bireylerin stres yaratan olayı veya kişi ve onunla baş etmeği nasıl algıladığına bağlıdır (Doğan, 1999; Yıldırım, 1991, Akt. Arslan, Dilmaç ve Hamarta, 2009). Stres çalışmalarında önder isim olan Hans Selye de Yazarlı ve Zararlı stres türlerini vurgular. Selye'ye göre yararlı stres bulunduğumuz yerden gitmek istediğimiz yere gitmemizde motivasyon kaynağıdır. Fakat zararlı stres bizi ancak bir kurban olduğumuzu düşündürmekten öteye götürmez. Dolayısıyla yararlı stresin önemini vurgular (Covey, 2013 S. 380). Strese dikkati yöneltmek ve farkındalığı arttırmak kişinin çevresine uyumunu daha iyi düzeye getirecektir. Bunlar bireyleri stresi yönetmeye ve kontrol etmeye teşvik eder, strese karşı önlem alma pratiği sağlar (Durna, 2006, aktaran Arslan, Dilmaç ve Hamarta, 2009). Sadece bir travmatik ya da üzücü olay strese sebep olmaz, stres mutsuzluk ve memnuniyetsiz durumları sonucu çıkar ki kronik bir durumdur (Bland, 1999, aktaran Arslan, Dilmaç ve Hamarta, 2009).

2.2.1. Stresle Başa Çıkma Şekilleri

Bireylerin küçük ya da büyük, yaşamsal olan-olmayan herhangi bir durumla karşılaşmaları, başa çıkma ile ilgili bir sürecin başlamasına kaynaklık edebilmektedir. Yaşanılan olaylarla ilgili süreç içerisinde birey bir değerlendirmeye girmektedir. Devamında ise kişinin kişilik özelliklerinin yönlendiriciliği ve sahip olduğu becerileri kişiyi motive etmekte ve kişi eyleme geçmektedir. Bireyin davranışları, alınan sonuçlar ve bunları yorumlama şekli, durumu değerlendirmesini ve tepkilerini etkilemektedir. Yeni durumlarla karşılaşıldığında bu süreç hız kazanarak devam edecektir (Türküm, 2001). Stresle başa çıkma (coping), stres yaratan olaylar ile ilgili yaşanılan zorlukların üstesinden gelebilmek için kişinin,

davranışsal ve bilişsel çabaları şeklinde tanımlanmıştır (Folkman ve Lazarus, 1988). Stresli durumu değerlendirirken iki durum göz önünde bulundurulur. Birincisi “bilişsel değerledir” dir. Burada kişi karşılaştığı çevresel olayların hangi yollarla gerçekleştiğini, kendisine ya da sevdiklerine zarar verip vermediği yönünde değerlendirmeler yapar. İkincisi ise kişi zararın üstesinden gelmek, zararı önlemek ya da faydalı hale getirmeği kapsayan “başa çıkma” için neler yapacağını düşünür (Folkman ve ark., 1986). Başa çıkma etkileri olarak rahatsızlığa neden olan durumla rahatsızlık hisseden kişinin ilişkisini kesmek ve stresli duyguları düzenlemek olarak vurgulanmıştır (Lazarus, 1993).

Stresle başa çıkma için başvurulan yollar, kişilerin gösterdiği davranışlara göre adlandırılarak gruplanmıştır. Buna göre eğer stres yaratan durum üzerinde çalışarak eyleme geçilmeyi gerektiriyorsa “aktif, problem odaklı”, denir. Deneyimlenen negatif duyguları azaltmaya yönelik ise “duygu odaklı”, eğer stresin kaynağı olan durumla yüzleşmekten uzak tutuyorsa “kaçınma odaklı” ve hayatına kişinin kendini iyi hissetmesini sağlayacak yeni öğeler katmaya odaklıysa “haz almaya odaklı” başa çıkma türü olarak adlandırılmaktadır (Folkman ve Lazarus, 1988, Akt. Türküm, 2001).

Stresle başa çıkma iki şekilde strese reaksiyon verme şeklinde tanımlanmıştır. İlk olarak bir kişi çevreyle ilişkisini daha iyi yapmak için psikolojik stres koşullarına stresle başa çıkmayla hareket edilebilir. Bunu Lazarus (1993)’de “problem odaklı başa çıkma” olarak adlandırmıştır. Bu şekilde çevrede bizi tehdit eden olayın kaynağına odaklanarak problem önlenmiş olur. Diğer başa çıkma şekli ise “duygu odaklı “ başa çıkma olarak adlandırılmıştır. Burada ise gerçekleşen olaya yorumu veya bakışı değiştirmek söz konusudur. Sosyal yaşamlarında ve iş hayatlarında katılımı daha aktif olan bireyler, gelecekte konusunda olumlu yönde umutları olanlar, katıldıkları faaliyet ve yapmakta oldukları işlerden daha fazla keyif alanlardır. Yakın çevreleri ile olumlu duygusal iletişim geliştiren bireyler, strese daha dayanıklı olmakta ve sağlıklı bir şekilde yaşamlarını sürdürmeyi becerebilmektedirler (Baltaş ve Baltaş, 1996, Akt. Lazarus, 1993). Stresle başa çıkma tarzları ve biçimleri geliştirilmesinde bireylerin içinde buldukları çevre ve kültürel öğelerden etkili olabileceği düşünülmektedir (Türküm, 2016).

2.3. GEBELİK VE DOĞUM ŞEKLİ

2.3.1. Gebeliğin Psikososyal ve Kültürel Boyutu

Gebelik, yaş olarak doğurganlığı yakalamış her kadının yaşayabileceği fizyolojik bir durumdur. Gebelik süreci fizyolojik olarak kadın tarafından yaşanmaktadır. Ancak muhakkak olan gebe kadının etrafındakilerin de hamilelik sürecinden etkilendiğidir. Süreç içerisinde kadında olan fizyolojik değişimlerle birlikte, kadın, eş ve ailedeki üyeler tarafından sosyal ve psikolojik değişimler yaşanır. Çünkü bireyler bu değişime uyum sağlama ihtiyacı geliştirir. Bununla birlikte gebelik sürecinde doğum ile başlayan yeni roller aileyi gelişimsel bir kriz dönemine sokar. Yani gebelik kadının sosyal çevresinden etkilendiği gibi, gebelik sosyal çevreyi de etkiler. Gebe kadının sürece her açıdan uyumu sosyal çevre tarafından belirlenmektedir. Sosyal çevreyi de şekillendiren aile, din, kültür, sosyal, politik, ekonomik ve entelektüel koşullar vardır. Toplumda hamilelik sürecine ilişkin tutumlar değiştikçe, kadının hamileliği geçirme süreci de farklılaşacaktır (Taşkın, 1997).

2.3.2. Vajinal (Spontan) Doğum

Doğum eylemi, son menstural dönemden sonraki 40 hafta sonra, gebelik süreci ürünü olan fetüs ve bileşenlerinin (plasenta, umbilikal kord ve membranlar) uterustan dış ortama çıkarıldığı olaydır. Uterusun daha fazla büyüemediği ve fetüsün dış ortamda yaşayabilme olgunluğuna erdiği bir dönemde normal doğum, uterus kaslarının ritmik ve düzenli kasılmaları akabinde meydana gelir (Gözükara, Eroğlu, 2008).

Normal (vajinal-spontan) doğum diyebilmemiz için;

- Son menstural periyoddan 40 hafta geçmeli
- Doğum genital kanaldan gerçekleşmeli
- Herhangi bir müdahale gerektirmemeli
- Doğum eylemi kendiliğinden başlamalı
- Standart bir zamanda tamamlanmalı
- Doğumda fizyolojik olarak belli orandan daha fazla kanama olmamalı
- Baş-pelvis uyumsuzluğu olmamalı

- Tek canlı ve sağlıklı bir fetüs olmalı
- Sağlıklı bir anne olmalıdır (Karakaplan, 2007).

Doğum eylemi dört faktörün ahengini gerektiren karma bir süreçtir.

Bu faktörler;

- Doğum kanalı
- Fetüs
- Doğum eylemindeki güçler
- Annenin psikolojisidir (Güner, 2007).

2.3.3. Sezaryen Doğum

Sezaryen; Latince kesmek anlamına gelen “caedere” fiilinden türetilmiştir. Tarihte ilk defa İ.Ö. 700lü yıllarda, Roma döneminde, hamileliğin ilerleyen döneminde ölmüş bir anneden bebeği dış ortama çıkarmak gayesi ile yapılmıştır. Hayatta olan hastaya ise tarihte ilk defa 1610 yılında sezaryen yapılmıştır (Aslan, 2016).

Sezaryen doğum, 20 haftasından büyük olan fetüsün karın (abdominal) duvarından ve uterus duvarından kesi (insizyon) ile dış ortama çıkarıldığı doğum şeklidir. Bu tanım uterus yırtığından (rüptür) dolayı fetüsün abdominal yolla dış ortama çıkarılmasını veya abdominal gebeliğin tahliyesini kapsamamaktadır (Çakır, Alparslan, 2018).

Vajinal doğumun mümkün olmadığı ve fetüsün risk taşıdığı koşullarda sezaryen tercih sebebidir. Daha önce ki zamanlarda, kadının ölmek üzere olması ve yaşayan fetüsü çıkarmak maksadıyla tercih edilen sezaryen günümüzde yeni antibiyotikler ve gelişmiş cerrahi teknikler ve ayrıca güvenli kan aktarımıyla (transfüzyon) endikasyon olarak geniş bir yelpazeye sahip olmuştur (Oktay, Duran, 2012).

Bu çalışmada temel amaç, Mizaç ve Karakter Envanteri (TCI) ve Stresle Başa Çıkma Ölçeği (SBCÖ) kullanılarak vajinal (normal) doğum ile dünyaya gelenlerle, sezaryen ile dünyaya gelen 18-25 yaş grubunda bulunan gençleri çeşitli açılardan karşılaştırmasını yaparak doğum şeklinin etkisini değerlendirmektir. “Vajinal Yolla Dünyaya Gelen Bireylerle Sezaryenle Dünyaya Gelen Bireylerin, Stresle Başa

“Çıkma Tarzları, Mizaç ve Karakter Özelliklerinin Karşılaştırılması” adlı çalışmada ilgili yaş grubunda ulaşılan genç bireylerde Stresle Başa Çıkma şekilleri ve doğum şeklinin kişilik özellikleri açısından Mizaç ve Karakter boyutlarına etkisi karşılaştırılmıştır. Doğum şeklinin bireylerde belirtilen yönlerde farklılık olup olmama durumuna göre etkisi incelenmiştir. Daha açık bir ifadeyle, “Doğum şeklinin Stresle Başa Çıkma, Mizaç ve Karakter özelliklerinde etkisi nedir?” sorusu araştırmanın en genel sorusudur.

III. BÖLÜM

4. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma; 18 ile 25 yaş arasın gönüllü bireyler üzerinde online olarak anket uygulama şeklinde gerçekleştirilmiştir. Bireylerin dünyaya geliş şeklinin, stresle başa çıkma şekilleri, mizaç ve karakter boyutlarına etkisi karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır.

Bağımsız değişken: Dünyaya geliş şekli: Vajinal(Spontan) doğum ve sezaryen doğum.

Bağımlı değişken: Stresle başa çıkma tarzları, mizaç ve karakter boyutları.

3.2. Evren ve Örneklem

Çalışma; 18-25 yaş gurubunda olan bütün bireylerden herhangi bir özellik ya da statü ayırt edilmeksizin veri toplanmıştır. Türkiye’de yaşayan ve ilgili yaş grubunda olan her birey araştırma evrenini oluşturmaktadır. Online anket uygulanarak doğum şekli normal (vajinal) 232 ve sezaryen 70 kişi olmak üzere toplam 302 kişiye ulaşılmıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Veri toplamada araç olarak;

1. Sosyo-demografik veri formu
2. Mizaç ve karakter envanteri(TCI)
3. Stresle başa çıkma ölçeği(SBÇÖ) uygulanmıştır.

3.3.1. Sosyo-Demografik Veri Formu

Form araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Formda hazırlanan sorular ankete katkı sağlayan bireyler hakkında detaylı bilgiler edinmeyi amaçlamıştır. Sorular sosyal, ekonomik, eğitim ve psikolojik olmak üzere birçok yön içeren 23 madde şeklinde tasarlanmıştır.

3.3.2. Mizaç ve Karakter Envanteri

Mizaç ve Karakter Envanteri-MKE(Temperament and Character Inventory-TCI) Cloninger'in psikobiyojik kişilik kuramından yola çıkarak geliştirdiği bir envanterdir. 240 maddelik, "Doğru" veya "Yanlış" şeklinde cevaplanan ve kişinin kendisini değerlendirdiği bir ölçektir (Köse, 2004). Ölçeğin ilk versiyonu mizaç özelliklerini Sebat Etme boyutunu Ödül Bağımlılığı boyutunun içerisinde ele alacak şekilde değerlendiren Üç Boyutlu Kişilik Anketidir (Tridimensional Personality Questionnaire) (Cloninger, Przybeck, Svrakic, 1991). Ölçek uygulanırken zaman sınırlaması konulmamaktadır ve takriben 20-30 dakika yeterli olabilmektedir (Köse, 2004).

Mizaç ve karakter envanteri mizacı 4 boyutta değerlendirmektedir ve bunların da alt faktörleri bulunmaktadır:

1. Yenilik Arayışı (Novelty Seeking): 4 alt faktörden oluşur.
NS1(Keşfetmekten heyecan duyma-Kayıtsız bir katılık). 11 maddeden oluşur.
NS2 (Dürtüsellik-İyice düşünme). 10 maddeden oluşur.
NS3 (Savurganlık-Tutumluluk). 9 maddeden oluşur.
NS4 (Düzensizlik-Düzenlilik). 10 maddeden oluşur.
NS Yenilik Arayışı Toplam Puanı: NS1+NS2+NS3+NS4 toplam 40 madde ile puanlanır.
2. Zarardan Kaçınma (Harm Avoidance): 4 alt faktörden oluşur.
HA1 (Beklenti endişesi ve karamsarlık-Sınırsız iyimserlik). 11 maddeden oluşur.
HA2 (Belirsizlik korkusu). 7 maddeden oluşur.
HA3 (Yabancılardan çekinme). 8 maddeden oluşur.
HA4 (Çabuk yorulma ve dermansızlık). 9 maddeden oluşur.
HA Zarardan Kaçınma Toplam Puanı:HA1+HA2+HA3+HA4 toplam 35 madde ile puanlanır.
3. Ödül Bağımlılığı (Reward Dependence): 3 alt faktörden oluşur.
RD1 (Duygusalılık). 10 maddeden oluşur.
RD3 (Bağlanma). 8 maddeden oluşur.

RD4 (Bağımlılık). 6 maddeden oluşur.

RD Ödül Bağımlılığı Toplam Puanı:RD1+RD3+RD4 toplam 24 madde ile puanlanır.

4. Sebat Etme (Persistence): Toplam 8 maddeden oluşur.

Mizaç ve karakter envanteri karakteri 3 boyutta değerlendirmektedir ve bunların da alt faktörleri bulunmaktadır:

1. Kendini Yönetme (Self-Directedness): 5 alt faktörden oluşur.

S1 (Sorumluluk alma-Kınama). 8 maddeden oluşur.

S2 (Amaçlılık-Amaçsızlık). 8 maddeden oluşur.

S3 (Beceriklilik). 5 maddeden oluşur.

S4 (Kendini kabullenme-Kendisiyle çekişme). 11 maddeden oluşur.

S5 (Aydınlanmış ikinci mizaç). 12 maddeden oluşur.

S Kendini Yönetme Toplam Puanı:S1+S2+S3+S4+S5 toplam 44 madde ile puanlanır.

2. İş Birliği Yapma (Cooperativeness)

C1 (Sosyal kabullenme-Sosyal hoşgörüsüzlük). 8 maddeden oluşur.

C2 (Empati duyma- Sosyal ilgisizlik). 7 maddeden oluşur.

C3 (Yardım severlik-Yardım sevmemezlik). 8 maddeden oluşur.

C4 (Acıma-İntikamcılık). 10 maddeden oluşur.

C5 (Temiz kalplilik vicdanlılık-Kendi kendine yarar sağlama). 9 maddeden oluşur.

C Kendini Yönetme Toplam Puanı:C1+C2+C3+C4+C5 toplam 42 madde ile puanlanır.

3. Kendini Aşma (Self-Transcendence)

ST1 (Kendini kaybetme-Kendilik bilincinde yaşantı). 11 maddeden oluşur.

ST2 (Kişiler arası özdeşim-Kendi kendine ayrışma). 9 maddeden oluşur.

ST3 (Manevi kabullenme-Akılcı maddecilik). 13 maddeden oluşur.

ST Kendini Aşma Toplam Puanı:ST1+ST2+ST3 toplam 33 madde ile puanlanır.

Envanterde puanlamaya dâhil olmayan 14 madde bulunmaktadır (Köse ve ark. 2004).

Dört adet mizaç ve üç adet karakter özelliğini değerlendiren envanter psikiyatrik ve psikolojik uygulama ve araştırmaların çeşitli sahalarında birçok ülkede kullanımı son on yılda hızlı bir artış yakalamıştır (Karakaş, Arkar, 2012). Mizaç ve karakter envanterinin Brandstrom ve arkadaşları (1998) tarafından İsviçre’de, Dzamonja ve arkadaşları (2010) tarafından Sırbistan’da, Tilov ve arkadaşları (2012) tarafından Bulgaristan’da ve daha birçok dilde ve ülkede çevirisi yapılmış ve psikometrik özellikleri sınanmış, kültürlere kazandırılmıştır. Ülkemize de Köse ve arkadaşları (2004) tarafından geçerlik ve güvenilirliği yapılarak kazandırılmıştır.

3.3.3. Stresle Başa Çıkma Ölçeği

Folkman ve Lazarus’un geliştirdiği ve Şahin ve Durak (1995) adlı araştırmacılar tarafından kısaltılarak 30 maddeli bir ölçek şeklinde Türkçeye uyarlanan “Stresle Başa Çıkma Ölçeği (SBÇÖ), Türküm (2012) tarafından 23 madde olarak geliştirilmiştir.

Kaçınma Alt Ölçeği: 8 madde (8-40 puan)

Problem Odaklı Başa Çıkma Ölçeği: 8 madde (8-40 puan)

Sosyal Destek: 7 madde (7-35 puan)

Ölçek beşli likert tipi; “Hiç uygun değil”=1, “Biraz uygun”=2, “Kararsızım”=3, “Oldukça uygun”=4, “Tamamen uygun”=5 şeklinde hazırlanmıştır. Ölçekte tersten puanlanan sorular olmakla birlikte alınabilecek puan 23-115 tür.

Ölçeği doldururken ortaya çıkabilecek sosyal istenirliği ortadan kaldırmak adına ölçeğin başlığı “Yaşama Biçimi Ölçeği” şeklinde verilmiş ve ölçeğin gerçek ismi söylenmemiştir.

Doldurulan anketlerdeki sorularda herhangi bir eksik veri olmadığından tüm sorular analize dâhil edilmiştir.

Güvenilirlik analizini değerlendirmek için Cronbach’s Alpha kat sayısına bakılmıştır. Cronbach’s Alpha katsayısı değerlendirilirken kullanılan kriter aralıklar şöyledir;

$0,00 \leq \alpha < 0,40$ ise ölçek güvenilir değil.

$0,40 \leq \alpha < 0,60$ ise ölçek düşük güvenilirliktedir.

$0,60 \leq \alpha < 0,80$ ise ölçek oldukça güvenilirdir.

$0,80 \leq \alpha < 1,00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilirdir.

TCI ve SBÇÖ ölçek güvenilirlikleri Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10 TCI ve SBÇÖ Ölçek Güvenilirlikleri

TCI Ölçek Güvenilirlikleri		
	Cronbach Alpha	Madde Sayısı
TCI Genel Ölçek Güvenilirliği	0,743	240
NS (Yenilik Arayışı)	0,622	40
HA (Zarardan Kaçınma)	0,851	35
RD (Ödül Bağımlılığı)	0,430	24
P (Sebat etme)	0,529	8
S (İş birliği yapma)	0,824	44
C (İş birliği Yapma)	0,810	42
ST (Kendini Aşma)	0,756	33
SBÇÖ Ölçek Güvenilirlikleri		
SBÇÖ Genel Ölçek Güvenilirliği	0,831	23
Kaçınma	0,705	8
Problem Odaklı Başa Çıkma	0,810	8
Sosyal Destek	0,846	7

3.4. Verilerin Toplanması

Verileri toplamak amacıyla kullanılacak envanterler, google drive üzerinden anket oluşturularak üç sayfa halinde hazırlanmıştır. Başlangıç kısmında çalışma hakkında genel bir giriş, çalışmacıya ulaşabilecekleri bir iletişim, hedef yaş grubu vurgulanmış ve gönüllülük ilkesine bağlı olarak yapılabileceği belirtilmiştir. Uygulama online olduğundan, katılımcıların isteği zaman testi bırakma, doldurmama ya da sonradan doldurmayı elde etmesi sağlanmıştır. Her bir kısımda

nasıl durabileceklerine dair açıklama yapılmıştır. Testi bize online ulaşan katılımcı, her bir soruyu işaretleyip (her bir soru zorunlu işaretli olduğundan) ve bütün bölümleri tamamlayan bireylerdir. Veriler Mart 2018 tarihinde toplanmıştır.

3.5. İstatistiksel Analiz

Çalışma sonucunda ulaşılan bulgular değerlendirilirken, istatistiksel analizleri yapmak için SPSS 24.0 İstatistik paket programı kullanılmıştır. Çalışma verileri değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metotların (Ortalama, Frekans, Yüzde, Standart sapma,) yanı sıra ki kare, çok değişkenli varyans analizi (MANOVA), korelasyon teknikleri kullanılmıştır. Normallik testi için Kolmogorov Smirnov sonuçları ele alınmıştır. Sonuçlar % 95 güven aralığında, $p= 0,05$ anlamlılık düzeyinde, korelasyon için ise %99 güven aralığında $p=0,001$ anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

Doğum şekilleri açısından TCI alt ölçek puanları ve SBCÖ alt ölçekler karşılaştırılırken normal dağılıma uyduğundan iki bağımsız grubu karşılaştırırken parametrik bir test olan Independent T testi kullanılmıştır. Ayrıca birden fazla bağımlı değişken ve iki bağımsız grup arasında farklılık olup olmadığını incelemek için MANOVA yönteminin varsayımları (kovaryans matris eşitliği, hata varyansları eşitliği, normalite, gözlemlerin bağımsızlığı) incelenerek MANOVA uygulanmıştır. Vajinal doğumlu ve sezaryen doğumlu kişilerde farklılıkları test etmek için TCI'ya ve SBCÖ'ye ilişkin olası cinsiyet, yaş farklılıkları, eğitim durumu maddi gelir, intihar düşüncesi, intihar girişimi, psikiyatrik tanı, psikiyatrik ilaç kullanımı, alkol sigara kullanımı için çok değişkenli karışık desen varyans analizi kullanılmıştır.

TCI ölçek ve alt ölçeklerinin ve SBCÖ ölçek ve alt ölçeklerinin iç tutarlılık güvenilirliği, Cronbach alfa yöntemi kullanılarak ölçülmüştür.

IV. BÖLÜM

4. BULGULAR

Burada araştırma sorumuzu cevaplamak amacıyla, araştırmaya katkıda bulunan katılımcılardan, uygulanan ölçekler aracılığıyla toplanan verilerin analiz edilmesi sonucunda ulaşılan bulgular yer almaktadır.

4.1. Demografik Bilgiler

Bulgulara dair tablonun altında açıklama ve yorumlar yer almaktadır.

Grupların sosyo-demografik bilgileri Tablo 11-17’de verilmiştir.

Tablo 11 Sosyo-Demografik Bilgiler

	Vajinal Doğum (n=232)		Sezaryen Doğum (n=70)		Toplam (n=302)	
	Frekans (n)	Yüzde (%)	Frekans (n)	Yüzde (%)	Frekans (n)	Yüzde (%)
	Cinsiyet					
Erkek	59	%77,6	17	%22,4	76	%25,2
Kadın	173	%76,5	53	%23,5	226	%74,8
Yaş						
18	19	%76	6	%24	25	%8,3
19	47	%78,3	13	%21,7	60	%19,9
20	36	%80	9	%20	45	%14,9
21	20	%64,5	11	%35,5	31	%10,3
22	24	%77,4	7	%22,6	31	%10,3
23	24	%70,6	10	%29,4	34	%11,3
24	26	%81,3	6	%18,8	32	%10,6
25	36	%81,8	8	%18,2	44	%14,6

Tablo 12 Sosyo-Demografik Bilgiler(Devam)

	Vajinal Doğum (n=232)		Sezaryen Doğum (n=70)		Toplam (n=302)	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
	(n)	(%)	(n)	(%)	(n)	(%)
Medeni Hal						
Bekâr	207	%75,5	67	%24,5	274	%90,7
Evli	16	%84,2	3	%15,8	19	%6,3
Nişanlı	9	%100	0	%0	9	%3
Eğitim Durumu						
İlköğretim	2	%100	0	%0	2	%7
Lise	29	%85,3	5	%14,7	34	%11,3
Ön Lisans	15	%60	10	%40	25	%8,3
Lisans	163	%78,4	45	%21,6	208	%68,9
Yüksek Lisans	20	%66,7	10	%33,3	30	%9,9
Doktora	3	%100	0	%0	3	%1
Aile Geliri						
2500 TL ve altı	107	%84,9	19	%15,1	126	%41,7
2501-5000 TL	84	%75	28	%25	112	%37,1
5001-7500 TL	24	%66,7	12	%33,3	36	%11,9
7501 TL ve üstü	17	%60,7	11	%39,3	28	%9,3
Aylık Harçlık						
500 TL ve altı	144	%83,2	29	%16,8	173	%57,3
500-1000 TL	57	%66,3	29	%33,7	86	%28,5
1001-1500 TL	16	%72,7	6	%27,3	22	%7,3
1501-2000 TL	4	%66,7	2	%33,3	6	%2
2001 TL ve üstü	11	%73,3	4	%26,7	15	%5

Tablo 13 Sosyo-Demografik Bilgiler(Devam)

	Vajinal Doğum (n=232)		Sezaryen Doğum (n=70)		Toplam (n=302)	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
	(n)	(%)	(n)	(%)	(n)	(%)
Anne Baba Evliliği						
Aşk İlişkisi/Flört	32	%60,4	21	%39,6	53	%17,5
Tanışarak	34	%63	20	%37	54	%17,9
Akraba evliliği	40	%90,9	4	%9,1	44	%14,6
Görücü usulü	124	%83,2	25	%16,8	149	%49,3
Başlık Parası	2	%100	0	%0	2	%7
Hangi şekilde evlenirsiniz						
Aşk İlişkisi/Flört	129	%71,3	52	%28,7	181	%59,9
Tanışarak	77	%87,5	11	%12,5	88	%29,1
Akraba evliliği	2	%100	0	%0	2	%7
Görücü usulü	13	%76,5	4	%23,5	17	%5,6
Başlık Parası	4	%100	0	%0	4	%1,3
Diğer	7	%70	3	%30	10	%3,3
Kendinden büyük erkek kardeş sayısı						
0	154	%77,8	44	%22,2	167	%55,3
1	55	%69,6	24	%30,4	96	%31,8
2	14	%93,3	1	%6,7	32	%10,6
3	5	%100	0	%0	4	%1,3
4	2	%100	0	%0	1	%3
5	2	%66,7	1	%33,3	2	%7

Tablo 14 Sosyo-Demografik Bilgiler(Devam)

	Vajinal Doğum (n=232)		Sezaryen Doğum (n=70)		Toplam (n=302)	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
	(n)	(%)	(n)	(%)	(n)	(%)
Kendinden büyük						
Kız kardeş sayısı						
0	136	%74,7	46	%25,3	182	%60,3
1	60	%25,9	17	%24,3	77	%25,5
2	24	%10,3	5	%7,1	29	%9,6
3	4	%1,7	1	%1,4	5	%1,7
4	3	%1,3	0	%0	3	%1
5	5	%2,1	1	%1,4	6	%2
Kendinden küçük						
Erkek kardeş sayısı						
0	114	%49,1	53	%75,7	167	%55,3
1	82	%35,3	14	%20,0	96	%31,8
2	29	%12,5	3	%4,3	32	%10,6
3	4	%1,7	0	%0	4	%1,3
4	1	%0,4	0	%0	1	%0,3
5	2	%0,8	0	%0	2	%0,7
Kendinden küçük						
Kız kardeş sayısı						
0	129	%55,6	56	%80,0	185	%61,3
1	60	%25,8	13	%18,6	73	%24,2
2	33	%14,2	1	%1,4	34	%11,3
3	7	%3,0	0	%0	7	%2,3
4	2	%0,8	0	%0	2	%0,7
5	1	%0,4	0	%0	1	%0,3

Tablo 15 Sosyo-Demografik Bilgiler(Devam)

	Vajinal Doğum (n=232)		Sezaryen Doğum (n=70)		Toplam (n=302)	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
	(n)	(%)	(n)	(%)	(n)	(%)
Psikoterapi hizmeti alma durumu						
Almış	33	%60	22	%40	55	%18,2
Almamış	199	%80,6	48	%19,4	247	%81,8
Herhangi bir psikiyatrik tanı var mı ?						
Evet	26	%78,8	7	%21,2	33	%10,9
Hayır	206	%76,6	63	%23,4	269	%89,1
Daha önce ve şu anda psikiyatrik ilaç kullanılıyor mu?						
Evet	31	%68,9	14	%31,1	45	%14,9
Hayır	201	%78,2	56	%21,8	257	%85,1
İntihar düşüncesi olup olmaması						
Evet	58	%69	26	%31	84	%27,8
Hayır	174	%79,8	44	%20,2	218	%72,2
İntihar girişimi olup olmaması						
Evet	13	%61,9	8	%38,1	21	%7
Hayır	219	%77,9	62	%22,1	281	%93

Tablo 16 Sosyo-Demografik Bilgiler(Devam)

	Vajinal Doğum (n=232)		Sezaryen Doğum (n=70)		Toplam (n=302)	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
	(n)	(%)	(n)	(%)	(n)	(%)
Daha önce sigara, alkol, uyuşturucudan birini kullanma durumu						
Sigara	74	%71,8	29	%28,2	103	%34,1
Alkol	27	%62,8	16	%37,2	43	%14,2
Uyuşturucu veya uyarıcı madde	2	%100	0	%0	2	%7
Hayır	129	%83,8	25	%23,2	154	%51
Şu anda sigara, alkol, uyuşturucudan birini kullanma durumu						
Sigara	38	%61,3	24	%38,7	62	%20,5
Alkol	20	%76,9	6	%23,1	26	%8,6
Hayır	174	%81,3	40	%18,7	214	%70,9
Evinizde kimle yaşıyorsunuz						
Yalnız	13	%76,5	4	%23,5	17	%5,6
Eş	13	%86,7	2	%13,3	15	%5
Aile	188	%78	53	%22	241	%79,8
Arkadaş	15	%62,5	9	%37,5	24	%7,9
Diğer	3	%60	2	%40	5	%1,7

Tablo 17 Sosyo-Demografik Bilgiler(Devam)

	Vajinal Doğum (n=232)		Sezaryen Doğum (n=70)		Toplam (n=302)	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
	(n)	(%)	(n)	(%)	(n)	(%)
Çocukluğunda kim tarafından yetiştirildiği						
Anne	214	%79,9	54	%20,1	268	%88,7
Baba	4	%80	1	%20	5	%1,7
Anneanne	3	%33,3	6	%66,7	9	%3
Babaanne	4	%66,7	2	%33,3	6	%2
Bakıcı	1	%20	4	%80	5	%1,7
Diğer	6	%66,7	3	%33,3	9	%3

Doğum şekli vajinal yolla ve sezaryen olanların psikoterapi hizmeti alması, intihar düşüncesi, sigara, alkol, uyuşturucu kullanımı arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Yaş grupları ve cinsiyete göre TCI ölçek ve alt ölçeklerinin ortalama, standart sapma ve Cronbach Alfaları hesaplanarak çok değişkenli varyans analizi (MANOVA) uygulanmıştır. Bu analizi yaparken çok değişkenli varyans analizinin varsayımlarından homojenlik ve normalliği test edilmiştir.

Doğum şeklinin kişilerin sosyal ilişkileri ve psikolojik rahatsızlıklar oluşması arasındaki ilişki incelenmek istenmiştir. Çalışmaya katılanlardan yaşı 18 olan kişilerin 19'u (%76) vajinal doğum ile 6'sı (%24) sezaryen ile yaşı 25 olanların 36'sı (%81,8) vajinal doğum ile 8'i (%18,2) sezaryen doğum ile dünyaya gelmiştir. Yaş dilimi açısından en kalabalık 60 frekans (%19,9) ile 19 yaş olduğu tespit edilmiştir.

Çalışmaya katılanlardan medeni hali bekâr olanların 207'si (%75,5) vajinal doğum ile 67'si (%24,5) sezaryen doğum ile evli olanların 16'sı (%84,2) vajinal

doğum ile 3'ü (%15,8) sezaryen doğum ile dünyaya gelmiştir. Ayrıca alışmaya katılanların 9'u (%100) nişanlıdır.

Doğum şekli vajinal doğum olanların 2'si (%100) ilköğretimdir. Eğitim durumu lise olanların 29'u (%85,3) vajinal doğum, 5'i (%14,7) sezaryen olarak dünyaya gelmiştir. Eğitim durumu ön lisans olanların 15'i (%60) vajinal doğum, 10'u (%40) sezaryen doğmuştur. Vajinal doğum ile dünyaya gelenlerin 163'ü (%78,4), sezaryen doğum ile dünyaya gelenlerin 45'inin (%21,6) eğitim durumu lisanstır. Eğitim durumu yüksek lisans olanların 20'si (%66,7) vajinal doğum, 10'u (%33,3) sezaryen ile dünyaya gelmiştir.

Çalışmaya katılanların doğum şekline göre aile dilimi açısından en kalabalık gelir grubu 2500 TL ve altıdır. Aile geliri 2500 TL ve altı olanların 107'si (%84,9) vajinal doğum, 19'u (%15,1) sezaryen doğum ile dünyaya gelmiştir.

Ankete katılanlardan aylık harçlığı en kalabalık aylık harçlık grubu 500 TL ve altıdır. Aylık harçlığı 500 TL ve altı olanların 144'ü (%83,2) vajinal doğum, 29'u (%16,8) sezaryen doğum ile dünyaya gelmiştir.

Doğum şekline göre anne babanın evlilik şekli incelendiğinde, en kalabalık dilim %49,3 ile görücü usulü olduğu tespit edilmiştir. Anne ve babanın evliliği aşk ilişkisi/flört olanların 32'si (%60,4) vajinal doğum, 21'i (%39,6) sezaryen ile doğmuştur. Anne ve babası tanışarak evlenenlerin 34'ü (%63) vajinal doğum, 20'si (%37) sezaryen ile dünyaya gelmiştir. Anne ve babasının evliliği akraba evliliği olanların 40'ı (%90,9) vajinal doğum ile 4'ü (%9,1) sezaryen doğum ile dünyaya gelmiştir. Anne ve baba evliliği görücü usulü olanların 124'ü (%83,2) vajinal doğum ile 25'i (%16,8) sezaryen doğum ile dünyaya gelmiştir. Ayrıca anne baba evliliği başlık parası olanların 2'si (%100) normal doğum ile dünyaya gelmiştir.

Katılımcılara ne tür evlilik düşündüğü sorulduğunda doğum şekline göre en kalabalık dilim (%59,9) ile flört/aşk ilişkisi olduğu tespit edilmiştir. Aşk ilişkisi/flört ile evlenmeyi düşünenlerin 129'u (%71,3) vajinal doğum, 52'si (%28,7) sezaryen doğum ile dünyaya gelmiştir. Tanışarak evlenmeyi düşünenlerin 77'si (%87,5) vajinal doğum, 11'i (%12,5) sezaryen şeklinde doğmuştur. İleride akraba evliliği ile evlenmeyi düşünenlerden 2'si (%100) vajinal olarak dünyaya gelmiştir.

Doğum şekline göre katılımcıların kendinden küçük ve büyük kız-erkek kardeş sayıları incelenmiştir. Kendinden büyük erkek kardeş sayısı incelendiğinde en kalabalık dilim 167 frekans (%55,3) ile kendinden büyük hiç erkek kardeşi olmayan gruba aittir. İkinci kalabalık dilim ise 96 frekans (%31,8) ile kendinden büyük 1 erkek kardeşi olanlar izlemektedir. Kendinden büyük 5 kardeşi olanlar incelendiğinde 2'si(%66,7) vajinal doğum ile 1'i (%33,3) sezaryen doğum ile dünyaya gelmiştir. Kendinden büyük kız kardeş olanlar incelendiğinde en kalabalık dilimin 182 frekans (%60,3) ile kendinden büyük hiç kız kardeşi olmayanlara aittir. Kendinden 5 büyük kız kardeşi olanların 5'i (%83,3) vajinal doğum, 1'i (%16,7) sezaryen doğum ile dünyaya gelmiştir. Doğum şekline göre kendinden küçük erkek kardeş sayısı incelendiğinde en kalabalık dilim 167 frekans ile(%55,3) kendinden küçük hiç erkek kardeşi olmayanlara aittir. Kendinden küçük hiç erkek kardeşi olmayanların 114'ü (%68,3) vajinal doğum, 53'ü (%31,7) sezaryen doğum ile dünyaya gelmiştir. Kendinden küçük 5 erkek kardeşi olanların 2'si (%100) vajinal doğum ile dünyaya gelmiştir. Kendinden küçük kız kardeş sayıları incelendiğinde en kalabalık dilim 185 frekans ile (%61,3) hiç kız kardeşi olmayanlara aittir. Kendinden küçük hiç kız kardeşi olmayanların 129'u (%69,7) vajinal doğum, 56'sı (%30,3) ile sezaryen doğum ile dünyaya gelmiştir. Kendinden küçük beş kız kardeşi olanların 1'i (%100) vajinal doğum ile dünyaya gelmiştir.

Doğum şekline göre psikoterapi hizmeti alma durumuna göre incelendiğinde en kalabalık dilim 247 (% 81,8) ile psikoterapi hizmeti almayanlara aittir. Psikoterapi hizmeti almış olanların 33'ü (%60) vajinal doğum, 22'si (%40) sezaryen doğum ile dünyaya gelmiştir. Psikoterapi hizmeti almayanların 199'u (%80,6) vajinal doğum, 48'i (%19,4) sezaryen doğum ile dünyaya gelmiştir.

Herhangi bir psikiyatrik tanı alma durumu ile doğum şekli incelendiğinde, en kalabalık dilim 269 frekans ile (%89,1) psikiyatrik bir tanı almamış olanlara aittir. Psikiyatrik tanı almış olanların 26'sı (%78,8) vajinal doğum, 7'si (%21,2) sezaryen ile dünyaya gelmiştir. Herhangi psikiyatrik tanı almamış olanların ise 206'sı (%76,6) vajinal doğum ile dünyaya gelmiştir.

Katılımcıların daha önce ve şuanda psikiyatrik ilaç kullanma durumu ile doğum şekilleri incelendiğinde 257'sinin (%85,1) psikiyatrik ilaç kullanmayanlara ait

olduğu görülmüştür. Psikiyatrik ilaç kullananların 31'i (%68,9) vajinal doğum, 7'si (%31,1) sezaryen doğum ile dünyaya gelmiştir. Önceden ve şuanda psikiyatrik ilaç kullanmamış olanların 201'i (%78,2) vajinal doğum, 56'sı (%21,8) sezaryen doğumlulara aittir.

Doğum şekline göre intihar düşüncesi olup olmaması incelendiğinde, 281'inin (%93) intihar düşüncesi olmadığı tespit edilmiştir. İntihar düşüncesi olanların 58'i (%69) vajinal doğum, 26'sı (31) sezaryen doğum ile dünyaya gelmiştir. İntihar düşüncesi olmayanların ise 174'ü (%79,8) vajinal doğum, 44'ü (%20,2) sezaryen doğum ile dünyaya gelmiştir.

Katılımcıların doğum şekline göre intihar girişimi olup olmaması durumu incelendiğinde, 218'inin (%72,2) intihar düşüncesi olmadığı bulunmuştur. İntihar girişiminde bulunanların 13'ü (%61,9) vajinal doğum, 8'i (%38,1) sezaryen doğum ile dünyaya gelmiştir. İntihar girişiminde bulunmayanların 219'u (%77,9) vajinal doğum, 62'si (%22,1) sezaryen doğum ile dünyaya gelmiştir.

Doğum şekline göre daha önce sigara, alkol, uyuşturucudan birini kullanma durumu incelendiğinde, en kalabalık dilim 154 frekans (%51) ile hiçbirini kullanmayanlara aittir. İkinci kalabalık dilim ise 103 frekans (%34,1) ile sigara kullananlara aittir. Sigara kullananların 74'ü (71,8) vajinal doğum, 29'u (%28,2) sezaryen doğum ile dünyaya gelmiştir. Alkol kullananların 27'si (%62,8) vajinal doğum, 16'sı (%37,2) sezaryen doğum ile dünyaya gelmiştir. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullananların 2'si (%100) vajinal doğum ile dünyaya gelmiştir. Hiçbirini kullanmayanların 129'u (%83,8) vajinal doğum, 25'i (%23,2) sezaryen doğum ile dünyaya gelmiştir.

Katılımcıların şu anda sigara, alkol, uyuşturucudan birini kullanma durumu ile doğum şekilleri incelendiğinde, en kalabalık dilim 214'ü (%70,9) ile hiçbirini kullanmayanlara aittir. Sigara kullananların 38'i (%61,3) vajinal doğum, 24'ü (%38,7) sezaryen ile dünyaya gelmiştir. Vajinal doğum ile dünyaya gelenlerin 20'si (%76,9), sezaryen ile dünyaya gelenlerin ise 6'sı (%23,1) alkol kullanmaktadır.

Doğum şekli ile katılımcıların evde kimle yaşadığı incelendiğinde en kalabalık dilim 241 frekans (%79,8) ile aile ile yaşayanlara aittir. Ailesi ile yaşayanların 188'i (%78) vajinal doğum, 53'ü (%22) sezaryen doğum ile dünyaya gelmiştir.

Katılımcıların çocukluğunda kim tarafından yetiştirildiği ile doğum şekli incelendiğinde en kalabalık dilim 268 frekans ile (%88,7) anne tarafından yetiştirildiği tespit edilmiştir.

4.2. TCI Ölçeklerinde Doğum Şekli ve Yaş İçin Çok Değişkenli Varyans Analizi

Doğum şekillerine göre 2 (normal ve sezaryen) x 8 (18,19,20,21,22,23,24,25) yaş TCI boyutlarına göre karşılaştırmak için çok değişkenli varyans analizi (MANOVA) yapıldı. TCI'nın 7 ölçeği; Yenilik Arayışı (NS), Zarardan Kaçınma (HA), Ödül Bağımlılığı (RD), Sebat Etme (P), Kendini Yönetme (S), İş Birliğine Yatkınlık (C), Kendini Aşma (ST) bağımlı değişken olarak belirlendi. Box's test sonucu elde edilen p-değeri (0,126) 0,05'ten büyük çıktığı için gruplar arası kovaryans eşitliğinin sağlandı. Bu durumda MANOVA test istatistiği için Wilk's lambda kullanıldı.

Doğum şekilleri ve yaşa göre TCI puan ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 18'de verilmiştir.

Tablo 18 Doğum şekilleri ve yaşa göre TCI puan ortalamaları ve standart sapmaları

	Yaşınız	Doğum şekli			
		Vajinal		Sezaryen	
		Ort.	S.S.	Ort.	S.S.
P	18	11,6316	2,08728	10,5000	2,07364
	19	11,7660	1,85581	11,8462	1,62512
	20	11,5556	1,88898	11,7778	1,20185
	21	11,1500	1,95408	11,1818	2,27236
	22	11,0833	1,63964	10,4286	1,90238
	23	11,0833	1,83958	10,9000	2,02485
	24	11,3846	1,98145	10,1667	2,22860
	25	10,6667	1,63881	11,1250	2,23207
NS	18	58,9474	4,60041	63,6667	6,02218
	19	60,1489	4,34380	62,1538	5,80009
	20	61,6111	4,29137	61,5556	5,27046
	21	60,5500	2,78104	59,9091	5,88990
	22	60,5417	5,04742	61,8571	6,12178
	23	59,0417	4,14392	62,6000	6,32807
	24	60,4231	4,86763	58,3333	6,37704
	25	60,1389	4,17580	61,6250	4,34042
HA	18	49,4211	6,51763	49,3333	6,86052
	19	49,3830	7,19466	48,1538	6,36195
	20	51,4722	7,59882	55,5556	4,61278
	21	52,3000	4,42600	53,6364	6,62228
	22	51,0000	6,35884	50,2857	9,39351
	23	52,7917	6,89662	52,6000	6,68664
	24	52,8846	6,58074	46,5000	7,09225
	25	53,0556	6,61576	48,7500	8,03119
RD	18	34,4211	3,02427	35,0000	4,97996
	19	34,7021	3,28974	35,0769	1,70595
	20	34,8056	2,69199	32,5556	2,87711
	21	35,4000	3,42437	34,6364	3,23335
	22	34,0833	3,71737	31,7143	1,70434
	23	34,9583	3,16886	33,5000	3,30824
	24	34,9615	3,37616	31,5000	3,67423
	25	34,0833	3,36686	35,6250	3,70087
S	18	63,4737	6,95516	66,6667	7,20185
	19	63,5532	5,26187	62,4615	7,06653
	20	63,4444	7,27204	61,7778	5,93249
	21	60,7000	6,32539	62,0909	6,42580
	22	63,2083	8,41830	58,1429	7,96719
	23	62,0417	6,91865	58,9000	7,24875
	24	61,0385	7,34019	66,1667	9,55859
	25	60,5833	6,93387	59,1250	6,77047
C	18	58,2105	6,62134	60,3333	6,47045
	19	55,4894	4,76341	56,1538	4,48788
	20	56,3056	5,97050	58,1111	3,10018
	21	58,2500	4,98287	58,3636	7,35218
	22	54,4167	7,78469	53,4286	5,44234
	23	57,0417	5,82707	52,6000	4,92612
	24	55,7308	7,01175	57,8333	9,30412
	25	55,6667	5,93296	59,2500	8,31092
ST	18	45,6316	5,35631	41,6667	4,92612
	19	43,0638	4,26515	44,2308	5,29392
	20	44,2222	5,87056	42,8889	4,10623
	21	43,9500	4,17354	43,7273	5,44226
	22	43,5417	5,02151	51,5714	6,16055
	23	43,3750	6,50627	46,2000	5,99630
	24	44,3077	5,79496	47,1667	5,60060
	25	43,4167	5,78854	48,5000	8,71780

Doğum şekilleri ve yaşa göre TCI puan ortalamaları ve standart sapmaları Tablo verilmiştir.

TCI Ölçeklerinin doğum şekli ve yaş için MANOVA sonuçları Tablo 19'de verilmiştir.

Tablo 19 TCI Ölçeklerinin Doğum Şekli ve Yaş için MANOVA Sonuçları

Etki	Λ	F	df	p	η^2
Doğum şekli	0,93	2,739	1	0,009	0,064
Yaş	0,74	1,772	7	0,001	0,041
Ortak Etki	0,77	1,479	7	0,018	0,035

Wilks kriterleri kullanılarak yapılan analiz, anlamlı doğum şekli ana etkisi (main effect) ve yaş ana etkisi olduğunu gösterdi. Ayrıca doğum şekli ve yaş ortak etkisi (interaction effect) bulunmuştur.

TCI Ölçekleri doğum şekli, yaş ve ortak etki testleri Tablo 20'de verilmiştir.

Tablo 20 TCI Ölçekleri Doğum Şekli, Yaş ve Ortak Etki Testleri

	TCI Boyutları	Sum of Squares	Df	F	P
Doğum Şekli	P	4,477	1	1,279	,259
	NS	82,759	1	3,758	,054
	HA	43,819	1	,954	,330
	RD	47,567	1	4,568	,033
	S	5,739	1	,120	,730
	C	19,219	1	,520	,471
	ST	162,793	1	5,423	,021
Yaş	P	32,987	7	1,347	,228
	NS	78,821	7	,511	,826
	HA	658,552	7	2,047	,049
	RD	115,856	7	1,589	,138
	S	509,078	7	1,518	,161
	C	512,957	7	1,983	,057
	ST	363,583	7	1,730	,102
Doğum şekli * Yaş	P	15,431	7	,630	,731
	NS	190,582	7	1,236	,283
	HA	443,136	7	1,378	,214
	RD	124,558	7	1,709	,107
	S	422,811	7	1,261	,270
	C	284,729	7	1,101	,363
	ST	549,047	7	2,613	,013

Sebat Etme (P) bağımlı değişkeninde, iki yönlü varyans analizi anlamlı “doğum şekli” ana etkisi ve “yaş” ana etkisi göstermedi. Aynı şekilde “doğum şekli*yaş” anlamlı bir ortak etki göstermemiştir.

Yenilik Arayışı (NS) bağımlı değişkeninde, iki yönlü varyans analizi anlamlı “doğum şekli” ana etkisi ve “yaş” ana etkisi göstermedi. Aynı şekilde doğum şekli*yaş anlamlı bir ortak ana etki göstermemiştir.

Zarardan Kaçınma (HA) bağımlı değişkeninde, iki yönlü varyans analizi anlamlı “doğum şekli” ana etkisi göstermemiştir. Fakat anlamlı “yaş” ana etkisi ($F(7,302)=2,047$, $p=0,049<0.05$) göstermiştir. Ancak “doğum şekli*yaş” anlamlı bir ortak etki göstermemiştir. Yani, 20 yaşında olanların (Ort=53,51) diğerlerine göre daha fazla zarardan kaçınma eğiliminde olduğu söylenebilir.

Ödül bağımlılığı (RD) bağımlı değişkeninde, iki yönlü varyans analizi anlamlı “doğum şekli” ana etkisi ($F(1,302)=4,568$, $p=0,033<0.05$) göstermiştir. Fakat anlamlı “yaş” ana etkisi ve anlamlı “doğum şekli*yaş” ortak ana etkisi göstermemiştir. Yani, vajinal doğumlu kişilerde (Ort=34,67) sezaryen doğumlu kişilere (Ort=33,70) göre daha fazla ödül bağımlılığı olduğu söylenebilir.

Kendini Yönetme (S) bağımlı değişkeninde, iki yönlü varyans analizi anlamlı “doğum şekli” ana etkisi ve “yaş” ana etkisi göstermedi. Aynı şekilde “doğum şekli*yaş” anlamlı bir ortak etki göstermemiştir.

İş Birliği Yapma (C) bağımlı değişkeninde, iki yönlü varyans analizi anlamlı “doğum şekli” ana etkisi ve “yaş” ana etkisi göstermedi. Aynı şekilde “doğum şekli*yaş” anlamlı bir ortak etki göstermemiştir.

Kendini Aşma (ST) bağımlı değişkeninde, iki yönlü varyans analizi anlamlı “doğum şekli” ana etkisi ($F(1,302)=5,423$, $p=0,021<0,05$) göstermiştir. Fakat anlamlı “yaş” ana etkisi göstermemiştir. Ancak anlamlı “doğum şekli*yaş” ortak ana etkisi ($F(7,302)=2,613$, $p=0,013<0.05$) göstermiştir. Yani, doğum şekli sezaryen olanların (Ort=45,74) vajinal olanlara (Ort=43,93) göre daha fazla kendini aşma eğiliminde olduğu söylenebilir. Ayrıca, vajinal doğumlu kişilerde yaşı 18 olan kişilerin (Ort=45,63) ve sezaryen doğumlu kişilerde yaşı 25 (Ort=48,50) kişilerin daha fazla kendini aşma eğiliminde olduğu söylenebilir.

4.3. TCI Ölçeklerinde Doğum Şekli ve Cinsiyetin Çok Değişkenli Varyans Analizi

Doğum şekillerine göre 2 (normal ve sezaryen) x 2 (kadın ve erkek) TCI boyutlarına göre karşılaştırmak için çok değişkenli varyans analizi (MANOVA) yapıldı.

TCI'nın 7 boyut ölçeği; Yenilik Arayışı (NS), Zarardan Kaçınma (HA), Ödül Bağımlılığı (RD), Sebat Etme (P), Kendini Yönetme (S), İş Birliği Yapma (C), Kendini Aşma (ST) bağımlı değişken olarak belirlendi.

Box's test sonucu elde edilen p-değeri (0,648) 0,05'ten büyük çıktığı için gruplar arası kovaryans eşitliğini sağlandı. Bu durumda MANOVA test istatistiği için Wilk's lambda kullanıldı.

Doğum şekilleri ve cinsiyete göre TCI puan ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 21'de verilmiştir.

Tablo 21 TCI Ölçekleri Doğum Şekli, Yaş ve Ortak Etki Testleri

TCI Boyutları	Doğum Şekli	Kadın		Erkek	
		Ort.	S.S.	Ort.	S.S.
NS	Vajinal	60,33	3,59	60,24	4,58
	Sezaryen	60,52	6,25	61,81	5,48
HA	Vajinal	53,81	5,98	50,63	6,88
	Sezaryen	52,11	6,99	50,43	7,23
RD	Vajinal	35,83	3,12	34,24	3,17
	Sezaryen	33,47	3,20	34,00	3,34
SD	Vajinal	62,57	5,77	62,27	7,21
	Sezaryen	63,29	6,71	61,15	7,46
C	Vajinal	58,72	5,55	55,31	5,99
	Sezaryen	57,11	5,80	56,73	6,61
ST	Vajinal	45,22	6,15	43,32	4,94
	Sezaryen	43,35	6,57	46,20	6,02
P	Vajinal	11,23	1,94	11,34	1,83
	Sezaryen	11,58	2,09	10,96	1,87

TCI ölçeklerinin doğum şekilleri ve cinsiyete göre MANOVA sonuçları Tablo 22'da verilmiştir.

Tablo 22 TCI Ölçeklerinin Doğum Şekilleri ve Cinsiyete göre MANOVA Sonuçları

Etki	Λ	F	df	p	η^2
Doğum şekli	0,97	1,49	7,0	0,171	0,03
Cinsiyet	0,95	1,99	7,0	0,056	0,05
Ortak Etki	0,95	2,17	7,0	0,037	0,05

Wilks kriterleri kullanılarak yapılan analiz, anlamlı doğum şekli ana etkisi (main effect) ve cinsiyet ana etkisi olmadığını gösterdi. Fakat doğum şekli ve cinsiyet ortak etkisi (interaction effect) bulunmuştur.

TCI ölçeklerinin doğum şekli, cinsiyet ve ortak etki testleri Tablo 23'de verilmiştir.

Tablo 23 TCI Ölçeklerinin Doğum Şekli, Cinsiyet ve Ortak Etki Testleri

	Bağımlı Değişkenler	Sum of Squares	Df	F	p
Doğum şekli	NS	30,810	1	1,401	,237
	HA	35,865	1	,779	,378
	RD	67,756	1	6,636	,010
	SD	1,616	1	,033	,856
	C	,350	1	,010	,922
	ST	10,288	1	,341	,560
	P	,008	1	,002	,963
	Cinsiyet	NS	14,000	1	,637
HA		235,342	1	5,110	,025
RD		11,032	1	1,080	,299
SD		59,665	1	1,226	,269
C		143,679	1	3,972	,047
ST		9,139	1	,303	,583
P		2,716	1	,771	,381
Ortak Etki		NS	18,912	1	,860
	HA	22,228	1	,483	,488
	RD	44,392	1	4,347	,038
	SD	33,662	1	,692	,406
	C	91,719	1	2,535	,112
	ST	224,797	1	7,449	,007
	P	5,303	1	1,506	,221

Yenilik Arayışı (NS) bağımlı değişkeninde, iki yönlü varyans analizi anlamlı “doğum şekli” ana etkisi ve “cinsiyet” ana etkisi göstermedi. Aynı şekilde doğum şekli*cinsiyet anlamlı bir ortak etki göstermemiştir.

Zarardan Kaçınma (HA) bağımlı değişkeninde, iki yönlü varyans analizi anlamlı “doğum şekli” ana etkisi göstermedi, anlamlı “cinsiyet” ana etkisi ($F(1,302)= 5,110$, $p<0,05$) göstermiştir. Erkek cinsiyeti (Ort=52,97) daha fazla zarardan kaçınma içindedirler.

Ödül Bağımlılığı (RD) bağımlı değişkeninde, iki yönlü varyans analizi anlamlı “doğum şekli” ana etkisi gösterdi ($F(1,302)=6,636$, $p=0,010 <0,05$). Yani doğum şekli vajinal olanlar (Ort=35,04), sezaryen olanlara göre (Ort=33,74) göre daha fazla ödül bağımlılığı göstermektedir. “Cinsiyet” anlamlı ana etkisi göstermemiştir. “Dünyaya geliş şekli”*cinsiyet” anlamlı ortak etki gösterdi ($F(1,302)=4,347$, $p=0,038$). Ortak etki açısından, erkeklerde vajinal olarak dünyaya gelenlerin (Ort. = 53,81) kadınlarda vajinal olarak dünyaya gelenlere (Ort. = 34,25) kıyasla, yenilik arama özellikleri anlamlı olarak daha fazladır.

Kendini Yönetme (SD) bağımlı değişkeninde, iki yönlü varyans analizi anlamlı “doğum şekli” ana etkisi ve “cinsiyet” ana etkisi göstermedi. Aynı şekilde dünyaya geliş şekli*cinsiyet anlamlı bir ortak etki göstermemiştir.

İş Birliği Yapma (C) bağımlı değişkeninde, iki yönlü varyans analizi anlamlı “doğum şekli” ana etkisi göstermedi, anlamlı “cinsiyet” ana etkisi ($F(1,302)= 3,972$, $p=0,047<0,05$) göstermiştir. Yani erkeklerin (Ort. = 57,92), kadınlara (Ort. = 56,02) göre, anlamlı olarak daha az işbirliğine yatkın olduğu söylenebilir. Dünyaya geliş şekli*cinsiyet anlamlı bir ortak etki göstermemiştir.

Kendini Aşma (ST) bağımlı değişkeninde, iki yönlü varyans analizi anlamlı “doğum şekli” ana etkisi göstermedi, “cinsiyet” anlamlı ana etkisi göstermemiştir. “Doğum şekli”*cinsiyet” anlamlı ortak etki gösterdi ($F(1,302)=7,449$, $p=0,07<0,05$). Ortak etki açısından, sezaryen olarak dünyaya gelen kadınlar (Ort. =46,21) sezaryen ile dünyaya gelen erkeklere (Ort. = 43,353) kıyasla, kendini aşma anlamlı olarak daha fazladır.

Sebat Etme (P) bağımlı değişkeninde, iki yönlü varyans analizi anlamlı “doğum şekli” ana etkisi ve “cinsiyet” ana etkisi göstermedi. Aynı şekilde doğum şekli*cinsiyet anlamlı bir ortak etki göstermemiştir.

4.4. TCI Ölçeklerinde Doğum Şekli ve Maddi Gelir Düzeyine Göre Çok Değişkenli Varyans Analizi

Doğum şekillerine göre 2 (normal ve sezaryen) x 4 (2500 ve altı, 2501-5000, 5001-7500, 7500 ve üstü) TCI boyutlarına göre karşılaştırmak için çok değişkenli varyans analizi (MANOVA) yapıldı.

TCI'nın 7 boyut ölçeği; Yenilik Arayışı (NS), Zarardan Kaçınma (HA), Ödül Bağımlılığı (RD), Sebat Etme (P), Kendini Yönetme (SD), İş Birliği Yapma (C), Kendini Aşma (ST) bağımlı değişken olarak belirlendi.

Box's test sonucu elde edilen p-değeri (0,315) 0,05'ten büyük çıktığı için gruplar arası kovaryans eşitliğinin sağlandı. Bu durumda MANOVA test istatistiği için Wilk's lambda kullanıldı.

Doğum şekli ve maddi gelire göre TCI ölçeklerinin ortalama ve standart sapmaları sonuçları Tablo 24'de verilmiştir.

Tablo 24 Doğum şekli ve maddi gelire göre TCI Ölçeklerinin Ortalama, Standart Sapmaları

TCI Boyutları	Doğum Şekli	2500 TL ve altı		2501-5000 TL		5001-7500 TL		7501 TL ve üstü	
		Ort.	S.S.	Ort.	S.S.	Ort.	S.S.	Ort.	S.S.
NS	Vajinal	61,02	4,00	59,56	4,29	59,12	5,01	60,26	4,34
	Sezaryen	59,57	5,21	62,18	5,40	61,08	7,70	61,50	5,65
HA	Vajinal	49,63	6,79	52,14	6,41	54,29	5,33	51,44	6,79
	Sezaryen	50,21	8,51	49,96	6,11	50,58	7,37	50,84	7,16
RD	Vajinal	34,80	2,93	34,77	3,53	34,54	3,57	34,65	3,22
	Sezaryen	34,00	3,84	34,28	3,20	32,83	3,12	33,87	3,29
S	Vajinal	63,92	6,62	61,78	6,83	59,08	6,17	62,34	6,86
	Sezaryen	65,78	7,16	60,57	6,94	61,16	6,45	61,67	7,30
C	Vajinal	56,70	5,71	55,88	6,48	54,95	4,81	56,18	6,05
	Sezaryen	57,89	7,70	56,25	5,69	57,91	7,02	56,82	6,38
ST	Vajinal	43,15	5,28	44,36	5,38	44,66	5,59	43,80	5,33
	Sezaryen	44,52	5,80	45,28	6,75	45,00	6,35	45,51	6,23
P	Vajinal	11,39	1,72	11,34	1,84	10,87	1,89	11,31	1,85
	Sezaryen	11,94	1,31	10,71	2,14	11,00	1,95	11,11	1,93

TCI ölçeklerinin doğum şekli ve maddi gelir düzeyi MANOVA sonuçları Tablo 25'da verilmiştir.

Tablo 25 TCI Ölçeklerinin Doğum Şekli ve Maddi Gelir Düzeyi MANOVA Sonuçları

Etki	Λ	F	df	p	η^2
Doğum şekli	0,95	1,95	7,0	0,062	0,05
Maddi Gelir	0,86	2,05	21,0	0,004	0,05
Ortak Etki	0,93	1,03	21,0	0,424	0,02

Wilks kriterleri kullanılarak yapılan analiz, anlamlı doğum şekli ana etkisi (main effect) olduğunu ve cinsiyet ana etkisi olmadığını gösterdi. Ayrıca doğum şekli ve maddi gelir ortak etkisi (interaction effect) bulunmamıştır.

TCI ölçeklerinin doğum şekli, maddi gelir ve ortak etki test sonuçları Tablo 26'da verilmiştir.

Tablo 26 TCI Ölçekleri Doğum Şekli, Maddi Gelir ve Ortak Etki Testleri

	Bağımlı Değişkenler	Sum of Squares	Df	F	P
Doğum şekli	NS	96,359	1	4,493	,035
	HA	100,351	1	2,238	,136
	RD	16,369	1	1,552	,214
	SD	1,745	1	,038	,845
	C	35,165	1	,927	,336
	ST	131,116	1	4,258	,040
	P	,475	1	,135	,713
	Maddi gelir	NS	73,640	3	1,145
HA		513,241	3	3,815	,010
RD		33,842	3	1,070	,362
SD		954,581	3	6,985	,000
C		74,022	3	,650	,583
ST		103,445	3	1,120	,341
P		19,377	3	1,842	,140
Doğum şekli* maddi gelir		NS	180,284	3	2,802
	HA	119,971	3	,892	,446
	RD	18,602	3	,588	,623
	SD	144,858	3	1,060	,366
	C	61,492	3	,540	,655
	ST	77,397	3	,838	,474
	P	14,156	3	1,346	,260

Yenilik Arayışı (NS) bağımlı değişkeninde, iki yönlü varyans analizi anlamlı “doğum şekli” ana etkisi ($F(1,302)= 4,493$, $p=0,035<0,05$) gösterirken “maddi gelir” ana etkisi göstermedi. Ayrıca doğum şekli*maddi gelir anlamlı bir ortak etki göstermemiştir. Yani, doğum şekli sezaryen olanların (Ort=61,60), normal doğum olanlardan (Ort=60,08) daha fazla yenilik arayışı içinde olduğu söylenebilir.

Zarardan Kaçınma (HA) bağımlı değişkeninde, iki yönlü varyans analizi anlamlı “doğum şekli” ana etkisi göstermezken, anlamlı “maddi gelir” ($F(3,302)=3,815$, $p=0,010< 0,05$) ana etkisi göstermiştir. Yani, 7501 TL ve üstü maddi gelire sahip olanlar (Ort=54,90), (5001- 7500) TL arasında gelir sahibi olanlardan (Ort=52,44), (2501-5000) TL arasında maddi gelire sahip olanlardan (Ort=51,05) ve maddi geliri 2500 TL ve altı olanlardan (Ort=49,92) daha fazla zarardan kaçınma içindedirler. Ayrıca doğum şekli*maddi gelir anlamlı bir ortak etki göstermemiştir.

Ödül bağımlılığı (RD) bağımlı değişkeninde, iki yönlü varyans analizi anlamlı “doğum şekli” ana etkisi ve “maddi gelir” ana etkisi göstermemiştir. Doğum şekli*maddi gelir anlamlı bir ortak ana etki göstermemiştir.

Kendini Yönetme (S) bağımlı değişkeninde, iki yönlü varyans analizi anlamlı “doğum şekli” ana etkisi göstermezken, anlamlı “maddi gelir” ($F(3,302)= 6,99$, $p=0,001<0,05$) ana etkisi göstermiştir. Yani maddi geliri 2500 TL ve altı olanların (Ort=64,86), (2501-5000) TL arasında maddi geliri olanlardan (Ort=61,18) ve (5001- 7500) TL (Ort=60,13) olanlardan, 7501 TL üzeri maddi gelire sahip olanlardan daha fazla kendini yönetme yönü olduğu tespit edilmiştir. Doğum şekli*maddi gelir anlamlı ortak etki göstermemiştir.

İş Birliği Yapma (C) bağımlı değişkeninde, iki yönlü varyans analizi anlamlı “doğum şekli” ana etkisi ve “maddi gelir” ana etkisi göstermemiştir. Doğum şekli*maddi gelir anlamlı bir ortak ana etki göstermemiştir.

Kendini Aşma (ST) bağımlı değişkeninde, iki yönlü varyans analizi anlamlı “doğum şekli” ana etkisi ($F(1,302)=4,26$, $p=0,040 <0,05$) göstermiştir. Yani doğum şekli sezaryen olanların (Ort=45,794), vajinal olanlardan (Ort=44,02) kendini aşma eğiliminde olduğu söylenebilir. “Maddi gelir” anlamlı ana etkisi göstermemiştir. Ayrıca doğum şekli*maddi gelir anlamlı bir ortak etki göstermemiştir.

Sebat Etme (P) bağımlı değişkeninde, iki yönlü varyans analizi anlamlı “doğum şekli” ana etkisi ve “cinsiyet” ana etkisi göstermedi. Aynı şekilde doğum şekli*cinsiyet anlamlı bir ortak etki göstermemiştir.

4.5. TCI Ölçeklerinde Doğum Şekli ve Alkol-Sigara Kullanımı Çok Değişkenli Varyans Analizi

Doğum şekillerine göre 2 (normal ve sezaryen) x 3 (alkol,sigara ve kullanmayan) TCI boyutlarına göre karşılaştırmak için çok değişkenli varyans analizi (MANOVA) yapıldı. TCI'nın 7 ölçeği; Yenilik Arayışı (NS), Zarardan Kaçınma (HA), Ödül Bağımlılığı (RD), Sebat Etme (P), Kendini Yönetme (S), İş Birliği Yapma (C), Kendini Aşma (ST) bağımlı değişken olarak belirlendi. Box's test sonucu elde edilen p-değeri (0,648) 0,05'ten büyük çıktığı için gruplar arası kovaryans eşitliğinin sağlandı. Bu durumda MANOVA test istatistiği için Wilk's lambda kullanıldı.

Doğum şekilleri, alkol ve sigara kullanımına göre puan ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 27'de verilmiştir.

Tablo 27 Doğum şekilleri ve alkol, sigara kullanımına göre TCI puan ortalamaları ve standart Sapmaları

TCI Boyutu	Doğum Şekli	Sigara		Alkol		Hayır	
		Ort	SS.	Ort.	S.S.	Ort.	S.S.
NS	Vajinal	59,63	4,18	58,95	4,23	60,55	4,37
	Sezaryen	60,41	5,69	62,83	5,26	61,95	5,72
HA	Vajinal	51,15	6,50	55,15	5,74	51,08	6,87
	Sezaryen	51,16	6,93	50,66	8,93	50,67	7,21
RD	Vajinal	35,81	3,55	35,00	3,11	34,35	3,12
	Sezaryen	33,54	3,07	34,83	2,71	33,92	3,53
S	Vajinal	64,26	6,98	60,25	6,62	62,17	6,80
	Sezaryen	64,50	7,86	62,16	7,13	59,90	6,57
C	Vajinal	58,86	6,71	57,00	6,19	55,50	5,74
	Sezaryen	57,00	6,24	60,83	7,19	56,12	6,28
ST	Vajinal	46,18	6,19	45,70	5,21	43,06	4,95
	Sezaryen	43,33	5,78	45,66	6,53	46,80	6,24
P	Vajinal	11,78	1,77	11,05	2,03	11,24	1,84
	Sezaryen	11,41	1,99	10,16	1,94	11,07	1,88

TCI ölçeklerinin doğum şekilleri, alkol ve sigara kullanımı MANOVA sonuçları Tablo 28'de verilmiştir.

Tablo 28 TCI Ölçeklerinin Doğum Şekli ve Alkol, Sigara Kullanımı MANOVA Sonuçları

Etki	Λ	F	df	p	η^2
Doğum şekli	0,96	1,76	7	0,096	0,041
Alkol,sigara kullanım	0,93	1,56	14	0,086	0,036
Ortak Etki	0,93	1,60	14	0,076	0,037

Wilks kriterleri kullanılarak yapılan analiz, anlamlı doğum şekli ana etkisi (main effect) ve alkol sigara kullanımı ana etkisi olmadığını gösterdi. Ayrıca doğum şekli ve alkol sigara kullanımı ortak etkisi (interaction effect) bulunmamıştır.

4.6. TCI Alt Ölçeklerinde Doğum Şekli ve Psikiyatrik Tanı Alanların Çok Değişkenli Varyans Analizi

Doğum şekillerine göre 2 (normal ve sezaryen) x 2 (evet ve hayır) psikiyatrik tanı, TCI boyutlarına göre karşılaştırmak için çok değişkenli varyans analizi (MANOVA) yapıldı. TCI'nın 7 ölçeği; Yenilik Arayışı (NS), Zarardan Kaçınma (HA), Ödül Bağımlılığı (RD), Sebat Etme (P), Kendini Yönetme (S), İş Birliği Yapma (C), Kendini Aşma (ST) bağımlı değişken olarak belirlendi. Box's test sonucu elde edilen p-değeri (0,648) 0,05'ten büyük çıktığı için gruplar arası kovaryans eşitliğinin sağlandı. Bu durumda MANOVA test istatistiği için Wilk's lambda kullanıldı.

Doğum şekilleri ve psikiyatrik tanı almalarına göre TCI puan ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 29'da verilmiştir.

Tablo 29 Doğum şekilleri ve psikiyatrik tanı almalarına göre TCI puan ortalamaları ve standart Sapmaları

TCI Boyutları	Doğum Şekli	Herhangi bir psikiyatrik tanınız var mı?			
		Evet		Hayır	
		Ort.	S.S.	Ort.	S.S.
NS	Vajinal	60,50	4,64	60,23	4,31
	Sezaryen	61,00	6,75	61,55	5,58
HA	Vajinal	52,42	6,38	51,32	6,84
	Sezaryen	46,00	10,31	51,38	6,62
RD	Vajinal	34,73	2,77	34,64	3,28
	Sezaryen	35,14	4,22	33,73	3,18
S	Vajinal	63,88	6,43	62,15	6,90
	Sezaryen	67,00	11,77	61,07	6,51
C	Vajinal	57,26	4,54	56,04	6,21
	Sezaryen	63,28	8,09	56,11	5,81
ST	Vajinal	44,19	6,21	43,75	5,22
	Sezaryen	49,42	8,36	45,07	5,88
P	Vajinal	11,65	1,67	11,27	1,88
	Sezaryen	11,57	2,22	11,06	1,90

TCI ölçeklerinin doğum şekli ve psikiyatrik tanı almalarına göre MANOVA sonuçları Tablo 30’da verilmiştir.

Tablo 30 TCI Ölçeklerinin Doğum Şekli ve Psikiyatrik Tanı Almalarına Göre MANOVA Sonuçları

Etki	Λ	F	df	p	η^2
Doğum şekli	0,95	2,204	7	0,034	0,050
Psikiyatrik Tanı Alma Durumu	0,95	2,066	7	0,047	0,037
Ortak Etki	0,97	1,429	7	0,193	0,033

Wilks kriterleri kullanılarak yapılan analiz, anlamlı doğum şekli ana etkisi (main effect) ve psikiyatri tanı alma ana etkisi olduğunu gösterdi. Ayrıca doğum şekli ve psikiyatrik tanı alma ortak etkisi (interaction effect) bulunmamıştır.

TCI alt ölçeklerinin doğum şekli ve psikiyatrik tanı almalarına göre ortak etki testleri Tablo 31’de verilmiştir.

Tablo 31 TCI Alt Ölçeklerinin Doğum Şekli ve Psikiyatrik Tanı Almalarına Göre Ortak Etki Testleri

	TCI Boyutları	Sum of Squares	Df	F	P
Doğum Şekli	NS	16,353	1	,742	,390
	HA	200,358	1	4,267	,040
	RD	1,230	1	,117	,733
	S	20,585	1	,430	,513
	C	183,195	1	4,991	,026
	ST	212,882	1	6,947	,009
	P	,418	1	,119	,731
Psikiyatrik tanı var mı ?	NS	,426	1	,019	,890
	HA	90,591	1	1,929	,166
	RD	11,176	1	1,059	,304
	S	289,643	1	6,047	,014
	C	349,239	1	9,515	,002
	ST	113,285	1	3,697	,055
	P	3,920	1	1,112	,292
Doğum Şekli* Psikiyatrik tanı var mı?	NS	3,309	1	,150	,699
	HA	208,059	1	4,431	,036
	RD	8,659	1	,821	,366
	S	86,948	1	1,815	,179
	C	175,165	1	4,773	,030
	ST	75,828	1	2,474	,117
	P	,078	1	,022	,881

Yenilik Arayışı (NS) bağımlı değişkeninde, iki yönlü varyans analizi anlamlı “doğum şekli” ana etkisi göstermemiştir, anlamlı “psikiyatrik tanı” ana etkisi göstermemiştir. Ayrıca, doğum şekli* psikiyatrik tanı anlamlı bir ortak etki göstermemiştir.

Zarardan Kaçınma (HA) bağımlı değişkeninde, iki yönlü varyans analizi anlamlı “doğum şekli” ana etkisi ($F(1,302)=200,358$, $p=0,040$) gösterirken, anlamlı “psikiyatrik tanı” ana etkisi göstermemiştir. Fakat doğum şekli* psikiyatrik tanı anlamlı bir ortak etki ($F(1,302)=208,059$, $p=0,036$) göstermiştir. Yani vajinal olarak dünyaya gelen kişilerin (Ort=51,87) sezaryen olarak dünyaya gelen kişilere göre (Ort=48,69) zarardan kaçınma eğilimine daha çok yatkındırlar. Ayrıca, vajinal olarak dünyaya gelen kişilerde psikiyatrik tanı alanlar (Ort=52,42) psikiyatrik tanı almayanlara göre daha fazla zarardan kaçınma eğilimindedir. Sezaryen olarak dünyaya gelenlerde ise psikiyatrik tanı almayanların (Ort=51,38) psikiyatrik tanı alanlara göre daha fazla zarardan kaçınma eğilimine sahip olduğu bulunmuştur.

Ödül bağımlılığı (RD) bağımlı değişkeninde, iki yönlü varyans analizi anlamlı “doğum şekli” ana etkisi ve anlamlı “psikiyatrik tanı” ana etkisi göstermemiştir. Doğum şekli* psikiyatrik tanı anlamlı bir ortak ana etki göstermemiştir.

Kendini Yönetme (S) bağımlı değişkeninde, iki yönlü varyans analizi anlamlı “doğum şekli” ana etkisi göstermezken, anlamlı “psikiyatrik tanı” ana etkisi ($F(1,302)=289,643, p=0,014$) göstermiştir. Ayrıca, bir ortak ana etki göstermemiştir.

İş Birliği Yapma (C) bağımlı değişkeninde, iki yönlü varyans analizi anlamlı “doğum şekli” ana etkisi ($F(1,302)= 183,195, p=0,026$) ve anlamlı “psikiyatrik tanı” ana etkisi ($F(1,302)= 349,239, p=0,002$) göstermiştir. Ayrıca, doğum şekli*psikiyatrik tanı anlamlı ortak ana etkisi ($F(1,302)=175,165, p=0,030$) göstermiştir. Yani doğum şekli sezaryen olanların (Ort=59,69) vajinal doğum olanlardan (Ort=56,65) daha fazla işbirliğine yatkın olduğu tespit edilmiştir. Psikiyatrik tanısı olanların (Ort=60,27), psikiyatrik tanısı olmayanlardan (Ort=56,07) daha fazla iş birliğine yatkın olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, doğum şekli vajinal olanlarda psikiyatrik tanı alanların (Ort=57,26), psikiyatrik tanı almayanlardan daha fazla iş birliğine yatkın olduğu bulunmuştur. Sezaryen olarak dünyaya gelenlerde ise psikiyatrik tanı alanların (Ort= 63,28), psikiyatrik tanı almayanlara göre (Ort= 56,11) daha fazla iş birliğine yatkın olduğu tespit edilmiştir.

Kendini Aşma (ST) bağımlı değişkeninde, iki yönlü varyans analizi anlamlı “doğum şekli” ana etkisi ($F(1,302)= 212,882, p= 0,009$) göstermiştir. Fakat anlamlı “psikiyatrik tanı” ana etkisi ve doğum şekli* psikiyatrik tanı ortak ana etkisi göstermemiştir. Doğum şekli sezaryen olanların (Ort=47,25), vajinal olanlardan (Ort=43,97) daha fazla kendini aşma eğiliminde olduğu söylenebilir.

Sebat Etme (P) bağımlı değişkeninde, iki yönlü varyans analizi anlamlı “doğum şekli” ana etkisi, “psikiyatrik tanı” ana etkisi ve doğum şekli* psikiyatrik tanı ortak ana etkisi göstermemiştir.

4.7. TCI Alt Ölçeklerinde Doğum Şekli ve Psikiyatrik İlaç Kullanımı Çok Değişkenli Varyans Analizi

Doğum şekillerine göre 2 (normal ve sezaryen) x 2 (evet ve hayır) psikiyatrik ilaç kullanımı TCI boyutlarına göre karşılaştırmak için çok değişkenli varyans analizi (MANOVA) yapıldı. TCI'nın 7 ölçeği; Yenilik Arayışı (NS), Zarardan Kaçınma (HA), Ödül Bağımlılığı (RD), Sebat Etme (P), Kendini Yönetme (S), İş Birliği Yapma (C), Kendini Aşma (ST) bağımlı değişken olarak belirlendi. Box's test sonucu elde edilen p-değeri (0,495) 0,05'ten büyük çıktığı için gruplar arası

kovaryans eşitliğinin sağlandı. Bu durumda MANOVA test istatistiği için Wilk's lambda kullanıldı.

Doğum şekilleri ve psikiyatrik ilaç kullanımına göre TCI puan ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 32'de verilmiştir.

Tablo 32 Doğum şekilleri ve Psikiyatrik ilaç kullanımına göre TCI puan ortalamaları ve standart Sapmaları

TCI Boyutları	Doğum Şekli	Psikiyatrik ilaç kullanımı			
		Evet		Hayır	
		Ort.	S.S.	Ort.	S.S.
NS	Vajinal	59,96	4,92	60,31	4,26
	Sezaryen	59,57	5,97	61,98	5,52
HA	Vajinal	52,25	6,82	51,31	6,79
	Sezaryen	50,85	9,18	50,83	6,66
RD	Vajinal	34,22	2,98	34,71	3,26
	Sezaryen	32,92	3,87	34,10	3,13
S	Vajinal	63,22	6,75	62,21	6,88
	Sezaryen	61,85	10,74	61,62	6,29
C	Vajinal	56,96	4,81	56,05	6,23
	Sezaryen	59,07	7,38	56,26	6,05
ST	Vajinal	43,48	5,52	43,85	5,31
	Sezaryen	48,00	7,21	44,89	5,87
P	Vajinal	11,51	1,89	11,28	1,85
	Sezaryen	10,92	1,89	11,16	1,95

TCI ölçeklerinin doğum şekilleri ve psikiyatrik ilaç kullanımına göre MANOVA sonuçları Tablo 33'de verilmiştir.

Tablo 33 TCI Ölçeklerinin Doğum Şekli ve Psikiyatrik İlaç Kullanımı MANOVA Sonuçları

Etki	Λ	F	df	p	η^2
Doğum şekli	0,94	2,468	7	0,018	0,056
Psikiyatrik İlaç Kullanımı	0,96	1,822	7	0,083	0,042
Ortak Etki	0,97	1,197	7	0,304	0,028

Wilks kriterleri kullanılarak yapılan analiz, anlamlı doğum şekli ana etkisi (main effect) olduğunu göstermiştir. Ayrıca "psikiyatrik ilaç kullanımı ana etkisi, doğum şekli ve psikiyatrik ilaç kullanımı ortak etkisi (interaction effect) bulunmamıştır.

TCI alt ölçeklerinin doğum şekli ve psikiyatrik tanı ortak etki testleri Tablo 34’de verilmiştir.

Tablo 34 TCI Alt Ölçeklerinde Doğum Şekli ve Psikiyatrik Tanı Ortak Etki Testleri

	Bağımlı Değişkenler	Sum of Squares	Df	F	p.
Doğum Şekli	NS	12,796	1	,586	,444
	HA	27,937	1	,587	,444
	RD	28,729	1	2,731	,099
	S	30,289	1	,621	,431
	C	42,244	1	1,125	,290
	ST	243,748	1	7,944	,005
	P	3,989	1	1,129	,289
Psikiyatrik ilaç kullanımı	NS	60,052	1	2,751	,098
	HA	7,247	1	,152	,697
	RD	22,022	1	2,094	,149
	S	12,232	1	,251	,617
	C	108,885	1	2,901	,090
	ST	59,136	1	1,927	,166
	P	0,00001	1	,000	0,99
Doğum şekli * Psikiyatrik ilaç kullanımı	NS	33,705	1	1,544	,215
	HA	6,716	1	,141	,707
	RD	3,741	1	,356	,551
	S	4,805	1	,099	,754
	C	28,399	1	,757	,385
	ST	95,665	1	3,118	,078
	P	1,707	1	,483	,488

Kendini Aşma (ST) bağımlı değişkeninde, iki yönlü varyans analizi anlamlı “doğum şekli” ana etkisi ($F(1,302)=243,748, p=0,005 < 0,05$) göstermiştir. Yani doğum şekli sezaryen olanların ($Ort=46,44$), vajinal olanlardan ($Ort=43,67$) fazla kendini aşma eğiliminde olduğunu söylenebilir.

4.8. TCI Alt Ölçeklerinde Doğum Şekli ve İntihar Düşüncesi Çok Değişkenli Varyans Analizi

Doğum şekillerine göre 2 (normal ve sezaryen) x 2 (evet ve hayır) intihar düşüncesi TCI boyutlarına göre karşılaştırmak için çok değişkenli varyans analizi (MANOVA) yapıldı. TCI’nın 7 ölçeği; Yenilik Arayışı (NS), Zarardan Kaçınma (HA), Ödül Bağımlılığı (RD), Sebat Etme (P), Kendini Yönetme (S), İş Birliği Yapma (C), Kendini Aşma (ST) bağımlı değişken olarak belirlendi. Box’s test sonucu elde edilen p-değeri (0,205) 0,05’ten büyük çıktığı için gruplar arası kovaryans eşitliğinin sağlandı. Bu durumda MANOVA test istatistiği için Wilk’s lambda kullanıldı.

Doğum şekilleri ve intihar düşüncesine göre TCI puan ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 35’de verilmiştir.

Tablo 35 Doğum şekilleri ve İntihar Düşüncesine Göre TCI Puan Ortalamaları ve Standart Sapmaları

TCI Boyutları	Dünyaya geliş şekliniz	Hiç intihar düşünceniz oldu mu?			
		Evet		Hayır	
		Ort.	S.S.	Ort.	S.S.
NS	Vajinal	58,96	4,59	60,70	4,18
	Sezaryen	61,61	6,67	61,43	5,04
HA	Vajinal	50,50	6,50	51,75	6,87
	Sezaryen	48,34	7,93	52,31	6,30
RD	Vajinal	34,72	2,94	34,62	3,32
	Sezaryen	34,11	4,28	33,72	2,59
S	Vajinal	65,89	6,63	61,16	6,54
	Sezaryen	63,69	8,23	60,47	6,50
C	Vajinal	58,24	6,65	55,49	5,70
	Sezaryen	60,26	7,30	54,79	4,79
ST	Vajinal	43,68	5,13	43,84	5,41
	Sezaryen	45,46	6,54	45,54	6,12
P	Vajinal	11,37	1,82	11,29	1,87
	Sezaryen	10,88	2,10	11,25	1,83

TCI ölçeklerinin doğum şekilleri ve cinsiyete göre MANOVA sonuçları Tablo 36’da verilmiştir.

Tablo 36 TCI Ölçeklerinin Doğum Şekli ve İntihar Düşüncesi MANOVA Sonuçları

Etki	Λ	F	df	p	η^2
Doğum şekli	0,94	2,669	7	0,011	0,060
İntihar düşüncesi	0,89	5,047	7	0,001	0,108
Ortak Etki	0,97	1,402	7	0,204	0,033

Wilks kriterleri kullanılarak yapılan analiz, anlamlı doğum şekli ana etkisi (main effect) ve cinsiyet intihar düşüncesi ana etkisi olmadığını gösterdi. Ayrıca doğum şekli ve intihar düşüncesi ortak etkisi (interaction effect) olduğu tespit edilmiştir.

TCI Alt ölçeklerinin doğum şekli, intihar düşüncesi ve ortak etki testleri Tablo 37’de verilmiştir.

Tablo 37 TCI Alt Ölçekleri Doğum Şekli, İntihar Düşüncesi ve Ortak Etki Testleri

	Bağımlı Değişkenler	Sum of Squares	Df	F	P
Doğum Şekli	NS	135,761	1	6,281	,013
	HA	30,195	1	,648	,421
	RD	27,012	1	2,552	,111
	S	99,470	1	2,208	,138
	C	20,984	1	,597	,440
	ST	143,249	1	4,613	,033
	P	3,436	1	,973	,325
İntihar düşüncesi	NS	28,617	1	1,324	,251
	HA	325,024	1	6,979	,009
	RD	2,804	1	,265	,607
	S	749,867	1	16,649	,000
	C	802,868	1	22,833	,000
	ST	,679	1	,022	,883
	P	,926	1	,262	,609
Doğum şekli * İntihar düşüncesi	NS	43,757	1	2,024	,156
	HA	87,465	1	1,878	,172
	RD	1,002	1	,095	,759
	S	27,261	1	,605	,437
	C	88,321	1	2,512	,114
	ST	,060	1	,002	,965
	P	2,423	1	,686	,408

Yenilik Arayışı (NS) bağımlı değişkeninde, iki yönlü varyans analizi anlamlı “doğum şekli” ana etkisi ($F(1,302)=135,761$, $p=0,013<0,05$) gösterirken, “intihar düşüncesi” anlamlı ana etkisi göstermemiştir. Ayrıca “doğum şekli* intihar düşüncesi” ortak ana etkisi göstermemiştir. Yani, sezaryen doğumlu kişilerde (Ort=61,52) vajinal doğumlu kişilere göre (Ort=59,83) daha fazla yenilik arayışı olduğu söylenebilir.

Zarardan Kaçınma (HA) bağımlı değişkeninde, iki yönlü varyans analizi anlamlı “doğum şekli” ana etkisi göstermezken, “intihar düşüncesi” ana etkisi ($F(1,302)=325,024$, $p=0,009<0,05$) göstermiştir. Ayrıca “doğum şekli* intihar düşüncesi” ortak ana etkisi göstermemiştir. Yani intihar düşüncesi olmayanların (Ort=52,03), intihar düşüncesi olanlara (Ort=49,42) göre daha fazla zarardan kaçınma eğilimi olduğu söylenebilir.

Ödül Bağımlılığı (RD) bağımlı değişkeninde, iki yönlü varyans analizi anlamlı “doğum şekli” ana etkisi ve “intihar düşüncesi” ana etkisi göstermemiştir. “Doğum şekli*intihar düşüncesi” ortak ana etkisi göstermemiştir.

Kendini Yönetme (S) bağımlı değişkeninde, iki yönlü varyans analizi anlamlı “doğum şekli” ana etkisi göstermezken, “intihar düşüncesi” ana etkisi ($F(1,302)=749,867$, $p=0,001<0,05$) göstermiştir. Ayrıca “doğum şekli*intihar

düşüncesi” ortak ana etkisi göstermemiştir. Yani, intihar düşüncesi olanlarda (Ort=64,79), intihar düşüncesi olmayanlara (Ort=60,82) göre daha fazla kendini yönetme olduğu söylenebilir.

İş Birliğine Yapma (C) bağımlı değişkeninde, iki yönlü varyans analizi anlamlı “doğum şekli” ana etkisi göstermezken, “intihar düşüncesi” ana etkisi ($F(1,302)=802,868$, $p=0,001<0,05$) göstermiştir. Fakat “doğum şekli*intihar düşüncesi” ortak ana etkisi göstermemiştir. Yani, intihar düşüncesi olanlarda, (Ort=59,25) intihar düşüncesi olmayanlara göre (Ort=55,14) daha fazla işbirliğine yatkınlık olduğu söylenebilir.

Kendini Aşma (ST) bağımlı değişkeninde, iki yönlü varyans analizi anlamlı “doğum şekli” ana etkisi ($F(1,302)=143,249$, $p=0,033<0,05$) göstermiştir. Fakat “intihar düşüncesi” ana etkisi ve “doğum şekli*intihar düşüncesi” ortak ana etkisi görülmemiştir.

Sebat Etme (P) bağımlı değişkeninde, iki yönlü varyans analizi anlamlı “doğum şekli” ana etkisi ve “intihar düşüncesi” ana etkisi göstermemiştir. “Doğum şekli*intihar düşüncesi” ortak ana etkisi göstermemiştir.

4.9. TCI Alt Ölçeklerinde Doğum Şekli ve İntihar Girişimi Çok Değişkenli Varyans Analizi

Doğum şekillerine göre 2 (normal ve sezaryen) x 2 (evet ve hayır) intihar girişimi TCI boyutlarına göre karşılaştırmak için çok değişkenli varyans analizi (MANOVA) yapıldı. TCI'nın 7 ölçeği; Yenilik Arayışı (NS), Zarardan Kaçınma (HA), Ödül Bağımlılığı (RD), Sebat Etme (P), Kendini Yönetme (S), İş Birliği Yapma (C), Kendini Aşma (ST) bağımlı değişken olarak belirlendi. Box's test sonucu elde edilen p-değeri (0,190) 0,05'ten büyük çıktığı için gruplar arası kovaryans eşitliğinin sağlandı. Bu durumda MANOVA test istatistiği için Wilk's lambda kullanıldı.

Doğum şekilleri ve intihar girişimine göre TCI puan ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 38'de verilmiştir.

Tablo 38 Doğum şekilleri ve İntihar Girişimine Göre TCI Puan Ortalamaları ve Standart Sapmaları

TCI Boyutları	Doğum Şekli	Hiç intihar girişiminiz oldu mu?			
		Evet		Hayır	
		Ort.	S.S.	Ort.	S.S.
NS	Vajinal	60,23	3,53	60,26	4,39
	Sezaryen	60,62	5,52	61,61	5,70
HA	Vajinal	50,30	5,85	51,51	6,85
	Sezaryen	45,50	5,55	51,53	7,08
RD	Vajinal	35,30	3,06	34,61	3,23
	Sezaryen	33,37	3,42	33,93	3,30
S	Vajinal	67,30	8,07	62,05	6,69
	Sezaryen	64,62	10,79	61,29	6,75
C	Vajinal	60,76	6,90	55,90	5,91
	Sezaryen	59,62	6,02	56,46	6,38
ST	Vajinal	42,76	5,18	43,86	5,34
	Sezaryen	44,25	5,03	45,67	6,39
P	Vajinal	11,38	1,32	11,31	1,88
	Sezaryen	11,37	1,99	11,08	1,93

TCI ölçeklerinin doğum şekilleri ve intihar girişimine göre MANOVA sonuçları Tablo 39’da verilmiştir.

Tablo 39 TCI Ölçeklerinin Doğum Şekli ve İntihar Girişimi MANOVA Sonuçları

Etki	Λ	F	df	p	η^2
Doğum şekli	0,97	1,252	7	0,279	0,029
İntihar girişimi	0,95	2,156	7	0,038	0,049
Ortak Etki	0,98	0,742	7	0,636	0,017

Wilks kriterleri kullanılarak yapılan analiz, anlamlı doğum şekli ana etkisi (main effect) olmadığı ve cinsiyet intihar düşüncesi ana etkisi olduğunu gösterdi. Ayrıca doğum şekli ve intihar düşüncesi ortak etkisi (interaction effect) olmadığı tespit edilmiştir.

TCI alt ölçeklerinde doğum şekli, psikiyatrik tanı ve ortak etki testleri Tablo 40’da verilmiştir.

Tablo 40 TCI Alt Ölçeklerinde Doğum Şekli İntihar Girişimi ve Ortak Etki Testleri

	Bağımlı Değişkenler	Sum of Squares	Df	F	P
Doğum şekli	NS	13,564	1	,616	,433
	HA	102,929	1	2,202	,139
	RD	30,578	1	2,894	,090
	S	53,378	1	1,124	,290
	C	1,538	1	,042	,838
	ST	48,640	1	1,571	,211
	P	,258	1	,073	,787
İntihar girişimi	NS	4,734	1	,215	,643
	HA	235,198	1	5,032	,026
	RD	,082	1	,008	,930
	S	331,269	1	6,978	,009
	C	288,769	1	7,869	,005
	ST	28,657	1	,926	,337
	P	,610	1	,172	,678
Doğum şekli * İntihar girişimi	NS	4,048	1	,184	,669
	HA	104,730	1	2,241	,135
	RD	7,090	1	,671	,413
	S	16,529	1	,348	,556
	C	13,032	1	,355	,552
	ST	,486	1	,016	,900
	P	,218	1	,062	,804

Yenilik Arayışı (NS) bağımlı değişkeninde, iki yönlü varyans analizi anlamlı “doğum şekli” ana etkisi ve “intihar girişimi” ana etkisi göstermedi. Ayrıca “doğum şekli* intihar girişimi” anlamlı bir ortak etki göstermemiştir.

Zarardan Kaçınma (HA) bağımlı değişkeninde, iki yönlü varyans analizi anlamlı “doğum şekli” ana etkisi göstermezken, anlamlı “ intihar girişimi” ana etkisi ($F(1,302)=235,198, p=0,026<0,05$) göstermiştir. Ayrıca “doğum şekli* intihar girişimi” anlamlı bir ortak etki göstermemiştir. Yani, intihar girişimi olmayanlarda (Ort= 51,52), intihar girişimi olmayanlara (Ort=47,90) göre daha fazla zarardan kaçınma eğilimi vardır.

Ödül bağımlılığı (RD) bağımlı değişkeninde, iki yönlü varyans analizi anlamlı “doğum şekli” ana etkisi ve “intihar girişimi” ana etkisi göstermedi. Ayrıca “doğum şekli* intihar girişimi “ anlamlı bir ortak etki göstermemiştir.

Kendini Yönetme (S) bağımlı değişkeninde, iki yönlü varyans analizi anlamlı “doğum şekli” ana etkisi göstermezken, anlamlı intihar girişimi ana etkisi ($F(1,302)=331,269, p=0,009<0,05$) göstermiştir. Ayrıca doğum şekli* intihar girişimi anlamlı bir ortak etki göstermemiştir. Yani, intihar girişiminde bulunanlarda

(Ort=65,96), intihar girişiminde bulunmayanlara (Ort=61,67) göre daha fazla kendini yönetme olduğu söylenebilir.

İş Birliğine Yapma (C) bağımlı değişkeninde, iki yönlü varyans analizi anlamlı “doğum şekli” ana etkisi görülmezken, anlamlı “intihar girişimi” ana etkisi ($F(1,302)=288,769$, $p=0,005<0,05$) görülmüştür. Fakat “doğum şekli* intihar girişimi” anlamlı bir ortak etki göstermemiştir. Yani, intihar girişiminde bulunanlarda (Ort=60,19) intihar girişiminde bulunmayanlara göre (Ort=56,18) daha fazla iş birliğine yatkınlık olduğu söylenebilir.

Kendini Aşma (ST) bağımlı değişkeninde, iki yönlü varyans analizi anlamlı “doğum şekli” ana etkisi ve “intihar girişimi” ana etkisi göstermedi. Ayrıca “doğum şekli* intihar girişimi” anlamlı bir ortak etki göstermemiştir.

Sebat Etme (P) bağımlı değişkeninde, iki yönlü varyans analizi anlamlı “doğum şekli” ana etkisi ve “intihar girişimi” ana etkisi göstermedi. Ayrıca “doğum şekli* intihar girişimi” anlamlı bir ortak etki göstermemiştir.

4.10. TCI Alt Ölçeklerinde Doğum Şekli ve Eğitim Durumu Çok Değişkenli Varyans Analizi

Doğum şekillerine göre 2 (normal ve sezaryen) x 6 (ilköğretim, lise, ön lisans, lisans, yüksek lisans, doktora) eğitim durumu TCI boyutlarına göre karşılaştırmak için çok değişkenli varyans analizi (MANOVA) yapıldı. TCI'nın 7 ölçeği; Yenilik Arayışı (NS), Zarardan Kaçınma (HA), Ödül Bağımlılığı (RD), Sebat Etme (P), Kendini Yönetme (S), İş Birliği Yapma (C), Kendini Aşma (ST) bağımlı değişken olarak belirlendi. Box's test sonucu elde edilen p-değeri (0,107) 0,05'ten büyük çıktığı için gruplar arası kovaryans eşitliğinin sağlandı. Bu durumda MANOVA test istatistiği için Wilk's lambda kullanıldı.

Doğum şekilleri ve eğitim durumuna göre TCI puan ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 41'de verilmiştir.

Tablo 41 Doğum Şekilleri ve Eğitim Durumuna Göre TCI Puan Ortalamaları ve Standart Sapmaları

TCI Boyutları	Eğitim Durumu	Dünyaya geliş şekliniz			
		Vajinal		Sezaryen	
		Ort.	S.S.	Ort.	S.S
NS	İlköğretim	59,00	2,82	-	-
	Lise	58,82	4,56	58,60	4,56
	Ön Lisans	58,66	3,45	61,60	6,67
	Lisans	60,53	4,29	61,60	5,61
	Y. Lisans	61,35	4,67	62,40	5,66
	Doktora	61,33	5,68	-	-
	Total	60,26	4,34	61,50	5,65
HA	İlköğretim	50,50	6,36	-	-
	Lise	49,79	6,86	56,40	3,78
	Ön Lisans	52,33	3,65	47,00	6,51
	Lisans	51,30	6,83	51,08	7,13
	Y. Lisans	54,45	7,81	50,80	7,87
	Doktora	51,33	7,50	-	-
	Total	51,44	6,79	50,84	7,16
RD	İlköğretim	38,00	1,41	-	-
	Lise	35,13	2,88	37,20	2,16
	Ön Lisans	32,40	2,66	34,10	2,76
	Lisans	34,90	3,27	33,37	3,17
	Y. Lisans	32,95	2,28	34,20	4,10
	Doktora	36,33	5,13	-	-
	Total	34,65	3,22	33,87	3,29
S	İlköğretim	71,00	1,41	-	-
	Lise	65,41	6,51	70,40	5,68
	Ön Lisans	63,86	8,09	62,20	9,40
	Lisans	62,17	6,70	60,91	6,60
	Y. Lisans	58,10	5,58	60,20	6,71
	Doktora	57,33	,577	-	-
	Total	62,34	6,86	61,67	7,30
C	İlköğretim	60,50	3,53	-	-
	Lise	58,68	6,50	61,40	5,85
	Ön Lisans	56,40	5,85	60,60	6,22
	Lisans	55,85	5,88	55,73	6,02
	Y. Lisans	54,05	6,03	55,70	6,79
	Doktora	59,66	8,14	-	-
	Total	56,18	6,0	56,82	6,38
ST	İlköğretim	39,50	,70	-	-
	Lise	45,00	4,86	41,00	6,81
	Ön Lisans	40,93	3,21	45,90	5,87
	Lisans	43,80	5,34	44,80	5,86
	Y. Lisans	44,00	5,80	50,60	5,69
	Doktora	48,33	10,50	-	-
	Total	43,80	5,33	45,51	6,23
P	İlköğretim	9,50	,70	-	-
	Lise	11,72	1,83	11,40	2,88
	Ön Lisans	11,60	2,06	11,40	2,06
	Lisans	11,28	1,81	11,00	1,88
	Y. Lisans	11,10	2,10	11,20	1,75
	Doktora	10,00	2,00	-	-
	Total	11,3147	1,85	11,11	1,93

TCI ölçeklerinin doğum şekilleri ve eğitim durumu MANOVA sonuçları Tablo 42'de verilmiştir.

Tablo 42 TCI Alt Ölçeklerinin Doğum Şekli ve Eğitim Durumu MANOVA Sonuçları

Etki	Λ	F	df	p	η^2
Doğum şekli	0,96	1,304	7	0,248	0,031
Eğitim Durumu	0,78	2,020	35	0,001	0,047
Ortak Etki	0,88	1,86 1	21	0,011	0,044

Wilks kriterleri kullanılarak yapılan analiz, anlamlı doğum şekli ana etkisi (main effect) olmadığını göstermiştir. Fakat “eğitim durumu” ve “doğum şekli ve eğitim durumu” ortak etkisi (interaction effect) bulunmuştur.

TCI ölçeklerinin doğum şekli, eğitim durumu ve ortak etki testleri Tablo 43’de verilmiştir.

Tablo 43 TCI Alt Ölçekleri Doğum Şekli, Eğitim Durumu ve Ortak Etki Testleri

	Bağımlı Değişkenler	Sum of Squares	Df	F	P
Doğum şekli	NS	40,123	1	1,836	,176
	HA	11,559	1	,248	,619
	RD	20,920	1	2,102	,148
	S	29,846	1	,659	,418
	C	122,769	1	3,376	,067
	ST	126,530	1	4,293	,039
	P	,876	1	,247	,619
Eğitim durumu	NS	132,191	5	1,210	,305
	HA	172,284	5	,739	,595
	RD	145,239	5	2,919	,014
	S	1091,683	5	4,817	,000
	C	528,794	5	2,908	,014
	ST	385,437	5	2,615	,025
	P	16,913	5	,955	,446
Doğum şekli * Eğitim durumu	NS	27,461	3	,419	,740
	HA	422,911	3	3,022	,030
	RD	114,872	3	3,847	,010
	S	201,085	3	1,479	,220
	C	119,903	3	1,099	,350
	ST	379,926	3	4,297	,005
	P	,889	3	,084	,969

Yenilik Arayışı (NS) bağımlı değişkeninde, iki yönlü varyans analizi anlamlı “doğum şekli” ana etkisi ve “ eğitim durumu” ana etkisi görülmemiştir. Ayrıca, “doğum şekli* eğitim durumu” ortak ana etkisi göstermemiştir.

Zarardan Kaçınma (HA) bağımlı değişkeninde, iki yönlü varyans analizi anlamlı “doğum şekli” ana etkisi ve “eğitim durumu ana etkisi” göstermemiştir. Fakat “ doğum şekli* eğitim durumu” ortak ana etkisi ($F(3,302)=422,911$, $p=0,030<0,05$) göstermiştir. Yani, vajinal doğumlu kişilerde eğitim durumu yüksek lisans olanların (Ort=54,45) diğerlerine göre daha fazla zarardan kaçınma eğilimine sahiptir. Sezaryen doğumlularda ise eğitim durumu lisans olanların (Ort=50,80) zarardan kaçınma eğilimi diğerlerine göre daha fazladır.

Ödül bağımlılığı (RD) bağımlı değişkeninde, iki yönlü varyans analizi anlamlı “doğum şekli” ana etkisi görülmemiştir. Fakat anlamlı “eğitim durumu” etkisi ($F(5,302)=145,239$, $p=0,014<0,05$) görülmüştür. Ayrıca, anlamlı “doğum şekli* eğitim durumu” ortak ana etkisi ($F(3,302)=114,872$, $p=0,010<0,05$) görülmüştür. Yani, eğitim durumu ilköğretim olanların (Ort=38) , eğitim durumu doktora olanlardan (Ort=36,33) olanlardan daha fazla ödül bağımlılığı eğilimli olduğu söylenebilir. Doğum şekli vajinal olanlarda eğitim durumu ilköğretim olan kişilerin diğer kişilere göre daha fazla ödül bağımlılığı olduğu tespit edilmiştir. Doğum şekli sezaryen olanlarda ise eğitim durumu lise olanların diğerlerine göre daha fazla ödül bağımlılığı olduğu tespit edilmiştir.

Kendini Yönetme (S) bağımlı değişkeninde, iki yönlü varyans analizi anlamlı “doğum şekli” ana etkisi göstermezken, “eğitim durumu ” ana etkisi ($F(5,302)=749,867$, $p=0,001<0,05$) göstermiştir. Ayrıca, “doğum şekli* eğitim durumu” ortak ana etkisi göstermemiştir. Eğitim durumu ilköğretim olanların (Ort=71) diğerlerine göre daha fazla kendini yönetme eğilimli olduğu söylenebilir.

İşbirliğine Yatkınlık (C) bağımlı değişkeninde, iki yönlü varyans analizi anlamlı “doğum şekli” ana etkisi ve anlamlı ”doğum şekli* eğitim durumu” ortak ana etkisi göstermemiştir. Fakat anlamlı “eğitim durumu” ana etkisi ($F(5,302)=528,794$, $p=0,014<0,05$) göstermiştir. Yani, eğitim durumu ilköğretim olanların (Ort=60,50) diğerlerinden daha fazla iş birliğine yatkınlığı olduğu söylenebilir.

Kendini Aşma (ST) bağımlı değişkeninde, iki yönlü varyans analizi anlamlı “doğum şekli” ana etkisi ($F(1,302)=126,530$, $p=0,039<0,05$) göstermiştir. Ayrıca, anlamlı “eğitim durumu” ana etkisi ($F(5,302)= 385,437$, $p=0,025$) göstermiştir. Ayrıca anlamlı “doğum şekli*eğitim durumu” ortak ana etkisi göstermiştir. Yani, doğum şekli sezaryen olanların (Ort=45,57) doğum şekli vajinal olanlardan (Ort=43,59) daha fazla kendini aşma eğiliminde olduğu söylenebilir. Eğitim durumu doktora olanların (Ort=48,33) diğerlerinden daha fazla kendini aşma eğiliminde olduğu söylenebilir. Doğum şekli vajinal olanlarda eğitim durumu doktora olanların (Ort=48,33) diğerlerinden daha fazla kendini aşma eğiliminde olduğu söylenebilir. Doğum şekli sezaryen olanlarda ise eğitim durumu yüksek lisans olanların (Ort= 50,60) kendini aşma eğiliminde olduğu tespit edilmiştir.

Sebat Etme (P) bağımlı değişkeninde, iki yönlü varyans analizi anlamlı “doğum şekli” ana etkisi ve “ eğitim durumu” ana etkisi görülmemiştir. Ayrıca, “doğum şekli* eğitim durumu” ortak ana etkisi göstermemiştir.

4.11. TCI Alt Boyutlarının Doğum Şekilleri Açısından Ortalamalarının Karşılaştırılması

Bağımsız örneklem t testi, doğum şekli vajinal olan kişiler ile sezaryen olan kişilerin mizaç karakter farklılıklarını ortaya koymak için kullanılmıştır.

TCI alt boyutlarının doğum şekilleri açısından ortalamalarının karşılaştırılması Tablo 44-46’da verilmiştir.

Tablo 44 TCI Alt Boyutlarının Doğum Şekilleri Açısından Ortalamalarının Karşılaştırılması

TCI Boyutları	Doğum şekli	$\bar{x}$	S.S.	T	P
NS1	Vajinal	15,95	1,97	1,286	0,199
	Sezaryen	16,30	2,12		
NS2	Vajinal	15,70	1,82	2,726	0,007
	Sezaryen	16,39	1,89		
NS3	Vajinal	13,16	2,04	0,093	0,926
	Sezaryen	13,13	2,27		

Tablo 45 TCI Alt Boyutlarının Doğum Şekilleri Açısından Ortalamalarının Karşılaştırılması(Devam)

NS4	Vajinal	15,46	1,67	0,970	0,333
	Sezaryen	15,69	1,77		
HA1	Vajinal	16,12	2,37	0,062	0,951
	Sezaryen	16,10	2,75		
HA2	Vajinal	9,79	1,88	1,387	0,166
	Sezaryen	9,43	1,97		
HA3	Vajinal	12,03	2,26	0,495	0,621
	Sezaryen	11,87	2,36		
HA4	Vajinal	13,51	2,18	0,217	0,828
	Sezaryen	13,44	2,34		
RD1	Vajinal	12,94	1,77	0,089	0,929
	Sezaryen	12,96	1,87		
RD3	Vajinal	11,94	1,93	1,427	0,155
	Sezaryen	11,56	2,07		
RD4	Vajinal	9,77	1,29	2,242	0,026
	Sezaryen	9,36	1,55		
P	Vajinal	11,31	1,86	0,783	0,434
	Sezaryen	11,11	1,93		
S1	Vajinal	11,69	2,13	0,730	0,466
	Sezaryen	11,47	2,22		
S2	Vajinal	10,70	1,80	0,917	0,360
	Sezaryen	10,47	1,88		

Tablo 46 TCI Alt Boyutlarının Doğum Şekilleri Açısından Ortalamalarının Karşılaştırılması(Devam)

S3	Vajinal	7,14	1,37	0,807	0,421
	Sezaryen	6,99	1,42		
S4	Vajinal	17,03	2,48	0,860	0,391
	Sezaryen	17,33	2,59		
S5	Vajinal	15,79	2,04	1,340	0,181
	Sezaryen	15,41	2,18		
C1	Vajinal	10,05	1,77	1,190	0,235
	Sezaryen	10,35	7,98		
C2	Vajinal	9,61	1,35	1,228	0,221
	Sezaryen	9,39	1,48		
C3	Vajinal	11,74	1,45	1,398	0,163
	Sezaryen	11,47	1,28		
C4	Vajinal	13,26	2,60	2,463	0,014
	Sezaryen	14,16	2,86		
C5	Vajinal	11,51	1,64	0,188	0,851
	Sezaryen	11,47	1,55		
ST1	Vajinal	14,72	2,39	1,141	0,255
	Sezaryen	15,10	2,52		
ST2	Vajinal	12,31	2,22	2,067	0,040
	Sezaryen	12,96	2,46		
ST3	Vajinal	16,77	2,45	1,999	0,046
	Sezaryen	17,46	2,76		

p<0,05 baz alınmıştır

Vajinal ve sezaryen doğan kişilerin (NS2) dürtüsellik, iyice düşünme alt boyutu açısından anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir ($p=0,007 < \alpha=0,05$). Doğum şekli sezaryen olanların (Ort=16,39), vajinal doğumlulardan (Ort=15,75) daha fazla dürtüsellik eğiliminde olduğu, normal doğanların ise iyice düşünme özelliğine sahip olduğu söylenebilir.

Doğum şekli vajinal ve sezaryen olanların (RD4) bağımlılık alt boyutu açısından aralarında anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir ($p=0,026 < \alpha=0,05$). Vajinal doğan kişilerin (Ort=9,77) sezaryen doğumlu kişilerden (Ort=9,36) daha fazla bağımlılık eğiliminde olduğu söylenebilir.

Vajinal ve sezaryen doğan kişilerin (C4) acıma, intikamcılık mizaç karakter boyutu açısından aralarında anlamlı bir farkın olduğu bulunmuştur. ($p=0,014, \alpha=0,05$). Sezaryen doğumlu kişilerin (Ort=14,16) acıma duygusu ön plana çıkıyorken, intikamcılık duygusuna vajinal doğumluların (Ort=13,26) daha fazla sahip olduğu tespit edilmiştir.

Doğum şekline göre Mizaç Karakter Envanterinin (ST2) kişiler arası özdeşim-kendi kendine ayrışma alt boyutu incelendiğinde, vajinal olarak doğan kişiler ile sezaryen olarak doğan kişiler arasında anlamlı bir fark olduğu söylenebilir ($p=0,040, \alpha=0,05$). Doğum şekli sezaryen olanların (Ort=12,96) kişiler arası özdeşimi yüksek iken, vajinal olanlardan (Ort=12,31) kendi kendine ayrışma yönünden daha fazla eğilimli olduğu tespit edilmiştir.

Doğum şekli vajinal ve sezaryen olanlar (ST3) manevi kabullenme-akılcı maddecilik alt boyutu açısından ilişkisi incelendiğinde aralarında anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. Doğum şekli sezaryen olanların (Ort=17,46) daha fazla manevi kabullenme yönü olduğu, vajinal doğanların (Ort=16,77) daha fazla akıllı maddecilik eğilimi olduğu söylenebilir.

Mizaç Karakter Envanterinin diğer alt boyutları ile doğum şekli arasındaki ilişki incelendiğinde sezaryen ve vajinal olarak dünyaya gelen kişiler arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

4.12. TCI Boyutlarının Doğum Şekilleri Açısından Ortalamalarının Karşılaştırılması

Bağımsız örneklem t testi doğum şekilleri açısından ortalamaların karşılaştırılması için kullanılmıştır.

TCI boyutlarının doğum şekilleri açısından ortalamalarının karşılaştırılması Tablo 47’de verilmiştir.

Tablo 47 TCI Boyutlarının Doğum Şekilleri Açısından Ortalamalarının Karşılaştırılması

TCI Boyutları	Doğum şekli	$\bar{x}$	S.S.	t	P
NS	Vajinal	60,27	4,35	1,931	0,054
	Sezaryen	61,50	5,66		
HA	Vajinal	51,44	6,79	0,641	0,522
	Sezaryen	50,84	7,16		
RD	Vajinal	34,65	3,23	1,762	0,079
	Sezaryen	33,87	3,30		
S	Vajinal	62,35	6,86	0,713	0,476
	Sezaryen	61,67	7,30		
C	Vajinal	56,18	6,06	0,774	0,446
	Sezaryen	56,83	6,39		
ST	Vajinal	43,81	5,33	2,255	0,025
	Sezaryen	45,51	6,23		

p<0,05 baz alınmıştır

Mizaç ve karakter envanterinin boyutlarından (ST) Kendi Aşma boyutu ile doğum şekli arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Doğum şekli sezaryen olanların (Ort=45,51), vajinal olanlardan (Ort=43,81) daha fazla kendi kendini aşma eğiliminde olduğu tespit edilmiştir.

Mizaç ve Karakter Envanterinin diğer boyutları ile doğum şekli arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p>0,05$).

4.13. SBCÖ Alt Ölçeklerinde Doğum Şekli ve Yaşın Çok Değişkenli Varyans Analizi

Doğum şekillerine göre 2 (normal ve sezaryen) x 8 (18,19,20,21,22,23,24,25) yaşın SBCÖ boyutlarına göre karşılaştırmak için çok değişkenli varyans analizi (MANOVA) yapıldı. SBCÖ'nün 3 ölçeği; Kaçınma alt ölçeği, problem odaklı başa çıkma alt ölçeği, sosyal destek alt ölçeği bağımlı değişken olarak belirlendi. Box's test sonucu elde edilen p-değeri (0,438) 0,05'ten büyük çıktığı için gruplar arası kovaryans eşitliğinin sağlandı. Bu durumda MANOVA test istatistiği için Wilk's lambda kullanıldı.

Doğum şekilleri ve yaşa göre SBCÖ puan ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 48'de verilmiştir.

Tablo 48 Doğum Şekilleri ve Yaşa Göre SBCÖ Puan Ortalamaları ve Standart Sapmaları

SBCÖ Boyutları	Yaşınız	Dünyaya geliş şekliniz			
		Vajinal		Sezaryen	
		Ort.	S.S.	Ort.	S.S.
Kaçınma	18	25,89	6,41	23,33	7,76
	19	26,48	5,41	25,07	4,69
	20	25,58	6,17	28,11	5,86
	21	24,70	6,86	26,45	4,34
	22	26,29	5,72	21,71	8,30
	23	24,75	5,03	23,50	4,00
	24	25,11	5,98	20,16	6,88
	25	25,22	5,25	22,00	8,84
Problem odaklı başa çıkma	18	31,05	6,52	33,00	5,21
	19	31,42	5,53	28,15	5,82
	20	30,63	5,21	32,00	5,83
	21	32,15	6,20	33,27	3,69
	22	29,83	6,28	31,42	6,37
	23	32,16	5,41	33,90	3,17
	24	31,23	5,36	28,66	9,66
	25	33,11	4,26	32,00	6,61
Sosyal destek	18	24,94	7,17	22,66	8,14
	19	23,61	6,23	22,53	6,26
	20	22,66	6,92	26,00	3,46
	21	22,80	6,22	26,09	7,40
	22	23,16	5,96	28,14	2,54
	23	24,95	4,30	27,80	6,74
	24	23,42	7,39	24,16	9,23
	25	24,05	6,02	25,37	7,87

SBCÖ alt ölçeklerinin doğum şekli ve yaş için MANOVA sonuçları Tablo 49'da verilmiştir.

Tablo 49 SBCÖ Alt Ölçeklerinin Doğum Şekli ve Yaş için MANOVA Sonuçları

Etki	Λ	F	df	p	η^2
Doğum şekli	0,96	3,370	3	0,019	0,034
Yaş	0,88	1,643	21	0,035	0,039
Ortak Etki	0,91	1,182	21	0,259	0,028

Wilks kriterleri kullanılarak yapılan analiz, anlamlı doğum şekli ana etkisi (main effect) ve anlamlı “yaş” ana etkisi (main effect) olduğu bulunmuştur. Fakat “doğum şekli ve yaş” anlamlı ortak ana etkisi (interaction effect) olmadığı bulunmuştur.

SBCÖ alt ölçekleri doğum şekli, yaş ve ortak etki testleri Tablo 50’de verilmiştir.

Tablo 50 SBCÖ Alt Ölçekleri Doğum Şekli, Yaş ve Ortak Etki Testleri

	SBCÖ Boyutları	Sum of Squares	df	F	P
Doğum şekli	Kaçınma	146,256	1	4,230	,041
	Problem odaklı başa çıkma	,516	1	,017	,897
	Sosyal destek	134,864	1	3,276	,071
Yaş	Kaçınma	332,081	7	1,372	,217
	Problem odaklı başa çıkma	325,267	7	1,501	,167
	Sosyal destek	231,334	7	,803	,585
Doğum şekli * Yaş	Kaçınma	325,849	7	1,346	,228
	Problem odaklı başa çıkma	223,126	7	1,029	,411
	Sosyal destek	260,399	7	,904	,504

Kaçınma bağımlı değişkeninde, iki yönlü varyans analizi anlamlı “doğum şekli” ana etkisi ($F(1,302)= 146,256, p=0,041 < 0,05$) göstermiştir. Fakat anlamlı “yaş” ana etkisi göstermemiştir. Ayrıca anlamlı “doğum şekli*yaş” ortak ana etkisi göstermemiştir. Yani, doğum şekli vajinal olanların (Ort=25,50), sezaryen olanlardan (Ort=23,79) daha fazla kaçınma eğilimi gösterdiği söylenebilir.

Problem odaklı başa çıkma bağımlı değişkeninde, iki yönlü varyans analizi anlamlı “doğum şekli” ana etkisi ve “yaş” ana etkisi göstermemiştir. Ayrıca, anlamlı “doğum şekli*yaş” ortak ana etkisi göstermemiştir.

Sosyal destek bağımlı değişkeninde, , iki yönlü varyans analizi anlamlı “doğum şekli” ana etkisi ve “ yaş” ana etkisi göstermemiştir. Ayrıca, anlamlı “doğum şekli*yaş” ortak ana etkisi göstermemiştir.

4.14. SBCÖ Alt Ölçeklerinde Doğum Şekli ve Cinsiyetin Çok Değişkenli Varyans Analizi

Doğum şekillerine göre 2 (normal ve sezaryen) x 2(erkek x kadın) cinsiyetin SBCÖ boyutlarına göre karşılaştırmak için çok değişkenli varyans analizi (MANOVA) yapıldı. SBCÖ’nün 3 ölçeği; Kaçınma alt ölçeği, problem odaklı başa çıkma alt ölçeği, sosyal destek alt ölçeği bağımlı değişken olarak belirlendi. Box’s test sonucu elde edilen p-değeri (0,522) 0,05’ten büyük çıktığı için gruplar arası kovaryans eşitliğinin sağlandı. Bu durumda MANOVA test istatistiği için Wilk’s lambda kullanıldı.

Doğum şekilleri ve cinsiyete göre SBCÖ puan ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 51’de verilmiştir.

Tablo 51 Doğum Şekilleri ve Cinsiyete Göre SBCÖ Puan Ortalamaları ve Standart Sapmaları

SBCÖ boyutları	Doğum Şekli	Cinsiyet			
		Erkek		Kadın	
		Ort.	S.S.	Ort.	S.S.
Kaçınma	Vajinal	24,50	5,66	25,96	5,73
	Sezaryen	22,52	5,72	24,73	6,47
	Total	24,06	5,69	25,67	5,92
Problem odaklı başa çıkma	Vajinal	31,81	5,14	31,37	5,63
	Sezaryen	31,64	5,99	31,45	5,86
	Total	31,77	5,30	31,39	5,67
Sosyal destek	Vajinal	22,38	6,26	24,07	6,26
	Sezaryen	26,64	5,68	24,90	6,90
	Total	23,34	6,35	24,26	6,41

SBCÖ alt ölçeklerinin doğum şekli ve cinsiyet için MANOVA sonuçları Tablo 52’de verilmiştir.

Tablo 52 SBÇÖ Alt Ölçeklerinin Doğum Şekli ve Cinsiyet için MANOVA Sonuçları

Etki	Λ	F	df	p	η^2
Doğum şekli	0,96	3,614	3	0,014	0,035
Cinsiyet	0,97	2,193	3	0,089	0,022
Ortak Etki	0,98	1,102	3	0,349	0,011

Wilks kriterleri kullanılarak yapılan analiz, anlamlı doğum şekli ana etkisi (main effect) bulunmuştur. Fakat “cinsiyet” ve “doğum şekli ve cinsiyet” anlamlı ortak ana etkisi (interaction effect) olmadığı bulunmuştur.

SBÇÖ alt ölçeklerinin doğum şekli, cinsiyet ve ortak etki testleri Tablo 53’de verilmiştir.

Tablo 53 SBÇÖ Alt Ölçekleri Doğum Şekli, Cinsiyet ve Ortak Etki Testleri

	SBÇÖ Boyutları	Sum of Squares	Df	F	P
Doğum Şekli	Kaçınma	102,515	1	2,989	,085
	Problem odaklı başa çıkma	,080	1	,003	,960
	Sosyal destek	257,766	1	6,389	,012
Cinsiyet	Kaçınma	133,634	1	3,896	,049
	Problem odaklı başa çıkma	3,978	1	,127	,722
	Sosyal destek	,031	1	,001	,978
Doğum Şekli * Cinsiyet	Kaçınma	5,595	1	,163	,687
	Problem odaklı başa çıkma	,591	1	,019	,891
	Sosyal destek	116,931	1	2,898	,090

Kaçınma bağımlı değişkeninde, iki yönlü varyans analizi anlamlı “doğum şekli” ana etkisi göstermemiştir. Fakat anlamlı “kaçınma” ana etkisi ($F(1,302)=133,634$, $p=0,049$) göstermiştir. Ayrıca anlamlı “doğum şekli*cinsiyet” ortak ana etkisi göstermemiştir. Yani, kadınların (Ort=25,31), erkeklerden (Ort=23,51) daha fazla kaçınma eğiliminde olduğu söylenebilir.

Problem odaklı başa çıkma bağımlı değişkeninde, iki yönlü varyans analizi anlamlı “doğum şekli” ana etkisi ve anlamlı “cinsiyet” ana etkisi göstermemiştir. Ancak anlamlı “doğum şekli*cinsiyet” ortak ana etkisi göstermemiştir.

Sosyal destek bağımlı değişkeninde, iki yönlü varyans analizi anlamlı “doğum şekli” ana etkisi ($F(1,302)=257,766$, $p=0,012<0.05$) göstermiştir. Fakat anlamlı “cinsiyet” ana etkisi ve anlamlı “doğum şekli*cinsiyet” ortak ana etkisi göstermemiştir. Yani, doğum şekli sezaryen olanların (Ort=25,77) sosyal destek açısından vajinal olanlardan (Ort=23,23) daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

4.15. SBCÖ Alt Ölçeklerinde Doğum Şekli ve Psikiyatrik Tanının Çok Değişkenli Varyans Analizi

Doğum şekillerine göre 2 (normal ve sezaryen) x 2 (evet ve hayır) psikiyatrik tanı almış olmanın SBCÖ boyutlarına göre karşılaştırmak için çok değişkenli varyans analizi (MANOVA) yapıldı. SBCÖ’nün 3 ölçeği; Kaçınma alt ölçeği, problem odaklı başa çıkma alt ölçeği, sosyal destek alt ölçeği bağımlı değişken olarak belirlendi. Box’s test sonucu elde edilen p-değeri (0.697) 0.05’ten büyük çıktığı için gruplar arası kovaryans eşitliğinin sağlandı. Bu durumda MANOVA test istatistiği için Wilk’s lambda kullanıldı.

Doğum şekilleri ve psikiyatrik tanı alma durumuna göre SBCÖ puan ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 54’de verilmiştir.

Tablo 54 Doğum Şekilleri ve Psikiyatrik Tanı Alma Durumuna Göre SBCÖ Puan Ortalamaları ve Standart Sapmaları

SBCÖ Boyutları	Doğum Şekli	Herhangi bir psikiyatrik tanınız var mı?			
		Evet		Hayır	
		Ort	S.S.	Ort.	S.S
Kaçınma	Vajinal	24,11	5,45	25,78	5,76
	Sezaryen	20,28	7,08	24,63	6,14
Problem odaklı başa çıkma	Vajinal	29,19	5,38	31,77	5,46
	Sezaryen	24,00	7,91	32,33	5,00
Sosyal destek	Vajinal	23,11	6,98	23,71	6,21
	Sezaryen	22,71	8,26	25,61	6,44

SBCÖ alt ölçeklerinin doğum şekli ve psikiyatrik tanı alma durumu için MANOVA sonuçları Tablo 55’de verilmiştir.

Tablo 55 SBCÖ Alt Ölçeklerinin Doğum Şekli ve Psikiyatrik tanı alma durumu için MANOVA sonuçları

Etki	Λ	F	df	p	η^2
Doğum şekli	0,98	1,871	3	0,135	0,019
Psikiyatrik Tanı	0,93	6,670	3	0,001	0,063
Ortak Etki	0,98	1,894	3	0,131	0,019

Wilks kriterleri kullanılarak yapılan analiz, anlamlı doğum şekli ana etkisi (main effect) göstermemiştir. Fakat anlamlı “psikiyatrik tanı” ana etkisi (main effect) olduğu bulunmuştur. Fakat “doğum şekli ve psikiyatrik tanı” anlamlı ortak ana etkisi (interaction effect) olmadığı bulunmuştur.

SBCÖ alt ölçeklerinin doğum şekli, psikiyatrik tanı alma durumu ve ortak etki testleri Tablo 56’da verilmiştir.

Tablo 56 SBCÖ Alt Ölçekleri Doğum Şekli, Psikiyatrik Tanı Alma Durumu ve Ortak Etki Testleri

	SBCÖ Boyutları	Sum of Squares	Df	F	P
Doğum Şekli	Kaçınma	122,564	1	3,583	,059
	Problem odaklı başa çıkma	106,359	1	3,610	,058
	Sosyal destek	11,201	1	,275	,600
Psikiyatrik Tanı Alma Durumu	Kaçınma	179,092	1	5,235	,023
	Problem odaklı başa çıkma	589,948	1	20,024	,000
	Sosyal destek	60,733	1	1,493	,223
Doğum Şekli * Psikiyatrik Tanı Alma Durumu	Kaçınma	35,629	1	1,042	,308
	Problem odaklı başa çıkma	163,578	1	5,552	,019
	Sosyal destek	26,332	1	,647	,422

Kaçınma bağımlı değişkeninde, iki yönlü varyans analizi anlamlı “doğum şekli” ana etkisi göstermemiştir. Fakat anlamlı “psikiyatrik tanı” ana etkisi ($F(1,302)=179,092$, $p=0,023<0.05$) göstermiştir. Ayrıca anlamlı “doğum şekli*psikiyatrik tanı” ortak ana etkisi göstermemiştir. Yani psikiyatrik tanısı olmayanların (Ort=25,20) psikiyatrik tanısı olanlara göre (Ort=22,20) daha fazla kaçınma eğiliminde olduğu söylenebilir.

Problem odaklı başa çıkma bağımlı değişkeninde, iki yönlü varyans analizi anlamlı “doğum şekli” ana etkisi göstermemiştir. Fakat anlamlı “psikiyatrik tanı” ana etkisi ($F(1,302)=589,948$, $p=0,001$) göstermiştir. Ayrıca, anlamlı “doğum şekli*psikiyatrik tanı” ortak ana etkisi ($F(1,302)=163,578$, $p=0,019<0.05$) göstermiştir. Yani, psikiyatrik tanısı olmayanların (Ort= 32,05) psikiyatrik tanısı olanlara göre (Ort=26,59) daha fazla problem odaklı başa çıkma eğiliminde olduğu söylenebilir. Ayrıca, doğum şekli vajinal olanlarda, psikiyatrik tanı almayanların (Ort=31,77) psikiyatrik tanı alanlara göre (Ort= 29,19) daha fazla problem odaklı başa çıkma eğiliminde olduğu söylenebilir. Doğum şekli sezaryen olanlarda, psikiyatrik tanı almayanların (Ort=32,33), psikiyatrik tanı alanlara göre (Ort= 24,00) daha fazla problem odaklı başa çıkma eğiliminde olduğu söylenebilir.

Sosyal destek bağımlı değişkeninde, iki yönlü varyans analizi anlamlı “doğum şekli” ana etkisi ve “psikiyatrik tanı” ana etkisi göstermemiştir. Ayrıca, anlamlı “doğum şekli*psikiyatrik tanı” ortak ana etkisi göstermemiştir.

4.16. SBCÖ Alt Ölçeklerinde Doğum Şekli ve Psikiyatrik İlaç Kullanımının Çok Değişkenli Varyans Analizi

Doğum şekillerine göre 2 (normal ve sezaryen) x 2 (evet ve hayır) psikiyatrik ilaç kullanmış olmanın SBCÖ boyutlarına göre karşılaştırmak için çok değişkenli varyans analizi (MANOVA) yapıldı. SBCÖ'nün 3 ölçeği; Kaçınma alt ölçeği, problem odaklı başa çıkma alt ölçeği, sosyal destek alt ölçeği bağımlı değişken olarak belirlendi. Box's test sonucu elde edilen p-değeri (0.744) 0.05'ten büyük çıktığı için gruplar arası kovaryans eşitliğinin sağlandı. Bu durumda MANOVA test istatistiği için Wilk's lambda kullanıldı.

Doğum şekilleri ve psikiyatrik ilaç kullanma durumuna göre SBCÖ puan ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 57'de verilmiştir.

Tablo 57 Doğum Şekilleri ve Psikiyatrik İlaç Kullanma Durumuna Göre SBÇÖ Puan Ortalamaları ve Standart Sapmaları

	Doğum Şekliniz	Daha önce veya şu anda psikiyatrik ilaç kullandınız mı/kullanıyor musunuz?	Ortalama	S.S.
Kaçınma	Vajinal	Evet	24,4194	5,46366
		Hayır	25,7761	5,77361
		Total	25,5948	5,74038
	Sezaryen	Evet	21,0714	6,28140
		Hayır	24,9821	6,15110
		Total	24,2000	6,33051
Problem odaklı başa çıkma	Vajinal	Evet	30,0323	5,78206
		Hayır	31,7114	5,44484
		Total	31,4871	5,50795
	Sezaryen	Evet	28,7143	7,59988
		Hayır	32,1964	5,18186
		Total	31,5000	5,85266
Sosyal destek	Vajinal	Evet	24,1613	6,94789
		Hayır	23,5672	6,20215
		Total	23,6466	6,29403
	Sezaryen	Evet	23,3571	6,54696
		Hayır	25,8214	6,61982
		Total	25,3286	6,63264

SBÇÖ alt ölçeklerinin doğum şekli ve psikiyatrik ilaç kullanma durumu için MANOVA sonuçları Tablo 58’de verilmiştir.

Tablo 58 SBÇÖ Alt Ölçeklerinin Doğum Şekli ve Psikiyatrik İlaç Kullanma Durumu için MANOVA Sonuçları

Etki	Λ	F	df	p	η^2
Doğum şekli	0,98	1,680	3	0,171	0,017
Psikiyatrik İlaç Kullanımı	0,97	2,936	3	0,034	0,029
Ortak Etki	0,99	0,991	3	0,397	0,010

Wilks kriterleri kullanılarak yapılan analiz, anlamlı doğum şekli ana etkisi (main effect) göstermemiştir. Fakat anlamlı “psikiyatrik ilaç kullanımı” ana etkisi (main effect) olduğu bulunmuştur. Fakat “doğum şekli ve psikiyatrik tanı” anlamlı ortak ana etkisi (interaction effect) olmadığı bulunmuştur.

SBÇÖ alt ölçekleri doğum şekli, psikiyatrik ilaç kullanımı ve ortak etkisi testleri Tablo 59’da verilmiştir.

Tablo 59 SBCÖ Alt Ölçekleri Doğum Şekli, Psikiyatrik İlaç Kullanımı ve Ortak Etki Testleri

	SBCÖ Boyutları	Sum of Squares	Df	F	P
Doğum Şekli	Kaçınma	135,595	1	3,979	,047
	Problem odaklı başa çıkma	5,484	1	,178	,673
	Sosyal destek	16,621	1	,409	,523
Psikiyatrik ilaç kullanımı	Kaçınma	219,306	1	6,435	,012
	Problem odaklı başa çıkma	210,556	1	6,850	,009
	Sosyal destek	27,644	1	,680	,410
Doğum şekli * Psikiyatrik ilaç kullanımı	Kaçınma	51,555	1	1,513	,220
	Problem odaklı başa çıkma	25,693	1	,836	,361
	Sosyal destek	73,933	1	1,819	,178

Kaçınma bağımlı değişkeninde, iki yönlü varyans analizi anlamlı “doğum şekli” ana etkisi ($F(1,302)=3,979$, $p=0,047<0,05$) göstermiştir. Ayrıca anlamlı “psikiyatrik ilaç kullanımı” ana etkisi ($F(1,302)=6,435$, $p=0,012<0,05$) göstermiştir. Fakat anlamlı “doğum şekli*psikiyatrik ilaç kullanımı” ortak ana etkisi göstermemiştir. Yani, doğum şekli vajinal olanların (Ort=25,09) doğum şekli sezaryen olanlara göre (Ort=23,02) daha fazla kaçınma eğiliminde olduğu söylenebilir. Ayrıca psikiyatrik ilaç kullanmayan kişilerin (Ort=25,37) psikiyatrik ilaç kullananlara (Ort=22,74) göre daha fazla kaçınma eğiliminde olduğu söylenebilir.

Problem odaklı başa çıkma bağımlı değişkeninde, iki yönlü varyans analizi anlamlı “doğum şekli” ana etkisi göstermemiştir. Fakat anlamlı “psikiyatrik ilaç kullanımı” ana etkisi ($F(1,302)=0,009<0,05$) göstermiştir. Psikiyatrik ilaç kullanmayanların (Ort=31,95) psikiyatrik ilaç kullananlara (Ort=29,37) göre daha fazla problem odaklı başa çıkma eğiliminde olduğu söylenebilir. Ayrıca “doğum şekli*psikiyatrik ilaç kullanımı” ortak ana etkisi göstermemiştir.

Sosyal destek bağımlı değişkeninde, iki yönlü varyans analizi anlamlı “doğum şekli” ve “psikiyatrik ilaç” ana etkisi göstermemiştir. Ayrıca “doğum şekli*psikiyatrik ilaç kullanımı” ortak ana etkisi göstermemiştir.

4.17. SBCÖ Alt Ölçeklerinde Doğum Şekli ve İntihar Düşüncesinin Çok Değişkenli Varyans Analizi

Doğum şekillerine göre 2 (normal ve sezaryen) x 2 (evet ve hayır) intihar düşüncesi olmasının SBCÖ boyutlarına göre karşılaştırmak için çok değişkenli varyans analizi (MANOVA) yapıldı. SBCÖ'nün 3 ölçeği; Kaçınma alt ölçeği, problem odaklı başa çıkma alt ölçeği, sosyal destek alt ölçeği bağımlı değişken

olarak belirlendi. Box's test sonucu elde edilen p-değeri (0.131) 0.05'ten büyük çıktığı için gruplar arası kovaryans eşitliğinin sağlandı. Bu durumda MANOVA test istatistiği için Wilk's lambda kullanıldı.

Doğum şekilleri ve intihar düşüncesine göre SBCÖ puan ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 60'da verilmiştir.

Tablo 60 Doğum şekilleri ve intihar düşüncesine göre SBCÖ puan ortalamaları ve standart sapmaları

SBCÖ Boyutları	Doğum Şekli	İntihar Düşüncesi			
		Evet		Hayır	
		Ort	S.S.	Ort.	S.S.
Kaçınma	Vajinal	24,60	6,11	25,92	5,58
	Sezaryen	21,07	5,29	26,04	6,21
Problem odaklı başa çıkma	Vajinal	30,67	6,35	31,75	5,18
	Sezaryen	29,46	7,25	32,70	4,51
Sosyal destek	Vajinal	22,55	6,45	24,01	6,21
	Sezaryen	23,26	7,38	26,54	5,89

SBCÖ alt ölçeklerinin doğum şekli ve intihar düşüncesi için MANOVA sonuçları Tablo 61'de verilmiştir.

Tablo 61 SBCÖ Alt Ölçeklerinin Doğum Şekli ve İntihar Düşüncesi için MANOVA Sonuçları

Etki	Λ	F	df	p	η^2
Doğum şekli	0,97	2,836	3	0,038	0,028
İntihar Düşüncesi	0,94	6,422	3	0,001	0,061
Ortak Etki	0,98	1,783	3	0,150	0,018

Wilks kriterleri kullanılarak yapılan analiz, anlamlı doğum şekli ana etkisi (main effect) ve anlamlı "intihar düşüncesi" ana etkisi (main effect) olduğu bulunmuştur. Fakat "doğum şekli ve intihar düşüncesi" anlamlı ortak ana etkisi (interaction effect) olmadığı bulunmuştur.

SBCÖ alt ölçekleri doğum şekli, intihar düşüncesi ve ortak etkileri Tablo 62’de verilmiştir.

Tablo 62 SBCÖ Alt Ölçekleri Doğum Şekli İntihar Düşüncesi ve Ortak Etki Testleri

	SBCÖ Boyutları	Sum of Squares	Df	F	Sig.
Doğum Şekli	Kaçınma	137,843	1	4,150	,043
	Problem odaklı başa çıkma	,834	1	,027	,869
	Sosyal destek	125,592	1	3,140	,077
İntihar düşüncesi	Kaçınma	470,064	1	14,153	,000
	Problem odaklı başa çıkma	222,650	1	7,253	,007
	Sosyal destek	266,457	1	6,662	,010
Doğum şekli* intihar düşüncesi	Kaçınma	157,980	1	4,756	,030
	Problem odaklı başa çıkma	55,262	1	1,800	,181
	Sosyal destek	39,197	1	,980	,323

Kaçınma bağımlı değişkeninde, iki yönlü varyans analizi anlamlı “doğum şekli” ana etkisi ($F(1,302)=4,150$, $p=0,043<0.05$) göstermiştir. Ayrıca anlamlı “intihar düşüncesi” ana etkisi ($F(1,302)=14,153$, $p=0,001<0.05$) ve anlamlı “doğum şekli* intihar düşüncesi” ortak ana etkisi ($F(1,302)=4,756$, $p=0,030<0.05$) göstermiştir. Yani, doğum şekli vajinal olanların (Ort=25,26) sezaryen olanlardan (Ort=23,56) daha fazla kaçınma eğiliminde olduğu söylenebilir. İntihar düşüncesi olmayanların (Ort=25,98) intihar düşüncesi olanlara (Ort= 22,84) göre daha fazla kaçınma eğiliminde olduğu söylenebilir. Doğum şekli vajinal olanlarda intihar düşüncesi olmayanların (Ort=25,92), intihar düşüncesi olmayanlara (Ort=24,60) göre daha fazla kaçınma eğilimi gösterdiğini söyleyebiliriz. Doğum şekli sezaryen olanlarda ise intihar düşüncesi olmayanların (Ort=26,04), intihar düşüncesi olanlara (Ort=21,07) göre daha fazla kaçınma eğiliminde olduğu söylenebilir.

Problem odaklı başa çıkma bağımlı değişkeninde, iki yönlü varyans analizi anlamlı “doğum şekli” ana etkisi göstermemiştir. Fakat anlamlı “intihar düşüncesi” ana etkisi ($F(1,302)=7,253$, $p=0,007<0.05$) göstermiştir. Ayrıca anlamlı “doğum şekli*intihar düşüncesi” ortak ana etkisi göstermemiştir. Yani, intihar düşüncesi olmayanların (Ort=32,23) intihar düşüncesi olanlara (Ort= 30,06) göre daha fazla problem odaklı başa çıkmada zorlandığı tespit edilmiştir.

Sosyal destek bağımlı değişkeninde, iki yönlü varyans analizi anlamlı “doğum şekli ve “doğum şekli* intihar düşüncesi” ortak etkisi bulunmamıştır. Fakat anlamlı “intihar düşüncesi” ana etkisi ($F(1,302)= 6,662$, $p=0,010<0.05$) bulunmuştur. Yani, intihar düşüncesi olmayanların (Ort=25,27) intihar düşüncesi olanlara göre sosyal destek ihtiyacı daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

4.18. SBCÖ Alt Ölçeklerinde Doğum Şekli ve İntihar Girişiminin Çok Değişkenli Varyans Analizi

Doğum şekillerine göre 2 (normal ve sezaryen) x 2 (evet ve hayır) intihar girişiminde bulunmanın SBCÖ boyutlarına göre karşılaştırmak için çok değişkenli varyans analizi (MANOVA) yapıldı. SBCÖ'nün 3 ölçeği; Kaçınma alt ölçeği, problem odaklı başa çıkma alt ölçeği, sosyal destek alt ölçeği bağımlı değişken olarak belirlendi. Box's test sonucu elde edilen p-değeri (0,724) 0,05'ten büyük çıktığı için gruplar arası kovaryans eşitliğinin sağlandı. Bu durumda MANOVA test istatistiği için Wilk's lambda kullanıldı.

Doğum şekilleri ve intihar girişiminde bulunmaya göre SBCÖ puan ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 63'de verilmiştir.

Tablo 63 Doğum Şekilleri ve İntihar Girişiminde Bulunmaya Göre SBCÖ Puan Ortalamaları ve Standart Sapmaları

SBCÖ Boyutları	Doğum Şekli	Hiç intihar girişiminiz oldu mu?			
		Evet		Hayır	
		Ort.	S.S.	Ort.	S.S.
Kaçınma	Vajinal	25,15	6,68	25,62	5,69
	Sezaryen	19,50	6,27	24,80	6,12
	Total	23,00	6,96	25,44	5,79
Problem odaklı başa çıkma	Vajinal	32,15	5,72	31,44	5,50
	Sezaryen	27,62	8,14	32,00	5,37
	Total	30,42	6,92	31,56	5,47
Sosyal destek	Vajinal	21,38	6,75	23,78	6,25
	Sezaryen	24,62	4,56	25,41	6,87
	Total	22,61	6,10	24,14	6,42

SBCÖ alt ölçeklerinin doğum şekli ve intihar girişiminde bulunma durumu için MANOVA sonuçları Tablo 64'da verilmiştir.

Tablo 64 SBCÖ Alt Ölçeklerinin Doğum Şekli ve İntihar Girişiminde Bulunma Durumu İçin MANOVA Sonuçları

Etki	Λ	F	df	p	η^2
Doğum şekli	0,97	3,215	3	0,023	0,032
Psikiyatrik İlaç Kullanımı	0,98	1,686	3	0,170	0,017
Ortak Etki	0,98	1,815	3	0,144	0,018

Wilks kriterleri kullanılarak yapılan analiz, anlamlı doğum şekli ana etkisi (main effect) göstermiştir. Fakat anlamlı “psikiyatrik ilaç kullanımı” ana etkisi (main effect) olmadığı ve “doğum şekli ve intihar girişimi” anlamlı ortak ana etkisi (interaction effect) olmadığı bulunmuştur.

SBCÖ alt ölçekleri doğum şekli, intihar girişimi ve ortak etki testleri Tablo 65’de verilmiştir.

Tablo 65 SBCÖ Alt Ölçekleri Doğum Şekli, İntihar Girişimi ve Ortak Etki Testleri

	SBCÖ Boyutları	Sum of Squares	df	F	p
Doğum Şekli	Kaçınma	187,946	1	5,505	,020
	Problem odaklı başa çıkma	71,024	1	2,293	,131
	Sosyal destek	106,927	1	2,631	,106
İntihar Girişimi	Kaçınma	149,739	1	4,386	,037
	Problem odaklı başa çıkma	60,457	1	1,952	,163
	Sosyal destek	45,727	1	1,125	,290
Doğum şekli * İntihar Girişimi	Kaçınma	105,197	1	3,081	,080
	Problem odaklı başa çıkma	115,984	1	3,745	,054
	Sosyal destek	11,526	1	,284	,595

Kaçınma bağımlı değişkeninde, iki yönlü varyans analizi anlamlı “doğum şekli” ana etkisi ($F(1,302)=5,505$, $p=0,020$, $p=0.05$) ve anlamlı “intihar girişimi” ana etkisi ($F(1,302)=4,386$, $p=0,037$) göstermiştir. Fakat “doğum şekli* intihar girişimi” ortak ana etkisi göstermemiştir. Yani vajinal doğum ile dünyaya gelenlerin (Ort=25,38), sezaryen olarak dünyaya gelenlerden (Ort=22,15) daha fazla kaçınma eğiliminde bulunduğu söylenebilir. İntihar girişiminde bulunmayanlarda ise (Ort=25,21), intihar girişiminde bulunanlardan (Ort=22,23) daha fazla kaçınma eğiliminde olduğu söylenebilir.

Problem odaklı başa çıkma bağımlı değişkeninde, iki yönlü varyans analizi anlamlı “doğum şekli” ana etkisi ve anlamlı “intihar girişimi” ana etkisi göstermemiştir. Ayrıca “doğum şekli* intihar girişimi” ortak ana etkisi göstermemiştir.

Sosyal destek bağımlı değişkeninde, iki yönlü varyans analizi anlamlı “doğum şekli” ana etkisi ve anlamlı “intihar girişimi” ana etkisi göstermemiştir. Ayrıca “doğum şekli* intihar girişimi” ortak ana etkisi göstermemiştir.

4.19. SBCÖ Boyutlarının Doğum Şekilleri Açısından Ortalamalarının Karşılaştırılması

SBCÖ boyutlarının doğum şekilleri açısından ortalamalarının karşılaştırılması Tablo 66-68’de verilmiştir.

Tablo 66 SBCÖ Boyutlarının Doğum Şekilleri Açısından Ortalamalarının Karşılaştırılması

TCI Boyutları	Doğum şekli	$\bar{x}$	S.S.	T	P
1Dikkatimi sorundan uzaklaştırmaya çaba gösteririm	Vajinal	2,88	1,29	1,15	0,248
	Sezaryen	2,67	1,28		
2Bütün olası çözümleri aklımdan geçiririm	Vajinal	4,24	0,85	0,47	0,633
	Sezaryen	4,19	0,85		
3Olabildiğince bu konu/durumdan uzak durmaya çabalarım	Vajinal	2,84	1,26	0,97	0,333
	Sezaryen	2,67	1,33		
4Sıkıntılarımı paylaşacak birini ararım	Vajinal	3,44	1,33	2,02	0,044
	Sezaryen	3,81	1,35		
5Kendimi güçlü hissetmeye çabalarım	Vajinal	4,13	1,05	0,74	0,455
	Sezaryen	4,24	1,12		
6Sıkıntılarımı çözerken benzer durumların ortaya çıkmaması için de tedbirler alırım	Vajinal	4,03	0,99	1,06	0,288
	Sezaryen	3,89	1,12		
7Kendime ödülleri vaad ederek mücadele gücü toplarım	Vajinal	3,30	1,35	0,06	0,950
	Sezaryen	3,29	1,36		
8Problemin benim gücümle çözülebilecek yönlerini bulmaya çalışırım	Vajinal	4,21	0,98	1,01	0,310
	Sezaryen	4,07	1,08		

Tablo 67 SBÇÖ Boyutlarının Doğum Şekilleri Açısından Ortalamalarının Karşılaştırılması(Devam)

9Bu durumun üstesinden gelebileceğime ilişkin kendi kendimi inandırmaya çalışırım	Vajinal	3,98	1,03	0,62	0,535
	Sezaryen	4,07	1,08		
10Sıkıntılarımı çevremdeki insanlardan gizlemeye çalışırım	Vajinal	2,61	1,25	2,96	0,003
	Sezaryen	3,13	1,40		
11Sıkıntılı olduğumda, kendimi iyi hissettirecek hayaller kurarım	Vajinal	3,50	1,39	0,42	0,672
	Sezaryen	3,41	1,46		
12Problemin nedenlerini bulmaya çalışırım	Vajinal	4,16	0,91	0,17	0,858
	Sezaryen	4,19	0,85		
13Fikirlerine güvendiğim kişilere danışırım	Vajinal	4,13	1,07	0,54	0,584
	Sezaryen	4,21	1,10		
14Dini inançlarımdan güç alırım	Vajinal	4,18	1,10	2,97	0,003
	Sezaryen	3,70	1,43		
15Sorunun çözümüyle bağlantılı adaklar adarım	Vajinal	2,52	1,35	1,34	0,179
	Sezaryen	2,27	1,38		
16Yapabileceklerimi en kolaydan zora doğru sıralayarak, sıkıntılarımı çözmeye çalışırım	Vajinal	3,42	1,18	0,92	0,354
	Sezaryen	3,57	1,13		
17Sıkıntılarımı içimde tutar, kimseye anlatmam	Vajinal	3,45	1,32	1,45	0,146
	Sezaryen	3,71	1,38		

p<0,05 baz alınmıştır

Tablo 68 SBÇÖ Boyutlarının Doğum Şekilleri Açısından Ortalamalarının Karşılaştırılması(Devam)

18Dostlarımla dertleşirim	Vajinal	3,62	1,16	0,29	0,765
	Sezaryen	3,57	1,35		
19Sıkıntılı bir durumla karşılaştığımda “beterin beteri var” deyip teselli bulurum	Vajinal	3,43	1,21	1,15	0,250
	Sezaryen	3,23	1,39		
20Yalnız kalmayı yeğlerim	Vajinal	2,84	1,32	0,97	0,329
	Sezaryen	3,01	1,35		
21Kitap okuma, TV-sinema izleme, ev işi-spor yapma gibi uğraşlara yönelirim	Vajinal	3,63	1,18	0,89	0,373
	Sezaryen	3,77	1,26		
22Beni rahatsız eden konuyu aklıma hiç getirmemeye çalışırım	Vajinal	2,63	1,28	0,88	0,379
	Sezaryen	2,47	1,40		
23Sıkıntılarımı güvendiğim kişilere anlatarak içimi boşaltırım	Vajinal	3,56	1,26	1,87	0,063
	Sezaryen	3,87	1,14		

p<0,05 baz alınmıştır

Bağımsız örneklem t testi, doğum şekli vajinal olan kişiler ile sezaryen olan kişilerin stresle başa çıkma ölçeği farklarını ortaya koymak için kullanılmıştır.

Vajinal ve sezaryen doğan kişilerin sıkıntılarını paylaşacak insan aramaları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p=0,044<0.05$). Doğum şekli sezaryen olanların (Ort=3,81), vajinal doğumlu olanlardan (Ort=3,44) daha fazla sıkıntılarını paylaşacak insan aradıkları söylenebilir.

Doğum şekli vajinal ve sezaryen olan kişilerin sıkıntılarını çevresindeki insanlardan gizlemeye çalışmaları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p=0,003<0.05$). Sezaryen doğumlu kişilerde (Ort=3,13), vajinal doğumlu kişilerden (Ort=2,61) daha fazla sıkıntılarını çevresindeki insanlardan gizlemeye çalıştığı söylenebilir.

Vajinal ve sezaryen doğumlu kişilerin dini inançlarından güç alması bağlamında aralarında anlamlı bir fark bulunmuştur. ($p=0,003<0.05$) Vajinal doğumlu kişilerin (Ort= 4,18), sezaryen doğan kişilerden (Ort= 3,70) daha fazla dini inançlarından güç aldığı söylenebilir.

4.20. TCI ve SBÇÖ Ölçekleri Alt Boyutlarının Korelasyonları

TCI ve SBÇÖ Ölçekleri Alt Boyutlarının Korelasyonları Tablo 69'da gösterilmiştir.

Tablo 69 TCI ve SBÇÖ Ölçekleri Alt Boyutlarının Korelasyonları

Boyutlar	NS	HA	RD	S	C	ST	P	Kaçınma	Problem odaklı başa çıkma	Sosyal Destek
NS	1	-,258**	,087	-,115*	-,028	,082	-,202**	,082	,081	-,045
HA	-,258**	1	-,032	-,320**	-,188**	-,114*	-,129*	,085	,292**	,096
RD	,087	-,032	1	,148*	,391**	,150**	,061	-,081	-,135	-,498**
S	-,115*	-,320**	,148*	1	,467**	-,175**	,196**	,036	-,231	-,184**
C	-,028	-,188**	,391**	,467**	1	,184**	,047	-,140	-,191	-,231**
ST	,082	-,114*	,150**	-,175**	,184**	1	,115*	-,313	-,188	-,011
P	-,202**	-,129*	,061	,196**	,047	,115*	1	-,077	-,341	-,056
Kaçınma	,082	,085	-,081	,036	-,140*	-,313**	-,077	1	,519	,114*
Problem odaklı başa çıkma	,081	,292**	-,135*	-,231**	-,191**	-,188**	-,341**	,519**	1	,206**
Sosyal destek	-,045	,096	-,498**	-,184**	-,231**	-,011	-,056	,114	,206	1

* 0.40 ve üzeri korelasyonlar koyu olarak gösterilmiştir.

*Anlamlı olan ilişkiler "**", "***", ile gösterilmiştir.

TCI Mizaç ve Karakter ve SBÇÖ alt ölçeklerinin birbirleriyle korelasyonlarına bakıldığında, Ödül Bağımlılığı (RD) ile Sosyal Destek ($r=-0,498$) ile arasında negatif yönlü orta derecede bir korelasyon bulunmuştur. Yani, Ödül Bağımlılığı arttıkça Sosyal Destek azalmaktadır. Ödül Bağımlılığının (RD) İş Birliği Yapma (C, $r=0,391$) ile arasında zayıf bir korelasyon olduğu tespit edilmiştir. Ödül Bağımlılığının (RD) diğer alt boyutlarla ilişkisi incelendiğinde anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir.

Kendini Yönetme (S) ile İş Birliği Yapma (C, $r=0,467$) arasında orta dereceli bir korelasyon görülmüştür. Yani Kendini Yönetme arttıkça işbirliği yapma da artmaktadır. Kendini Yönetme alt ölçeğinin diğer boyutlarla karşılaştırılmasında ise,

Zarardan Kaçınma (HA) ve Problem Odaklı Başa Çıkma ile negatif yönlü ve zayıf bir korelasyon olduğu tespit edilmiştir. Kaçınma boyutuyla ise anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir.

İş Birliği Yapma (C) ile Kendini Yönetme (S, $r=0,467$) orta dereceli bir korelasyon tespit edilmiştir. Yani, İş Birliği yaptıkça Kendini Yönetme de artmaktadır. İş Birliği Yapma (C) ile diğer boyutlar incelendiğinde, Ödül Bağımlılığı (RD, $r=0,391$) arasında pozitif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir. Ayrıca Sosyal Destek ($r=-0,231$) ile arasında zayıf ve negatif yönlü bir korelasyon bulunmuştur. Yenilik Arayışı (NS), Sebat Etme (P) ile arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Kaçınma boyutu ile Problem Odaklı Başa Çıkma($r=0,519$) boyutu arasında orta dereceli bir korelasyon bulunmuştur. Yani Kaçınma arttıkça Problem Odaklı Başa Çıkma da artmaktadır. Kaçınma boyutu ile kendini aşma (ST, $r=-0,313$) ile arasında zayıf bir korelasyon tespit edilmiştir. Kaçınma boyutu ile diğer boyutlar arasında ise anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Sosyal Destek boyutu ile Ödül Bağımlılığı (RD, $r=-0,498$) arasında orta dereceli ve negatif yönlü bir korelasyon bulunmuştur. Yani Sosyal Destek azaldıkça Ödül Bağımlılığı artmaktadır. Sosyal Destek ile İş Birliği Yapma (C, $r=-0,231$) ve Problem Odaklı Başa Çıkma ($r=0,206$) arasında zayıf bir korelasyon bulunmuştur. Diğer boyutlar ile ise anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir.

V. BÖLÜM

5. TARTIŞMA

Bu çalışmada temel amaç, Mizaç ve Karakter Envanteri (TCI) ve Stresle Başa Çıkma Ölçeği(SBÇÖ) kullanılarak vajinal (normal) doğum ile dünyaya gelenlerle, sezaryen ile dünyaya gelen 18-25 yaş grubunda bulunan gençleri çeşitli açılardan karşılaştırmasını yaparak doğum şeklinin etkisini değerlendirmektir. “Vajinal Yolla Dünyaya Gelen Bireylerle Sezaryenle Dünyaya Gelen Bireylerin, Stresle Başa Çıkma Tarzları, Mizaç ve Karakter Özelliklerinin Karşılaştırılması” adlı çalışmada ilgili yaş grubunda ulaşılan genç bireylerde Stresle Başa Çıkma şekilleri ve doğum şeklinin kişilik özellikleri açısından Mizaç ve Karakter boyutlarına etkisi karşılaştırılmıştır. Doğum şeklinin bireylerde belirtilen yönlerde farklılık olup olmama durumuna göre etkisi incelenmiştir. Daha açık bir ifadeyle, “Doğum şeklinin Stresle Başa Çıkma, Mizaç ve Karakter özelliklerinde etkisi nedir?” sorusu araştırmanın en genel sorusudur.

Uygulanan Mizaç ve Karakter Envanteri ve Stresle Başa Çıkma Ölçeği etkin ve kullanılabilir düzeyde güvenilirlik sonuçları vermiştir. Mizaç ve Karakter Envanteri'nin Cronbach Alpha değer aralıkları mizaç boyutlarında 0,43 ile 0,85, karakter boyutlarında 0,76 ile 0,82'dir. Güvenirlilik kat sayısı Cronbach Alpha değeri en düşük boyutlar Ödül Bağımlılığı (0,43) ve Sebat Etme (0,53) olarak sonuçlanmıştır. Benzer bir sonuç Arkar (2004) tarafından yapılan çalışmada da karşımıza çıkmaktadır. Güvenirlilik kat sayısı Cronbach Alpha değeri en yüksek boyutlar ise Zarardan Kaçınma (0,85) ve Kendini Yönetme (0,82) olarak sonuçlanmıştır. Sonuç olarak Mizaç ve Karakter Envanteri'nde bulunan toplam 25 alt boyuttan 11'i 0,60 skorunun altındadır. Güvenirlilik skorları zayıf olan ölçeklerin tek başlarına ölçüm aracı olarak kullanılmayacağı düşünüldüğünde bu durumun problem oluşturmayacağı fikri oluşmuştur. Ölçeğin toplam 240 maddesine ait güvenilirliğini temsil eden Cronbach Alpha değeri 0,74 skoru olduğundan, sosyal bilimler açısından oldukça güvenilir aralıktadır. Diğer ölçek olan Stresle Başa Çıkma Ölçeği Cronbach Alpha değerleri; Kaçınma faktörü 0,71, Problem Odaklı Başa Çıkma Faktörü 0,81 ve Sosyal Destek faktörü için 0,85 çıkmıştır. SBÇÖ ölçeğinin toplam 23 maddesine ait güvenilirliğini temsil eden Cronbach Alpha

değeri 0,83'tür. Bu skor da sosyal bilimler açısından yüksek derecede güvenilirliği temsil eder.

Araştırmayı şekillendiren soruların cevaplarını bulmak adına analizler yapılmış ve yansıyan sonuçları ele alınmıştır. Bağımlı değişkenler TCI'nın 7 boyutu; Zarardan Kaçınma (HA), Yenilik Arayışı (NS), Ödül Bağımlılığı (RD), Sebat Etme (P), İş Birliğine Yatkinlik (C), Kendini Yönetme (S), Kendini Aşma (ST) olarak belirlendi.

TCI boyutları ile doğum şekli ve yaş iki yönlü varyans analizi yapıldığında; 20 yaşında olanların diğerlerine göre daha fazla Zarardan Kaçınma (HA) eğiliminde olduğu bulgulanmıştır. Bu sonuç hipotezimizle paralel bir sonuç vermiştir. Hipoteze ilham olan arka plan Zarardan Kaçınmanın temkinli, gergin, endişeli, korkulu ve utangaç olarak tanımlanmasıdır (Cloninger, 1987). Örneklem grubumuzda 18-25 yaş grubu düşünüldüğünde 18 ve yakın yaşlar henüz hayatla ilgili tecrübe ve zorluklar kat etme noktasında deneyim imkanı 25 ve bu yaşa yakın olanlar kadar yaşayamamış olduğu farz edilerek Zarardan Kaçınma ile ilgili yüksek sonuç beklentisi oluşmuştur. Ödül Bağımlılığı (RD) bağımlı değişkeninde vajinal doğumlu kişilerde, sezaryen doğumlu kişilere, göre daha fazla Ödül Bağımlılığı olduğu bulgulanmıştır. Ödül Bağımlılığı mizaç boyutu yüksek bireyin Karakaş ve Arkar'ın tanımıyla (2012) ödül sinyallerine yoğun tepki veren, aşırı duygusal, sosyal olarak bağlı ve insanların onayına bağımlı şekilde davranışları vardır. Bunları düşündüğümüzde, doğum şeklinin insanlarla olan ilişkimize, talep ve beklentilerimize yön veren ve ilişkilerde daha bağlı bireyler haline getiren yönü önemli bir özelliktir. Bu özelliklerin daha yoğun olması ilişkilerimizi ve dolayısıyla hayatımızı etkileme gücündedir. Kendini Aşma (ST) bağımlı değişkeninde, doğum şekli sezaryen olanların, vajinal olanlara göre daha fazla kendini aşma eğiliminde olduğu söylenebilir. Ayrıca, vajinal doğumlu kişilerde yaşı 18 olan kişilerin ve sezaryen doğumlu kişilerde yaşı 25 olan kişilerin daha fazla Kendini Aşma eğiliminde olduğu söylenebilir. Literatürde Kendini aşma ile ilişkilendirilen maneviyat ve diğer ruhani olgulara 35 yaşın üstündeki bireylerin uyum ve kişisel memnuniyetle cevap verdiği vurgulanmıştır (Cloninger, Svrakic, Przybeck, 1998). Örneklemimizde en üst yaş grubu olan 25 yaşın Kendini Aşma boyutu sezaryenle doğanlarda literatürle paralel iken, vajinal doğumlularda Kendini Aşma boyutu en

yüksek olan yaş grubu olarak 18 yaş grubu bulgulanmıştır. Burada literatürü referans aldığımızda doğum şeklini yaş üzerinden ele aldığımızda, karakter boyutu olan Kendini Aşma boyutu üzerinde oldukça belirleyici olduğunu ifade edebiliriz. Yenilik Arayışı boyutunda yaşı değerlendirdiğimizde ise çalışmanın sonucuna yansıyan anlamlı etki görmemekteyiz. Örneklem yaşı 18-25 şeklindedir. Araştırmanın yaş aralığını dar tutulmasının sebebi, araştırma konusu üzerinden, yaşla ilişkili psikolojik faktörleri en aza indirmektir. Mizaç ve Karakter envanteri Yenilik Arayışı boyutunun yaşla ilişkisine literatürde bakıldığında gençlerde daha yüksek düzeyde Yenilik Arayışı bulunmuştur (Cloninger ve ark. 1994; Huber ve Bonner, 1995; Weyers ve ark., 1995; aktaran Duijens ve ark. 2000). Bu bulgu Cloninger'in (1986) ortaya koyduğu yaş ve Yenilik Arayışı ters orantısını doğrulamaktadır. Yenilik Arayışı mizaç boyutu ile yaş arasındaki ters orantıyı ortaya koyan birçok çalışma vardır (Pelissolo ve Lepine, 2000; Brandstrom ve ark. 2001; Duijens ve ark. 2000; Hansenne ve ark. 2001; Mendlowicz ve ark. 2000; Arkar, 2004). Örneklem grubumuz ergenlik-gençlik yaş aralığına tekabül eden dar bir aralıkta olduğundan, yaş farkının Yenilik arayışına etkisine ilişkin değerlendirme olanağı tanımamıştır.

TCI boyutları ile doğum şekli ve cinsiyet iki yönlü varyans analizi yapıldığında; Zarardan Kaçınma (HA) bağımlı değişkeninde, erkek cinsiyeti hipotezimizin aksine daha fazla Zarardan Kaçınma içinde bulunmuştur. Almanlarla yapılan bir araştırmada ise kadınların erkeklere göre daha fazla Zarardan Kaçınma mizaç boyutuna sahip oldukları bulunmuştur. Aynı çalışmada kadınların Ödül Bağımlılığının erkeklere oranla daha fazla olduğu bulunmuştur (de la Rie ve ark. 1998). Bizim araştırmamızda Ödül Bağımlılığı (RD) bağımlı değişkeninde, doğum şekli vajinal olanlar, sezaryen olanlara göre daha fazla Ödül Bağımlılığı göstermektedir. Ancak cinsiyete ilişkin bir fark bulunmamıştır. Bu farklılık bize kültürün, mizaca etkisine ilişkin bir ipucu nitelindedir. Çalışmamızda erkeklerde vajinal olarak dünyaya gelenlerin, kadınlarda vajinal olarak dünyaya gelenlere kıyasla, Yenilik Arayışı özellikleri anlamlı olarak daha fazla bulgulanmıştır. İş Birliği Yapma (C) bağımlı değişkeninde hipotezimizle paralel olarak, erkeklerin, kadınlara göre, anlamlı olarak daha az iş birliğine yatkın olduğu bulgulanmıştır. Bu bulguyu de la Rie ve arkadaşlarının (1998) yaptığı araştırma da desteklemektedir.

Aynı araştırma kadınların Kendini Aşma boyutunun erkeklere oranla daha fazla olduğunu bulmuştur. Araştırmamızda ise Kendini Aşma (ST) bağımlı değişkeninde, sezaryen olarak dünyaya gelen kadınlar, sezaryen ile dünyaya gelen erkeklere kıyasla, Kendini Aşma boyutunda anlamlı olarak daha ön planda oldukları bulgulanmıştır. Yapılan bir araştırmada kadın cinsiyetinde hem Kendini Yönetme hem de Kendini Aşma anlamlı bulunurken, erkek cinsiyetinde Kendini Aşma anlamlı iken Kendini Yönetme anlamlı bulunmamıştır (Grabe ve ark. 1999). Başka bir araştırmada ise Kendini Yönetme boyutunda cinsiyet etkisi bulunmamıştır (de la Rie ve ark. 1998). Araştırmamız cinsiyet etkisi olarak Kendini Yönetmeye dair bir farka ulaşmazken, Kendini Aşma boyutunda doğum şeklinin sezaryen olması detayı cinsiyetler arası fark ortaya koymuştur. Özetle Kendini Aşma boyutunda literatüre baktığımızda cinsiyetler arası fark görülmezken, araştırmamızda sezaryenle doğan kadınların Kendini Aşma boyutunun daha yüksek olduğu bulgulanmıştır. Bu sonuç bir anlamda doğum şeklinin etkisini değerlendirmek adına literatüre farklı bir yön kazandırabilir.

TCI boyutları ile doğum şekli ve maddi gelir iki yönlü varyans analizi yapıldığında; Yenilik Arayışı (NS) boyutu bağımlı değişkeninde, doğum şekli sezaryen olanların, normal doğum olanlardan daha fazla Yenilik Arayışı içinde olduğu bulgulanmıştır. Zarardan Kaçınma (HA) bağımlı değişkeninde, 7501 TL ve üstü maddi gelire sahip olanların, (5001- 7500) TL arasında gelir sahibi olanlardan, (2501-5000) TL arasında maddi gelire sahip olanlardan ve maddi geliri 2500 TL ve altı olanlardan daha fazla Zarardan Kaçınma içinde olduğu bulgulanmıştır. Yüksek Yenilik Arayışı ve Yüksek Zarardan Kaçınmanın Şekil 1’de eksen özelliklerine baktığımızda hipotimik, nevrotik, kolayca üzülen, tereddütlü ve kararsız bireyleri temsil ettiğini görmekteyiz (Cloninger, 1987). Kendini Yönetme (SD) bağımlı değişkeninde, maddi geliri 2500 TL ve altı olanların, (2501-5000) TL arasında maddi geliri olanlardan, (5001- 7500) TL olanlardan ve 7501 TL üzeri maddi gelire sahip olanlardan daha fazla Kendini Yönetme boyutuna sahip olduğu tespit edilmiştir. Kendini Yönetmenin en temelde kişilik bozukluğu olmamasını temsil ettiğini biliyoruz (Svrakic ve ark. 1993). Kendini Yönetmenin aynı zamanda kendini bir konuda gerçekleştirme ile de ilişki yönü bulunmaktadır (De Fruyt ve ark. 2000). Bunlara ek olarak bütüncüllüğü ve amaca yönelik bir birey olmayı da karşılayan bir

karakter özelliğidir (Cloninger, Svrakic, Przybeck, 1998). Gelir düzeyinin mizaç ve karakter özelliklerine ilişkin temsilleri, literatürü bildiğimiz kadarıyla böyle bir bulgu olmayışı açısından oldukça farklı bir bulgu elde ettiğimiz anlamına gelmektedir. Ayrıca araştırma sonucumuza göre Kendini Aşma (ST) bağımlı değişkeninde, doğum şekli sezaryen olanların, vajinal olanlara göre daha yüksek Kendini Aşma özelliği olduğu söylenebilir.

TCI boyutları ile doğum şekli ve psikiyatrik tanı iki yönlü varyans analizi yapıldığında; Zarardan Kaçınma (HA) bağımlı değişkeninde, vajinal olarak dünyaya gelen kişiler, sezaryen olarak dünyaya gelen kişilere göre daha fazla Zarardan Kaçınma eğiliminde olduğu bulgulanmıştır. Ayrıca, vajinal olarak dünyaya gelen kişilerde psikiyatrik tanı alanlar, psikiyatrik tanı almayanlara göre daha fazla Zarardan Kaçınma eğilimindedir. Sezaryen olarak dünyaya gelenlerde ise psikiyatrik tanı almayanların, psikiyatrik tanı alanlara göre daha fazla Zarardan Kaçınma eğilimine sahip olduğu bulunmuştur. Burada doğum şekli üzerinden psikiyatrik tanı alan ve almayan gruptaki zarardan kaçınma boyutu farkı dikkat çekicidir. Çalışmamızda psikiyatrik tanı genel olarak alınmış, belirgin bir bozukluk üzerinden gidilmemiştir. Ancak literatürde spesifik bozukluk üzerinden gidilen çalışmalarda, anksiyete ve depresif bozukluk, mizaç boyutlarından Zarardan Kaçınma ile ilişkili bulunmuştur (Ball ve ark. 2002). Yapılan başka bir çalışmada ise Zarardan Kaçınma duygu durum bozukluğu ile ilişkili bulunmuştur (e.g. Hansenne ve ark. 1999; aktaran Ball ve ark. 2002). Yapılan çalışmaları genel olarak psikiyatrik tanı çerçevesinde değerlendirdiğimizde ve çalışmamızla kıyasladığımızda; doğum şekli vajinal olanlarla literatür bulguları paralel gidiyorken, doğum şekli sezaryen olanlarda tam tersi olan psikiyatrik tanı almayanların, alanlara göre daha fazla Zarardan Kaçınma mizaç boyutu bulgusunu görmekteyiz. Literatürü referans alarak; doğum şeklinin psikiyatrik tanıya etkisi düşünüldüğünde, bireylerin tutumunu oldukça belirlediği sonucu çıkarılabilir. Kendini Yönetme(S) bağımlı değişkeninde, psikiyatrik tanı alanlar almayanlara göre Kendini Yönetme yönü daha güçlü çıkmıştır. İş Birliğine Yatkınlık (C) bağımlı değişkeninde, doğum şekli sezaryen olanların, vajinal doğum olanlardan daha fazla İş Birliğine yatkın olduğu tespit edilmiştir. Psikiyatrik tanısı olanların, psikiyatrik tanısı olmayanlardan daha fazla iş birliğine yatkın olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca,

doğum şekli hem vajinal olanlarda hem de sezaryen olanlarda psikiyatrik tanı alanların, psikiyatrik tanı almayanlardan daha yüksek düzeyde işbirliğine yatkın olduğu bulunmuştur. Kendini Aşma (ST) bağımlı değişkeninde, doğum şekli sezaryen olanların, vajinal olanlardan daha fazla Kendini Aşma eğiliminde olduğu söylenebilir. Psikiyatrik ilaç kullanımına ilişkin; Kendini Aşma (ST) bağımlı değişkeninde, doğum şekli sezaryen olanların, vajinal olanlardan daha fazla Kendini Aşma eğiliminde olduğu bulgulanmıştır.

TCI boyutları ile doğum şekli ve intihar düşüncesi iki yönlü varyans analizi yapıldığında; Yenilik Arama (NS) bağımlı değişkeninde, sezaryen doğumlu kişilerin, vajinal doğumlu kişilere göre, daha fazla Yenilik Arayışı olduğu söylenebilir. Zarardan Kaçınma (HA) bağımlı değişkeninde, intihar düşüncesi olmayanların, intihar düşüncesi olanlara göre daha fazla Zarardan Kaçınma eğilimi olduğu söylenebilir. Kendini Yönetme (S) bağımlı değişkeninde, intihar düşüncesi olanların, intihar düşüncesi olmayanlara göre daha fazla kendini yönetme boyutuna sahip olduğu sonucuna varılmıştır. İş Birliğine Yatkınlık (C) bağımlı değişkeninde, intihar düşüncesi olanların, intihar düşüncesi olmayanlara göre daha fazla iş birliğine yatkın olduğu bulgulanmıştır. Benzer sonuç dikkat çekicidir. Psikiyatrik tanı üzerinden yapılan analizde de İş Birliği Yapma ve Kendini Yönetme karakter boyutlarıyla ilgili Kendini Aşma (ST) bağımlı değişkeninde, sezaryenle doğanların normal doğumla dünyaya gelenlere oranla daha yüksek Kendini Aşma boyutuna sahip oldukları sonucunu vermiştir. TCI boyutları ile doğum şekli ve intihar girişimi iki yönlü varyans analizi yapıldığında; Zarardan Kaçınma (HA) bağımlı değişkeninde, intihar girişimi olmayanların, intihar girişimi olanlara göre daha fazla Zarardan Kaçınma eğiliminde olduğu bulgulanmıştır. Çalışmamızda karakter boyutu olan Kendini Yönetme (S) bağımlı değişkeninde, intihar girişiminde bulunanların, intihar girişiminde bulunmayanlara göre daha fazla Kendini Yönetme boyutunun yüksek olduğu söylenebilir. Literatüre baktığımızda Kendini Yönetme boyutunun intihar girişiminde koruyucu faktör olarak ana rol oynadığı, dolayısıyla intihar girişimi riski değerlendirildiğinde Kendini Yönetme karakter boyutu intihar girişimi riskini azaltıcı bir rol oynamaktadır (Lee ve ark. 2017). Mevcut literatürle farklı çıkan araştırma sonucunun kaynağında yaş aralığı değişkeninin dar ve genç grup olması muhtemelen göz önünde bulundurulması gereken bir nitelik olabilir. Ancak

yine de araştırmaya göre intihar girişimi olanların Kendini Yönetme karakter yüksek çıkması oldukça dikkat çekicidir. Svrağic ve arkadaşlarının (1993) yaptığı araştırmaya göre Kendini Yönetme boyutu, kişilik bozukluğuna ilişkin değerlendirme fırsatı tanımaktadır. Kendini Yönetme boyutunun düşük oluşu kişilik bozukluğunu temsil ediyorken, Kendini Yönetme boyutunun yüksek oluşu bir konuda kendini gerçekleştirmeyi temsil eder (De Fruyt ve ark. 2000). Araştırma sonucumuzda intihar girişiminde bulunanların Kendini Yönetme boyutunun yüksek oluşu, 18-25 yaş aralığı örneklem grubu için bir kişilik bozukluğu olmaksızın ve hatta herhangi bir konuda kendisini aşmış bireyler olabileceğine rağmen intihar girişiminin muhtemel olabileceğinin işareti olmuştur. Bu bulgu bir çıkış noktası olarak değerlendirilerek araştırmanın daha büyük örneklem grubuyla yapılıp belli yaş aralıkları karşılaştırılarak yaşın muhtemel etkisi de değerlendirilmesi gerektiğine de işaret etmektedir. İş Birliğine Yatkınlık (C) bağımlı değerkeninde, intihar girişiminde bulunanların, intihar girişiminde bulunmayanlara göre daha fazla iş birliğine yatkınlığı olduğu sonucunu vermiştir. Araştırmada intihar girişiminde olanlarda ve psikiyatrik tanısı olanlarda yüksek çıkan Kendini Yönetme ve İş Birliği Yapma karakter boyutundaki yükseklik, intihar düşüncesinde benzer Şekilde sonuçlanmış ve intihar düşüncesi olanların hem Kendini Yönetme hem de İş Birliği Yapma boyutunun yüksek olduğu bulunmuştur. İntihar girişimine dair yapılan araştırmalar intihar girişimi olan bireylerin dl Bağımlılığı mizaç boyutunun düşük Yenilik Arayışı mizaç boyutunun ise boyutlarının yüksek olduğunu bulgulamıştır (van Heeringen, 2000). Ancak araştırmamızda bu boyutlara ilişkin anlamlı bir sonuç elde edilmemiştir.

TCI boyutları ile doğum Şekli ve eğitim durumu iki yönlü varyans analizi yapıldığında; Zarardan Kaçınma (HA) bağımlı değerkeninde, vajinal doğumlu kişilerde eğitim durumu yüksek lisans olanlar, diğerlerine göre daha fazla Zarardan Kaçınma eğilimine sahiptir. Sezaryen doğumlularda ise eğitim durumu lisans olanların Zarardan Kaçınma eğilimi diğerlerine göre daha fazladır. Bir anlamda eğitim düzeyinin lisans ve üstü olması her iki doğum Şeklinde de geleceğe yönelik kaygılı, sosyal aktivite ve eğlenceyi sınırlı tutan, fiziksel yaralanma içeren aktivitelere uzak ve sessiz hareketsiz kalmayı tercih eder halde bireyler olduğunu söylemek mümkündür (Cloninger, 1987). Ödül Bağımlılığı (RD) bağımlı

değişkeninde, eğitim durumu ilköğretim olanların, eğitim durumu doktora olanlardan daha fazla ödül bağımlılığı eğilimli olduğu söylenebilir. Doğum şekli vajinal olanlarda eğitim durumu ilköğretim olan kişilerin diğer kişilere göre daha fazla ödül bağımlılığı olduğu tespit edilmiştir. Doğum şekli sezaryen olanlarda ise eğitim durumu lise olanların diğerlerine göre daha fazla ödül bağımlılığı olduğu tespit edilmiştir. Doğum şekli dikkate alınsa ya da alınmasa da eğitim düzeyinin düşük ya da görece düşük oluşu Ödül Bağımlılığı mizaç özelliğinin yüksek oluşunu desteklemekte olduğu görünümü vermektedir. Buradan hareketle Cloninger'in (1987) Ödül Bağımlılığının yüksek oluşuna atfettiği mizaç özellikleri olan sosyal olarak savunmasız, akran baskısına boyun eğmeye eğilimli, duygusal etkiyle kolayca sömürülen türünden eğilimleri düşük eğitim düzeyinde olanlarda görmek mümkündür. Kendini Yönetme (S) bağımlı değişkeninde, eğitim durumu ilköğretim olanların, diğerlerine göre daha fazla kendini yönetme eğilimli olduğu söylenebilir. İş Birliğine Yatkınlık (C) bağımlı değişkeninde, eğitim durumu ilköğretim olanların diğerlerinden daha fazla iş birliğine yatkınlığı olduğu söylenebilir. Kendini Aşma (ST) bağımlı değişkeninde, doğum şekli sezaryen olanların, doğum şekli vajinal olanlardan daha fazla Kendini Aşma eğiliminde olduğu söylenebilir. Eğitim durumu doktora olanların, diğer eğitim kategorilerinde olanlardan daha fazla kendini aşma eğiliminde olduğu söylenebilir. Doğum şekli vajinal olanlarda eğitim durumu doktora olanların, diğerlerinden daha fazla kendini aşma eğiliminde olduğu söylenebilir. Doğum şekli sezaryen olanlarda ise eğitim durumu yüksek lisans olanların, Kendini Aşma eğiliminde olduğu tespit edilmiştir. Kendini Aşma Cloninger ve arkadaşları (1998) tarafından, gelişimsel bir süreç olarak adlandırılır. Bu süreç gerçeği üzerinden hipotezimizi destekleyen bulgu ile Kendini Aşma boyutunun eğitim sürecinden olumlu yönde etkilendiği anlamını çıkarmaktayız.

Doğum şekli vajinal olan kişiler ile sezaryen olan kişilerin mizaç karakter farklılıklarını alt boyutlarıyla değerlendirerek ortaya koymak için bağımsız örneklem t testi için yapılmıştır. Vajinal ve sezaryen doğan kişilerin (NS2) dürtüsellik-iyice düşünme, Yenilik Arayışı mizaç alt boyutunda doğum şekli sezaryen olanların daha fazla dürtüsellik, vajinal doğumluların ise iyice düşünme özelliğine sahip olduğu söylenebilir. Doğum şekli vajinal ve sezaryen olanların (RD4) bağımlılık, Ödül Bağımlılığı mizaç alt boyutu vajinal yolla doğan kişilerin,

sezaryen doğumlu kişilerden daha fazla bağımlılık eğiliminde olduğu söylenebilir. Vajinal ve sezaryen doğan kişilerin Mizaç ve Karakter Envanterinin (C4) acıma-intikamcılık, İş Birliği Yapma karakter alt boyutu açısından sezaryen doğumlu kişilerin acıma duygusu ön plana çıkıyorken, vajinal doğumluların intikamcılık duygusuna daha fazla sahip olduğu tespit edilmiştir. Mizaç ve Karakter Envanterinin (ST2) kişiler arası özdeşim-kendi kendine ayrışma, Kendini Aşma karakter alt boyutu incelendiğinde, doğum şekli sezaryen olanların kişiler arası özdeşim, vajinal olanların kendi kendine ayrışma yönünün daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Doğum şekli vajinal ve sezaryen olanlar (ST3) manevi kabullenme-akılcı maddecilik, Kendini Aşma karakter alt boyutunda doğum şekli sezaryen olanların manevi kabullenme, vajinal doğanların ise akıllı maddecilik eğilimi olduğu söylenebilir. Mizaç Karakter Envanterinin diğer alt boyutları ile doğum şekli arasındaki ilişki incelendiğinde sezaryen ve vajinal olarak dünyaya gelen kişiler arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Mizaç ve Karakter Envanterinin 7 temel boyutunun ortalamaları karşılaştırıldığında ise (ST) Kendini Aşma boyutunda doğum şekli sezaryen olanların, vajinal olanlardan daha fazla kendini aşma eğiliminde olduğu tespit edilmiştir. Literatür tarandığı kadarıyla doğum şekli üzerinden mizaç ve karakter özelliklerine ilişkin herhangi bir araştırma bulunmamaktadır. Bu çalışmada doğum şeklinin psikobiyolojik kurama göre Mizaç ve Karakter boyutlarına muhtemel etkileri üzerinden fikirler edinilmiştir. İnsanoğlunun dünyaya geliş şeklinden bile mizaç ve karakter boyutunun etkilendiğini dikkate aldığımızda, hayatımızı sürdürmemizde bütünlüğü ve sağlıklı oluşu önem arz eden kişilik özelliklerinin her uyarana açık olduğunu göz önünde bulundurmanız için araştırma sonuçlarını bir rehber olarak değerlendirebiliriz.

Araştırma doğum şeklinin stresle başa çıkma özelliklerine etkisi açısından da ele alınmıştır. SBÇÖ boyutları, bağımlı değişkenler Kaçınma, Sosyal Destek, Problem Odaklı Başa Çıkma faktörleri üzerinden doğum şekli ve muhtelif alanlarda iki yönlü varyans analizi yapılmıştır.

SBÇÖ faktörleri ile doğum şekli ve yaş iki yönlü varyans analizi yapıldığında; Kaçınma bağımlı değişkeninde, doğum şekli vajinal olanların, sezaryen olanlardan

daha fazla kaçınma eğilimi gösterdiği söylenebilir. Doğum şekli ve cinsiyet iki yönlü varyans analizi yapıldığında; Kaçınma bağımlı değişkeninde, kadınların erkeklerden daha fazla kaçınma eğiliminde olduğu söylenebilir. Sosyal Destek bağımlı değişkeninde, doğum şekli sezaryen olanların, vajinal olanlardan daha fazla sosyal desteğe başvurduğu tespit edilmiştir. Stresle başa çıkma ölçeği geliştirilirken yapılan cinsiyet karşılaştırılmasında “Sosyal Destek Arama” ve “Soruna Yönelme” faktöründe kadın cinsiyetinin daha avantajlı olduğu bulgulanmıştır. Ayrıca kız öğrencilerin stres yaratan sorun üzerine odaklanma ve sosyal desteğe başvurması öğrenciler arasında yapılan araştırmada anlamlı olarak önde bulgulanmıştır (Türküm, 2001, 2002). Araştırmamızda Kaçınma ölçeğine yönelik kadın cinsiyeti önceliği bulgulanmış ve diğer iki alana dair anlamlı fark olmamıştır.

SBCÖ faktörleri ile doğum şekli ve psikiyatrik tanı iki yönlü varyans analizi yapıldığında; Kaçınma bağımlı değişkeninde, psikiyatrik tanısı olmayanların, psikiyatrik tanısı olanlara göre daha fazla kaçınma eğiliminde olduğu söylenebilir. Problem Odaklı Başa Çıkma bağımlı değişkeninde, psikiyatrik tanısı olmayanların, psikiyatrik tanısı olanlara göre daha fazla problem odaklı başa çıkma eğiliminde olduğu söylenebilir. Ayrıca, doğum şekli hem vajinal olanlarda hem sezaryen olanlarda, psikiyatrik tanı almayanların, psikiyatrik tanı alanlara göre daha fazla problem odaklı başa çıkma eğiliminde olduğu söylenebilir.

SBCÖ faktörleri ile doğum şekli ve psikiyatrik ilaç iki yönlü varyans analizi yapıldığında; Kaçınma bağımlı değişkeninde, doğum şekli vajinal olanların, doğum şekli sezaryen olanlara göre daha fazla kaçınma eğiliminde olduğu söylenebilir. Ayrıca psikiyatrik ilaç kullanmayan kişilerin, psikiyatrik ilaç kullananlara göre daha fazla kaçınma eğiliminde olduğu söylenebilir. Bu durum araştırma sonucu olan psikiyatrik tanısı olmayanların daha fazla kaçınma sergilemesi ile paralel bir sonuç göstermektedir. Kaçınma faktöründe dikkati sorundan uzaklaştırma, konudan uzak kalmaya çalışma, ya da kendisini rahatsız eden durumları aklına getirmemeye çalışma gibi öğeler vardır (Türküm, 2002). Sonucu bir anlamda psikiyatrik tanı almanın ya da psikiyatrik ilaç kullanmanın daha işlevsel stresle baş etme yönlerine katkı sağladığı yönünde değerlendirmek mümkündür. Burada bireylerin içinde bulunduğu sorunlardan kaçmadığı, aksine yüzleştiği dikkat çekmektedir. Tanı alan ve psikiyatrik ilaç kullanan bireylerin birlikte çalışılan psikoterapist, psikolog ve

psikiyatr faktörünün de bu işlevselliğe katkısı olup olmadığı ayrıca araştırılması gereken bir sorudur. Problem odaklı başa çıkma bağımlı değişkeninde, psikiyatrik ilaç kullanmayanların, kullananlara oranla problem odaklı başa çıkma yönünün daha güçlü olduğu söylenebilir. Bu sonuç da araştırma sonucu olan psikiyatrik tanısı olmayanların problem odaklı başa çıkmasıyla paralel bir sonuç göstermektedir. Problem odaklı başa çıkmada bütün olası çözümlerin düşünülmesi, kendini güçlü hissetmeye çabalama ve benzer durumlar için tedbirler alma, problemin üstesinden geleceğine dair kişisel inanç ve problemin kaynağına inmek gibi durumlar söz konusudur (Türküm, 2002). Buradan hareketle problem odaklı başa çıkmanın psikolojik olarak güçlü kılan ve destekleyen yönü olduğunu düşünmek mümkündür.

SBCÖ faktörleri ile doğum şekli ve intihar düşüncesi iki yönlü varyans analizi yapıldığında; Kaçınma bağımlı değişkeninde, doğum şekli vajinal olanların, sezaryen olanlardan daha fazla kaçınma eğiliminde olduğu söylenebilir. İntihar düşüncesi olmayanların intihar düşüncesi olanlara göre daha fazla kaçınma eğiliminde olduğu söylenebilir. Doğum şekli vajinal olanlarda intihar düşüncesi olmayanların, intihar düşüncesi olanlara göre daha fazla kaçınma eğilimi gösterdiğini söyleyebiliriz. Doğum şekli sezaryen olanlarda da benzer şekilde intihar düşüncesi olmayanların, intihar düşüncesi olanlara göre daha fazla kaçınma eğiliminde olduğu söylenebilir. Problem Odaklı Başa Çıkma bağımlı değişkeninde, intihar düşüncesi olmayanların, intihar düşüncesi olanlara göre daha fazla problem odaklı başa çıkma yönü olduğu tespit edilmiştir. Sosyal Destek bağımlı değişkeninde, intihar düşüncesi olmayanların, intihar düşüncesi olanlara göre sosyal desteğe başvurma yönünün daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Buradan hareketle stresle başa çıkma yönü doğum şekli fark etmeksizin üç faktörde de güçlü olanlar, intihar düşüncesine sahip olmayan grup olmuştur. Doğum şekli ve intihar girişimi iki yönlü varyans analizi yapıldığında; Kaçınma bağımlı değişkeninde, vajinal doğum ile dünyaya gelenlerin, sezaryen olarak dünyaya gelenlerden daha fazla kaçınma eğiliminde bulunduğu söylenebilir. İntihar girişiminde bulunmayanların ise, intihar girişiminde bulunanlardan daha fazla kaçınma eğiliminde olduğu söylenebilir. Bu da intihar düşüncesindeki sonuçla bizi karşılaştırmaktadır. Kaçınma faktörünün intihar düşüncesinden uzaklaştırmadan bir adım öte girişim anlamında

olumlu etkisi dikkat çekmiş, kaçınma arttıkça intihar girişiminin yokluğundan bahsetmek mümkün olmuştur.

Bağımsız örneklem t testi ile doğum şekli vajinal olan kişiler ile sezaryen olan kişilerin stresle başa çıkma ölçeği farklarını ortaya koymak için karşılaştırıldığında; doğum şekli sezaryen olanların, vajinal doğumlu olanlardan daha fazla sıkıntılarını paylaşacak insan aradıkları söylenebilir. Doğum şekli vajinal ve sezaryen olan kişilerin sıkıntılarını çevresindeki insanlardan gizlemeye çalışmaları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Sezaryen doğumlu kişilerde, vajinal doğumlu kişilerden daha fazla sıkıntılarını çevresindeki insanlardan gizlemeye çalıştığı söylenebilir. Bu da bize sezaryenle doğanların paylaşım yapabilecek insan arayışı olduğunu ancak nitelikli paylaşım yapamadıklarını ve sıkıntıları sakladıklarına işaret edebilir. Vajinal ve sezaryen doğumlu kişilerin dini inançlarından güç alması bağlamında vajinal doğumlu kişilerin, sezaryen doğan kişilerden daha fazla dini inançlarından güç aldığı söylenebilir.

TCI Mizaç ve Karakter-SBÇÖ alt ölçeklerinin birbirleriyle korelasyonlarına bakılmıştır. Yenilik Arayışı (NS) Mizaç boyutu; Zarardan Kaçınma (HA) mizaç boyutu ve Sebat Etme (P) mizaç boyutu ile negatif yönlü korelasyonludur. Yenilik Arayışı ile karakterize dürtüsel, çabuk mizaçlı, keşifçi özellikler, Zarardan Kaçınmada olan tedbirli ve endişeli halin varlığı ve Sebat Etmede olan azimli ve sebatkar olma özelliklerini düşündüğümüzde anlamlı bir sonuç karşımıza çıkmıştır. Ayrıca Yenilik Arayışının yüksek, Zarardan Kaçınmanın düşük olduğu başka araştırmalar da vardır (Pelissolo ve Lepine, 2000; Hansenne ve ark. 2001; Arkar, 2004). Çalışmada Yenilik Arayışı ve Sebat Etmenin negatif yönlü ilişki göstermesi, mizaç özelliklerinin içeriği ile tutarlı bir görünüm sergilemektedir. Ek olarak Sebat Etme için birçok çalışmada yeterli oranda psikometrik özellikler göstermediği belirtilse de çalışmamızda güçlü bir negatif yük olarak kendini ortaya koymuştur. Benzer bir sonuç olarak Türk örneğinde yapılan Arkar'ın (2004) çalışmasında dikkat çekmektedir. Diğer kültürlerde olan durumun aksine Sebat Etme (P) boyutu psikometrik bir özellik göstermiştir. Sebat Etme (P), Problem Odaklı Başa Çıkma ile negatif yönlü ilişkilidir.

Zarardan Kaçınma; Kendini Yönetme ile negatif yönlü, Problem Odaklı Başa Çıkma ile pozitif yönlü ilişki göstermiştir. Ball ve arkadaşları (2002) tarafından yapılan bir çalışmada stresi yönetme Zarardan Kaçınma ile ilişkili bulunmuştur. Çalışmamızda stresle başa çıkma türü olan Problem Odaklı Başa çıkma ile Zarardan Kaçınmanın pozitif yönlü ilişkisi literatürle tutarlı sonuç vermiştir. Ödül Bağımlılığı; İş Birliği Yapma ile pozitif, Sosyal Destek Arama negatif yönde korelasyonludur. Kendini Yönetme (S) ile Zarardan Kaçınma (HA) negatif yönlü, İş Birliği Yapma (C) pozitif yönlü ilişki göstermiştir. Kendini Yönetme arttıkça Zarardan Kaçınma azalma, İş Birliği Yapma artış gösterecektir. Arkar da (2004) yaptığı çalışmasında İş Birliğine Yatkınlığı, Kendini Yönetme ile pozitif korelasyonla bulmuştur. Aslında bu boyutların paralel olması kişiler arası ilişkilerle ilintili olmalarıyla açıklanabilir. Cloninger ise bu durumu bireyim öz hudutlarını-haddini bilme kabul etme edimi ve aynı şekilde insanların sınırlarını kabul etme ve bunları hoşgörü ve anlayışla karşılama kabiliyeti ile ilişkilendirmiştir (Svrakic ve ark. 1993). Çalışmamızda bulgular da literatür verileriyle paralel çıkmış ve Kendini Yönetme ve Zarardan Kaçınma boyutu arasında da negatif yönlü ilişki bulunmuştur. Türkiye’de yapılan başka bir çalışma da bu sonucu desteklemektedir (Arkar, 2004). Ayrıca Kendini Yönetme ile Problem Odaklı Başa Çıkmada negatif yönlü ve zayıf bir korelasyon olduğu tespit edilmiştir. İş Birliği Yapma (C), Ödül Bağımlılığı (RD) ve Kendini Yönetme (S) ile pozitif korelasyonludur ve benzer bir çalışma ile aynı sonuç elde edilmiştir (Arkar, 2004) Ayrıca İş Birliği Yapma ile Sosyal Destek negatif yönlü ilişki göstermiştir. Sosyal Destek boyutunda yer alan fikirlerine güvendiği kişilere danışma, dostlarıyla dertleşme ya da sıkıntılarını açacak birini arama durumu bir anlamda talep temposunu ifade ederken, İş Birliği olan bireyler ise Cloninger ve arkadaşlarının (1998) tanımıyla; hoşgörülü, empati, yardımcı ve şefkatli bireyler olarak tanımlanması talebe cevap veren bir görünüm çizmektedir. Kendini Aşma (ST); Kaçınma SBÇÖ ile negatif yönlü ilişki içindedir. Kendini Aşma karakter boyutunda birleşik bir perspektif, doğa ve kaynağı ile özdeşim ya da ruhani birlik hali vardır (Cloninger, Svrakic, Przybeck, 1998). Stresle Baş Etme faktörü olan Kaçınmada birey mümkün olduğunca sorunun kaynağından uzaklaşma ya da araya dolaylı güçler koyma motivasyonundan dolayı sorunu yok saymaya meyil göstermektedir. Her iki faktör de elde edilen negatif korelasyonu destekleyen

bir niteliğe sahiptir. Problem Odaklı Başa Çıkma; Zarardan Kaçınma, Kaçınma ve Sosyal Destek Arama ile pozitif yönde, Kendini Aşma ve Sebat Etme ile negatif yönlü ilişkili çıkmıştır. Sosyal Destek Arama; Ödül Bağımlılığı ve İş Birliği Yapma ile negatif, Problem Odaklı Başa Çıkma ile pozitif ilişki göstermiştir. Yapılan korelasyonlar ile anlaşılan stresle baş etme tarzlarıyla, Mizaç ve Karakter boyutları ilişkili bulunmuştur.

Sonuçlara ilişkin önemli detaylara baktığımızda; Ödül Bağımlılığı mizaç boyutu vajinal doğumlu kişilerde, sezaryen doğumlu kişilere göre daha fazla olduğu yönünde bulunmuştur. Yenilik Arayışı boyutu, sezaryen olanlarda, normal doğum olanlardan daha fazla bulgulanmıştır. Kendini Aşma boyutu, doğum şekli sezaryen olanların, vajinal olanlara göre daha yüksek bulgulanmıştır. Bu gibi sonuçlara baktığımızda doğum şeklinin mizaç ve karaktere etkisini görebilmekteyiz. Ayrıca Kendini Aşma boyutuna yaş faktörü üzerinden baktığımızda vajinal doğumlu kişilerde yaşı 18 olan kişilerin ve sezaryen doğumlu kişilerde yaşı 25 olan kişilerin daha fazla Kendini Aşma eğiliminde olduğu sonucunun bulunması bize doğum şekli üzerinden kişilere farklı detaylarla baktığımızda bireyler arası farklılıklara dair detayların arttığını göstermektedir. Zarardan Kaçınma mizaç boyutunda yurtdışı örneğinden farklı olarak erkek cinsiyetinin Türk örnekleme kadına göre daha fazla Zarardan Kaçınma içinde bulunmuş olması mizaca ilişkin kültür faktörünün de farklılıklar yapabileceği noktasında fikir edinmemiz yeni bir araştırma konusu için ilham olmuştur. Burada 18-25 yaş grubu için olan bir sonuç olduğunu hatırlayarak, yapılacak araştırmalara farklı yaş grupları da alınmasının bireyin gelişimsel sürecinin etkisini değerlendirme fırsatı katacağını da göz önünde bulundurmak gerekir. Kendini Yönetme, İş Birliği Yapma boyutlarında, intihar düşüncesi olanların, intihar düşüncesi olmayanlara, intihar girişimi olanların olmayanlara göre, Psikiyatrik tanı alanların almayanlara göre daha yüksek çıkması dikkat çekici bir bulgudur. Zira araştırmalara göre kendini Yönetme intihar için koruyucu bir faktör olduğu gibi, İş Birliği Yapma ve Kendini Yönetme karakter boyutlarının yüksek oluşunun ruhen sağlıklılık göstergesi olduğunu hatırlayalım. İşte burada literatürle tam tersi çıkan noktada odaklanmamız gereken 18-25 yaş aralığı örneklem grubu için bir kişilik bozukluğu olmaksızın ve hatta herhangi bir konuda kendisini aşmış bireyler olabileceğine rağmen psikiyatrik tanı, intihar düşüncesi, intihar girişiminin

muhtemel olabileceğinin işareti olmuştur. Bu durum da yaşın bu sonuçları elde etmemize sebep olan bir faktör olup olmayacağını anlamak için, farklı yaş gruplarını da içeren ayrı bir çalışma gereksinimine ışık yakmış bulunmaktadır. Sonuçlar arasında Kendini Aşma boyutunun eğitim sürecinden olumlu yönde etkilendiği bulgusu da Kendini Aşmanın ihtiva ettiği özellikleri dikkate alınca, eğitimin bir anlamda hedefine ulaştırdığı yorumunu vermektedir. Manidar olan sonuçlardan biri de Yenilik Arayışı mizaç alt boyutunda doğum şekli sezaryen olanların daha fazla dürtüsellik, vajinal doğumluların ise iyice düşünme özelliğine sahip olduğu bulgusudur. Ayrıca Ödül Bağımlılığı mizaç alt boyutu vajinal yolla doğan kişilerin, sezaryen doğumlu kişilerden daha fazla bağımlılık eğiliminde olduğu dikkat çekicidir. Sezaryen doğumlu kişilerin acıma duygusu ön plana çıkıyorken, vajinal doğumluların intikamcılık duygusuna daha fazla sahip olduğu, sezaryen doğumluların kişiler arası özdeşim, vajinal olanların kendi kendine ayrışma yönünün daha fazla olduğu tespit edilmiştir. SBCÖ'de; Kaçınma bağımlı değişkeninde, doğum şekli vajinal olanların, doğum şekli sezaryen olanlara göre daha fazla kaçınma eğiliminde olduğu söylenebilir. Sezaryen doğumlu kişilerde, vajinal doğumlu kişilerden daha fazla sıkıntılarını çevresindeki insanlardan gizlemeye çalıştığı da farklı bir sonuçtur. Sonuç olarak çalışma bulguları, bahsini ettiğimiz bu sonuçlara baktığımızda, doğum şeklinin bizi biz yapan mizaç ve karakter özelliklerine ve yaşamımız boyunca karşılaştığımız stresörlerle nasıl baş edeceğimizi seçmede birçok faktör üzerinden etkisini görme fırsatı vermiş ve farklı çalışmaların ihtiyacını göstermiştir.

KAYNAKÇA

- Ak, M., Gülsün, M., & Özmenler, K. N. (2009). Özkıyım ve kişilik. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1(1).
- Aktaş, A. M. (2001). Bir kamu kuruluşunun üst düzey yöneticilerinin iş stresi ve kişilik özellikleri. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 56(04).
- Akvardar, Y., Arkar, P. H., Akdede, B. B., Gül, S., Sarı, P. Ö., & Tunca, Z. (2005). ALKOL KULLANIM BOZUKLUKLARINDA KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ. *Journal of Dependence*, 6, 53-59.
- Arkar, H. (2004). Cloninger'in psikobiyolojik kişilik kuramının Türk örnekleminde sınanması. *Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir*.
- Arkar, H. (2008). Cloninger'in Mizaç ve Karakter Boyutları ile Kişilik Bozuklukları Arasındaki İlişki. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 11(3).
- Arslan, C. (2010). Öfke ve öfkeyi ifade etme biçimlerinin, stresle başa çıkma ve kişiler arası problem çözme açısından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 10(1), 7-43.
- Arslan, C., Dilmaç, B., & Hamarta, E. (2009). Coping with stress and trait anxiety in terms of locus of control: A study with Turkish university students. *Social behavior and personality: an international journal*, 37(6), 791-800.
- Aslan, Ü. A. (2016).Elektif sezaryen ameliyatlarında kullanılan anestezi yönteminin anksiyete ve postoperatif hasta memnuniyeti üzerine etkisi. *Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Anesteziyoloji ve Reanimasyon Anabilim Dalı, İstanbul*.
- Ball, S., Smolin, J., & Shekhar, A. (2002). A psychobiological approach to personality: examination within anxious outpatients. *Journal of psychiatric research*, 36(2), 97-103.
- Blaxton, J. M., & Bergeman, C. S. (2017). A process-oriented perspective examining the relationships among daily coping, stress, and affect. *Personality and individual differences*, 104, 357-361.
- Bostancı, B., Konuk, N., Kiran, S., Kökrek, Z., & Yeni, S. N. (2011). Epilepsi hastalarının kişilik özelliklerinin Cloninger'in Mizaç ve Karakter Ölçeği ile değerlendirilmesi/The evaluation of personality of epileptic patients by using Cloninger's Temperament and Character Inventory. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 12(1), 13.
- Brändström, S., Richter, J., & Przybeck, T. (2001). Distributions by age and sex of the dimensions of temperament and character inventory in a cross-cultural perspective among Sweden, Germany, and the USA. *Psychological Reports*, 89(3), 747-758.

Cloninger, C. R. (1986). A unified biosocial theory of personality and its role in the development of anxiety states. *Psychiatric developments*, 3(2), 167-226.

Cloninger, C. R. (1987a). A systematic method for clinical description and classification of personality variants: A proposal. *Archives of general psychiatry*, 44(6), 573-588.

Cloninger, C. R. (1987b). A neurobiological learning theory of personality. (Submitted for publication).

Cloninger, C. R., Bayon, C., & Svrakic, D. M. (1998). Measurement of temperament and character in mood disorders: a model of fundamental states as personality types. *Journal of affective disorders*, 51(1), 21-32

Cloninger, C. R., Przybeck, T. R., & Svrakic, D. M. (1991). The tridimensional personality questionnaire: US normative data. *Psychological reports*, 69(3), 1047-1057.

Cloninger, C. R., Sigvardsson, S., & Bohman, M. (1988). Childhood personality predicts alcohol abuse in young adults. *Alcoholism: clinical and experimental research*, 12(4), 494-505.

Cloninger, C. R., & Svrakic, D. M. (1997). Integrative psychobiological approach to psychiatric assessment and treatment. *Psychiatry*, 60(2), 120-141.

Cloninger, C. R., Svrakic, D. M., & Przybeck, T. R. (1998). A psychobiological model of temperament and character. *The development of psychiatry and its complexity*, 1-16.

Covey, S. (2013). 8'inci Alışkanlık Bütünlüğe Doğru (çev. Sezer Soner ve Çağlayan Erendağ) İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Çakır, D., & Alparslan, Ö. (2018). Doğum Tipi Değişkeninin Anne-Bebek Etkileşimi ve Annenin Bebeğini Algılaması Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi. *Journal of Contemporary Medicine*, 8(2-Gelecek Sayı).

De Fruyt, F., Van De Wiele, L., & Van Heeringen, C. (2000). Cloninger's psychobiological model of temperament and character and the five-factor model of personality. *Personality and individual differences*, 29(3), 441-452.

de la Rie, S. M., Duijsens, I. J., & Cloninger, C. R. (1998). Temperament, character, and personality disorders. *Journal of Personality Disorders*, 12(4), 362-372.

Duijsens, I. J., Spinhoven, P., Goekoop, J. G., Spermon, T., & Eurelings-Bontekoe, E. H. (2000). The Dutch temperament and character inventory (TCI): dimensional structure, reliability and validity in a normal and psychiatric outpatient sample. *Personality and Individual Differences*, 28(3), 487-499.

Dzamonja-Ignjatovic, T., Svrakic, D. M., Svrakic, N., Jovanovic, M. D., & Cloninger, R. C. (2010). Cross-cultural validation of the revised Temperament and Character Inventory: Serbian data. *Comprehensive psychiatry*, 51(6), 649-655.

Folkman, S., & Lazarus, R. S. (1988). Coping as a mediator of emotion. *Journal of personality and social psychology*, 54(3), 466.

Folkman, S., Lazarus, R. S., Dunkel-Schetter, C., DeLongis, A., & Gruen, R. J. (1986). Dynamics of a stressful encounter: cognitive appraisal, coping, and encounter outcomes. *Journal of personality and social psychology*, 50(5), 992.

Grabe, H. J., Spitzer, C., & Freyberger, H. J. (1999). Relationship of dissociation to temperament and character in men and women. *American Journal of Psychiatry*, 156(11), 1811-1813.

Goldsmith, H. H., Buss, A. H., Plomin, R., Rothbart, M. K., Thomas, A., Chess, S., ... & McCall, R. B. (1987). Roundtable: What is temperament? Four approaches. *Child development*, 505-529.

GÖZÜKARA, A. G. F., & EROĞLU, K. (2008). İlk doğumunu yapmış kadınların (primipar) doğum şekline yönelik tercihlerini etkileyen faktörler. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 15(1), 032-046.

Güner, T. (2007). Vajinal Yol ve Sezaryenla Doğum Yapan Adölesan Annelerin Postpartum Dönemde Kendilerinin ve Bebeklerinin Bakımında Yaşadıkları Sorunların Karşılaştırılması. *Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Ebelik Anabilimdalı, Yüksek Lisans Tezi. Sivas.*

Hansenne, M., Le Bon, O., Gauthier, A., & Anseau, M. (2001). Belgian Normative Data of the Temperament and Character Inventory. *European Journal of Psychological Assessment*, 17(1), 56-62.

Karakaplan, S. (2007). Doğum şeklinin annelerin doğum sonu konforuna ve yenidoğan üzerine etkileri. *Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.*

Karakas, S., & Arkar, H. (2012). Depresyon ve Kaygının Yordayıcısı Olarak Mizaç ve Karakter Boyutları. *Türk Psikoloji Dergisi*, 27(69), 21.

Kose, S. (2003, April). A Psychobiological Model of Temperament and Character: TCI. In *Yeni Symposium: psikiyatri, nöroloji ve davranış bilimleri dergisi*. Cerrahpasa Tıp Fakültesi Psikiyatri Kliniği Vakfı.

Köse, S., Sayar, K., Ak, I., Aydın, N., Kalelioğlu, Ü., Kirpınar, I., ... & Cloninger, C. R. (2004). Mizaç ve Karakter Envanteri (Türkçe TCI): Geçerlik, Güvenirliği ve Faktör Yapısı. *Klinik Psikofarmakoloji Bulteni*, 14(3).

Lazarus, R. S. (1993). From psychological stress to the emotions: A history of changing outlooks. *Annual review of psychology*, 44(1), 1-22.

Lee, K., Lee, H. K., & Kim, S. H. (2017). Temperament and character profile of college students who have suicidal ideas or have attempted suicide. *Journal of affective disorders*, 221, 198-204.

Mendlowicza, M. V., Jean-Louisb, G., Gillinb, J. C., Akiskalb, H. S., Furlanettof, L. M., Rapaportb, M. H., & Kelsoeb, J. R. (2000). Sociodemographic predictors of temperament and character. *Journal of Psychiatric Research*, 34(221), 226.

Okday, S., & Duran, Ö. (2012, August). DOĞUM YAPAN KADINLARIN DOĞUM ŞEKLİNE YÖNELİK TERCİHLERİ VE ETKİLEYEN FAKTÖRLER. In 15. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi.

Peirson, A. R., Heuchert, J. W., Thomala, L., Berk, M., Plein, H., & Cloninger, C. R. (1999). Relationship between serotonin and the temperament and character inventory. *Psychiatry Research*, 89(1), 29-37.

Pelissolo, A., & Lepine, J. P. (2000). Normative data and factor structure of the ž. *Psychiatry Research*, 94, 6776.

SAVCI, M., & AYSAN, F. (2014). Üniversite Öğrencilerinde Algılanan Stres Düzeyi İle Stresle Başa Çıkma Stratejileri Arasındaki İlişki. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2014(3), 44-56.

Siva, A. N. (1991). İnfertilite’de stresle başetme, öğrenilmiş güçlülük ve depresyonun incelenmesi. *Unpublished doctoral dissertation, Hacettepe University, Ankara.*

Stallings, M. C., Hewitt, J. K., Cloninger, C. R., Heath, A. C., & Eaves, L. J. (1996). Genetic and Environmental Structure of the Tridimensional Personality Questionnaire: Three or Four Temperament Dimensions?. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70(1),127-140).

Strelau, J. (1983). A regulative theory of temperament. *Australian Journal of Psychology*, 35(3), 305-317.

Svrakic, D. M., Whitehead, C., Przybeck, T. R., & Cloninger, C. R. (1993). Differential diagnosis of personality disorders by the seven-factor model of temperament and character. *Archives of general psychiatry*, 50(12), 991-999.

Taşkın, L. (1997). *Doğum ve kadın sağlığı hemşireliği*. [yyy](Sistem Ofset Matbaacılık).

Tilov, B., Dimitrova, D., Stoykova, M., Tornjova, B., Foreva, G., & Stoyanov, D. (2012). Cross-cultural validation of the revised temperament and character inventory in the Bulgarian language. *Journal of evaluation in clinical practice*, 18(6), 1180-1185.

Tok, S., Sevinç, E., & ARKAR, H. (2012). Psikobiyolojik Kişilik Modeli ile Beş Faktör Kişilik Kuramının Türk örnekleminde karşılaştırılması. *Anatolian Journal of Psychiatry/Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 13(4).

Tomita, T., Aoyama, H., Kitamura, T., Sekiguchi, C., Murai, T., & Matsuda, T. (2000). Factor structure of psychobiological seven-factor model of personality: a model-revision. *Personality and Individual Differences*, 29(4), 709-727.

TÜRKÜM, A. S. (2002). Stresle Başa Çıkma Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenilirlik Çalışmaları.

Türküm, S. (2001). Stresle başa çıkma biçimi, iyimserlik, bilişsel çarpıtma düzeyleri ve psikolojik yardım almaya ilişkin tutumlar arasındaki ilişkiler: Üniversite öğrencileri üzerinde bir araştırma.

Türküm, A. S. (2016). Stresle başa çıkma ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(18).

van Heeringen, K., Audenaert, K., Van de Wiele, L., & Verstraete, A. (2000). Cortisol in violent suicidal behaviour: association with personality and monoaminergic activity. *Journal of affective disorders*, 60(3), 181-189.

YILMAZ, E. D., GENÇER, G., ÜNAL, Ö., ÖREK, A., AYDEMİR, Ö., DEVECİ, E., & KIRPINAR, İ. (2015). Dokuz tip mizaç modeli ile psikobiyojik kişilik modeli ve affektif mizaç modeli arasındaki ilişki. *Anatolian Journal of Psychiatry/Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 16(2).

Zuckerman, M., & Cloninger, C. R. (1996). Relationships between Cloninger's, Zuckerman's, and Eysenck's dimensions of personality. *Personality and Individual Differences*, 21(2), 283.

Zuckerman, M. (1991). *Psychobiology of personality* (Vol. 10). Cambridge University Press.

EK A TABLOLAR

Tablo 1. Güvenilirlik Analizleri

	Cronbach Alpha	Madde Sayısı
Ölçek Güvenilirliği	0,743	240
NS (Yenilik Arayışı)	0,622	40
HA (Zarardan Kaçınma)	0,851	35
RD (Ödül Bağımlılığı)	0,430	24
P (Sebat Etme)	0,529	8
SD (Kendini Yönetme)	0,824	44
C (İş Birliği Yapma)	0,810	42
ST (Kendini Aşma)	0,756	33

Tablo 2. Alt Ölçeklerin Güvenilirlik Analizleri

	Cronbach Alpha	Madde Sayısı
NS1 (Keşfetmekten heyecan duyma-Kayıtsız bir katılık)	0,449	11
NS2 (Dürtüsellik-İyice düşünme)	0,457	10
NS3 (Savurganlık-Tutumluluk)	0,627	9
NS4 (Düzensizlik-Düzenlilik)	0,206	10
HA1 (Beklenti endişesi ve karamsarlık-Sınırsız iyimserlik)	0,637	11
HA2 (Belirsizlik korkusu)	0,652	7
HA3 (Yabancılardan Çekinme)	0,721	8
HA4 (Çabuk yorulma ve dermansızlık)	0,636	9
RD1 (Duygusalılık)	0,438	10
RD3 (Bağlanma)	0,649	8
RD4 (Bağımlılık)	0,378	6
S1 (Sorumluluk alma-Kınama)	0,678	8
S2 (Amaçlılık-Amaçsızlık)	0,593	8

Tablo 2. Alt Ölçeklerin Güvenilirlik Analizleri(Devam)

S3 (Beceriklilik)	0,477	5
S4 (Kendini kabullenme- Kendisiyle çekişme)	0,664	11
S5 (Aydınlanmış İkinci Mizaç)	0,512	12
C1 (Sosyal kabullenme- Sosyal hoşgörüsüzlük)	0,637	8
C2 (Empati duyma- Sosyal ilgisizlik)	0,386	7
C3 (Yardım severlik- Yardım sevmemezlik)	0,358	8
C4 (Acıma-İntikamcılık)	0,772	10
C5 (Temiz Kalplilik- Vicdanlılık)	0,462	9
S1(Kendini kaybetme- Kendilik bilincinde yaşantı)	0,668	11
S2 (Kişiler arası özdeşim- Kendi kendine ayrışma)	0,687	9
S3 (Manevi kabullenme- Akılcı maddecilik)	0,646	13

Tablo 3. NS (Yenilik Arayışı) Ölçek Güvenilirlik Analizleri

	Toplam Madde Korelasyonu	Madde Çıkarıldıktan Sonra Alfa
1. Çoğu kimse zaman kaybı olduğunu düşünse bile, sırf eğlence ya da heyecan olsun diye çoğu kez yeni şeyler denerim.	,189	,613
29. Bir iş yaparken "yeni ve geliştirilmiş" yollardan çok, eski "denenmiş ve doğru" yolları tercih ederim.	,168	,615
52. Konuşmalarda konuşmacı olmaktan çok, iyi bir dinleyiciyimdir.	,126	,618
70. Seyahat etmek ya da yeni yerler araştırmaktansa, evde oturmaktan hoşlanırım.	,163	,615
99. Son derece pratik ve duygularına göre hareket etmeyen birisi olarak tanırım.	,067	,624
114. İşleri eski yapış tarzımda değişiklik yapmayı istemeden önce, genellikle çok iyi gerçekçi nedenler talep ederim.	,197	,613

Tablo 3. NS (Yenilik Arayışı) Ölçek Güvenilirlik Analizleri(Devam)

144. Çoğu kimse bana yeni ve daha iyi bir yol olduğunu söylese bile, işleri yapış tarzımı değiştirmekten nefret ederim.	,166	,615
167. Başkalarının benimle konuşmalarını beklemektense, konuşmaları kendim başlatmayı tercih ederim.	,110	,620
191. İşleri yaparken yeni yollar araştırmaktan hoşlanırım.	-,031	,630
211. Yeni düşünceler ve etkinliklerden heyecan duymada, çoğu kimseye göre daha geriyimdir.	,124	,618
238. Yeni bir şeyler olmadığında, genellikle heyecan ya da coşku verici bir şey aramaya başlarım.	,155	,616
13. İşleri yaparken geçmişte nasıl yaptığımı düşünmeksizin, çoğu kez o anda nasıl hissettiğimi temel alarak yaparım.	,203	,612
35. Dikkatim çoğu kez başka bir şeye kaydığı için, uzunca bir süre aynı ilgilerimi sürdürmem güçtür.	,105	,620
61. Karar vermeden önce işler konusunda uzunca süre düşünmeyi tercih ederim.	,261	,608
82. Bir karara varmadan önce genellikle her olguyu etraflıca düşünürüm.	,301	,606
108. Yalnızca ilk izlenimlerime dayanarak karar vermekten nefret ederim.	,061	,624
130. Tüm ayrıntıları bütünüyle düşünmeksizin, çoğu kez iç güdülerimi, önsezi ve sezgilerimi izlerim.	,116	,619
148. Yaptığım her işte ayrıntılara dikkat etmekten hoşlanırım.	,173	,615
187. Yapılması gerekli olan işleri sürdürebilmek için, çabuk kararlar vermekten hoşlanırım.	,203	,612
203. Başkaları çabuk bir karar vermemi isteseler bile, karar vermeden önce hemen her zaman tüm olgular hakkında ayrıntılı düşünürüm.	,211	,612
237. Herhangi bir kağıdı imzalamam istendiğinde, her şeyi okumaktan hoşlanırım.	,141	,617

Tablo 3. NS (Yenilik Arayışı) Ölçek Güvenilirlik Analizleri(Devam)

19. Çoğu kimseden daha çok tedbirli ve denetimliyimdir.	,260	,607
41. Çoğu kez nakit param bitinceye ya da aşırı kredi kullanıp borçlanıncaya değin para harcarım.	,293	,605
66. Çok miktarda para biriktirmiş olsam bile, kendim için para harcamaktan hoşlanmakta güçlük çekerim.	,250	,608
109. Biriktirmektense, para harcamayı yeğlerim.	,303	,603
139. Para biriktirmede çoğu kimseden daha iyiyimdir.	,244	,608
155. Çoğu zaman dürtüsel olarak o kadar çok para harcarım ki, tatil yapmak gibi özel planlar için bile para biriktirmek bana güç gelir.	,302	,603
174. Kendim için bir şeyler satın almak eğlendiricidir.	,023	,624
192. Eğlence ya da heyecan için para harcamaktansa, biriktirmekten zevk alırım.	,252	,608
219. Kimileri para konusunda aşırı cimri ya da eli sıkı olduğumu düşünür.	,089	,621
34. Her ne zaman olursa olsun, çok düzenli olmak ve kişiler için kurallar koymaktan hoşlanırım.	,093	,621
53. Çoğu kimseden daha çabuk öfkelenirim.	,097	,621
79. Katı kurallar ve düzenlemeler olmaksızın, insanların her istediklerini yapabilmeleri hoşuma gider.	,072	,623
91. Söylediklerimin abartılı ve gerçek olmadığını bilmeme rağmen, genellikle başkalarının bana inanmalarını sağlayabilirim.	,072	,623
110. Bir öyküyü daha gülünç hale getirmek ya da birisine şaka yapmak için, doğruları eğip bükmeyi genellikle iyi beceririm.	,132	,618
141. Çoğu kimse önemli olmadığını düşünse bile, çoğu kez işlerin değişmez ve düzenli biçimde yapılmasında ısrar ederim.	,246	,608
165. Kendi denetimimi yitirecek kadar, hemen hiç heyecanlanmam.	-,044	,633

Tablo 3. NS (Yenilik Arayışı) Ölçek Güvenilirlik Analizleri(Devam)

183. Cezalandırılmayacağımı sandığımda, çoğu kez kuralları ve düzenlemeleri ihlal ederim.	,189	,613
204. Bir şeyi yanlış yaptığımı anladığımda, sıkıntıdan öyle kolayca kurtulamam.	,145	,617
212. Bir başkasının duygularını incitmek için söylenecek olsa bile, yalan söylemekte sıkıntı yaşarım.	,088	,621

Tablo 4. NS1 Alt ölçeği Güvenilirlik Analizleri

	Toplam Madde Korelasyonu	Madde Çıkarıldıktan Sonra Alfa
1. Çoğu kimse zaman kaybı olduğunu düşünse bile, sırf eğlence ya da heyecan olsun diye çoğu kez yeni şeyler denerim.	,225	,408
29. Bir iş yaparken "yeni ve geliştirilmiş" yollardan çok, eski "denenmiş ve doğru" yolları tercih ederim.	,234	,403
52. Konuşmalarda konuşmacı olmaktan çok, iyi bir dinleyiciyimdir.	,118	,442
70. Seyahat etmek ya da yeni yerler araştırmaktansa, evde oturmaktan hoşlanırım.	,229	,406
99. Son derece pratik ve duygularına göre hareket etmeyen birisi olarak tanırım.	-,023	,491
114. İşleri eski yapış tarzımda değişiklik yapmayı istemeden önce, genellikle çok iyi gerçekçi nedenler talep ederim.	,012	,468
144. Çoğu kimse bana yeni ve daha iyi bir yol olduğunu söylese bile, işleri yapış tarzımı değiştirmekten nefret ederim.	,248	,398
167. Başkalarının benimle konuşmalarını beklemektense, konuşmaları kendim başlatmayı tercih ederim.	,145	,435
191. İşleri yaparken yeni yollar araştırmaktan hoşlanırım.	,210	,414

Tablo 4. NS1 Alt ölçeği Güvenilirlik Analizleri(Devam)

211. Yeni düşünceler ve etkinliklerden heyecan duymada, çoğu kimseye göre daha geriyimdir.	,293	,383
238. Yeni bir şeyler olmadığında, genellikle heyecan ya da coşku verici bir şey aramaya başlarım.	,207	,414

Tablo 5. NS2 Alt Ölçeği Güvenilirlik Analizleri

	Toplam Madde Korelasyonu	Madde Çıkarıldıktan Sonra Alfa
13. İşleri yaparken geçmişte nasıl yaptığımı düşünmeksizin, çoğu kez o anda nasıl hissettiğimi temel alarak yaparım.	,143	,446
35. Dikkatim çoğu kez başka bir şeye kaydığı için, uzunca bir süre aynı ilgilerimi sürdürmem güçtür.	,036	,483
61. Karar vermeden önce işler konusunda uzunca süre düşünmeyi tercih ederim.	,328	,386
82. Bir karara varmadan önce genellikle her olguyu etraflıca düşünürüm.	,365	,373
108. Yalnızca ilk izlenimlerime dayanarak karar vermekten nefret ederim.	,086	,465
130. Tüm ayrıntıları bütünüyle düşünmeksizin, çoğu kez iç güdülerimi, önsezi ve sezgilerimi izlerim.	,169	,437
148. Yaptığım her işte ayrıntılara dikkat etmekten hoşlanırım.	,270	,404
187. Yapılması gerekli olan işleri sürdürebilmek için, çabuk kararlar vermekten hoşlanırım.	,115	,455
203. Başkaları çabuk bir karar vermemi isteseler bile, karar vermeden önce hemen her zaman tüm olgular hakkında ayrıntılı düşünürüm.	,250	,410
237. Herhangi bir kağıdı imzalamam istendiğinde, her şeyi okumaktan hoşlanırım.	,160	,440

Tablo 6. NS3 Alt ölçeği Güvenilirlik Analizleri

	Toplam Madde Korelasyonu	Madde Çıkarıldıktan Sonra Alfa
19. Çoğu kimseden daha çok tedbirli ve denetimliyimdir.	,138	,639
41. Çoğu kez nakit param bitinceye ya da aşırı kredi kullanıp borçlanıncaya değin para harcarım.	,336	,592
66. Çok miktarda para biriktirmiş olsam bile, kendim için para harcamaktan hoşlanmakta güçlük çekerim.	,293	,602
109. Biriktirmektense, para harcamayı yeğlerim.	,499	,545
139. Para biriktirmede çoğu kimseden daha iyiyimdir.	,489	,548
155. Çoğu zaman dürtüsel olarak o kadar çok para harcarım ki, tatil yapmak gibi özel planlar için bile para biriktirmek bana güç gelir.	,393	,576
174. Kendim için bir şeyler satın almak eğlendiricidir.	,044	,646
192. Eğlence ya da heyecan için para harcamaktansa, biriktirmekten zevk alırım.	,387	,578
219. Kimileri para konusunda aşırı cimri ya da eli sıkı olduğumu düşünür.	,156	,635

Tablo 7. NS4 Alt Ölçeği Güvenilirlik Analizleri

	Toplam Madde Korelasyonu	Madde Çıkarıldıktan Sonra Alfa
34. Her ne zaman olursa olsun, çok düzenli olmak ve kişiler için kurallar koymaktan hoşlanırım.	-,036	,248
53. Çoğu kimseden daha çabuk öfkelenirim.	,135	,151
79. Katı kurallar ve düzenlemeler olmaksızın, insanların her istediklerini yapabilmeleri hoşuma gider.	,040	,206
91. Söylediklerimin abartılı ve gerçek olmadığını bilmeme rağmen, genellikle başkalarının bana inanmalarını sağlayabilirim.	,153	,141
110. Bir öyküyü daha gülünç hale getirmek ya da birisine şaka yapmak için, doğruları eğip bükmeyi genellikle iyi beceririm.	,167	,132
141. Çoğu kimse önemli olmadığımı düşünse bile, çoğu kez işlerin değişmez ve düzenli biçimde yapılmasında ısrar ederim.	,084	,182

Tablo 7. NS4 Alt Ölçeği Güvenilirlik Analizleri(Devam)

165. Kendi denetimimi yitirecek kadar, hemen hiç heyecanlanmam.	-,185	,326
183. Cezalandırılmayacağımı sandığımda, çoğu kez kuralları ve düzenlemeleri ihlal ederim.	,171	,129
204. Bir şeyi yanlış yaptığımı anladığımda, sıkıntıdan öyle kolayca kurtulamam.	,036	,205
212. Bir başkasının duygularımı incitmek için söylenecek olsa bile, yalan söylemekte sıkıntı yaşarım.	,165	,135

Tablo 8. HA (Zarardan Kaçınma) Ölçek Güvenirliği

	Toplam Madde Korelasyonu	Madde Çıkarıldıktan Sonra Alfa
2. Çoğu kimseyi kaygılandırıcı durumlarda bile, genellikle her şeyin iyiye gideceğine güvenirim.	,377	,846
20. Bir şeylerin yanlış gidebileceğinden endişelendiğim için, çoğu kez yapmakta olduğum işi bırakmak zorunda kalırım.	,327	,847
42. Gelecekte bir hayli şanslı olacağımı düşünürüm.	,250	,849
65. Üstesinden gelmem gereken geçici sorunlara aldırmaaksızın, daima her şeyin yolunda gideceğini düşünürüm.	,325	,847
81. Gelecekte bir şeylerin kötüye gideceği konusunda, genellikle çoğu kimseden daha endişeliyimdir.	,391	,846
112. Utandırılır ya da aşağılanırsam, çok çabuk atlatırım.	,351	,847
119. Hemen herkes korku dolu olsa bile, ben hemen her zaman rahat ve tasasız kalırım.	,366	,846
149. Endişeye kapıldığımdan, arkadaşlarım her şeyin yolunda gideceğini söyleseler bile, yapmakta olduğum işi bırakırım.	,267	,849
164. Gelecekte olabilecek kötü şeyler hakkında hiç endişelenmem.	,239	,849
188. Yapmaya çalıştığım her şeyde, genellikle şansım açıktır.	,298	,848

Tablo 8. HA (Zarardan Kaçınma) Ölçek Güvenirliği (Devam)

225. Çok dikkatli olmazsam, benim için işler çoğu kez ters gider.	,214	,850
12. Başkaları endişelenecek bir şey olmadığını düşünseler bile, tanıdık olmayan ortamlarda çoğu kez gergin ve endişeli hissederim.	,498	,843
26. Bir kaç saat sessiz ve hareketsiz kalmaktansa, çoğu zaman biraz riskli şeyler(sarp tepeler ve keskin virajlar üzerinde araba kullanmak gibi) yapmayı tercih ederim.	,370	,846
67. Çoğu kimsenin bedensel olarak tehlike hissettiği durumlarda, genellikle sakin ve güvenli kalırım.	,301	,848
129. Başkaları pek tehlike olmadığını düşünse de, tanıdık olmayan ortamlarda çoğu kez gergin ve endişeli hissederim.	,458	,844
154. Bir kaç saat sessiz ve hareketsiz kalmaktansa, çoğu zaman riskli şeyler (planörle uçmak ya da paraşütle atlamak gibi) yapmayı tercih ederim.	,342	,847
189. Çoğu kimsenin tehlikeli nitelendirebileceği şeyleri (ıslak ya da buzlu bir yolda hızlı araba kullanmak gibi), genellikle kolayca yapabileceğime dair kendime güvenirim.	,329	,847
217. Yeni ve alışılmadık bir şey yapmak zorunda olduğumda, genellikle gergin ve endişeli hissederim.	,324	,847
27. Tanımadığım kimselere güven duymadığım için, çoğu kez yabancılarla tanışmaktan kaçınırım.	,393	,846
54. Bir grup yabancıyla tanışmak zorunda olduğumda, çoğu kimseden daha sıkılganımdır.	,430	,845
80. Bir grup yabancıyla buluşunca, bana dostça davranmadıkları söylenmiş olsa bile, rahat ve açık sözlü olmayı sürdürürüm.	,328	,847
100. Benim için, birisiyle konuşurken düşüncelerimi düzenlemek kolaydır.	,267	,849

Tablo 8. HA (Zarardan Kaçınma) Ölçek Güvenirliliği (Devam)

142. Hemen her sosyal durumda, kendimi oldukça güvenli ve emin hissederim.	,446	,844
157. Yabancılarla birlikteyken hiç sıkılgan değilimdir.	,506	,843
209. Bana kızgın oldukları söylenmiş olsa bile, yabancılarla tanıştığımda güvenli ve rahat olacağımı düşünürüm.	,452	,844
231. Arkadaş canlısı oldukları söylenmiş olsa bile, genellikle yabancılarla tanışmak zorunda kalacağım sosyal ortamlardan uzak dururum.	,339	,847
22. Çoğu kimseden daha az enerjiye sahibim ve daha çabuk yorulurum.	,398	,845
43. Hafif rahatsızlık ya da gerginlikten çoğu kimseye göre daha geç kurtulurum.	,269	,849
63. Çok kolay yorulduğumdan, çoğu kez kısa uykulara ya da ek dinlenme dönemlerine gereksinim duyarım.	,173	,851
92. Hafif rahatsızlık ya da gerginlikten kurtulmak için daha fazla dinlenme, destek ya da güvenceye gereksinim duyarım.	,157	,851
113. Çok gergin, yorgun ya da endişeli olacağım için, işleri genelde yürütme tarzımdaki değişmelere uyum sağlamam son derece güçtür.	,388	,846
147. Çoğu kimseden daha fazla enerjim var ve daha geç yorulurum.	,364	,846
182. Hafif rahatsızlık ya da gerginlikten çoğu kimseye göre daha çabuk kurtulurum.	,496	,843
202. Kendimi zorlamaksızın, genellikle tüm gün boyunca bir şeylerle "meşgul" kalabilirim.	,125	,852
236. Hafif rahatsızlık ve gerginlikten sonra bile, genellikle çoğu kimseden daha fazla güvenli ve enerjik hissederim.	,467	,844

Tablo 9. HA1 Alt Ölçeği Güvenilirlik Analizleri

	Toplam Madde Korelasyonu	Madde Çıkarıldıktan Sonra Alfa
2. Çoğu kimseyi kaygılandırılan durumlarda bile, genellikle her şeyin iyiye gideceğine güvenirim.	,378	,597
20. Bir şeylerin yanlış gidebileceğinden endişelendiğim için, çoğu kez yapmakta olduğum işi bırakmak zorunda kalırım.	,224	,628
42. Gelecekte bir hayli şanslı olacağımı düşünürüm.	,317	,609
65. Üstesinden gelmem gereken geçici sorunlara aldırmaksızın, daima her şeyin yolunda gideceğini düşünürüm.	,378	,596
81. Gelecekte bir şeylerin kötüye gideceği konusunda, genellikle çoğu kimseden daha endişeliyimdir.	,343	,603
112. Utandırılır ya da aşağılanırsam, çok çabuk atlatırım.	,328	,607
119. Hemen herkes korku dolu olsa bile, ben hemen her zaman rahat ve tasasız kalırım.	,356	,601
149. Endişeye kapıldığımdan, arkadaşlarım her şeyin yolunda gideceğini söyleseler bile, yapmakta olduğum işi bırakırım.	,190	,634
164. Gelecekte olabilecek kötü şeyler hakkında hiç endişelenmem.	,248	,622
188. Yapmaya çalıştığım her şeyde, genellikle şansım açıktır.	,291	,614
225. Çok dikkatli olmazsam, benim için işler çoğu kez ters gider.	,150	,640

Tablo 10. HA2 Alt Ölçeği Güvenilirlik Analizleri

	Toplam Madde Korelasyonu	Madde Çıkarıldıktan Sonra Alfa
12. Başkaları endişelenecek bir şey olmadığını düşünseler bile, tanıdık olmayan ortamlarda çoğu kez gergin ve endişeli hissederim.	,380	,610
26. Bir kaç saat sessiz ve hareketsiz kalmaktansa, çoğu zaman biraz riskli şeyler(sarp tepeler ve keskin virajlar üzerinde araba kullanmak gibi) yapmayı tercih ederim.	,430	,595

Tablo 10. HA2 Alt Ölçeği Güvenilirlik Analizleri(Devam)

67. Çoğu kimsenin bedensel olarak tehlike hissettiği durumlarda, genellikle sakin ve güvenli kalırım.	,309	,632
129. Başkaları pek tehlike olmadığını düşünse de, tanıdık olmayan ortamlarda çoğu kez gergin ve endişeli hissederim.	,325	,627
154. Bir kaç saat sessiz ve hareketsiz kalmaktansa, çoğu zaman riskli şeyler (planörle uçmak ya da paraşütle atlamak gibi) yapmayı tercih ederim.	,445	,590
189. Çoğu kimsenin tehlikeli nitelendirebileceği şeyleri (ıslak ya da buzlu bir yolda hızlı araba kullanmak gibi), genellikle kolayca yapabileceğime dair kendime güvenirim.	,286	,639
217. Yeni ve alışılmadık bir şey yapmak zorunda olduğumda, genellikle gergin ve endişeli hissederim.	,363	,616

Tablo 11. HA3 Alt Ölçeği Güvenilirlik Analizleri

	Toplam Madde Korelasyonu	Madde Çıkarıldıktan Sonra Alfa
27. Tanımadığım kimselere güven duymadığım için, çoğu kez yabancılarla tanışmaktan kaçınırım.	,460	,683
54. Bir grup yabancıyla tanışmak zorunda olduğumda, çoğu kimseden daha sıkılganımdır.	,561	,661
80. Bir grup yabancıyla buluşunca, bana dostça davranmadıkları söylenmiş olsa bile, rahat ve açık sözlü olmayı sürdürürüm.	,288	,718
100. Benim için, birisiyle konuşurken düşüncelerimi düzenlemek kolaydır.	,293	,716
142. Hemen her sosyal durumda, kendimi oldukça güvenli ve emin hissederim.	,401	,695
157. Yabancılarla birlikteyken hiç sıkılgan değilimdir.	,512	,672

Tablo 11. HA3 Alt Ölçeği Güvenilirlik Analizleri(Devam)

209. Bana kızgın oldukları söylenmiş olsa bile, yabancılarla tanıştığımda güvenli ve rahat olacağımı düşünürüm.	,396	,696
231. Arkadaş canlısı oldukları söylenmiş olsa bile, genellikle yabancılarla tanışmak zorunda kalacağım sosyal ortamlardan uzak dururum.	,389	,698

Tablo 12. RD (Ödül Bağımlılığı) Alt Ölçek Güvenilirlik Analizleri

	Toplam Madde Korelasyonu	Madde Çıkarıldıktan Sonra Alfa
3. Çoğu kez güzel bir konuşma ya da şirden derinden etkilenirim.	,086	,424
28. Başkalarını edebildiğim kadar çok memnun etmekten hoşlanırım.	,245	,399
55. Çoğu kimseden daha duygusalımdır.	,163	,411
83. Başkalarına karşı sempatik ve anlayışlı olmanın, pratik ve katı düşünceli olmaktan daha önemli olduğunu düşünürüm.	,080	,425
102. Duygusal yakarışlardan (kötürüm kalmış çocuklara yardım istendiğindeki gibi) oldukça çok etkilenirim.	-,016	,441
120. Hüzünlü şarkı ve filmleri epeyce sıkıcı bulurum.	,154	,412
158. Çoğu kez arkadaşlarımla arzularına boyun eğirim.	,017	,438
181. Hüzünlü bir film seyrederken, ağlama ihtimalim çoğu kimseden daha fazladır.	,101	,422
210. İnsanlar yardım, sempati ve sıcak bir anlayış bulmak için bana yaklaşmanın kolay olduğunu söylerler.	,053	,430
224. Yaptığım işin doğru mu yanlış mı olduğunu düşünüp taşınmak için, düzenli olarak zaman ayırırım.	-,077	,454
21. Yaşantı ve duygularımı kendime saklamak yerine, arkadaşlarımla açıkça tartışmaktan hoşlanırım.	,317	,380
44. Yalnız olmak beni her zaman rahatsız etmez.	,055	,429

Tablo 12. RD (Ödül Bağımlılığı) Alt Ölçek Güvenilirlik Analizleri(Devam)

68. Sorunlarımı kendime saklamaktan hoşlanırım.	,269	,389
117. Candan ve yakın arkadaşlarımın çoğu zaman benimle birlikte olmasını isterim.	,225	,405
143. Özel düşüncelerimden nadiren söz ettiğimden, arkadaşlarım duygularımı anlamakta güçlük çekerler.	,255	,391
180. Genellikle soğukkanlı ve başkalarından ayrı kalmaktan hoşlanırım.	,327	,377
201. Arkadaşlarla birlikteyken bile, çok fazla "açılmamayı" tercih ederim.	,260	,391
226. Kendimi keyifsiz hissettiğimde, yalnız kalmak yerine arkadaşlarla birlikte olduğumda, genellikle daha iyi hissederim.	,282	,388
14Dini inançlarımdan güç alırım	-,142	,556
46. Başkalarının benden ya da işleri yapma tarzımdan hoşlanıp hoşlanmadıklarına pek aldırmam.	,224	,398
71. Kendilerine yardımı dokunamayan zayıf kimselere yardım etmenin zekice olduğunu düşünmüyorum.	,000	,440
131. Başkaları, benden istediklerini yapmayacağı için, çoğu kez benim aşırı bağımsız olduğumu düşünürler.	,216	,399
156. Başkalarını memnun etmek için kendi bildiğimden şaşmam.	,096	,423
193. Bireysel haklar, herhangi bir grubun gereksinimlerinden daha önemlidir.	,083	,425

Tablo 13. RD1 Alt Ölçeği Güvenilirlik Analizleri

	Toplam Madde Koreasyonu	Madde Çıkarıldıktan Sonra Alfa
3. Çoğu kez güzel bir konuşma ya da şiiirden derinden etkilenirim.	,270	,380
28. Başkalarını edebildiğim kadar çok memnun etmekten hoşlanırım.	,286	,373
55. Çoğu kimseden daha duygusalımdır.	,347	,348
83. Başkalarına karşı sempatik ve anlayışlı olmanın, pratik ve katı düşünceli olmaktan daha önemli olduğunu düşünürüm.	,189	,409
102. Duygusal yakarıışlardan (kötürüm kalmış çocuklara yardım istendiğindeki gibi) oldukça çok etkilenirim.	,212	,398
120. Hüzünlü şarkı ve filmleri epeyce sıkıcı bulurum.	,088	,443
158. Çoğu kez arkadaşlarıımın arzularına boyun eğerim.	,122	,433
181. Hüzünlü bir film seyrederken, ağlama ihtimalim çoğu kimseden daha fazladır.	,207	,399
210. İnsanlar yardım, sempati ve sıcak bir anlayış bulmak için bana yaklaşmanın kolay olduğunu söylerler.	,140	,424
224. Yaptığım işin doğru mu yanlış mı olduğunu düşünüp taşınmak için, düzenli olarak zaman ayırırım.	-,048	,495

Tablo 14. RD3 Alt Ölçeği Güvenilirlik Analizleri

	Toplam Madde Korelasyonu	Madde Çıkarıldıktan Sonra Alfa
21. Yaşantı ve duygularımı kendime saklamak yerine, arkadaşlarımla açıkça tartışmaktan hoşlanırım.	,448	,588
44. Yalnız olmak beni her zaman rahatsız etmez.	,098	,668
68. Sorunlarımı kendime saklamaktan hoşlanırım.	,454	,585
117. Candan ve yakın arkadaşlarımla çoğu zaman benimle birlikte olmasını isterim.	,213	,645
143. Özel düşüncelerimden nadiren söz ettiğimden, arkadaşlarımla duygularımı anlamakta güçlük çekerler.	,347	,616
180. Genellikle soğukkanlı ve başkalarından ayrı kalmaktan hoşlanırım.	,469	,580
201. Arkadaşlarla birlikteyken bile, çok fazla "açılmamayı" tercih ederim.	,354	,614
226. Kendimi keyifsiz hissettiğimde, yalnız kalmak yerine arkadaşlarla birlikte olduğumda, genellikle daha iyi hissederim.	,309	,626

Tablo 15. RD4 Alt Ölçeği Güvenilirlik Analizleri

	Toplam Madde Korelasyonu	Madde Çıkarıldıktan Sonra Alfa
14. İşleri başkalarının arzularına bırakmaktansa, genellikle kendi tarzıma göre yaparım.	,181	,339
46. Başkalarının benden ya da işleri yapma tarzımdan hoşlanıp hoşlanmadıklarına pek aldırmam.	,236	,293
71. Kendilerine yardımı dokunamayan zayıf kimselere yardım etmenin zekice olduğunu düşünmüyorum.	,099	,387
131. Başkaları, benden istediklerini yapmayacağım için, çoğu kez benim aşırı bağımsız olduğumu düşünürler.	,262	,273
156. Başkalarını memnun etmek için kendi bildiğimden şaşmam.	,217	,309
193. Bireysel haklar, herhangi bir grubun gereksinimlerinden daha önemlidir.	,079	,399

Tablo 16. P (Sebat etme) Alt ölçek Güvenilirliği

	Toplam Madde Korelasyonu	Madde Çıkarıldıktan Sonra Alfa
11. Belki de yaptığımdan daha fazlasını başarabilirim, ancak bir şeye ulaşmak için kendimi gereğinden fazla zorlamada bir yarar görmüyorum.	,352	,456
37. Genellikle o kadar kararlıyım ki, başkaları vazgeçtikten sonra bile çalışmaya devam ederim.	,241	,498
62. Çoğu kimseden daha çok çalışırım.	,370	,448
103. Yapabileceğim en iyisini yapmak istediğim için, genellikle kendimi çoğu kimseden daha çok zorlarım.	,354	,458
128. Başarılarımdan dolayı içim rahattır ve daha iyisini yapmak için pek istekli değilimdir.	,101	,543
166. Düşündüğümden daha uzun sürerse, çoğu kez o işi bırakırım.	,157	,528
205. Çoğu kimseden daha mükemmeliyetçiyimdir.	,185	,518
218. Çoğu kez kendimi tükenmişlik sınırına dek zorlar ya da gerçekte yapabileceğimden daha fazlasını yapmaya çalışırım.	,228	,502

Tablo 17. S (İş birliği yapma) Alt ölçeği Güvenilirlik Analizleri

	Toplam Madde Korelasyonu	Madde Çıkarıldıktan Sonra Alfa
4. Çoğu kez koşulların kurbanı olduğumu düşünürüm.	,405	,817
24. Ne yapmak istediğimi seçmede kendimi nadiren serbest hissederim.	,325	,820
58. Tutumlarımı, büyük ölçüde denetimim dışındaki etkiler belirler.	,430	,817
86. Başkaları beni çok fazla denetliyor.	,330	,820
121. Koşullar çoğu kez beni irademe karşı bir şeyler yapmaya zorlar.	,301	,820
151. Genellikle ne yapacağımı seçmede serbestimdir.	,265	,821

Tablo 17. S (İş birliği yapma) Alt ölçeği Güvenilirlik Analizleri(Devam)

169. Davranışlarımı, büyük ölçüde denetimim dışındaki etkiler belirler.	,464	,816
198. Sorunlarım için, çoğu kez başkalarını ve koşulları sorumlu tutarım.	,427	,817
9. Çoğu kez yaşamımın, pek az bir amacı ya da anlamı olduğunu düşünürüm.	,422	,817
30. Zaman yokluğu nedeniyle, genellikle işleri önemlilik sırasına göre yapamam.	,288	,821
59. Her gün amaçlarıma doğru bir adım daha atmaya çalışırım.	,237	,822
105. Sorunlarıma uzun vadeli çözümler aramak için çok az zamanım var.	,364	,819
126. Yaşamımın gerçek bir amacı ve önemi olduğunu sanmıyorum.	,372	,818
159. Zamanımın çoğunu, gerekli gibi görünen, ancak benim için gerçekte önemsiz olan şeylere harcarım.	,386	,818
177. Davranışlarıma yaşamım için koyduğum belli amaçlar, güçlü şekilde yol gösterir.	,000	,825
223. Yaşamımda ne yapmak istediğimi biliyorum.	,333	,820
40. Sorunlarıma çoğu kez bir başkasının çözüm sağlamasını beklerim.	,340	,819
106. Sırf ne yapılacağını bilmediğim için, çoğu kez sorunların gereğine bakamam.	,443	,816
171. İşlerin yapılması için, bir başkasının ön ayak olmasını beklemeyi tercih ederim.	,321	,820
197. Çoğu kimse benden daha çok çare bulucu görünür.	,286	,821
233. Zor durumları, genellikle bir meydan okuma ya da fırsat olarak değerlendiririm.	-,006	,829
32. Çoğu kez başka herkesten daha zeki olmayı dilerim.	,282	,821
60. Çoğu kez başka herkesten daha güçlü olmayı dilerim.	,321	,820
74. Çoğu kez sonsuza değin genç kalabilmeyi dilerim.	,101	,826

Tablo 17. S (İş birliği yapma) Alt ölçeği Güvenilirlik Analizleri(Devam)

85. Çoğu zaman "Superman" gibi özel güçlerimin olmasını dilerim.	,333	,819
94. Başka herkesten daha çok zengin olmak istemem.	,100	,826
107. Çoğu kez zamanın akışını durdurabilmeyi dilerim.	,309	,820
136. Başkalarının bir şey hakkında benden daha çok bilmesi gerçeğinden, çoğu zaman rahatsızlık duymam.	,077	,827
150. Çoğu kez başka herkesten daha güçlü olmayı dilerim.	,330	,820
179. Çoğu kez sonsuza değin yaşamak isterim.	,287	,821
214. Başka herkesten daha fazla hayran olunmak istemem.	,136	,825
229. Keşke başka herkesten daha iyi görünümlü olsam.	,368	,818
17. Çoğu durumda doğal tepkilerim, geliştirmiş olduğum iyi alışkanlıklara dayanır.	,109	,825
36. Tekrarlanmış uygulamalar bana, çoğu anlık dürtüler ya da telkinlerden daha güçlü olan, iyi alışkanlıklar kazandırdı.	-,005	,828
39. Bırakabilmeyi dilediğim bir çok kötü alışkanlığım var.	,334	,819
90. Tekrarlanmış uygulamalar, başarılı olmamda bana yardımcı olan, pek çok şeyde iyi olmama olanak vermiştir.	,083	,825
104. Öyle çok kusurluyum ki, bu yüzden kendimi pek de sevmem.	,496	,815
115. İyi alışkanlıklar edinebilmem için, beni eğiten kişilerden çok fazla yardıma gereksinim duyarım.	,252	,822
135. İyi alışkanlıklar benim için "ikinci mizaç" olmuştur ve hemen her zaman otomatik ve kendiliğinden davranışlardır.	,045	,827
162. Alışkanlıklarımın çoğu, bana değerli amaçlara ulaşmada zorluk çıkarır.	,340	,819

Tablo 17. S (İş birliği yapma) Alt ölçeği Güvenilirlik Analizleri(Devam)

184. Çoğu ayartıcı durumda, kendime güvenebilmem için iyi alışkanlıklar geliştirmemi sağlayacak, çok sayıda uygulama yapmam gerekir.	,251	,822
196. İyi alışkanlıklar, işleri istediğim şekilde yapmamı kolaylaştırır.	,205	,823
207. Şimdiki doğal tepkilerimin, genellikle ilkelerim ve uzun vadeli amaçlarımla tutarlı olduğunu düşünürüm.	,288	,821
221. Sonucunda acı çekeceğimi bilsem bile, irade gücüm çok güçlü ayartmaları üstesinden gelmeyecek kadar zayıftır.	,385	,818

Tablo 18. S1 Alt Ölçeği Güvenilirlik Analizleri

	Toplam Madde Korelasyonu	Madde Çıkarıldıktan Sonra Alfa
4. Çoğu kez koşulların kurbanı olduğumu düşünürüm.	,389	,643
24. Ne yapmak istediğimi seçmede kendimi nadiren serbest hissedirim.	,312	,662
58. Tutumlarımı, büyük ölçüde denetimim dışındaki etkiler belirler.	,392	,643
86. Başkaları beni çok fazla denetliyor.	,362	,650
121. Koşullar çoğu kez beni irademe karşı bir şeyler yapmaya zorlar.	,405	,640
151. Genellikle ne yapacağımı seçmede serbestimdir.	,258	,672
169. Davranışlarımı, büyük ölçüde denetimim dışındaki etkiler belirler.	,493	,618
198. Sorunlarım için, çoğu kez başkalarını ve koşulları sorumlu tutarım.	,334	,657

Tablo 19. S2 Alt Ölçeği Güvenilirlik Analizleri

	Toplam Madde Koreasyonu	Madde Çıkarıldıktan Sonra Alfa
9. Çoğu kez yaşamımın, pek az bir amacı ya da anlamı olduğunu düşünürüm.	,371	,534
30. Zaman yokluğu nedeniyle, genellikle işleri önemlilik sırasına göre yapamam.	,328	,549
59. Her gün amaçlarıma doğru bir adım daha atmaya çalışırım.	,250	,573
105. Sorunlarıma uzun vadeli çözümler aramak için çok az zamanım var.	,191	,595
126. Yaşamımın gerçek bir amacı ve önemi olduğunu sanmıyorum.	,370	,535
159. Zamanımın çoğunu, gerekli gibi görünen, ancak benim için gerçekte önemsiz olan şeylere harcarım.	,374	,533
177. Davranışlarıma yaşamım için koyduğum belli amaçlar, güçlü şekilde yol gösterir.	,000	,605
223. Yaşamımda ne yapmak istediğimi biliyorum.	,362	,538

Tablo 20. S3 Alt Ölçeği Güvenilirlik Analizleri

	Toplam Madde Koreasyonu	Madde Çıkarıldıktan Sonra Alfa
40. Sorunlarıma çoğu kez bir başkasının çözüm sağlamasını beklerim.	,351	,360
106. Sırf ne yapılacağını bilmediğim için, çoğu kez sorunların gereğine bakamam.	,322	,374
171. İşlerin yapılması için, bir başkasının ön ayak olmasını beklemeyi tercih ederim.	,300	,391
197. Çoğu kimse benden daha çok çare bulucu görünür.	,284	,401
233. Zor durumları, genellikle bir meydan okuma ya da fırsat olarak değerlendiririm.	,050	,555

Tablo 21. S4 Alt Ölçeği Güvenilirlik Analizleri

	Toplam Madde Korelasyonu	Madde Çıkarıldıktan Sonra Alfa
32. Çoğu kez başka herkesten daha zeki olmayı dilerim.	,341	,637
60. Çoğu kez başka herkesten daha güçlü olmayı dilerim.	,391	,631
74. Çoğu kez sonsuza değin genç kalabilmeyi dilerim.	,263	,651
85. Çoğu zaman "Superman" gibi özel güçlerimin olmasını dilerim.	,412	,623
94. Başka herkesten daha çok zengin olmak istemem.	,196	,663
107. Çoğu kez zamanın akışını durdurabilmeyi dilerim.	,312	,642
136. Başkalarının bir şey hakkında benden daha çok bilmesi gerçeğinden, çoğu zaman rahatsızlık duymam.	,147	,672
150. Çoğu kez başka herkesten daha güçlü olmayı dilerim.	,439	,620
179. Çoğu kez sonsuza değin yaşamak isterim.	,345	,636
214. Başka herkesten daha fazla hayran olunmak istemem.	,270	,650
229. Keşke başka herkesten daha iyi görünüşlü olsam.	,363	,632

Tablo 22. S5 Alt Ölçeği Güvenilirlik Analizleri

	Toplam Madde Korelasyonu	Madde Çıkarıldıktan Sonra Alfa
17. Çoğu durumda doğal tepkilerim, geliştirmiş olduğum iyi alışkanlıklara dayanır.	,148	,501
36. Tekrarlanmış uygulamalar bana, çoğu anlık dürtüler ya da telkinlerden daha güçlü olan, iyi alışkanlıklar kazandırdı.	,051	,525
39. Bırakabilmeyi dilediğim bir çok kötü alışkanlığım var.	,264	,471
90. Tekrarlanmış uygulamalar, başarılı olmamda bana yardımcı olan, pek çok şeyde iyi olmama olanak vermiştir.	,121	,507
104. Öyle çok kusurluyum ki, bu yüzden kendimi pek de sevmem.	,378	,438
115. İyi alışkanlıklar edinebilmem için, beni eğiten kişilerden çok fazla yardıma gereksinim duyarım.	,168	,500
135. İyi alışkanlıklar benim için "ikinci mizaç" olmuştur ve hemen her zaman otomatik ve kendiliğinden davranışlardır.	,127	,509
162. Alışkanlıklarımın çoğu, bana değerli amaçlara ulaşmada zorluk çıkarır.	,251	,475
184. Çoğu ayartıcı durumda, kendime güvenebilmem için iyi alışkanlıklar geliştirmemi sağlayacak, çok sayıda uygulama yapmam gerekir.	,104	,517
196. İyi alışkanlıklar, işleri istediğim şekilde yapmamı kolaylaştırır.	,193	,493
207. Şimdiki doğal tepkilerimin, genellikle ilkelerim ve uzun vadeli amaçlarımla tutarlı olduğunu düşünürüm.	,284	,467
221. Sonucunda acı çekeceğimi bilsem bile, irade gücüm çok güçlü ayartmaları üstesinden gelmeyecek kadar zayıftır.	,296	,461

Tablo 23. C (İş birliği Yapma) Alt Ölçeği Güvenilirlikleri

	Toplam Madde Korelasyonu	Madde Çıkarıldıktan Sonra Alfa
5. Benden çok farklı olsalar bile, genellikle başkalarını olduğu gibi kabul ederim.	,214	,808
16. Benden farklı düşünceleri olan kimselerden, genellikle hoşlanmam.	,414	,802
48. Görüşlerimi kabul etmeyen kimselere karşı sabırlı değilimdir.	,277	,806
89. Çoğu kez başkalarından çok şey öğrenirim.	,216	,808
122. Benim için, benden farklı olan insanlara katlanmak güçtür.	,425	,801
133. Benden farklı değer yargıları olan insanları sevmek, genellikle benim için kolaydır.	,311	,805
172. Genellikle başkalarının görüşlerine saygı duyarım.	,305	,806
234. Benimle ilgili kimseler, işleri benim tarzıma göre yapmayı öğrenmek zorundadırlar.	,348	,804
25. Bir başkasının duygularını, çoğu kez kendiminkiler kadar dikkate alırım.	,299	,806
49. Çoğu kimseyi pek de iyi anladığım söylenemez.	,191	,809
73. İnsanlar genellikle bana nasıl hissettiklerini anlatırlar.	,126	,810
137. Genellikle kendimi başkalarının yerinde hayal etmeye çalışır, böylece onları gerçekten anlayabilirim.	,227	,808
161. Çoğu kez başkalarının yaşantılarını daha iyi anlamak için, kendi yargılarımı bir kenara koymaya çalışırım.	,331	,805
185. Keşke başkaları bu kadar çok konuşmasalar.	,105	,811
227. Aynı şeyi yaşantılamayan birisiyle duyguları paylaşmanın, mümkün olmadığını düşünürüm.	,199	,809
10. Herkesin karşısına çıkabilecek sorunlara çözüm bulmakta, yardımcı olmak isterim.	,318	,806

Tablo 23. C (İş birliği Yapma) Alt Ölçeği Güvenilirlikleri(Devam)

47. Herkesi memnun etmek mümkün olmadığı için, genellikle kendim için ne istiyorsam sadece onu edinmeye çalışırım.	,193	,809
64. Başkalarının hizmetinde olmaktan hoşlanırım.	-,004	,813
87. Öğrendiklerimi başkalarıyla paylaşmaktan hoşlanırım.	,349	,805
127. Başkalarıyla olabildiğince iş birliği yapmaya çalışırım.	,377	,803
153. Bir ekibin üyeleri, paylarını nadiren dürüstçe alırlar.	-,036	,817
178. Genellikle başkalarının başarısına ön ayak olmak aptalcadır.	,357	,804
216. Tanıdığım çoğu kimse, başka kimin incineceğine aldırmaksızın, yalnızca kendisini düşünür.	,033	,814
7. Beni inciten kimselerden intikam almak hoşuma gider.	,454	,800
33. Düşmanlarımla acı çektiğini görmek bana hoşnutluk verir.	,467	,800
57. Birisi beni bir şekilde incitti mi, genellikle acıyı çıkartmaya çalışırım.	,418	,801
78. Bana geçmişte haksızlık yapmış olsalar bile, başka kimselerin duygularını dikkate almaya çalışırım.	,463	,800
98. Bana adice davranan birisine, genellikle adice davranmaktan hoşlanırım.	,409	,802
124. Birisi beni incitirse, intikam almaktansa kibar davranmayı yeğlerim.	,421	,801
146. Düşmanlarımla acı çektiğini hayal etmekten hoşlanırım.	,408	,802
168. Bana yanlış yapan birisini, çoğu zaman, çabucak bağışlarım.	,201	,809
199. Bana kötü davranmış olsalar bile, başkalarına yardım etmekten hoşnutluk duyarım.	,372	,803
222. Herhangi birisinin acı çektiğini görmekten nefret ederim.	,296	,806

Tablo 23. C (İş birliği Yapma) Alt Ölçeği Güvenilirlikleri(Devam)

18. Birçok eski arkadaşımın güvenini kaybedecek olsam bile, zengin ve ünlü olmak için, yasal olan hemen her şeyi yapardım.	,354	,804
50. Ticarete başarılı olmak için sahtekar olmak zorunda değilsiniz.	,117	,810
72. Bana haksız davranmış olsalar bile, başkalarına haksızca davranırsam, zihinsel huzurum kalmaz.	,343	,805
93. Yaşamak için ilkeler olduğunu ve hiç kimsenin sonunda acı çekmeksizin bunları çiğnegemeyeceğini bilirim.	,065	,813
138. Tarafsızlık ve dürüstlük gibi ilkeler yaşamımın bazı yönlerinde pek az rol oynarlar.	,281	,806
160. Ticari kararlarda, neyin doğru neyin yanlış olduğuna ilişkin dinsel ya da ahlaki ilkelerin çok etkili olması gerektiğini düşünmem.	,282	,806
186. Önemsiz ya da kötüymüş gibi görüneler bile, herkes itibar ve saygı ile muamele görmelidir.	,302	,806
206. Bir şeyin doğru mu yanlış mı olduğu, sadece bir görüş meselesidir.	-,086	,817
235. Sahtekar olmak, yalnızca yakalandığımızda sorun yaratır.	,369	,803

Tablo 24. C1 Alt Ölçeği Güvenilirlik Analizleri

	Toplam Madde Korelasyonu	Madde Çıkarıldıktan Sonra Alfa
5. Benden çok farklı olsalar bile, genellikle başkalarını olduğu gibi kabul ederim.	,295	,614
16. Benden farklı düşünceleri olan kimselerden, genellikle hoşlanmam.	,456	,571
48. Görüşlerimi kabul etmeyen kimselere karşı sabırlı değilimdir.	,351	,600
89. Çoğu kez başkalarından çok şey öğrenirim.	,143	,649
122. Benim için, benden farklı olan insanlara katlanmak güçtür.	,482	,557
133. Benden farklı değer yargıları olan insanları sevmek, genellikle benim için kolaydır.	,400	,584
172. Genellikle başkalarının görüşlerine saygı duyarım.	,293	,617
234. Benimle ilgili kimseler, işleri benim tarzıma göre yapmayı öğrenmek zorundadırlar.	,243	,632

Tablo 25. C2 Alt Ölçeği Güvenilirlik Analizleri

	Toplam Madde Korelasyonu	Madde Çıkarıldıktan Sonra Alfa
25. Bir başkasının duygularını, çoğu kez kendiminkiler kadar dikkate alırım.	,170	,351
49. Çoğu kimseyi pek de iyi anladığım söylenemez.	,192	,337
73. İnsanlar genellikle bana nasıl hissettiklerini anlatırlar.	,128	,370
137. Genellikle kendimi başkalarının yerinde hayal etmeye çalışır, böylece onları gerçekten anlayabilirim.	,212	,327
161. Çoğu kez başkalarının yaşantılarını daha iyi anlamak için, kendi yargılarımı bir kenara koymaya çalışırım.	,254	,302
185. Keşke başkaları bu kadar çok konuşmasalar.	,126	,373
227. Aynı şeyi yaşantılamayan birisiyle duyguları paylaşmanın, mümkün olmadığını düşünürüm.	,119	,384

Tablo 26. C3 Alt Ölçeği Güvenilirlik Analizi

	Toplam Madde Korelasyonu	Madde Çıkarıldıktan Sonra Alfa
10. Herkesin karşısına çıkabilecek sorunlara çözüm bulmakta, yardımcı olmak isterim.	,206	,309
47. Herkesi memnun etmek mümkün olmadığı için, genellikle kendim için ne istiyorsam sadece onu edinmeye çalışırım.	,150	,327
64. Başkalarının hizmetinde olmaktan hoşlanırım.	,044	,369
87. Öğrendiklerimi başkalarıyla paylaşmaktan hoşlanırım.	,244	,294
127. Başkalarıyla olabildiğince iş birliği yapmaya çalışırım.	,227	,280
153. Bir ekibin üyeleri, paylarını nadiren dürüstçe alırlar.	,107	,352
178. Genellikle başkalarının başarısına ön ayak olmak aptalcadır.	,118	,344
216. Tanıdığım çoğu kimse, başka kimin incineceğine aldırmaksızın, yalnızca kendisini düşünür.	,123	,341

Tablo 27. C4 Alt Ölçeği Güvenilirlik Analizleri

	Toplam Madde Korelasyonu	Madde Çıkarıldıktan Sonra Alfa
7. Beni inciten kimselerden intikam almak hoşuma gider.	,593	,732
33. Düşmanlarımla acı çektiğimi görmek bana hoşnutluk verir.	,553	,738
57. Birisi beni bir şekilde incitti mi, genellikle acısını çıkartmaya çalışırım.	,507	,743
78. Bana geçmişte haksızlık yapmış olsalar bile, başka kimselerin duygularını dikkate almaya çalışırım.	,407	,757
98. Bana adice davranan birisine, genellikle adice davranmaktan hoşlanırım.	,412	,757
124. Birisi beni incitirse, intikam almaktansa kibar davranmayı yeğlerim.	,446	,752
146. Düşmanlarımla acı çektiğimi hayal etmekten hoşlanırım.	,467	,749
168. Bana yanlış yapan birisini, çoğu zaman, çabucak bağışlarım.	,325	,768

Tablo 27. C4 Alt Ölçeği Güvenilirlik Analizleri(Devam)

199. Bana kötü davranmış olsalar bile, başkalarına yardım etmekten hoşnutluk duyarım.	,430	,754
222. Herhangi birisinin acı çektiğini görmekten nefret ederim.	,214	,776

Tablo 28. C5 Alt Ölçeği Güvenilirlik Analizleri

	Toplam Madde Korelasyonu	Madde Çıkarıldıktan Sonra Alfa
18. Birçok eski arkadaşımın güvenini kaybedecek olsam bile, zengin ve ünlü olmak için, yasal olan hemen her şeyi yapardım.	,331	,389
50. Ticarete başarılı olmak için sahtekar olmak zorunda değilsiniz.	,191	,436
72. Bana haksız davranmış olsalar bile, başkalarına haksızca davranırsam, zihinsel huzurum kalmaz.	,091	,466
93. Yaşamak için ilkeler olduğunu ve hiç kimsenin sonunda acı çekmeksizin bunları çiğnegemeyeceğini bilirim.	,110	,469
138. Tarafsızlık ve dürüstlük gibi ilkeler yaşamımın bazı yönlerinde pek az rol oynarlar.	,266	,404
160. Ticari kararlarda, neyin doğru neyin yanlış olduğuna ilişkin dinsel ya da ahlaki ilkelerin çok etkili olması gerektiğini düşünmem.	,366	,358
186. Önemsiz ya da kötümüş gibi görünseler bile, herkes itibar ve saygı ile muamele görmelidir.	,147	,451
206. Bir şeyin doğru mu yanlış mı olduğu, sadece bir görüş meselesidir.	-,068	,532
235. Sahtekar olmak, yalnızca yakalandığınızda sorun yaratır.	,378	,356

Tablo 29. ST (Kendini Aşma) Alt ölçeği Güvenilirliği

	Toplam Madde Korelasyonu	Madde Çıkarıldıktan Sonra Alfa
8. Bir şeye yoğunlaştığımda, çoğu kez zamanın nasıl geçtiğinin farkına varmam.	,163	,754
23. Yapmakta olduğum işe kendimi fazla kaptırıp başka her şeyi unuttuğumdan, çoğu kez "dalgın" olarak adlandırılırım.	,213	,752
45. Gevşemekten, çoğu kez beklenmedik içgörü ya da anlayış pırıltıları yaşarım.	,240	,751
76. Bazen sanki zaman ve mekanda sonu ve sınırı olmayan bir nesnenin parçasıymışım hissine kapılırım.	,424	,741
96. Bir şey hakkında uzunca süre düşündükten sonra bile, mantıksal nedenlerimden çok duygularıma güvenmeyi öğrendim.	,241	,751
125. Çoğu kez yaptığım işin o kadar etkisinde kalırım ki, zaman ve mekandan kopmuş gibi o an içinde kaybolurum.	,369	,745
152. Çoğu kez kendimi yapmakta olduğum işe o kadar kaptırırım ki, bir an nerede olduğumu unuturum.	,338	,746
173. Yaşamdaki rolümün berraklaşmasına yol açan, kendimi çok coşkulu ve mutlu hissettiğim yaşantılarım olmuştur.	,258	,751
195. İçinde, ansızın var olan her şeyle berrak ve derinden bir aynılık duygusu edindiğim, epeyce coşkulu anlarım oldu.	,416	,743
215. Sıradan bir şeye bakarken, çoğu kez olağanüstü bir şey olur ve sanki onu ilk kez görüyormuşum duygusuna kapılırım.	,414	,742
228. Çevremde olup bitenlerden bütünüyle haberdar olmadığım için, başkalarına çoğu kez sanki başka bir dünyadaymışım gibi gelir.	,236	,751

Tablo 29. ST (Kendini Aşma) Alt ölçeği Güvenilirliği(Devam)

15. Çoğu kez çevremdeki kimselerle öylesine bağlantılı olduğumu düşünürüm ki, sanki aramızda bir ayrılık yokmuş gibi gelir.	,235	,751
31. Çoğu kez hayvanları ve bitkileri yok olmaktan koruyacak işler yapmaya çalışırım.	,292	,748
51. Bazen kendimi doğayla öylesine bağlantılı hissederim ki, her şey tek bir canlı organizmanın parçasıymış gibi görünür.	,458	,739
84. Çoğu kez etrafımdaki tüm nesnelere karşı güçlü bir bütünlük duygusu hissederim.	,433	,741
95. Dünyayı daha iyi bir haline getirmek için, kendi yaşamımı severek riske ederdim.	,244	,751
132. Çoğu kez etrafımdaki tüm kişilerle güçlü manevi ve duygusal bağlantım olduğunu hissederim.	,350	,745
163. Dünyayı daha iyi bir yer yapmak için; savaş, yoksulluk ya da haksızlıkları önlemeye çalışmak gibi gerçekten de kişisel fedakarlıklar yaptım.	,250	,750
200. Çoğu kez, tüm yaşamın kendisine bağlı olduğu manevi bir gücün parçasıymışım hissine kapılırım.	,492	,739
232. Baharda çiçeklerin açmasını, eski bir arkadaşı yeniden görmek kadar severim.	,274	,750
6 Sıkıntılarımı çözerken benzer durumların ortaya çıkmaması için de tedbirler alırım	-,122	,796
38. Yaşamda, bilimsel olarak açıklanamayan bir çok şeye hayran olurum.	,221	,752
56. Bazen neler olacağını sezme olanak veren, bir "altıncı his"e sahipmişim gibi gelir.	,292	,749
77. Bazen başkalarına karşı sözcüklerle açıklayamadığım bir bağlantı hissederim.	,420	,744

Tablo 29. ST (Kendini Aşma) Alt ölçeği Güvenilirliği(Devam)

88. Dinsel yaşantılar, yaşamımın gerçek amacını anlamamda bana yardımcı olmuştur.	,292	,749
97. Bazen yaşamımın, herhangi bir insandan daha büyük bir manevi güç tarafından yönetildiğini düşünürüm.	,340	,746
116. Duygu-dışı algılamamın (telepati ya da önceden bilme gibi), gerçekten de mümkün olduğuna inanırım.	,265	,750
123. Mucize denilen çoğu şeyin, sadece şans eseri olduğunu düşünürüm.	,064	,760
145. Bilimsel olarak açıklanamayan şeylere inanmanın, akıllıca olmadığını düşünürüm.	-,017	,763
175. Kendimin duygu dışı algılar yaşantıladığıma inanırım.	,275	,749
194. Kendimi, ilahi ve olağanüstü bir manevi güçle temas içinde hissettiğim yaşantılarım oldu.	,383	,744
208. Tüm yaşamın, bütünüyle açıklanamayacak bir manevi düzen ya da güce bağlı olduğuna inanırım.	,313	,748
220. Mistik yaşantı söylentileri, muhtemelen sadece birer hüsnü kuruntudan ibarettir.	,057	,760

Tablo 30. ST1 Alt Ölçeği Güvenilirlik Analizleri

	Toplam Madde Korelasyonu	Madde Çıkarıldıktan Sonra Alfa
8. Bir şeye yoğunlaştığımda, çoğu kez zamanın nasıl geçtiğinin farkına varmam.	,284	,658
23. Yapmakta olduğum işe kendimi fazla kaptırıp başka her şeyi unuttuğumdan, çoğu kez "dalgın" olarak adlandırılırım.	,316	,647
45. Gevşemekteyken, çoğu kez beklenmedik içgörü ya da anlayış pırıltıları yaşarım.	,179	,671
76. Bazen sanki zaman ve mekanda sonu ve sınırı olmayan bir nesnenin parçasıymışım hissine kapılırım.	,320	,646
96. Bir şey hakkında uzunca süre düşündükten sonra bile, mantıksal nedenlerimden çok duygularıma güvenmeyi öğrendim.	,231	,663
125. Çoğu kez yaptığım işin o kadar etkisinde kalırım ki, zaman ve mekandan kopmuş gibi o an içinde kaybolurum.	,450	,621
152. Çoğu kez kendimi yapmakta olduğum işe o kadar kaptırırım ki, bir an nerede olduğumu unuturum.	,423	,626
173. Yaşamdaki rolümün berraklaşmasına yol açan, kendimi çok coşkulu ve mutlu hissettiğim yaşantılarım olmuştur.	,174	,667
195. İçinde, ansızın var olan her şeyle berrak ve derinden bir aynılık duygusu edindiğim, epeyce coşkulu anlarım oldu.	,353	,640
215. Sıradan bir şeye bakarken, çoğu kez olağanüstü bir şey olur ve sanki onu ilk kez görüyormuşum duygusuna kapılırım.	,457	,619
228. Çevremde olup bitenlerden bütünüyle haberdar olmadığım için, başkalarına çoğu kez sanki başka bir dünyadaymışım gibi gelir.	,329	,644

Tablo 31. ST2 Alt Ölçeği Güvenilirlik Analizleri

	Toplam Madde Korelasyonu	Madde Çıkarıldıktan Sonra Alfa
15. Çoğu kez çevremdeki kimselerle öylesine bağlantılı olduğumu düşünürüm ki, sanki aramızda bir ayrılık yokmuş gibi gelir.	,269	,681
31. Çoğu kez hayvanları ve bitkileri yok olmaktan koruyacak işler yapmaya çalışırım.	,345	,665
51. Bazen kendimi doğayla öylesine bağlantılı hissederim ki, her şey tek bir canlı organizmanın parçasıymış gibi görünür.	,455	,641
84. Çoğu kez etrafımdaki tüm nesnelere karşı güçlü bir bütünlük duygusu hissederim.	,444	,643
95. Dünyayı daha iyi bir haline getirmek için, kendi yaşamımı severek riske ederdim.	,306	,673
132. Çoğu kez etrafımdaki tüm kişilerle güçlü manevi ve duygusal bağlantım olduğunu hissederim.	,451	,642
163. Dünyayı daha iyi bir yer yapmak için; savaş, yoksulluk ya da haksızlıkları önlemeye çalışmak gibi gerçekten de kişisel fedakarlıklar yaptım.	,362	,661
200. Çoğu kez, tüm yaşamın kendisine bağlı olduğu manevi bir gücün parçasıymışım hissine kapılırım.	,363	,661
232. Baharda çiçeklerin açmasını, eski bir arkadaşı yeniden görmek kadar severim.	,249	,681

Tablo 32. ST3 Alt Ölçeği Güvenilirlik Analizleri

	Toplam Madde Korelasyonu	Madde Çıkarıldıktan Sonra Alfa
6. Mucizelerin olabileceğine inanırım.	,328	,620
38. Yaşamda, bilimsel olarak açıklanamayan bir çok şeye hayran olurum.	,300	,624
56. Bazen neler olacağını sezmeme olanak veren, bir "altıncı his"e sahipmişim gibi gelir.	,237	,634
77. Bazen başkalarına karşı sözcüklerle açıklayamadığım bir bağlantı hissedirim.	,238	,634
88. Dinsel yaşantılar, yaşamımın gerçek amacımı anlamamda bana yardımcı olmuştur.	,383	,613
97. Bazen yaşamımın, herhangi bir insandan daha büyük bir manevi güç tarafından yönetildiğini düşünürüm.	,368	,614
116. Duygu-dışı algılamamın (telepati ya da önceden bilme gibi), gerçekten de mümkün olduğuna inanırım.	,207	,640
123. Mucize denilen çoğu şeyin, sadece şans eseri olduğunu düşünürüm.	,294	,625
145. Bilimsel olarak açıklanamayan şeylere inanmamın, akıllıca olmadığını düşünürüm.	,209	,640
175. Kendimin duygu dışı algılar yaşantıladığıma inanırım.	,120	,657
194. Kendimi, ilahi ve olağanüstü bir manevi güçle temas içinde hissettiğim yaşantılarım oldu.	,361	,614
208. Tüm yaşamın, bütünüyle açıklanamayacak bir manevi düzen ya da güce bağlı olduğuna inanırım.	,416	,607
220. Mistik yaşantı söylentileri, muhtemelen sadece birer hüsnü kuruntudan ibarettir.	,226	,638

Tablo 33. SBCÖ ölçeği için güvenilirlik

Cronbach's Alpha	N
,831	23

Tablo 34. SBCÖ ölçeği Tüm Soru Güvenirlikleri

	Toplam Madde Korelasyonu	Madde Çıkarıldıktan Sonra Alfa
4Sıkıntılarımı paylaşacak birini ararım	,448	,822
10Sıkıntılarımı çevremdeki insanlardan gizlemeye çalışırım	,121	,837
13Fikirlerine güvendiğim kişilere danışırım	,535	,819
17Sıkıntılarımı içimde tutar, kimseye anlatmam	,305	,829
18Dostlarımla dertleşirim	,534	,819
20Yalnız kalmayı yeğlerim	,241	,832
23Sıkıntılarımı güvendiğim kişilere anlatarak içimi boşaltırım	,542	,818
1Dikkatimi sorundan uzaklaştırmaya çaba gösteririm	,349	,827
2Bütün olası çözümleri aklımdan geçiririm	,310	,828
3Olabildiğince bu konu/durumdan uzak durmaya çabalarım	,231	,832
5Kendimi güçlü hissetmeye çabalarım	,441	,823
6Sıkıntılarımı çözerken benzer durumların ortaya çıkmaması için de tedbirler alırım	,455	,823
7Kendime ödülleri vaad ederek mücadele gücü toplarım	,520	,819
8Problemin benim gücümle çözülebilecek yönlerini bulmaya çalışırım	,468	,822
9Bu durumun üstesinden gelebileceğime ilişkin kendi kendimi inandırmaya çalışırım	,497	,821
11Sıkıntılı olduğumda, kendimi iyi hissettirecek hayaller kurarım	,403	,824
12Problemin nedenlerini bulmaya çalışırım	,398	,825
14Dini inançlarımdan güç alırım	,351	,826
15Sorunun çözümüyle bağlantılı adaklar adarım	,213	,833

Tablo 34. SBCÖ ölçeği Tüm Soru Güvenirlikleri(Devam)

16Yapabileceklerimi en kolaydan zora doğru sıralayarak, sıkıntılarımı çözmeye çalışırım	,451	,822
19Sıkıntılı bir durumla karşılaştığımda “beterin beteri var” deyip teselli bulurum	,441	,822
21Kitap okuma, TV-sinema izleme, ev işi-spor yapma gibi uğraşlara yönelirim	,305	,828
22Beni rahatsız eden konuyu aklıma hiç getirmemeye çalışırım	,407	,824

Tablo 35. Kaçınma Faktörü Soru Güvenirliği

Cronbach's Alpha	N of Items
,705	8

Tablo 36. SBCÖ ölçeği Kaçınma Alt Ölçeği Soru Güvenirlikleri

Kaçınma Alt Ölçek Soruları	Toplam Madde Korelasyonu	Madde Çıkarıldıktan Sonra Alfa
1Dikkatimi sorundan uzaklaştırmaya çaba gösteririm	,436	,667
3Olabildiğince bu konu/durumdan uzak durmaya çabalarım	,448	,664
11Sıkıntılı olduğumda, kendimi iyi hissettirecek hayaller kurarım	,414	,672
14Dini inançlarımdan güç alırım	,347	,686
15Sorunun çözümüyle bağlantılı adaklar adarım	,298	,698
19Sıkıntılı bir durumla karşılaştığımda “beterin beteri var” deyip teselli bulurum	,425	,670
21Kitap okuma, TV-sinema izleme, ev işi-spor yapma gibi uğraşlara yönelirim	,273	,701
22Beni rahatsız eden konuyu aklıma hiç getirmemeye çalışırım	,522	,647

Tablo 37. Problem Odaklı Başa Çıkma Faktörü Güvenirlik

Cronbach's Alpha	N of Items
,810	8

Tablo 38. Tablo: SBÇÖ Ölçeği Problem Odaklı Başa Çıkma Alt Ölçeği Soru Güvenirlikleri

Problem Odaklı Başa Çıkma Alt Ölçek Soruları	Toplam Madde Korelasyonu	Madde Çıkarıldıktan Sonra Alfa
2Bütün olası çözümleri aklımdan geçiririm	,523	,791
5Kendimi güçlü hissetmeye çabalarım	,533	,787
6Sıkıntılarımı çözerken benzer durumların ortaya çıkmaması için de tedbirler alırım	,536	,787
7Kendime ödülleri vaat ederek mücadele gücü toplarım	,475	,802
8Problemin benim gücümle çözülebilecek yönlerini bulmaya çalışırım	,676	,767
9Bu durumun üstesinden gelebileceğime ilişkin kendi kendimi inandırmaya çalışırım	,581	,780
12Problemin nedenlerini bulmaya çalışırım	,485	,795
16Yapabileceklerimi en kolaydan zora doğru sıralayarak, sıkıntılarımı çözmeye çalışırım	,457	,800

Tablo 39. Sosyal Destek faktörü için Güvenilirlik

Cronbach's Alpha	N
,846	7

Tablo 40. SBÇÖ Ölçeği Sosyal Destek Alt Ölçeği Soru Güvenirlikleri

Sosyal Destek Alt Ölçek Soruları	Toplam Madde Korelasyonu	Madde Çıkarıldıktan Sonra Alfa
4Sıkıntılarımı paylaşacak birini ararım	,618	,823
10Sıkıntılarımı çevremdeki insanlardan gizlemeye çalışırım	,533	,836
13Fikirlerine güvendiğim kişilere danışırım	,546	,833
17Sıkıntılarımı içimde tutar, kimseye anlatmam	,692	,811
18Dostlarımla dertleşirim	,665	,816
20Yalnız kalmayı yeğlerim	,468	,846
23Sıkıntılarımı güvendiğim kişilere anlatarak içimi boşaltırım	,721	,807

TCI puanlarına göre Yaş Ortalamaları

Tablo 41. Doğum şekli ortalamaları

TCI Boyutları	Doğum Şekli	Ortalama
P	Vajinal	11,29
	Sezaryen	10,99
NS	Vajinal	60,17
	Sezaryen	61,46
HA	Vajinal	51,53
	Sezaryen	50,60
RD	Vajinal	34,67
	Sezaryen	33,70
S	Vajinal	62,25
	Sezaryen	61,91
C	Vajinal	56,38
	Sezaryen	57,00
ST	Vajinal	43,93
	Sezaryen	45,74

Tablo 42. Yaş Ortalamaları

Bağımlı Değişkenler	Yaşınız	Ortalama
NS	18	61,307
	19	61,151
	20	61,583
	21	60,230
	22	61,199
	23	60,821
	24	59,378
	25	60,882
HA	18	49,377
	19	48,768
	20	53,514
	21	52,968
	22	50,643
	23	52,696
	24	49,692
	25	50,903
RD	18	34,711
	19	34,890
	20	33,681
	21	35,018
	22	32,899
	23	34,229
	24	33,231
	25	34,854

Tablo 42. Yaş Ortalamaları(Devam)

SD	18	65,070
	19	63,007
	20	62,611
	21	61,395
	22	60,676
	23	60,471
	24	63,603
	25	59,854
C	18	59,272
	19	55,822
	20	57,208
	21	58,307
	22	53,923
	23	54,821
	24	56,782
	25	57,458
ST	18	43,649
	19	43,647
	20	43,556
	21	43,839
	22	47,557
	23	44,788
	24	45,737
	25	45,958
P	18	11,066
	19	11,806
	20	11,667
	21	11,166
	22	10,756
	23	10,992
	24	10,776
	25	10,896

Tablo 43. Doğum şekli*yaş ortalamaları

Bağımlı Değişkenler	Doğum Şekli	Yaş	Ortalama
NS	Vajinal	18	58,94
		19	60,14
		20	61,61
		21	60,55
		22	60,54
		23	59,04
		24	60,42
		25	60,13
	Sezaryen	18	63,66
		19	62,15
		20	61,556
		21	59,90
		22	61,85
		23	62,60
		24	58,33
		25	61,62

Tablo 43. Doğum şekli*yaş ortalamaları (Devam)

HA	Vajinal	18	49,42
		19	49,38
		20	51,47
		21	52,30
		22	51,00
		23	52,79
		24	52,88
	25	53,05	
	Sezaryen	18	49,33
		19	48,15
		20	55,55
		21	53,63
		22	50,28
		23	52,60
24		46,50	
25	48,75		
RD	Vajinal	18	34,42
		19	34,70
		20	34,80
		21	35,40
		22	34,08
		23	34,95
		24	34,96
	25	34,08	
	Sezaryen	18	35,00
		19	35,07
		20	32,55
		21	34,63
		22	31,71
		23	33,50
24		31,50	
25	35,62		
SD	Vajinal	18	63,47
		19	63,55
		20	63,44
		21	60,70
		22	63,20
		23	62,04
		24	61,03
	25	60,58	
	Sezaryen	18	66,66
		19	62,46
		20	61,77
		21	62,09
		22	58,14
		23	58,90
24		66,16	
25	59,12		

Tablo 43. Doğum şekli*yaş ortalamaları (Devam)

C	Vajinal	18	58,21
		19	55,48
		20	56,30
		21	58,25
		22	54,41
		23	57,04
		24	55,73
		25	55,66
	Sezaryen	18	60,33
		19	56,15
		20	58,11
		21	58,36
		22	53,42
		23	52,60
24		57,83	
25		59,25	
ST	Vajinal	18	45,63
		19	43,06
		20	44,22
		21	43,95
		22	43,54
		23	43,37
		24	44,30
		25	43,41
	Sezaryen	18	41,66
		19	44,23
		20	42,88
		21	43,72
		22	51,57
		23	46,20
24		47,16	
25		48,50	
P	Vajinal	18	11,63
		19	11,76
		20	11,55
		21	11,15
		22	11,08
		23	11,08
		24	11,38
		25	10,66
	Sezaryen	18	10,50
		19	11,84
		20	11,77
		21	11,18
		22	10,42
		23	10,90
24		10,16	
25		11,12	

Tc1 Doğum Şekli Cinsiyet Ortalamaları

Tablo 44. Doğum Şekli Ortalamaları

	Doğum şekli	Ort
P	Vajinal	11,28
	Sezaryen	11,27
NS	Vajinal	60,29
	Sezaryen	61,17
HA	Vajinal	52,22
	Sezaryen	51,27
RD	Vajinal	35,04
	Sezaryen	33,73
S	Vajinal	62,42
	Sezaryen	62,22
C	Vajinal	57,02
	Sezaryen	56,92
ST	Vajinal	44,27
	Sezaryen	44,78

Tablo 45. Cinsiyet Ortalamaları

Bağımlı Değişkenler	Cinsiyet	Ortalama
NS	Erkek	60,43
	Kadın	61,02
HA	Erkek	52,96
	Kadın	50,53
RD	Erkek	34,65
	Kadın	34,12
SD	Erkek	62,93
	Kadın	61,71
C	Erkek	57,92
	Kadın	56,02
ST	Erkek	44,28
	Kadın	44,76
P	Erkek	11,41
	Kadın	11,15

Tablo 46. Dünyaya geliş şekli * Cinsiyetiniz

Bağımlı Değişkenler	Doğum Şekli	Cinsiyet	
		Erkek Ortalama	Kadın Ortalama
NS	Vajinal	60,33	60,24
	Sezaryen	60,52	61,81
HA	Vajinal	53,81	50,63
	Sezaryen	52,11	50,43
RD	Vajinal	35,83	34,24
	Sezaryen	33,47	34,00
SD	Vajinal	62,57	62,27
	Sezaryen	63,29	61,15
C	Vajinal	58,72	55,31
	Sezaryen	57,11	56,73
ST	Vajinal	45,22	43,32
	Sezaryen	43,35	46,20
P	Vajinal	11,23	11,34
	Sezaryen	11,58	10,96

Tcı Doğum Şekli Maddi Gelir Ortalamaları

Tablo 47. Doğum Şekli Ortalamaları

Bağımlı Değişkenler	Doğum Şekli	Ortalama
NS	Vajinal	60,075
	Sezaryen	61,597
HA	Vajinal	52,856
	Sezaryen	51,303
RD	Vajinal	34,339
	Sezaryen	33,712
SD	Vajinal	61,154
	Sezaryen	61,359
C	Vajinal	55,914
	Sezaryen	56,834
ST	Vajinal	44,019
	Sezaryen	45,794
P	Vajinal	11,227
	Sezaryen	11,120

Tablo 48. Maddi Gelir Ortalamaları

Bağımlı Değişkenler	Maddi Gelir	Ortalama
NS	2500 ve altı	60,30
	2501-5000	60,86
	5001-7500	60,10
	7501 ve üstü	62,06
HA	2500 ve altı	49,92
	2501-5000	51,05
	5001-7500	52,43
	7501 ve üstü	54,90
RD	2500 ve altı	34,40
	2501-5000	34,53
	5001-7500	33,68
	7501 ve üstü	33,48
SD	2500 ve altı	64,85
	2501-5000	61,17
	5001-7500	60,12
	7501 ve üstü	58,86
C	2500 ve altı	57,29
	2501-5000	56,06
	5001-7500	56,43
	7501 ve üstü	55,69
ST	2500 ve altı	43,84
	2501-5000	44,82
	5001-7500	44,83
	7501 ve üstü	46,12
P	2500 ve altı	11,67
	2501-5000	11,03
	5001-7500	10,93
	7501 ve üstü	11,05

Tablo 49. Doğum şekli* maddi gelir Ortalamaları

Bağımlı Değişkenler	Doğum Şekli	Maddi Gelir	Ortalama
NS	Vajinal	2500 ve altı	61,028
		2501-5000	59,560
		5001-7500	59,125
		7501 ve üstü	60,588
Sezaryen	2500 ve altı	59,579	
	2501-5000	62,179	
	5001-7500	61,083	
	7501 ve üstü	63,545	
HA	Vajinal	2500 ve altı	49,636
		2501-5000	52,143
		5001-7500	54,292
		7501 ve üstü	55,353
Sezaryen	2500 ve altı	50,211	
	2501-5000	49,964	
	5001-7500	50,583	
	7501 ve üstü	54,455	
RD	Vajinal	2500 ve altı	34,804
		2501-5000	34,774
		5001-7500	34,542
		7501 ve üstü	33,235
Sezaryen	2500 ve altı	34,000	
	2501-5000	34,286	
	5001-7500	32,833	
	7501 ve üstü	33,727	
SD	Vajinal	2500 ve altı	63,925
		2501-5000	61,786
		5001-7500	59,083
		7501 ve üstü	59,824
Sezaryen	2500 ve altı	65,789	
	2501-5000	60,571	
	5001-7500	61,167	
	7501 ve üstü	57,909	
C	Vajinal	2500 ve altı	56,701
		2501-5000	55,881
		5001-7500	54,958
		7501 ve üstü	56,118
Sezaryen	2500 ve altı	57,895	
	2501-5000	56,250	
	5001-7500	57,917	
	7501 ve üstü	55,273	

Tablo 49. Doğum şekli* maddi gelir Ortalamaları(Devam)

ST	Vajinal	2500 ve altı	43,159
		2501-5000	44,369
		5001-7500	44,667
		7501 ve üstü	43,882
	Sezaryen	2500 ve altı	44,526
		2501-5000	45,286
		5001-7500	45,000
		7501 ve üstü	48,364
P	Vajinal	2500 ve altı	11,393
		2501-5000	11,345
		5001-7500	10,875
		7501 ve üstü	11,294
	Sezaryen	2500 ve altı	11,947
		2501-5000	10,714
		5001-7500	11,000
		7501 ve üstü	10,818

Tcı Doğum Şekli Psikiyatrik Tanı Ortalamaları

Tablo 50. Doğum şekli ortalamaları

TCI Boyutları	Doğum şekli	Ort.
NS	Vajinal	60,36
	Sezaryen	61,27
HA	Vajinal	51,87
	Sezaryen	48,69
RD	Vajinal	34,68
	Sezaryen	34,43
S	Vajinal	63,02
	Sezaryen	64,04
C	Vajinal	56,65
	Sezaryen	59,69
ST	Vajinal	43,97
	Sezaryen	47,25
P	Vajinal	11,46
	Sezaryen	11,31

Tablo 51. Psikiyatrik tanı alanların ortalaması

TCI Boyutları	Psikiyatrik tanınız var mı?	Ort.
NS	Evet	60,75
	Hayır	60,89
HA	Evet	49,21
	Hayır	51,35
RD	Evet	34,93
	Hayır	34,18
S	Evet	65,44
	Hayır	61,61
C	Evet	60,27
	Hayır	56,07
ST	Evet	46,81
	Hayır	44,41
P	Evet	11,61
	Hayır	11,16

Tablo 52. Doğum şekli* psikiyatrik tanı ortalamaları

TCI Boyutları	Doğum şekli	Psikiyatrik tanınız var mı?	Ort
NS	Vajinal	Evet	60,50
		Hayır	60,23
	Sezaryen	Evet	61,00
		Hayır	61,55
HA	Vajinal	Evet	52,42
		Hayır	51,32
	Sezaryen	Evet	46,00
		Hayır	51,38
RD	Vajinal	Evet	34,73
		Hayır	34,64
	Sezaryen	Evet	35,14
		Hayır	33,73
S	Vajinal	Evet	63,88
		Hayır	62,15
	Sezaryen	Evet	67,00
		Hayır	61,07
C	Vajinal	Evet	57,26
		Hayır	56,04
	Sezaryen	Evet	63,28
		Hayır	56,11
ST	Vajinal	Evet	44,19
		Hayır	43,75
	Sezaryen	Evet	49,42
		Hayır	45,07
P	Vajinal	Evet	11,65
		Hayır	11,27
	Sezaryen	Evet	11,57
		Hayır	11,06

Tc1 Doğum Şekli Psikiyatrik İlaç Ortalamaları

Tablo 53. Doğum Şekilleri

TCI Boyutları	Doğum Şekli	Ort.
NS	Vajinal	60,14
	Sezaryen	60,77
HA	Vajinal	51,78
	Sezaryen	50,84
RD	Vajinal	34,47
	Sezaryen	33,51
S	Vajinal	62,72
	Sezaryen	61,74
C	Vajinal	56,51
	Sezaryen	57,67
ST	Vajinal	43,67
	Sezaryen	46,44
P	Vajinal	11,40
	Sezaryen	11,04

Tc1 Doğum Şekli İntihar Düşüncesi Ortalamaları

Tablo 54. Doğum Şekli Ortalamaları

TCI Boyutları	Doğum Şekli	Ortalama
NS	Vajinal	59,83
	Sezaryen	61,52
HA	Vajinal	51,12
	Sezaryen	50,33
RD	Vajinal	34,67
	Sezaryen	33,92
S	Vajinal	63,53
	Sezaryen	62,08
C	Vajinal	56,86
	Sezaryen	57,53
ST	Vajinal	43,76
	Sezaryen	45,50
P	Vajinal	11,33
	Sezaryen	11,06

Tablo 55. İntihar Etme Düşüncesi Ortalamaları

TCI Boyutları	Hiç intihar düşünceniz oldu mu?	Ortalama
---------------	---------------------------------	----------

NS	Evet	60,29
	Hayır	61,06
HA	Evet	49,42
	Hayır	52,03
RD	Evet	34,42
	Hayır	34,17
S	Evet	64,79
	Hayır	60,82
C	Evet	59,25
	Hayır	55,14
ST	Evet	44,57
	Hayır	44,69
P	Evet	11,13
	Hayır	11,27

Tablo 56. Dünyaya geliş şekli ve intihar düşüncesi ortalamaları

TCI Boyutları	Doğum Şekli	Hiç intihar düşünceniz oldu mu?	Ortalama
NS	Vajinal	Evet	58,96
		Hayır	60,70
	Sezaryen	Evet	61,61
		Hayır	61,43
HA	Vajinal	Evet	50,50
		Hayır	51,75
	Sezaryen	Evet	48,34
		Hayır	52,31
RD	Vajinal	Evet	34,72
		Hayır	34,62
	Sezaryen	Evet	34,11
		Hayır	33,72
S	Vajinal	Evet	65,89
		Hayır	61,16
	Sezaryen	Evet	63,69
		Hayır	60,47
C	Vajinal	Evet	58,24
		Hayır	55,49
	Sezaryen	Evet	60,26
		Hayır	54,79
ST	Vajinal	Evet	43,69
		Hayır	43,84
	Sezaryen	Evet	45,46
		Hayır	45,54
P	Vajinal	Evet	11,37
		Hayır	11,29
	Sezaryen	Evet	10,88
		Hayır	11,25

Tc1 Doğum Şekli İntihar Girişimi Ortalamaları

Tablo 57. Doğum Şekli Ortalamaları

TCI Boyutları	Doğum Şekli	Ortalama
NS	Vajinal	60,25
	Sezaryen	61,11
HA	Vajinal	50,91
	Sezaryen	48,51
RD	Vajinal	34,96
	Sezaryen	33,65
S	Vajinal	64,68
	Sezaryen	62,95
C	Vajinal	58,33
	Sezaryen	58,04
ST	Vajinal	43,31
	Sezaryen	44,96
P	Vajinal	11,34
	Sezaryen	11,22

Tablo 58. İntihar Girişimi Ortalamaları

TCI Boyutları	Hiç intihar girişiminiz oldu mu?	Ortalama
NS	Evet	60,42
	Hayır	60,94
HA	Evet	47,90
	Hayır	51,52
RD	Evet	34,34
	Hayır	34,27
S	Evet	65,96
	Hayır	61,67
C	Evet	60,19
	Hayır	56,18
ST	Evet	43,51
	Hayır	44,77
P	Evet	11,38
	Hayır	11,19

Tablo 59. Doğum şekli ve İntihar Girişimi Ortalamaları

TCI Boyutları	Doğum şekli	Hiç intihar girişiminiz oldu mu?	Ortalama
NS	Vajinal	Evet	60,23
		Hayır	60,26
	Sezaryen	Evet	60,62
		Hayır	61,61
HA	Vajinal	Evet	50,30
		Hayır	51,51
	Sezaryen	Evet	45,50
		Hayır	51,53
RD	Vajinal	Evet	35,30
		Hayır	34,61
	Sezaryen	Evet	33,37
		Hayır	33,93
S	Vajinal	Evet	67,30
		Hayır	62,05
	Sezaryen	Evet	64,62
		Hayır	61,29

Tablo 59. Doğum şekli ve İntihar Girişimi Ortalamaları(Devam)

C	Vajinal	Evet	60,76
		Hayır	55,90
	Sezaryen	Evet	59,62
		Hayır	56,46
ST	Vajinal	Evet	42,76
		Hayır	43,86
	Sezaryen	Evet	44,25
		Hayır	45,67
P	Vajinal	Evet	11,38
		Hayır	11,31
	Sezaryen	Evet	11,37
		Hayır	11,08

Tcı Doğum Şekli Eğitim Durumu Ortalamaları**Tablo 60. Doğum şekli ortalamaları**

TCİ Boyutları	Doğum şekli	Ortalama
NS	Vajinal	59,95
	Sezaryen	61,05
HA	Vajinal	51,61
	Sezaryen	51,32
RD	Vajinal	34,95
	Sezaryen	34,71
S	Vajinal	62,98
	Sezaryen	63,42
C	Vajinal	57,52
	Sezaryen	58,35
ST	Vajinal	43,59
	Sezaryen	45,57
P	Vajinal	10,86
	Sezaryen	11,25

Tablo 61. Eğitim durumu Ortalamaları

TCI Boyutları	Eğitim Durumu	Ortalama
NS	İlköğretim	59,00
	Lise	58,71
	Ön Lisans	60,13
	Lisans	61,06
	Yüksek Lisans	61,87
	Doktora	61,33
HA	İlköğretim	50,50
	Lise	53,09
	Ön Lisans	49,66
	Lisans	51,19
	Yüksek Lisans	52,62
	Doktora	51,33
RD	İlköğretim	38,00
	Lise	36,16
	Ön Lisans	33,25
	Lisans	34,14
	Yüksek Lisans	33,57
	Doktora	36,33
S	İlköğretim	71,00
	Lise	67,90
	Ön Lisans	63,03
	Lisans	61,54
	Yüksek Lisans	59,15
	Doktora	57,33
C	İlköğretim	60,50
	Lise	60,04
	Ön Lisans	58,50
	Lisans	55,79
	Yüksek Lisans	54,87
	Doktora	59,66
ST	İlköğretim	39,50
	Lise	43,00
	Ön Lisans	43,41
	Lisans	44,30
	Yüksek Lisans	47,30
	Doktora	48,33
P	İlköğretim	9,50
	Lise	11,56
	Ön Lisans	11,50
	Lisans	11,14
	Yüksek Lisans	11,15
	Doktora	10,00

Tablo 62. Eğitim durumu* eğitim durumu ortalamaları

TCI Boyutları	Doğum Şekli	Eğitim Durumu	Ortalama	
NS	Vajinal	İlköğretim	59,00	
		Lise	58,82	
		Ön Lisans	58,66	
		Lisans	60,53	
		Yüksek Lisans	61,35	
		Doktora	61,33	
		Sezaryen	İlköğretim	-
	Sezaryen	Lise	58,60	
	Sezaryen	Ön Lisans	61,60	
	Sezaryen	Lisans	61,60	
	Sezaryen	Yüksek Lisans	62,40	
	Sezaryen	Doktora	-	
	HA	Vajinal	İlköğretim	50,50
			Lise	49,79
Ön Lisans			52,33	
Lisans			51,30	
Yüksek Lisans			54,45	
Doktora			51,33	
Sezaryen			İlköğretim	-
Sezaryen		Lise	56,40	
Sezaryen		Ön Lisans	47,00	
Sezaryen		Lisans	51,08	
Sezaryen		Yüksek Lisans	50,80	
Sezaryen		Doktora	-	
RD		Vajinal	İlköğretim	38,00
			Lise	35,13
	Ön Lisans		32,40	
	Lisans		34,90	
	Yüksek Lisans		32,95	
	Doktora		36,33	
	Sezaryen		İlköğretim	-
	Sezaryen	Lise	37,20	
	Sezaryen	Ön Lisans	34,10	
	Sezaryen	Lisans	33,37	
	Sezaryen	Yüksek Lisans	34,20	
	Sezaryen	Doktora	-	
	S	Vajinal	İlköğretim	71,00
			Lise	65,41
Ön Lisans			63,86	
Lisans			62,17	
Yüksek Lisans			58,10	
Doktora			57,33	
Sezaryen			İlköğretim	-
Sezaryen		Lise	70,40	
Sezaryen		Ön Lisans	62,20	
Sezaryen		Lisans	60,91	
Sezaryen		Yüksek Lisans	60,20	
Sezaryen		Doktora	-	

Tablo 62. Eğitim durumu* eğitim durumu ortalamaları (Devam)

C	Vajinal	İlköğretim	60,50
		Lise	58,69
		Ön Lisans	56,40
		Lisans	55,85
		Yüksek Lisans	54,05
		Doktora	59,66
	Sezaryen	İlköğretim	-
		Lise	61,40
		Ön Lisans	60,60
		Lisans	55,73
		Yüksek Lisans	55,70
		Doktora	-
ST	Vajinal	İlköğretim	39,50
		Lise	45,00
		Ön Lisans	40,93
		Lisans	43,80
		Yüksek Lisans	44,00
		Doktora	48,33
	Sezaryen	İlköğretim	-
		Lise	41,00
		Ön Lisans	45,90
		Lisans	44,80
		Yüksek Lisans	50,60
		Doktora	-
P	Vajinal	İlköğretim	9,50
		Lise	11,72
		Ön Lisans	11,60
		Lisans	11,28
		Yüksek Lisans	11,10
		Doktora	10,00
	Sezaryen	İlköğretim	-
		Lise	11,40
		Ön Lisans	11,40
		Lisans	11,00
		Yüksek Lisans	11,20
		Doktora	-

SBCÖ Doğum Şekli Yaş Ortalamaları

Tablo 63. Doğum şekli ortalamaları

SBCÖ Boyutları	Dünyaya geliş şekliniz	Ortalama
Kaçınma	Vajinal	25,50
	Sezaryen	23,79
Problem odaklı başa çıkma	Vajinal	31,45
	Sezaryen	31,55
Sosyal destek	Vajinal	23,70
	Sezaryen	25,34

Tablo 64. Yaş Ortalamaları

SBCÖ Boyutları	Yaş	Ortalama
Kaçınma	18	24,61
	19	25,78
	20	26,84
	21	25,57
	22	24,00
	23	24,12
	24	22,64
	25	23,61
Problem odaklı başa çıkma	18	32,02
	19	29,79
	20	31,31
	21	32,71
	22	30,63
	23	33,03
	24	29,94
	25	32,55
Sosyal destek	18	23,80
	19	23,07
	20	24,33
	21	24,44
	22	25,65
	23	26,37
	24	23,79
	25	24,71

Tablo 65. Doğum şekli* yaş ortalamaları

SBCÖ Boyutları	Yaşınız	Vajinal	Sezaryen
		Ortalama	Ortalama
Kaçınma	18	25,89	23,33
	19	26,48	25,07
	20	25,58	28,11
	21	24,70	26,45
	22	26,29	21,71
	23	24,75	23,50
	24	25,11	20,16
	25	25,22	22,00
Problem odaklı başa çıkma	18	31,05	33,00
	19	31,42	28,15
	20	30,63	32,00
	21	32,15	33,27
	22	29,83	31,42
	23	32,16	33,90
	24	31,23	28,66
	25	33,11	32,00
Sosyal destek	18	24,94	22,66
	19	23,61	22,53
	20	22,66	26,00
	21	22,80	26,09
	22	23,16	28,14
	23	24,95	27,80
	24	23,42	24,16
	25	24,05	25,37

SBÇÖ Doğum Şekli Cinsiyet Ortalamaları

Tablo 66. Doğum şekli Ortalamaları

SBÇÖ Boyutları	Doğum şekli	Ortalama
Kaçınma	Vajinal	25,23
	Sezaryen	23,63
Problem odaklı başa çıkma	Vajinal	31,59
	Sezaryen	31,55
Sosyal destek	Vajinal	23,23
	Sezaryen	25,77

Tablo 67. Cinsiyet Ortalamaları

SBÇÖ Boyutları	Cinsiyet	Ortalama
Kaçınma	Erkek	23,51
	Kadın	25,35
Problem odaklı başa çıkma	Erkek	31,73
	Kadın	31,41
Sosyal destek	Erkek	24,51
	Kadın	24,49

Tablo 68. Dünyaya geliş şekli ve cinsiyet ortalamaları

SBÇÖ Boyutları	Doğum Şekli	Cinsiyet	Ortalama
Kaçınma	Vajinal	Erkek	24,50
		Kadın	25,96
	Sezaryen	Erkek	22,52
		Kadın	24,73
Problem odaklı başa çıkma	Vajinal	Erkek	31,81
		Kadın	31,37
	Sezaryen	Erkek	31,64
		Kadın	31,45
Sosyal destek	Vajinal	Erkek	22,39
		Kadın	24,07
	Sezaryen	Erkek	26,64
		Kadın	24,90

SBCÖ Doğum Şekli Psikiyatrik Tanı Ortalamaları

Tablo 69. Doğum Şekli Ortalamaları

SBCÖ Boyutları	Doğum Şekli	Ortalama
Kaçınma	Vajinal	24,94
	Sezaryen	22,46
Problem odaklı başa çıkma	Vajinal	30,48
	Sezaryen	28,16
Sosyal destek	Vajinal	23,41
	Sezaryen	24,16

Tablo 70. Psikiyatrik Tanı Ortalamaları

SBCÖ Boyutları	Psikiyatrik tanınız var mı?	Ortalama
Kaçınma	Evet	22,20
	Hayır	25,20
Problem odaklı başa çıkma	Evet	26,59
	Hayır	32,05
Sosyal destek	Evet	22,91
	Hayır	24,66

Tablo 71. Dünyaya Geliş Şekli ve Psikiyatrik Tanı Ortalamaları

SBCÖ Boyutları	Doğum Şekli	Psikiyatrik tanınız var mı?	Ortalama
Kaçınma	Vajinal	Evet	24,11
		Hayır	25,78
	Sezaryen	Evet	20,28
		Hayır	24,63
Problem odaklı başa çıkma	Vajinal	Evet	29,19
		Hayır	31,77
	Sezaryen	Evet	24,00
		Hayır	32,33
Sosyal destek	Vajinal	Evet	23,11
		Hayır	23,71
	Sezaryen	Evet	22,71
		Hayır	25,61

SBCÖ Doğum Şekli İlaç Kullanımı Ortalamaları

Tablo 72. Doğum Şekli Ortalamaları

SBCÖ Boyutları	Doğum Şekliniz	Ortalama
Kaçınma	Vajinal	25,09
	Sezaryen	23,02
Problem odaklı başa çıkma	Vajinal	30,87
	Sezaryen	30,45
Sosyal destek	Vajinal	23,86
	Sezaryen	24,58

Tablo 73. Psikiyatrik İlaç Kullanımı Ortalamaları

SBCÖ Boyutları	Daha önce veya şu anda psikiyatrik ilaç kullandınız mı/kullanıyor musunuz?	Ortalama
Kaçınma	Evet	22,74
	Hayır	25,37
Problem odaklı başa çıkma	Evet	29,37
	Hayır	31,95
Sosyal destek	Evet	23,75
	Hayır	24,69

Tablo 74. Dünyaya Geliş Şekli ve Psikiyatrik İlaç Kullanımı Ortalamaları

SBCÖ Boyutları	Doğum Şekliniz	Daha önce veya şu anda psikiyatrik ilaç kullandınız mı/kullanıyor musunuz?	Ortalama
Kaçınma	Vajinal	Evet	24,41
		Hayır	25,77
	Sezaryen	Evet	21,07
		Hayır	24,98
Problem odaklı başa çıkma	Vajinal	Evet	30,03
		Hayır	31,71
	Sezaryen	Evet	28,71
		Hayır	32,19
Sosyal destek	Vajinal	Evet	24,16
		Hayır	23,56
	Sezaryen	Evet	23,35
		Hayır	25,82

SBCÖ Doğum Şekli İntihar Düşüncesi Ortalamaları

Tablo 75 Doğum Şekli Ortalamaları

SBCÖ Boyutları	Doğum Şekli	Ortalama
Kaçınma	Vajinal	25,26
	Sezaryen	23,56
Problem odaklı başa çıkma	Vajinal	31,21
	Sezaryen	31,08
Sosyal destek	Vajinal	23,28
	Sezaryen	24,90

Tablo 76. İntihar Düşüncesi Ortalamaları

SBCÖ Boyutları	Hiç intihar düşünceniz oldu mu?	Ortalama
Kaçınma	Evet	22,84
	Hayır	25,98
Problem odaklı başa çıkma	Evet	30,06
	Hayır	32,23
Sosyal destek	Evet	22,91
	Hayır	25,27

Tablo 77. Doğum şekli*intihar düşüncesi ortalamaları

SBCÖ Boyutları	Doğum Şekli	Hiç intihar düşünceniz oldu mu?	Ortalama
Kaçınma	Vajinal	Evet	24,60
		Hayır	25,92
	Sezaryen	Evet	21,07
		Hayır	26,04
Problem odaklı başa çıkma	Vajinal	Evet	30,67
		Hayır	31,75
	Sezaryen	Evet	29,46
		Hayır	32,70
Sosyal destek	Vajinal	Evet	22,55
		Hayır	24,01
	Sezaryen	Evet	23,26
		Hayır	26,54

SBCÖ Doğum Şekli İntihar Girişimi Ortalamaları

Tablo 78. Doğum Şekli Ortalamaları

SBCÖ Boyutları	Doğum Şekli	Ortalama
Kaçınma	Vajinal	25,38
	Sezaryen	22,15
Problem odaklı başa çıkma	Vajinal	31,80
	Sezaryen	29,81
Sosyal destek	Vajinal	22,58
	Sezaryen	25,02

Tablo 79. İntihar Girişimi Ortalamaları

SBCÖ Boyutları	Hiç intihar girişiminiz oldu mu?	Ortalama
Kaçınma	Evet	22,32
	Hayır	25,21
Problem odaklı başa çıkma	Evet	29,88
	Hayır	31,72
Sosyal destek	Evet	23,00
	Hayır	24,60

Tablo 80. Doğum şekli*intihar girişimi

SBCÖ Boyutları	Doğum Şekli	Hiç intihar girişiminiz oldu mu?	Ortalama
Kaçınma	Vajinal	Evet	25,15
		Hayır	25,62
	Sezaryen	Evet	19,50
		Hayır	24,80
Problem odaklı başa çıkma	Vajinal	Evet	32,15
		Hayır	31,44
	Sezaryen	Evet	27,62
		Hayır	32,00
Sosyal destek	Vajinal	Evet	21,38
		Hayır	23,78
	Sezaryen	Evet	24,62
		Hayır	25,41

EK B ÖLÇEKLER

Sayın katılımcı;

Bu çalışma Üsküdar Üniversitesi Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Öğrencisi Deniz ORUÇ tarafından, Yard. Doç. Dr. Alper EVRENSEL danışmanlığında yürütülen yüksek lisans tezi kapsamında yapılmaktadır. Çalışmada, Vajinal Yolla Dünyaya Gelen bireylerle Sezaryenle Dünyaya Gelen Bireylerin, Stresle Başa Çıkma Tarzları, Mizaç ve Karakter Özelliklerinin Karşılaştırılması amaçlanmaktadır. Bu nedenle eklerde bulunan bilgileri ve ölçekleri doldurmanız istenmektedir. **Bu soruların doğru ya da yanlış cevapları yoktur. Lütfen yönerge ve soruları dikkatlice okuyarak, size en uygun yanıtı vermeye çalışınız. Mümkün ise boş soru bırakmayınız. Bu çalışma için verdiğiniz yanıtlar başka amaçla kullanılmayacak ve kesinlikle gizli tutulacaktır.** Yanıtlar tüm katılımcılar çerçevesinde değerlendirileceğinden tarafımızdan kimlik bilgisi istenmemektedir. **İçtenlikle ve sizi en doğru şekilde yansıttığımı düşündüğünüz yanıtlar çalışmaya en uygun katkıyı sağlayacaktır.** Çalışmaya katılmak gönüllülük esasına dayanmaktadır.

Çalışma hakkında soru, bilgi ve görüşleriniz için Üsküdar Üniversitesi Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Öğrencisi Deniz ORUÇ ile pskdenizoruc@gmail.com adresinden iletişim kurabilirsiniz.

Çalışmaya katıldığınız için teşekkür ediyorum.

Bu çalışmaya gönüllü katılıyorum ve verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlı yayımlarda kullanılmasını kabul ediyorum.(Formu doldurup imzaladıktan sonra uygulayıcıya veriniz)

Tarih:

İmza:

Sosyo-Demografik Veri Formu

1. Cinsiyetiniz: E( ) K( )
2. Yaşınız: 18( ) 19( ) 20( ) 21( ) 22( ) 23( ) 24( ) 25( )
3. Dünyaya geliş şekliniz? Normal(Vajinal) doğum( ) Sezaryen( )
4. Medeni hal: Bekar( ) Evli( ) Nişanlı( ) Eşinden ayrı yaşıyor( ) Dul( ) Boşanmış( )
5. Eğitim Durumu: İlköğretim( ) Lise( ) Ön Lisans( ) Lisans( ) Yüksek Lisans( ) Doktora( )
6. Ailenizin toplam aylık geliri yaklaşık olarak kaç TL'dir?
2500 ve altı( ) 2500-5000( ) 5000-7500( ) 7500 ve üstü( )
7. Aylık cep harçlığınız yaklaşık olarak kaç TL'dir?
500 ve altı( ) 500-1000( ) 1000-1500( ) 1500-2000( ) 2000 ve üstü( )
8. Anne –Babanız hangi şekilde evlenmiştir?
Aşk İlişkisi/Flört( ) Tanışarak Evlenme( ) Akraba Evliliği( ) Görücü Usulü( )

Başlık Parası Evliliği( )

Diğer.....(Varsa belirtiniz)

8. Siz hangi şekilde evlenmeyi planlıyorsunuz?

Aşk İlişkisi/Flört( ) Tanışarak Evlenme( ) Akraba Evliliği( ) Görücü Usulü( )

Başlık Parası Evliliği( )

Diğer.....(Varsa belirtiniz)

10.a. Sizden büyük erkek kardeş sayısı: 0( ) 1( ) 2( ) 3( ) 4( ) 5 ve/veya daha fazla( )

10.b. Sizden büyük kız kardeş sayısı: 0( ) 1( ) 2( ) 3( ) 4( ) 5 ve/veya daha fazla( )

11.a. Sizden küçük erkek kardeş sayısı: 0( ) 1( ) 2( ) 3( ) 4( ) 5 ve/veya daha fazla( )

11.b. Sizden küçük kız kardeş sayısı: 0( ) 1( ) 2( ) 3( ) 4( ) 5 ve/veya daha fazla( )

12. Daha önce psikoterapi hizmeti aldınız mı? Evet( ) Hayır( )

13. Evet ise şikayetiniz neydi?.....

14. Herhangi bir psikiyatrik tanınız var mı? Evet( ) Hayır( )

15. Evet ise nedir?.....

16. Daha önce veya şu anda psikiyatrik ilaç kullandınız mı/kullanıyor musunuz?

Evet( ) Hayır( )

17. Evet ise ilaç ismi nedir?.....

18. Hiç intihar düşünceniz oldu mu? Evet( ) Hayır( )

19. Hiç intihar girişiminiz oldu mu? Evet( ) Hayır( )

20. Daha önce şunlardan birini kullandınız mı? Sigara( ) Alkol( ) Uyuşturucu M.( ) Hayır( )

21. Şu anda şunlardan birini kullanıyor musunuz? Sigara( ) Alkol( ) Uyuşturucu M.( ) Hayır( )

22. Evinizde kimlerle yaşamaktasınız? Yalnız( ) Eşinizle( ) Ailenizle( ) Arkadaşımızla( ) Diğer( )

23. Çocukluğunuzda kim tarafından yetiştirildiniz? Anne( ) Baba( ) Anneanne( ) Babaanne( ) Bakıcı( ) Diğer( )

Stresle Başa Çıkma Ölçeği

AÇIKLAMA: Bu ölçek, kişilerin yaşamlarındaki güçlükler karşısında gösterdikleri tepkileri incelemek için hazırlanmıştır. Sizin için sıkıntı veya stres oluşturan olayları ve bunlar karşısında genellikle neler yaptığınızı düşünerek, aşağıdaki ifadelerin her birinin size uygunluk derecesini belirleyiniz.

Yanıtlarken her bir ifadeyi dikkatle okuyarak, sizi anlatma derecesine göre “Tamamen Uygun”, “ Oldukça Uygun”, karar veremiyorsanız “Kararsızım”, “Biraz Uygun” veya “Hiç Uygun Değil” seçeneklerinden birini seçerek, o sütundaki paranteze (X) biçiminde çarpı işareti koyunuz. Tüm ifadeleri okuyup, eksik işaretleme yapmamaya özen gösteriniz.

Okuduğunuz cümlelerin doğru veya yanlış cevapları yoktur, önemli olan sizin kişisel görüşünüzdür. Bu nedenle okuduğunuz cümle üzerinde uzun süre düşünmeden, içinizden gelen ilk cevabı vermeniz beklenmektedir. İlginiz için teşekkür ederim.

		A.Sibel TÜRKÜM				
		Tamamen Uygun	Oldukça Uygun	Kararsızım	Biraz Uygun	Hiç Uygun Değil
1.	Dikkatimi sorundan uzaklaştırmaya çaba gösteririm..	( )	( )	( )	( )	( )
2.	Bütün olası çözümleri aklımdan geçiririm.....	( )	( )	( )	( )	( )
3.	Olabilirdiğince bu konu/durumdan uzak durmaya çabalarım.....	( )	( )	( )	( )	( )
4.	Sıkıntılarımı paylaşacak birini ararım.....	( )	( )	( )	( )	( )
5.	Kendimi güçlü hissetmeye çabalarım.....	( )	( )	( )	( )	( )
6.	Sıkıntılarımı çözerken benzer durumların ortaya çıkmaması için de tedbirler alırım.....	( )	( )	( )	( )	( )
7.	Kendime ödülleri vaad ederek mücadele gücü toplarım.....	( )	( )	( )	( )	( )

8. Problemin benim gücümle çözülebilecek yönlerini bulmaya çalışırım.....	( )	( )	( )	( )	( )
9. Bu durumun üstesinden gelebileceğime ilişkin kendi kendimi inandırmaya çalışırım.....	( )	( )	( )	( )	( )
10. Sıkıntılarımı çevremdeki insanlardan gizlemeye çalışırım.....	( )	( )	( )	( )	( )
	Tamamen Uygun	Oldukça Uygun	Kararsızım	Biraz Uygun	Hiç Uygun Değil
11. Sıkıntılı olduğumda, kendimi iyi hissettirecek hayaller kurarım.....	( )	( )	( )	( )	( )
12. Problemin nedenlerini bulmaya çalışırım.....	( )	( )	( )	( )	( )
13. Fikirlerine güvendiğim kişilere danışırım.....	( )	( )	( )	( )	( )
14. Dini inançlarımdan güç alırım.....	( )	( )	( )	( )	( )
15. Sorunun çözümüyle bağlantılı adaklar adarım.....	( )	( )	( )	( )	( )
16. Yapabileceklerimi en kolaydan zora doğru sıralayarak, sıkıntılarımı çözmeye çalışırım.....	( )	( )	( )	( )	( )
17. Sıkıntılarımı içimde tutar, kimseye anlatmam.....	( )	( )	( )	( )	( )
18. Dostlarımla dertleşirim.....	( )	( )	( )	( )	( )
19. Sıkıntılı bir durumla karşılaştığımda “beterin beteri var” deyip teselli bulurum.....	( )	( )	( )	( )	( )
20. Yalnız kalmayı yeğlerim.....	( )	( )	( )	( )	( )
21. Kitap okuma, tv-sinema izleme, ev işi-spor yapma gibi uğraşlara yönelirim.....	( )	( )	( )	( )	( )

22. Beni rahatsız eden konuyu aklıma hiç getirmemeye çalışırım..... ( ) ( ) ( ) ( ) ( )
23. Sıkıntılarımı güvendiğim kişilere anlatarak içimi boşaltırım..... ( ) ( ) ( ) ( ) ( )

Mizaç ve Karakter Envanteri (TCI)

S. Kise, K. Sayar

EK-1 Mizaç ve Karakter Envanteri

(Türkçe TCI)

Bu anket formunda kişilerin kendi tutumlarını, görüşlerini, ilgilerini ya da kişisel duygularını tanımlarken kullanabilecekleri ifadeleri bulacaksınız.

Her ifade DOĞRU ya da YANLIŞ olarak yanıtlanabilir. İfadeleri okuyunuz ve hangi seçeneğin sizi en iyi tanımladığına karar veriniz. Sadece şu anda nasıl hissettiğiniz değil, ÇOĞU KEZ ya da genellikle nasıl davrandığınız ve hissettiğinizi tanımlamaya çalışınız.

Bu anket formunu kendi başınıza doldurunuz. Lütfen tüm soruları yanıtlayınız.

ANKET FORMU NASIL DOLDURULUR

Yanıtlamak için her sorudan sonra yalnızca "D" ya da "Y" seçeneğini işaretlemeniz yeterlidir.

ÖRNEK;

Bu anket formunu nasıl dolduracağımı biliyorum.

DOĞRU

D

YANLIŞ

Y

(Bu anket formunu nasıl dolduracağınızı biliyorsanız, ifadenin DOĞRU olduğunu göstermek için "D"yi yuvarlak içine alınız.)

.....

Her ifadeyi dikkatlice okuyunuz, ancak yanıtlarken çok zaman harcamayınız.

Lütfen bütünüyle yanıtta emin olmasanız bile, her ifadeyi yanıtlayınız.

Doğru ya da yanlış yanıtlar olmadığını unutmayınız ve sadece kendi kişisel görüş ve duygularınızı belirtiniz.

Copyright © 1987, 1992 C. R. Coninger
Türkçe TCI © 2001 Samet Kise, Kemal Sayar

Türkçe TCI'nin eser sahipliği hakkını Samet Kise ve Kemal Sayar'a aittir. Yazarların izni olmaksızın her türlü kullarını eser sahipliğinden doğan haklarını ihlali oluşturmaz ve etik değildir.

Klinik Psikofarmakoloji Bülteni, Cilt 14, Sayı 3, 2004 / Bulletin of Clinical Psychopharmacology, Vol. 14, No. 3, 2004 - www.pskofarmakoloji.org

121

	DOĞRU	YANLIŞ
1. Çoğu kimsenin zaman kaybı olduğunu düşünse bile, sırf eğlence ya da heyecan olsun diye çoğu kez yeni şeyler denerim.	D	Y
2. Çoğu kimsenin kaygılandığı durumlarda bile, genellikle her şeyin iyiye gideceğine inanırım.	D	Y
3. Çoğu kez güzel bir konuşma ya da şırdan derinden etkilenirim.	D	Y
4. Çoğu kez kaptığım kurbani olduğumu düşünürüm.	D	Y
5. Benden çok farklı olsalar bile, genellikle başkalarını olduğu gibi kabul ederim.	D	Y
6. Müclatelerin olabileceğine inanırım.	D	Y
7. Beni inciten kimselerden intikam almak hoşuma gider.	D	Y
8. Bir şeye yoğunlaşmışsam, çoğu kez zamanın nasıl geçtiğinin farkına varmam.	D	Y
9. Çoğu kez yaşamımın, pek az bir amaç ya da anlam olduğunu düşünürüm.	D	Y
10. Herkesin karşısına çıkabilecek sorunlara çözüm bulmakta, yardımcı olmak isterim.	D	Y
11. Belki de yaptığım daha fazlasını başarabilirim, ancak bir şeye ulaşmak için kendimi gereğinden fazla zorlamada bir yarar görmüyorum.	D	Y
12. Başkaları endişelenecek bir şey olmadıkça düşünse bile, sandık olmayan ortamlarda çoğu kez gergin ve endişeli hissederim.	D	Y
13. İşleri yaparken geçmişte nasıl yapıldığını düşünmeksizin, çoğu kez o anda nasıl hissettiğimi temel alarak yaparım.	D	Y
14. İşleri başkalarının arzularına bırakmaktansa, genellikle kendi tarzıma göre yaparım.	D	Y
15. Çoğu kez çevremdeki kimselere iyisine bağlanok olduğumu düşünürüm ki, sanki aramızda bir ayrılık yokmuş gibi gelir.	D	Y
16. Benden farklı düşünceleri olan kimselerden, genellikle hoşlanmam.	D	Y
17. Çoğu durumda doğal tepkilerim, geliştirmiş olduğum iyi alışkanlıklara dayanır.	D	Y
18. Bir çok eski arkadaşımın güvenini kaybedecek olsam bile, zengin ve ünlü olmak için, yasal olan her şeyi yapardım.	D	Y
19. Çoğu kimseden daha çok tedbirli ve denetimliyimdir.	D	Y
20. Bir şeylerin yanlış gidebileceğinden endişelendiğim için, çoğu kez yapmakta olduğum işi bırakmak zorunda kalırım.	D	Y
21. Yaşamı ve duygularımı kendime saklamak yerine, arkadaşlarımla açıkça tartışmaktan hoşlanırım.	D	Y
22. Çoğu kimseden daha az enerjiye sahibim ve daha çabuk yorulurum.	D	Y
23. Yapmakta olduğum işe kendimi fazla kaptırıp başka her şeyi unuttuğumdan, çoğu kez "dalgın" olarak adlandırırım.	D	Y
24. Ne yapmak istediğimi seçmede kendimi nadiren serbest hissedirim.	D	Y
25. Bir başkasının duygularını, çoğu kez kendiminkiler kadar dikkate alırım.	D	Y
26. Bir kaç saat sessiz ve hareketsiz kalmaktansa, çoğu zaman biraz riskli şeyler (sarp tepeler ve keskin virajlar üzerinde araba kullanmak gibi) yapmayı tercih ederim.	D	Y
27. Tanımadığım kimselere güven duymadığım için, çoğu kez yabancılarla tanışmaktan kaçınırım.	D	Y
28. Başkalarını edebileceğim kadar çok memnun etmekten hoşlanırım.	D	Y
29. Bir iş yaparken "yeni ve geliştirilmiş" yollardan çok, eski "denenmiş ve doğru" yolları tercih ederim.	D	Y

30. Zaman yokluğu nedeniyle, genellikle işleri önemlilik sırasına göre yapmam.	D	Y
31. Çoğu kez hayvanlar ve bitkiler yok olmaktan korumaya yarayacak işler yaparım.	D	Y
32. Çoğu kez başka herkesten daha zeki olmayı dilerim.	D	Y
33. Düşmanlarının acı çektiğini görmek bana hoşnutluk verir.	D	Y
34. Her ne zaman olursa olsun, çok düzenli olmak ve kişiler için kurallar koymaktan hoşlanırım.	D	Y
35. Dikkatimi çoğu kez başka bir şeye kaydırıp için, uzunca bir süre aynı işlerimi sürdürmem güçtür.	D	Y
36. Tekrarlanmış uygulamalar bana, çoğu anlık dürtüler ya da telkîlerden daha güçlü olan, iyi alışkanlıklar kazandırır.	D	Y
37. Genellikle o kadar kararlıyım ki, başkaları vazgeçtikten sonra bile çalışmaya devam ederim.	D	Y
38. Yaşamda, bilimsel olarak açıklanamayan bir çok şeye hayran olurum.	D	Y
39. Brakabilmeyi dilediğim bir çok kötü alışkanlığım var.	D	Y
40. Sorunlarımı çoğu kez bir başkasının çözüm sağlamasını beklerim.	D	Y
41. Çoğu kez nakit param bitinceye ya da aşırı kredi kullanıp borçlanıncaya değin para harcarım.	D	Y
42. Gelecekte bir hayli şanslı olacağımı düşünürüm.	D	Y
43. Haff rahatsızlık ya da gerginlikten çoğu kimseye göre daha geç kurtulurum.	D	Y
44. Yalnız olmak beni her zaman rahatsız etmez.	D	Y
45. Gevşemekteyken, çoğu kez beklenmedik içgörüler ya da anlayış parıltıları yaşarım.	D	Y
46. Başkalarının benden ya da işleri yapma tarzımdan hoşlanıp hoşlanmadıklarına pek aldırım.	D	Y
47. Herkesi memnun etmek mümkün olmadık için, genellikle kendim için ne istiyorsam sadece onu edinmeye çalışırım.	D	Y
48. Görüşlerimi kabul etmeyen kimselere karşı sabırlı değilimdir.	D	Y
49. Çoğu kimseyi pek de iyi anlamadığımı söyleyemem.	D	Y
50. Ticarete başarılı olmak için sahtekar olmak zorunda değiliz.	D	Y
51. Bazen kendimi doğayla öylesine bağlantılı hissederim ki, her şey tek bir canlı organizmanın parçasıymış gibi görünür.	D	Y
52. Konuşmalarda konuşmacı olmaktan çok, iyi bir dinleyiciyimdir.	D	Y
53. Çoğu kimseden daha çabuk öfkelenirim.	D	Y
54. Bir grup yabancıyla tanışmak zorunda olduğumda, çoğu kimseden daha şakılganım.	D	Y
55. Çoğu kimseden daha duygusalımdır.	D	Y
56. Bazen neler olacağını sezme olanak veren, bir "altın his"e sahipmişim gibi gelir.	D	Y
57. Birisi beni bir şekilde incitti mi, genellikle acısını çıkarmaya çalışırım.	D	Y
58. Tutumlarımı, büyük ölçüde denetimim dışındaki etkiler belirler.	D	Y
59. Her gün amaçlarım doğru bir adım daha atmaya çalışırım.	D	Y
60. Çoğu kez başka herkesten daha güçlü olmayı dilerim.	D	Y
61. Karar vermeden önce işler konusunda uzunca süre düşünmeyi tercih ederim.	D	Y

62.	Çoğu kimseden daha çok çalışırım.	D	Y
63.	Çok kolay yorulduğumdan, çoğu kez kısa uykulara ya da ek dinlenme dönemlerine gereksinim duyarım.	D	Y
64.	Başkalarının hizmetinde olmaktan hoşlanırım.	D	Y
65.	Ötesinden gelmem gereken geçici sorunlara aldırmaksızın, daima her şeyin yolunda gideceğini düşünürüm.	D	Y
66.	Çok miktarda para biriktirmiş olsam bile, kendim için para harcamaktan hoşlanmakta güçlük çekerim.	D	Y
67.	Çoğu kimsenin bedensel olarak tehlike hissettiği durumlarda, genellikle sakin ve güvenli kalırım.	D	Y
68.	Sorunlarımı kendime saklamaktan hoşlanırım.	D	Y
69.	Kişisel sorunlarımı, çok az ya da kısa bir süre tanıdığım kişilerle tartışmakta sakınca görmem.	D	Y
70.	Seyahat etmek ya da yeni yerler araştırmaktansa, evde oturmaktan hoşlanırım.	D	Y
71.	Kendilerine yardım dokunamayan zavallı kimselere yardım etmenin zekice olduğunu düşünmüyorum.	D	Y
72.	Bana haksız davranmış olsalar bile, başkalarına haksızca davranırsam, zihinsel huzurum kalmaz.	D	Y
73.	İnsanlar genellikle bana nasıl hissettiklerini anlatırlar.	D	Y
74.	Çoğu kez sonsuza değin genç kalabilmeyi dilerim.	D	Y
75.	Yakın bir arkadaş kaybedince, genellikle çoğu kimseden daha çok üzüntü duyarım.	D	Y
76.	Bazen sanki zaman ve mekanda sonu ve sınırı olmayan bir nesnenin parçasıymışım hissetirim.	D	Y
77.	Bazen başkalarına karşı sözcüklerle açıklıyamadığım bir bağlanı hissederim.	D	Y
78.	Bana geçmişte haksızlık yapmış olsalar bile, başka kimselerin duygularını dikkate almaya çalışırım.	D	Y
79.	Katı kurallar ve düzenlemeler olmaksızın, insanların her istediklerini yapabilmeleri hoşuma gider.	D	Y
80.	Bir grup yabancıyla buluşunca, bana dostça davranmadıkları söylenmiş olsa bile, rahat ve açık sözlü olmayı sürdürürüm.	D	Y
81.	Gelecekte bir şeylerin kötüye gideceği konusunda, genellikle çoğu kimseden daha endişeliyimdir.	D	Y
82.	Bir karara varmadan önce genellikle her olguyu etrafıca düşünürüm.	D	Y
83.	Başkalarına karşı sempatik ve anlayışlı olmanın, pratik ve katı düşünceli olmaktan daha önemli olduğunu düşünürüm.	D	Y
84.	Çoğu kez etrafımdaki tüm nesnelere karşı güçlü bir bütünlük duygusu hissedirim.	D	Y
85.	Çoğu zaman "Süperman" gibi özel güçlerimin olması dilerim.	D	Y
86.	Başkaları beni çok fazla deneriyor.	D	Y
87.	Öğrendiklerimi başkalarıyla paylaşmaktan hoşlanırım.	D	Y
88.	Dinsel yaşıntılar, yaşamımın gerçek amacını anlamamda bana yardımcı olmuştur.	D	Y
89.	Çoğu kez başkalarından çok şey öğrenirim.	D	Y
90.	Tekrarlanmış uygulamalar, başarılı olmamda bana yardımcı olan, pek çok şeyde iyi olmama olanak vermiştir.	D	Y

91. Söylediğimin abartılı ve gerçek olmadığını bilmeme rağmen, genellikle başkalarının bana inanmalarını sağlayabilirim.	D	Y
92. Hafif rahatsızlık ya da gerginlikten kurtulmak için daha fazla dinlenme, destek ya da güvenceye gereksinim duyarım.	D	Y
93. Yaşamak için ilkelere olduğumu ve hiç kimsenin yanında ac çekmeksiz bunları çöneyemeyeceğimi bilirim.	D	Y
94. Başka herkesten daha çok zengin olmak isterim.	D	Y
95. Dünyayı daha iyi bir yer haline getirmek için, kendi yaşamımı severek riske ederim.	D	Y
96. Bir şey hakkında uzunca süre düşündükten sonra bile, mantıksal nedenlerimden çok duygularma güvenmeyi öğrendim.	D	Y
97. Bazen yaşamımın, herhangi bir insandan daha büyük bir manevi güç tarafından yönetildiğini düşünürüm.	D	Y
98. Bana adice davranan birisine, genellikle adice davranmaktan hoşlanırım.	D	Y
99. Son derece pratik ve duygularına göre hareket etmeyen bütöl olarak tanırım.	D	Y
100. Benim için, birisiyle konuşurken düşüncelerimi düzenlemek kolaydır.	D	Y
101. Beklenmedik haberlere çoğu kez öylesine güçlü tepki veririm ki, panmanik duyduğum şeyler söyler ya da yaparım.	D	Y
102. Duygusal yakanlardan (kötürüm kalma çocuklara yardım istendiğindeki gibi) oldukça çok etkilenirim.	D	Y
103. Yapabileceğimin en iyisini yapmak istediğim için, genellikle kendimi çoğu kimseden daha çok zorlarım.	D	Y
104. Öyle çok kusurluyum ki, bu yüzden kendimi pek de sevmem.	D	Y
105. Sorunlarım uzun vadeli çözümler aramak için çok az zamanım var.	D	Y
106. Sırf ne yapılacağını bilmediğim için, çoğu kez sorunların gereğine bakamam.	D	Y
107. Çoğu kez zamanın akışını durdurabileceğimi düşünürüm.	D	Y
108. Yalnızca ilk izlenimlerime dayanarak karar vermekten nefret ederim.	D	Y
109. Biriktirmektense, para harcamayı yeğlerim.	D	Y
110. Bir öyküyü daha gülmeye hale getirmek ya da birisine şaka yapmak için, doğruları eğip bükmeyi genellikle iyi beceririm.	D	Y
111. Sorunlar olsa bile, bir arkadaşlığın hemen her zaman sürüp gitmesine inanırım.	D	Y
112. Utandırım ya da aşağılanırsam, çok çabuk adanırım.	D	Y
113. Çok gergin, yorgun ya da endişeli olacağım için, işleri genelde yürütme tarzımdaki değişimlere uyum sağlamam son derece güçtür.	D	Y
114. İşleri eski yapış tarzımda değişiklik yapmayı istemeden önce, genellikle çok iyi gerçekçi nedenler talep ederim.	D	Y
115. İyi alışkanlıklar edinebilmem için, beni eğiten kişilerden çok fazla yardıma gereksinim duyarım.	D	Y
116. Duygu-düşü algılamamın (telepati ya da önceden bilme gibi), gerçekten de mümkün olduğuna inanırım.	D	Y
117. Candan ve yakın arkadaşlarımın çoğu zaman benimle birlikte olmasını isterim.	D	Y
118. Uzun zaman pek başarılı olmasam bile, çoğu kez aynı şeyi defalarca yeniden denemeyi sürdürürüm.	D	Y
119. Hemen herkes korku dolu olsa bile, ben hemen her zaman rahat ve sarsız kalırım.	D	Y

120. Hüzünlü şarkı ve filmleri epeyce sıkı bulurum.	D	Y
121. Koşullar çoğu kez beni irademe karşı bir şeyler yapmaya zorlar.	D	Y
122. Benim için, benden farklı olan insanlara kadamak güçtür.	D	Y
123. Mucize denilen çoğu şeyin, sadece şansı eseri olduğunu düşünürüm.	D	Y
124. Birisi beni incitirse, intikam almaktansa kibir davranmayı yeğlerim.	D	Y
125. Çoğu kez yaptığım için o kadar eküsünde kalırım ki, zaman ve mekandan kopmuş gibi o an içinde kaybolurum.	D	Y
126. Yaşamın gerçek bir amacı ve önemi olduğunu sanmıyorum.	D	Y
127. Başkalarıyla olabildiğince iş birliği yapmaya çalışırım.	D	Y
128. Başarılarından dolayı için rahatır ve daha iyisini yapmak için pek istekli değildir.	D	Y
129. Başkaları pek tehlike olmadığını düşünse de, tehlike olmayan ortamlarda çoğu kez gergin ve endişeli hissedirim.	D	Y
130. Tüm ayrıntıları bütünüyle düşünmekle, çoğu kez iç güdülerimi, öncel ve sezgilerimi izlerim.	D	Y
131. Başkaları, benden istediklerini yapmayacağı için, çoğu kez benim ağır bağımsız olduğumu düşünürler.	D	Y
132. Çoğu kez etrafımdaki tüm kişilerle güçlü manevi ve duygusal bağlanırsı olduğunu hissedirim.	D	Y
133. Benden farklı değer yargıları olan insanları sevmek, genellikle benim için kolaydır.	D	Y
134. Başkaları benden daha çoğunu beklese bile, olabildiğince az iş yapmaya çalışırım.	D	Y
135. İyi alışkanlıklar benim için "ikinci mizaç" olmuştur ve hemen her zaman otomatik ve kendiliğinden davranışlardır.	D	Y
136. Başkalarının bir şey hakkında benden daha çok bilmesi gerçeğinden, çoğu zaman rahatsızlık duymam.	D	Y
137. Genellikle kendimi başkalarının yerinde hayal etmeye çalışır, böylece onları gerçekten anlayabilirim.	D	Y
138. Tarafsızlık ve dürüstlük gibi ilkelere yaşamın bazı yönlerinde pek az rol oynarlar.	D	Y
139. Para biriktirmede çoğu kimseden daha iyiyimdir.	D	Y
140. Kendimi nadiren öfkelenmiş ve engellenmiş hisseder, işler yolunda gitmediğinde hemen başka etkinliklere dalarım.	D	Y
141. Çoğu kimse önemli olmadığını düşünse bile, çoğu kez işlerin değışmez ve dđzerel liçirinde yapımısında ısrar ederim.	D	Y
142. Hemen her sosyal durumda, kendimi oldukça güvenilir ve emin hissedirim.	D	Y
143. Özel düşüncelerimden nadiren söz ettiğimden, arkadaşlarım duygularımı anlamakta güçlük çekerler.	D	Y
144. Çoğu kimse bana yeni ve daha iyi bir yol olduğunu söylese bile, işleri yapış tarzımı değıştirmekten nefret ederim.	D	Y
145. Bilimsel olarak açıklanamayan şeylere inanmamın, akalıca olmadığını düşünürüm.	D	Y
146. Düşmanların acı çektiğini hayal etmekten hoşlanırım.	D	Y
147. Çoğu kimseden daha fazla enerjim var ve daha geç yorulurum.	D	Y
148. Yaptığım her işte ayrıntılara dikkat etmekten hoşlanırım.	D	Y
149. Endişeye kapıldığımdan, arkadaşlarım her şeyin yolunda gideceğini söyleseler bile, yapmakta olduğum işi bırakırım.	D	Y

150. Çoğu kez başka herkesten daha güçlü olmayı dilerim.	D	Y
151. Genellikle ne yapacağımı seçmede serbestimdir.	D	Y
152. Çoğu kez kendimi yapmakta olduğum işe o kadar kapırım ki, bir an nerede olduğumu unuturum.	D	Y
153. Bir ekibin üyesi, paylarını nadiren dürüstçe alırtar.	D	Y
154. Bir kaç saat sessiz ve hareketsiz kalmaktansa, çoğu zaman riskli şeyler planlarla uçmak ya da paraşütle atlamak gibi yapmayı tercih ederim.	D	Y
155. Çoğu zaman dürüst olarak o kadar çok para harcarım ki, tatlı yapmak gibi özel planlar için bile para bittirmek bana güç gelir.	D	Y
156. Başkalarını memnun etmek için kendi bütüğünden yağmam.	D	Y
157. Yabancılarla birlikteyken hiç sıkılan değilimdir.	D	Y
158. Çoğu kez arkadaşlarının arzularına boyun eğerim.	D	Y
159. Zamanın çoğunu, gerekli gibi görünen, ancak benim için gerçekte önemsiz olan şeylere harcarım.	D	Y
160. Ticari kararlarda, neyin doğru neyin yanlış olduğuna ilişkin dinsel ya da ahlaki ilkelere çok etkili olması gerektiğini düşünmem.	D	Y
161. Çoğu kez başkalarının yaşantılarını daha iyi anlamak için, kendi yaşantıları bir kenara koymaya çalışırım.	D	Y
162. Alışkanlığın çoğu, bana değerli amaçlara ulaşmada zorluk çıkarır.	D	Y
163. Dünyayı daha iyi bir yer yapmak için, savaş, yoksulluk ya da haksızlıklar önlemeye çalışmak gibi gerçekten de kişisel fedakarlıklar yaparım.	D	Y
164. Gelecekte olabilecek kötü şeyler hakkında hiç endişelenmem.	D	Y
165. Kendi denetimimi yitirecek kadar, hemen hiç heyecanlanmam.	D	Y
166. Düşündüğümde daha uzun sürerse, çoğu kez o işi bırakırım.	D	Y
167. Başkalarının benimle konuşmalarını beklemektense, konuşmaları kendim başlatmayı tercih ederim.	D	Y
168. Bana yanlış yapan birisini, çoğu zaman, çabucak bağışlarım.	D	Y
169. Davranışlarımı, büyük ölçüde denetimim dışındaki etkiler belirler.	D	Y
170. Yanlış bir önsezi ya da hatalı bir ilk izlenim nedeniyle, çoğu kez kararlarımı değiştirmek zorunda kalırım.	D	Y
171. İşlerin yapılması için, bir başkasının ön ayak olmasını beklemeyi tercih ederim.	D	Y
172. Genellikle başkalarının görüşlerine saygı duyarım.	D	Y
173. Yaşamdaki rolümün berraklaşmasına yol açan, kendimi çok coşkulu ve mutlu hissettiğim yaşantılarım olmuştur.	D	Y
174. Kendim için bir şeyler satın almak eğlencilidir.	D	Y
175. Kendimin duygu dışı algılar yaşantıladığına inanırım.	D	Y
176. Beynimin düzgün çalışmadığına inanırım.	D	Y
177. Davranışlarımı yaşamım için koyduğum belli amaçlar, güçlü şekilde yol gösterir.	D	Y
178. Genellikle başkalarının başarısına ön ayak olmak aptalcadır.	D	Y
179. Çoğu kez sonsuza değin yaşamak isterim.	D	Y
180. Genellikle soğukkanlı ve başkalarından ayrı kalmaktan hoşlanırım.	D	Y

181. Hüzünlü bir film seyrederken, ağlama ihtidinalim çoğu kimseden daha fazladır.	D	Y
182. Hafif rahatsızlık ya da gerginlikten çoğu kimseye göre daha çabuk kurtulurum.	D	Y
183. Cezalandırılmayacağımı sandığımda, çoğu kez kuralları ve düzenlemeleri ihlal ederim.	D	Y
184. Çoğu ayarlıcı durumda, kendime güvenebilmem için iyi alışkanlıklar geliştirmemi sağlayacak, çok sayıda uygulama yapmam gerekir.	D	Y
185. Keçke başkaları bu kadar çok konuşmasalar.	D	Y
186. Önemli ya da kötüymüş gibi görünseler bile, herkes kibir ve saygı ile muamele görmezdir.	D	Y
187. Yapılması gerekli olan işleri sürdürebilmek için, çabuk kararlar vermekten hoşlanırım.	D	Y
188. Yapmaya çalıştığım her şeyde, genellikle şansım açılır.	D	Y
189. Çoğu kimsenin tehlikeli niteliğindirebileceği şeyleri ösük ya da buzu bir yolda hızlı araba kullananak gibi, genellikle kolayca yapabileceğime dair kendime güvenirim.	D	Y
190. Başarılı olma şansı olmadıkça, bir şey üzerinde çalışmayı sürdürmede bir yarar görmüyorum.	D	Y
191. İşleri yaparken yeni yollar araştırmaktan hoşlanırım.	D	Y
192. Eğlence ya da heyecan için para harcamaktansa, biriktirmekten zevk alırım.	D	Y
193. Bireysel haklar, herhangi bir grubun gereksinimlerinden daha önemlidir.	D	Y
194. Kendimi, bahi ve olağanüstü bir manevi güçle temas içinde hissettiğim yaşantılarımlı oldu.	D	Y
195. İçimde, ansızın varolan herşeyle berrak ve derinden bir aynalık duygusu edindiğim, epeyce çokkulu anılarım oldu.	D	Y
196. İyi alışkanlıklar, işleri istediğim şekilde yapmamı kolaylaştırır.	D	Y
197. Çoğu kimse benden daha çok çare bulucu görünür.	D	Y
198. Sorunların için, çoğu kez başkalarını ve koştulan sorumlu tutarım.	D	Y
199. Bana kötü davranmış olsalar bile, başkalarına yardım etmekten hoşnutluk duyurum.	D	Y
200. Çoğu kez, tüm yaşamım kendisine bağlı olduğu manevi bir gücün parçasıyımın hissine kapılırım.	D	Y
201. Arkadaşlarla biriktzeyken bile, çok fazla "açılmamayı" tercih ederim.	D	Y
202. Kendimi zorlamaksızın, genellikle tüm gün boyunca bir şeylerle "meşgul" kalabilirim.	D	Y
203. Başkaları çabuk bir karar vermeme isteseler bile, karar vermeden önce hemen her zaman tüm olgular hakkında ayrıntılı düşünürüm.	D	Y
204. Bir şeyi yanlış yaptığımı anladığımda, sükunetle öyle kolayca kurtulamazam.	D	Y
205. Çoğu kimseden daha mükemmeliyetçiyimdir.	D	Y
206. Bir şeyin doğru mu yanlış mı olduğu, sadece bir görüş meselesidir.	D	Y
207. Şimdiki doğal tepkilerimin, genellikle ikelerim ve uzun vadeli amaçlarımla tutarlı olduğunu düşünürüm.	D	Y
208. Tüm yaşamım, bütünüyle açıklanamayacak bir manevi düzen ya da güçle bağlı olduğuna inanırım.	D	Y
209. Bana kızgın olduktan söylenmiş olsa bile, yabancılarla tanıştığımda güvenil ve rahat olacağımı düşünürüm.	D	Y
210. İnsanlar yardım, sempati ve sıcak bir anlayış bulmak için bana yaklaşmanın kolay olduğunu söylerler.	D	Y

211. Yeni düşünceler ve etkinliklerden heyecan duymada, çoğu kimseye göre daha geriyimdir.	D	Y
212. Bir başkasının duygularını incitemek için söyleyecek olsa bile, yalan söylemekte sıkıntı yaşam.	D	Y
213. Hoşlanmadığım bazı insanlar var.	D	Y
214. Başka herkesten daha fazla hayran olunmak istemem.	D	Y
215. Sıradan bir şeye bakarken, çoğu kez olağan üstü bir şey olur ve sanki onu ilk kez görüyordumum duygusuna kapılırım.	D	Y
216. Tanıdığım çoğu kimse, başka kimin incineceğine aldırmaksızın, yalnızca kendisini düşünür.	D	Y
217. Yeni ve alışılmadık bir şey yapmak zorunda olduğumda, genellikle gergin ve endişeli hissederim.	D	Y
218. Çoğu kez kendimi tükenmişlik sınırına dek zorlar ya da gerçekte yapabileceğimden daha fazlasını yapmaya çalışırım.	D	Y
219. Kimileri para konusunda aşırı dinci ya da eli sıkı olduğumu düşünür.	D	Y
220. Mistik ya da söylentileri, muhtemelen sadece birer hüsnü kuruntudan ibarettir.	D	Y
221. Sonucunda acı çekeceğimi bilsem bile, inide gücüm çok güçlü ayartılmadan istesinden gelmeyecek kadar zayıfım.	D	Y
222. Herhangi birisinin acı çektiğini görmekten nefret ederim.	D	Y
223. Yaşamımda ne yapmak istediğimi biliyorum.	D	Y
224. Yaptığım için doğru mu yanlış mı olduğumu düşünüp taşınmak için, düzenli olarak zaman ayırım.	D	Y
225. Çok dikkatli olmazsam, benim için işler çoğu kez ters gider.	D	Y
226. Kendimi keyifsiz hissettiğimde, yalnız kalmak yerine arkadaşlarla birlikte olduğumda, genellikle daha iyi hissederim.	D	Y
227. Aynı şeyi yapamamayan biriyle duyguları paylaşmanın, mümkün olmadığını düşünürüm.	D	Y
228. Çevremde olup bitenlerden bütününyle haberdar olmadığım için, başkalarına çoğu kez sanki başka bir dünyadayım gibi gelir.	D	Y
229. Keşke başka herkesten daha iyi görünüşlü olsam.	D	Y
230. Bu anket formunda çok yalan söyledim.	D	Y
231. Arkadaş canlısı olduğumdan söylenmiş olsa bile, genellikle yabancılara tanınmak zorunda kalacağım sosyal ortamlardan uzak dururum.	D	Y
232. Baharda çiçeklerin açmasını, eski bir arkadaşın yeniden görünmek kadar severim.	D	Y
233. Zor durumları, genellikle bir meydan okuma ya da fırsat olarak değerlendiririm.	D	Y
234. Benimle ilgili kimseler, işleri benim tarzıma göre yapmayı öğrenmek zorundadırlar.	D	Y
235. Sahtekar olmak, yalnızca yakalandığımda sorun yaratır.	D	Y
236. Hafif rahatsızlık ve gerginlikten sonra bile, genellikle çoğu kimseden daha fazla güvenli ve enerjik hissederim.	D	Y
237. Herhangi bir kağıdı imzalamam istendiğinde, herşeyi okumaktan hoşlanırım.	D	Y
238. Yeni bir şeyler olmadığında, genellikle heyecan ya da coşku verici bir şey aramaya başlarım.	D	Y
239. Bazen keyifsiz olurum.	D	Y
240. Arz sıra insanların arkasından konuşurum.	D	Y

EK C ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler:

Deniz ORUÇ

Eğitim Durumu:

Lisans: Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü

Yabancı Diller:

İngilizce

İş Deneyimi:

2009-2012 Aile ve Sosyal Politikalar Müdürlüğü

Kadın Konuk Evi-Bedensel, Zihinsel, Ruhsal Engelliler Rehabilitasyon Merkezi

2012'den günümüze Sağlık Bakanlığı

Samsun Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi

Erzurum İl Sağlık Müdürlüğü-112 Acil Komuta Merkezi Eğitim ve Danışmanlık

Erzurum Bölge EğitimAraştırma Hastanesi Poliklinik-Servis-TRSM

İstanbul Halk Sağlığı Müdürlüğü Sağlıklı Hayat Merkezi (Bireysel Danışmanlık)

SÜDGE Eğitimi

Otizm Spektrum Bozukluğu Tarama Takip Programı Bağcılar İlçe Koordinatörlüğü

Bilimsel Yayınlar ve Çalışmalar:

01-03 Mayıs 2017 17. World Summit on Positive Psychology, Psychotherapy Cognitive Behavioral Sciences Toronto, Kanada (TUBİTAK-BİDEB 2224/A Yurt dışı Bilimsel Etkinliklere Katılımı Destekleme Programı kapsamında desteklenerek katılım gerçekleştirilmiştir.)

“The effect of attachment styles on marriage compatibility in Turkish Couples” adlı derleme çalışmanın sözlü sunumu yapılmıştır. Tarafımdan review bir çalışma yapılarak hazırlanan makalenin sunumudur.

2017-2018 Narrative(Öyküsel) Terapi Eğitimi Dulwich Centre&POEM(Eğitim; süpervizyon dahil 2 yıl sürmektedir. Eğitim süreci devam etmektedir.)

01-05 Nisan 2018 Sağlıklı Hayat Merkezleri Psiko-sosyal Destek Uygulamaları Eğitimi

2-8 Mart 2015 Uyuşturucuyla Mücadele Eğitimi Ankara

14.12.2012 Psikolojinin Tıbbi Uygulamaları Yetki Belgesi

05.03.2016 1. Ulusal Şiddet ve Travmayı Önleyici Çalışmalar Kongresi Çocuk İhmal ve İstismarını Önleme

08.01.2016 Sigara Bağımlılığı ve Tedavisi Eğitimi

08-11.05.2014 Adli Bilimler Bahar Sempozyumu

20-23.01.2014 Aile Eğitim Programı

04-07.09.2010 Art And Science Of Hypnosis Certified Practitioner

08-12.09.2010 Art And Science Of Hypnosis Certified Master Practitioner

2009 Tematik algı Testi Eğitimi

2009 Prenslar Prensesler ve Kurbağalar Test Eğitimi

03-05.09.2008 15. Ulusal Psikoloji Kongresi

05-08.07.2006 11. Ulusal Psikoloji Öğrencileri Kongresi

22.05-01.06.2013 UMKE ve 112 Personeline Temel Modül Eğitimi

10-13.04.2013 UMKE Temel Modül Eğitimi

14.11.2012 İntihara Teşebbüs İntihar Belirtileri ve Çözüm Yolları

22-23.02.2012 Aile İçi Şiddete Son Destek ve Süpervizyon Çalışması